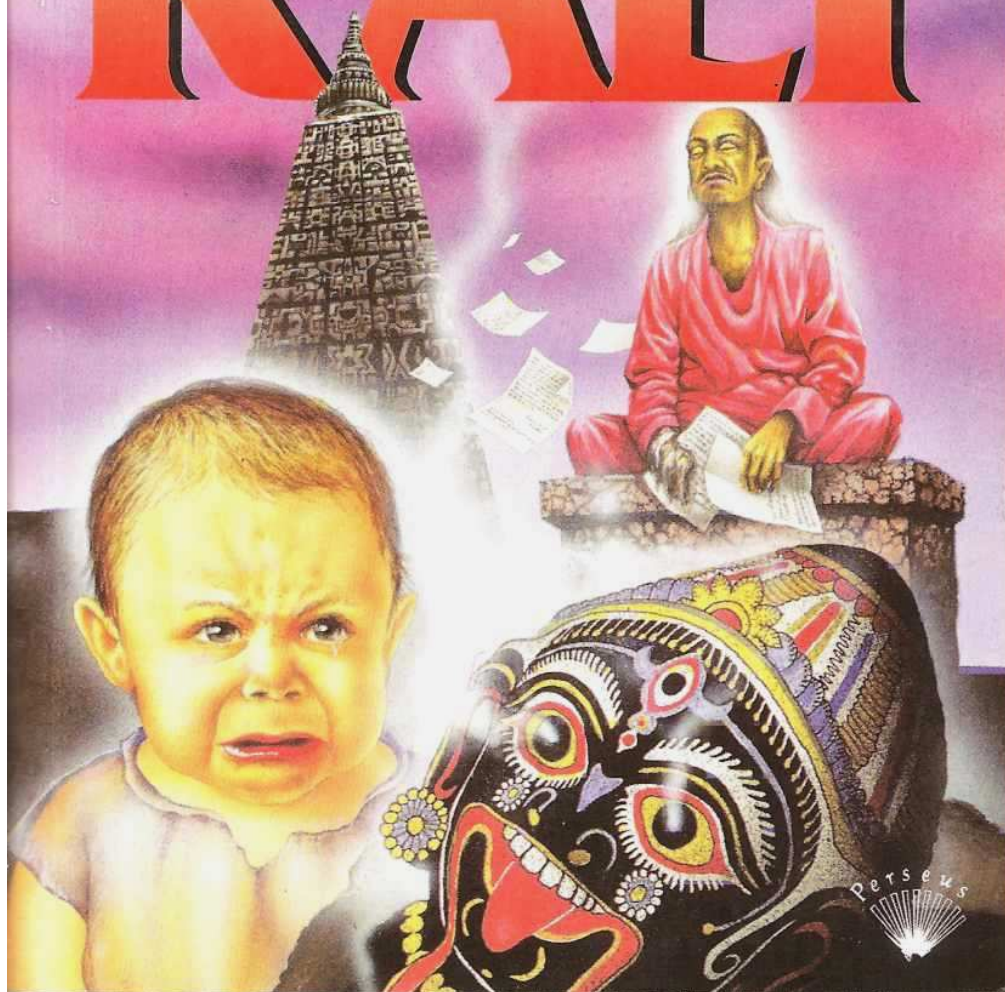

DAN SIMMONS

PÍSEŇ

KALÍ

Příběh amerického spisovatele, který na služební cestě do Kalkaty naráží na starý kult uctívaců bohyně Kálí.

Kniha získala cenu Word fantasy award za rok 1986.

První prvotina (první autorův román), která tuto cenu v historii získala.

DAN SIMMONS

PÍSEŇ

KALÍ

Text copyright © 1985 by Dan Simmons
Cover copyright © 1998 by P. Bauer
Translation copyright © 1998 by I. Reitmayer,
C. Biedermannová
All Rights Reserved
Edition © 1998 by PERSEUS publishing Ltd.

ISBN 80-86030-33-4

*Pro HARLANA ELLISONA,
který tu píseň slyšel,*

*a pro KAREN a JANE,
které představují mé další hlasy.*

Některá místa jsou tak zlá, že jim musíme zakázat existenci. Některá města jsou tak špatná, že tam nepřežijete. Takovým místem je Kalkata. Před Kalkatou bych se takové myšlence vysmál. Před Kalkatou jsem nevěřil ve zlo – rozhodně jsem ho nepovažoval za sílu oddělenou od lidských činů. Před Kalkatou jsem byl blázen.

Když Římané dobyli město Kartágo, zabili muže, ženy a děti prodali do otroctví, strhli velké budovy, roztloukli kameny, spálili zbytky a půdu posypali solí, aby tam už nikdy nic nerostlo. To je pro Kalkatu málo. Kalkatu by měli vymazat z povrchu zemského.

Před Kalkatou jsem se účastnil pochodů proti atomovým zbraním. Teď sním o tom, jak se nad městem zvedá atomový hřib. Vidím budovy, jež se roztékají do jezer skla. Vidím dlážděné ulice, jež proudí jako řeky lávy, a skutečné řeky mizí v mohutných oblacích páry. Vidím lidské postavy, jak tančí jako hořící hmyz, jako obscénní kudlanky nábožné, které prskají a praskají před ohnivým, rudým pozadím naprosté zkázy.

To město je Kalkata. Ty sny nejsou nepříjemné.

Některá místa jsou tak zlá, že jim musíme zakázat existenci.

Kapitola první

„Dnes se vše odehrává v Kalkatě... koho bych měl vinit?“

– Sankha Ghosh

„Nejezdi, Bobby,“ naléhal můj přítel. „Nestojí to za to.“

Byl červen roku 1977 a já dorazil z Nového Hampshiru do New Yorku, abych se svým vydavatelem od *Harpera* dořešil detaily výletu do Kalkaty. Nakonec jsem se rozhodl navštívit přítele Abeho Bronsteina. Po několika hodinách vyhlížení na Madison avenue z nadpozemských výšin apartmá *Harpera* nepůsobila skromná budova s úřady, kde sídlil náš malý literární časopis *Jiné hlasy*, nikterak impozantně.

Abe seděl v neuklizené kanceláři sám a pracoval na podzimním vydání *Hlasů*. Měl otevřená okna, ale vzduch v místnosti byl zatuchlý a vlhký jako zhasnutý doutník, který žvýkal. „Do Kalkaty nejezdi, Bobby,“ zopakoval. „Ať to udělá někdo jiný.“

„Abe, už je to zařízené,“ namítl jsem. „Odjíždíme příští týden.“ Na chvíli jsem zaváhal. „Moc dobře platí a kryjí všechny náklady,“ dodal jsem.

„Hmmm,“ přikývl Abe. Přesunul doutník do druhého koutku úst a zamračil se na hromádku rukopisů před sebou. Při pohledu na toho upoceného, rozcuchaného mužíka (který připomínal spíš přepracovaného bookmakera) by člověka nikdy nenapadlo, že vede jeden z nejdůležitějších „malých časopisů“ v zemi. V roce 1977 *Jiné hlasy* sice nezastínily starý *Kenyon Review*, ani nenahnaly jako konkurence strach *The Hudson Review*, ale vydávali jsme čtvrtletník pro předplatitele. Pět povídek, které se nejprve objevily v *Hlasech*, bylo vybráno do antologií ceny O Henryho. A pro

desáté výroční číslo nám věnovala jeden příběh i Joyce Carol Oatesová. Střídavě jsem v *Jiných hlasech* působil jako zástupce redaktora, redaktor pro poezii a neplacený recenzent. Ted', po roce stráveném přemýšlením a psaním v kopcích Nového Hampshiru, po nedávno vydané knize vlastních veršů, jsem se změnil v cenného přispěvatele. Ale pořád jsem považoval *Hlasy* za náš časopis. A pořád jsem Abe Bronsteina považoval za blízkého přítele.

„Proč tě tam sakra posílají, Bobby?“ zeptal se Abe. „Jestli je to tak důležité, že zaplatí všechny náklady, proč *Harper* nepošle jedno ze svých es?“

Abe měl pravdu. V roce 1977 mnoho lidí neslyšelo o Robertu C. Luczakovi i přes skutečnost, že se v *Times* objevila půl sloupku dlouhá recenze jeho *Zimních nálad*. Přesto jsem doufal, že co lidé – zvláště pak těch několik stovek důležitých lidí – slyšeli, bylo slibné. „*Harper* si na mě vzpomněl kvůli tomu, co mi vyšlo minulý rok v *Hlasech*,“ odpověděl jsem. „Víš, ten článek o bengálské poezii. Řekl jsi, že s Rabindranathem Tagorem trávím moc času.“

„Jo, to si vzpomínám,“ potvrdil Abe. „Udivuje mě, že ti klauni od *Harpera* vědí, kdo to Tagore je.“

„Zavolal mi Chet Morrow,“ vysvětloval jsem. „Řekl, že na něj ten článek zapůsobil.“ Zapomněl jsem Abemu prozradit, že Morrowovi vypadlo Tagoreho jméno.

„Chet Morrow?“ zavrčel Abe. „Nemá dost práce s přepisováním televizních seriálů?“

„Ted' pracuje jako dočasný zástupce redaktora u *Harpera*,“ odpověděl jsem. „Chce dostat článek o Kalkatě do říjnového čísla.“

Abe zavrtěl hlavou. „A co Amrita a malá Elizabeth Regina...“

„Victorie,“ opravil jsem ho. Abe jméno dítěte znal. Když jsem mu poprvé prozradil jméno, které jsme pro naši dceru vybrali, Abe namítl, že je pro potomka indické princezny a Poláka z Chicaga trochu přitažené za vlasy. Ten člověk byl ztělesněním citu. Přestože bylo Abemu už hodně přes padesát, pořád bydlel s maminkou v Bronxvilu. Vydávám

Hlasů ho úplně pohltilo a zjevně si nevšímal ničeho a nikoho, koho se jeho práce přímo nedotýkala. Jednou v zimě přestalo fungovat v jeho kanceláři topení a on strávil větší část ledna prací ve vlněném kabátu, aniž by dal závalu opravit. V dnešní době většina Abeho styků s ostatními lidmi probíhala přes telefon nebo formou dopisů, přesto zněl tón jeho komentářů zahořkle. Začal jsem chápat, proč nikdo nepřevzal mé místo zástupce redaktora nebo redaktora básní „Jmenuje se Victoria,“ zopakoval jsem.

„Ať tak nebo tak. Co si o tvém odchodu myslí Amrita? O tvé dezerci od ní a od dítěte? Jak je vůbec staré? Pár měsíců?“

„Sedm měsíců,“ doplnil jsem.

„Blbá doba na to, abys odjel do Indie a nechal je tady,“ pokračoval Abe.

„Amrita jede také,“ přerušil jsem ho. „I Victoria. Přesvědčil jsem Morrowa, že mi může Amrita překládat z bengálštiny.“ Nebyla to tak docela pravda. Aby se mnou Amrita jela, navrhl Morrow. Ve skutečnosti mi to místo zřejmě získalo její jméno. Lidé od *Harpera* kontaktovali, než zavolali mně, tři autory, kteří se věnovali bengálské literatuře, z toho dva indické spisovatele žijící ve Státech. Všichni tři práci odmítli, ale poslední z nich se zmínil (i přes to, že nepsala, ale pracovala na poli matematiky) o Amritě. A Morrow se toho chytil.

„Mluví bengálsky, ano?“ zeptal se do telefonu.

„Jasně,“ souhlasil jsem. Amrita ve skutečnosti hovořila hindsky, tamilsky, nářečím marathi, trochy punjabsky a německy, rusky, anglicky, ale ne bengálsky. Dost blízko, napadlo mě.

„Amrita chce jet?“ zeptal se Abe.

„Těší se na to,“ potvrdil jsem. „Nebyla v Indii od doby, kdy její otec přestěhoval rodinu do Anglie, a to jí bylo sedm. Stejně tak se těší, že po cestě do Indie strávíme nějakou dobu v Londýně, aby její rodiče viděli Victorii.“ To poslední byla pravda. Amrita do Kalkaty s dítětem jet nechtěla až do chvíle, kdy jsem ji přesvědčil, jak je to

důležité pro mou kariéru. Ale zastávka v Londýně byla pro ni rozhodující.

„Dobrá,“ zavrčel Abe. „Jed’ do Kalkaty.“ Tón jeho hlasu mě nenechal na pochybách, co si o celé věci myslí.

„Řekni, proč nechceš, abych jel,“ vyzval jsem ho.

„Později,“ odbyl mě Abe. „Teď mi řekni, co vyprávěl Morrow o tom Dasovi. A rád bych se dozvěděl, proč chceš, abych schoval polovinu vydání *Hlasů* z příštího jara pro další Dasovy věci. Nesnáším přetisky a v jeho verších neexistuje deset řádek, které by už někdo nevydal, nepřetiskl, atd.“

„Pro Dase, ano,“ souhlasil jsem. „Ale žádné přetisky. Nové věci.“

„O tom mi vyprávěj,“ vyzval mě Abe.

A já vyprávěl.

„Jedu do Kalkaty, abych našel básníka M. Dase,“ prozradil jsem mu. „Abych ho našel, promluvil s ním a dovezl zpět ukázky z jeho nové práce na vydání.“

Abe na mě zíral. „Uch-uch,“ vyrazil ze sebe. „Nemožné. M. Das je mrtvý. Zemřel před šesti nebo sedmi lety. Myslím, že v roce 1970.“

„V červenci 1969,“ opravil jsem ho. Nedokázal jsem potlačit arogantní tón. „Zmizel v roce 1969 na zpáteční cestě z pohřbu – vlastně kremace – svého otce do vesnice ve východním Pákistánu – dnešní Bangladéši. A všichni věřili, že byl zavražděn.“

„Jo, vzpomínám si,“ přiznal Abe. „Právě jsem s tebou a Amritou pár dnů bydlel ve vašem bostonském bytě, když pro něj připravilo Sdružení básníků Nové Anglie vzpomínkové čtení. Předčítal jsi něco od Tagoreho a úryvky z Dasových eposů, básní o... jak se jmenuje, té jeptišce – matce Tereze.“

„A věnoval jsem mu dvě své práce z Chicaga,“ doplnil jsem. „Ale asi jsme byli všichni trochu nezralí. Zdá se, že se Das objevil v Kalkatě. Nebo alespoň jeho nové básně a korespondence. *Harper* získal několik ukázek přes agenturu,

se kterou spolupracuje. A lidé, kteří Dase znali, tvrdí, že to určitě napsal. Ale nikdo toho člověka neviděl. *Harper* chce, abych se pokusil získat některé z jeho nových prací, ale název toho článku bude znít *Hledání M. Dase*. Něco takového. A tady je dobrá zpráva. *Harper* bude vlastnit veškerou poezii, na kterou získám práva. Ale my můžeme zbytek otisknout v *Jiných hlasech*.“

„Ubohé zbytky,“ zabrumlal Abe a začal žvýkat doutník. Během let spolupráce s Bronsteinem jsem si na takovou vděčnost už zvykl. Nic jsem neřekl, až nakonec promluvil znovu Abe: „Kde tedy sakra Das byl celých těch osm let, Bobby?“

Pokrčil jsem rameny a hodil mu ofocenou stránku, kterou mi věnoval *Morrow*. Abe ji prozkoumal, přidržel ve vzdálenosti paže, obrátil jako prostřední plakát v časopisu a hodil mi ji zpět. „Vzdávám se,“ přiznal. „Co to je za sračku?“

„To je zlomek nové básně, kterou zřejmě Das napsal během posledních několika let.“

„V čem to je, hindsky?“

„Ne, většinou sanskrt a bengálština. Tady je anglický překlad.“ Předal jsem mu další fotokopii.

Jak četl, svraštil zpocené čelo. „Pane bože, Bobby, co tady držím, je pro jarní vydání? Je to o nějaké dámě, co souloží jako pes a pije přitom krev bezhlavého muže. Nebo mi něco uniklo?“

„Ne. O tom to je. Samozřejmě je v tom zlomku jen několik strof,“ potvrdil jsem. „A jedná se o hrubý překlad.“

„Já myslel, že je Dasova práce lyrická a sentimentální. Něco, jako jsi popsal ve svém článku Tagorovu práci.“

„Byl. Je. Nikoliv sentimentální, ale optimistický.“ Stejnou frází jsem mnohokrát hájil Tagora. Sakra, stejnou frází jsem většinou bránil i vlastní práci.

„Uch-huh,“ vyrazil ze sebe Abe. „Optimistické. Ta optimistická část se mi líbí – *Kama Rati kamé / viparita karé rati*. Podle překladu to znamená – *Kama a Rati zešíleli*

vášní a souložili jako psi. Sladké. Má to šmrnc, Bobby. Něco jako začátky Roberta Frosta.“

„Jedná se o součást tradiční bengálské písně,“ vysvětloval jsem. „Všimni si, jak zasadil Das její rytmus do hlavní pasáže. Přeskakuje z formy klasické védy k lidové bengálské písni, pak se vrací zpět k védě. Je to složitý styl i pro překlad.“ Zmlkl jsem. Jen jsem opakoval, co mi řekl Morrow. A on opakoval, co mu řekl jeden z jeho „expertů“. V malé místnosti bylo hrozné horko. Otevřenými okny dovnitř proudil konejšivý zvuk dopravy a určitým způsobem uklidňující křik vzdálené sirény. „Máš pravdu,“ pokračoval jsem. „Vůbec to Dase nepřipomíná. Uvěřit, že to pochází od stejného člověka, který napsal epos o matce Tereze, je téměř nemožné. Já hádám, že už Das nežije a tohle je podvod. Nevím, Abe.“

Abe odsunul otočnou židli a mě na chvíli napadlo, že si vážně z úst vyndá zbytek doutníku. Místo toho se zamračil, přesunul doutník vlevo, pak vpravo, opřel se o židli a přiložil tlusté prsty za krk. „Bobby, vyprávěl jsem ti někdy o době, kdy jsem navštívil Kalkatu?“

„Ne.“ Překvapeně jsem zamrkal. Než Abe napsal svůj první román, cestoval jako reportér po celém světě. O těch dnech ale zřídka vyprávěl. Když přijal můj článek o Tagorovi, nenápadně se zmínil, že kdysi strávil devět měsíců s panem Mountbatenem na Barmě. Příběhy o službě reportéra přinášel jen zřídka, ale byly pokaždé veselé. „Během války?“ zeptal jsem se.

„Ne. Hned po ní. Během nepokojů při rozdělení hinduistů a muslimů v roce 1947. Británie se stáhla, rozdělila Indii na dvě části a nechala obě náboženské skupiny, ať jedna druhou vyvraždí. To bylo dávno před tebou, že, Roberto?“

„Četl jsem o tom, Abe. Takže jsi odjel do Kalkaty, abys podal zprávu o nepokojích?“

„Ne. V té době lidé už o dalších bojích číst nechtěli. Jel jsem do Kalkaty kvůli Gandhimu... Mohandasovi, ne kvůli Indíře... Gandhi tam směřoval a my jsme o něm psali. Muž

míru. Světec s bederní rouškou. Takové řeči. No, strávil jsem v Kalkatě nějaké tři měsíce.“ Abe udělal pauzu a prohrábl si rukou řídnoucí vlasy. Zdálo se, že ztrácí slova. Nikdy jsem Abeho při použití jazyka – psaného, mluveného i vykřičeného – neslyšel ani vteřinu zaváhat. „Bobby,“ řekl nakonec, „víš, co znamená slovo *miasma*?“

„Otrávenou atmosféru,“ odpověděl jsem. Jeho dotaz mě popudil. „Jako z bažiny. Nebo nějaký zhoubný vliv. Zřejmě pochází z řeckého *miainein*, což znamená *znečistit*.“

„Jo,“ souhlasil Abe a znovu zatočil doutníkem. Mého malého vystoupení si vůbec nevšiml. Abe Bronstein očekával, že bývalý redaktor pro poezii řečtinu znát musí. „No, jediným slovem, jež tehdy... nebo teď... mohlo Kalkatu popsat, je *miasma*. Dokonce nikdy neslyším jedno z nich, aniž by se mi nevybavilo to druhé.“

„Postavili ji na bažině,“ potvrdil jsem stejně nervózně. Nebyl jsem na takové kecy od Abeho zvyklý. Připadalo mi to, jako když vám spolehlivý starý instalatér najednou sklouzne při diskusi k astrologii. „A my tam pojedeme během období dešťů, což není, jak hádám, nejpříjemnější doba. Ale nezdá se mi –“

„Já nemluvil o počasí,“ přerušil mě Abe. „Přesto je to ta nejteplejší, nejvlhčí a nejubožejší pekelná díra, jakou jsem kdy spatřil. Horší než Barma roku 1943. Horší než Singapur při tajfunu. Ježíši, je horší než Washington v srpnu. Ne, Bobby, mluvím o tom místě, sakra. Něco tam bylo... na tom městě bylo něco miasmálního. Nikdy jsem nenavštívil místo, které by působilo tak zle a hnusně. A to jsem trávil čas v těch největších stokách na světě. Kalkata mě vyděsila, Bobby.“

Přikývl jsem. Z horka mě začala bolet hlava a cukat za očima. „Abe, prostě jsi trávil čas ve špatných městech,“ poznamenal jsem tiše. „Zkus strávit léto v severní Filadelfii nebo na jih od Chicaga, kde jsem vyrůstal já. Pak ti Kalkata bude připadat jako město legrace.“

„Jo,“ přikývl Abe. Už se na mě nedíval. „No, nebylo to jen to město. Chtěl jsem z Kalkaty pryč, tak mě šéf – ubožák

a hlupák, který o pár let později zemřel na cirhózu jater... ten pitomec mě poslal udělat reportáž o otevření nějakého mostu daleko v bengálské pustině. Tím myslím, že tam ještě ani nevedla železnice. Jenom ten hloupý most, co spojoval přes nějakých dvě stě yardů širokou a tři palce hlubokou řeku jeden pruh džungle s druhým. Ale ten most postavili z prvních peněz poválečné pomoci ze Států, takže jsem musel o jeho otevření podat zprávu.“ Abe udělal pauzu a podíval se z okna. Z ulice se ozvaly vzteklé španělské výkřiky. Zdálo se, že je Abe neslyší. „No, byla to pěkná otrava. Inženýři a stavební četa už odjeli a otevření představovala běžná směsice politiky a náboženství, jakou najdeš v Indii všude. Na to, abychom se ještě ten večer vrátili džípem zpátky, bylo už moc pozdě – stejně jsem zpátky do Kalkaty nespěchal – takže jsem zůstal v malém domku pro hosty na okraji vesnice. Nejspíš tam zůstala z dob anglických obhlídek během kolonizace. Ale tu noc bylo tak strašné horko – doba, kdy už pot ani nekape, ale skutálí se ti po kůži a zůstane viset ve vzduchu. Moskyti mě dováděli k šílenství. Tak jsem někdy po půlnoci vstal a přešel k tomu mostu. Kouřil jsem cigaretu a zamířil zpět. Kdyby nesvítil měsíc, nespátl bych to.“

Vyndal si z úst doutník a zašklebil se, jako by chutnal, stejně jako vypadal. „Tomu klukovi nemohlo být víc jak deset, možná byl mladší,“ pokračoval. „Nabodli ho na tyče z železobetonu, jež čněly ze sloupu na západní straně mostu. Mohl jsi poznat, že okamžitě nezemřel. Když jím tyče prošly, ještě nějakou dobu bojoval –“

„On šplhal na nový most?“ zeptal jsem se.

„Jo, to jsem si taky myslel,“ připustil Abe. „A to mi na dotaz odpověděli místní zástupci. Ale nikdy se mi nepovedlo zjistit, jak by dokázal na ty tyče spadnout... musel by skočit daleko z vysokých nosníků. A potom, pár týdnů nato, přesně v době, kdy přerušil Gandhi hladovku a v Kalkatě ustaly výtržnosti, jsem zašel na britské velvyslanectví, abych si opatřil vydání Kiplingovy povídky *Stavitelé mostů*. Četl jsi to, ne?“

„Ne,“ přiznal jsem. Kiplingovu prózu a poezii jsem nedokázal vystát.

„Měl bys,“ podotkl Abe. „Kiplingovy krátké povídky jsou docela dobré.“

„O co tam jde?“ zeptal jsem se.

„No, příběh naráží na skutečnost, že na konci stavby každého mostu provádějí Bengálci složitý náboženský obřad.“

„To není nijak zvláštní, ne?“ namítl jsem a už si představil pointu celého vyprávění.

„Vůbec ne,“ potvrdil Abe. „V Indii si každá událost žádá určitý náboženský obřad. Kiplinga k napsání toho příběhu přiměl fakt, jak to Bengálci dělají.“ Abe vrátil do úst doutník a pokračoval se sevřenými zuby. „Na konci stavby každého mostu obětují člověka.“

„Správně,“ souhlasil jsem. „Skvělé.“ Posbíral jsem fotokopie, uložil je do kufříku a vstal jsem k odchodu. „Až si vzpomeneš na další Kiplingovy pohádky, Abe, určitě nám zavolej. Amrita z nich bude úplně šílet.“

Abe se postavil a opřel se o stůl. Tlustými prsty stlačil hromádky rukopisů. „Sakra, Bobby, prostě bych dal přednost faktu, že nepojedete do té –“

„Miasmy,“ doplnil jsem.

Abe přikývl.

„Budu se držet od nových mostů,“ uklidnil jsem ho cestou ke dveřím.

„Alespoň si ještě jednou rozmysli, zda vezmeš Amritu a dítě.“

„Pojedeme všichni,“ potvrdil jsem. „Už máme rezervovaná místa. Tak jsme se pobavili. Zbývá už jen jediná otázka – zda chceš vidět ty věci od Dase? Jestli to tedy Das skutečně je. A jestli mám zajistit práva na vydání. Co říkáš, Abe?“

Abe znovu přikývl a zahodil doutník do plného popelníku.

„Pošlu ti pohlednici od bazénu hotelu Oberoi v Kalkatě,“ pozdravil jsem a otevřel dveře.

Píseň Káli

Naposledy jsem Abeho zahlédl, jak tam stojí s nataženou rukou – buď chtěl zamávat, nebo se jednalo o tiché gesto znavené rezignace.

Kapitola druhá

*„Chtěl bys poznat Kalkatu?
Pak se připrav na ni zapomenout.“*

– Sushil Roy

Noc před naším odjezdem jsem se posadil s Amritou, která kojila Victorii, na přední verandu. Na pozadí tmavé řady stromů mrkaly a předávaly kódované zprávy světlušky. Cvrčci, rosničky a několik nočních ptáků splétali tapisérii nočních zvuků. Náš dům ležel jen pár mil od Exeteru v Novém Hampshiru, ale občas tam bylo takové ticho, že jsme mohli klidně žít na jiném světě. Během zimního psaní mi ta samota dělala radost, ale teď jsem si uvědomil, jak jsem neklidný. Měsíce izolace mě nabádaly k cestování, k poznávání cizích míst a tváří. „Určitě chceš jet?“ zeptal jsem se. Můj hlas zněl do noci příliš hlasitě.

Amrita přestala kojit a podívala se na mě. Matné světlo z okna ozařovalo její silné lícní kosti a světle hnědou pokožku. Zdálo se, že jí tmavé oči svítí. Občas byla tak krásná, až mě fyzicky zbolela představa, že jsme se nemuseli potkat, vzít, nemuseli jsme mít spolu dítě. Nepatrně pozvedla Victorii, a než jí vklouzla blůza na místo, zachytil jsem měkkou křivku jejího řadra a vztyčenou bradavku. „Cesta mi nevádí,“ odvětila. „Navštívit znovu matku a otce bude příjemné.“

„Ale Indie,“ dodal jsem. „Kalkata. Chceš tam jet?“

„Jestli ti to pomůže, nevádí mi to,“ souhlasila. Položila mi na rameno čistou složenou plenku a podala mi Victorii. Pohladil jsem dítě po zádech, vnímal jeho teplo, cítil mléko a dětskou vůni.

„Jsi si jistá, že ti to nenaruší práci?“ naléhal jsem. Victoria se mi zakroutila v náručí a natáhla tlustou ručku k

mému nosu. Zafoukal jsem jí na dlaň a ona se zasmála. Pak krkla.

„Nepřinese to žádný problém,“ odpověděla Amrita, přestože jsem věděl, že je tomu naopak. Měla začít po Dni práce přednášet vysokoškolskou matematiku na Bostonské univerzitě a já věděl, kolik má před sebou příprav.

„Těšíš se, až znovu spatříš Indii?“ zeptal jsem se. Victoria se mi přitiskla ke tváři a šťastně mi slintala na límec.

„Jsem zvědavá, kolik se bude podobat tomu, na co si vzpomínám,“ odpověděla Amrita. Hovořila tichým hlasem, poznamenaným třemi roky na univerzitě v Cambridgi, přesto však nikdy nepřilnula k britským způsobům. Naslouchat jejímu hlasu byl pocit, jako by člověka hladila pevná, ale dobře naolejovaná dlaň.

Když její otec přesunul inženýrskou firmu z nového Dillí do Londýna, Amritě bylo sedm let. Vzpomínky na Indii, jaké se mnou sdílela, přinášely stereotypní kulturu plnou hluku, zmatku a diskriminace jednotlivých kast. Její povaze nemohla být žádná věc víc cizí. Amrita představovala fyzický základ tiché důstojnosti, pohrdala jakýmkoliv hlukem a zmatkem, děsila ji nespravedlnost a v mozku nosila uspořádané rytmy lingvistiky a matematiky.

Kdysi mi popsala domov v Dillí a byt v Bombaji, kde trávila se sestrami léto u strýce: holé zdi pokryté špínou a starodávnými otisky rukou, otevřená okna, hrubé povlečení, v noci tam lezly po zdech ještěrky, všude zmatek a levné věci. Náš domek poblíž Exeteru byl čistý a otevřený jako sny skandinávských návrhářů – všude holé a lesklé dřevo, standardní a komfortní sedací souprava, neposkvrněné bílé zdi a umělecká díla ozářená ukrytými světly.

Náš dům i malou uměleckou sbírku umožnily její peníze – jak v žertu říkala, její „věno“. Nejprve jsem protestoval. V prvním roce našeho manželství jsem vykázal roční příjem 5.732 – dolarů. Přestal jsem vyučovat na Wellesley College a na plný úvazek jsem psal a dělal redaktora. Žili jsme v Bostonu v bytě, kde se musely

procházet s ohnutými zády dokonce i krysy. Nevadilo mi to. Byl jsem ochotný pro své umění navždy trpět. Amrita nikoliv. Nikdy se nehádala. V zásadě souhlasila s mými protesty proti použití jejího fondu, ale v roce 1972 složila zálohu za dům a čtyři akry půdy a koupila první z našich devíti obrazů, malou olejomalbu od Jamie Wyetha.

„Spí,“ poznamenala Amrita. „Už ji nemusíš houpat.“

Sklonil jsem hlavu a zjistil, že má pravdu. Victoria tvrdě usnula s otevřenou pusou a napůl sevřenýma rukama. Na krku jsem cítil tichý a rychlý dech. Houpal jsem ji dál.

„Vezmeme ji dovnitř?“ zeptala se Amrita. „Dělá se zima.“

„Za chvíli,“ souhlasil jsem. Měl jsem dlaň širší než dětská záda.

Když se Victoria narodila, bylo mi pětatřicet. Amritě třicet jedna. Celá léta jsem všem, kdo chtěli poslouchat – a několika z těch, co poslouchat nechtěli – vyprávěl o svých pocitech, jež se týkaly bláznivého přivádění dětí na svět. Mluvil jsem o přelidnění, o nefér předhazování mladých hrůzám dvacátého století a o lidech, kterým se rodí děti, jež nechtěli. Amrita se se mnou znovu nehádala, přestože jsem věřil, že dokáže mé argumenty položit svou vytrénovanou logikou během dvou minut. Ale někdy na začátku roku 1976 přestala Amrita brát bez mého vědomí pilulky. Dcera Victoria se narodila 22. ledna 1977, dva dny potom, kdy se vrátil Jimmy Carter z inaugurace zpět do Bílého domu.

Nikdy bych jméno „Victoria“ nevybral, ale v koutku duše mě potěšilo. Amrita ho poprvé přednesla jednoho horkého červencového dne a přijali jsme ho jako žert. Zdálo se, že k jedné z jejích prvních vzpomínek patří příjezd vlakem na Victoriino nádraží v Bombaji. Ta obrovská budova – pozůstatek z britského impéria, které Indii dodnes definuje – Amritu navěky naplnila pocitem bázně. Jméno Victoria v ní od té doby vyvolá představu krásy, elegance a tajemná. Tak jsme nejprve o jménu Victoria žertovali, ale na Vánoce 1976 jsme už věděli, že se pro naše dítě, bude-li to holčička, žádné jiné nehodí.

Než se Victoria narodila, často jsem pomlouval známé páry, které přišly po narození svých dětí o rozum. Naprosto inteligentní lidé, se kterými jsme vedli nespočet rozhovorů o politice, próze, zániku divadla nebo úpadku poezie, nám teď vyprávěli o prvním zoubku svého chlapečka, nebo strávili celé hodiny výkladem detailů o prvním dni malé Heather ve školce. Slíbil jsem, že se mi nikdy nic takového nestane.

Ale s naším dítětem to bylo jiné. Victoriin vývoj stál za vážnou studii. Zjistil jsem, že mě naprosto fascinují počáteční zvuky a nešikovné pohyby. Příjemně mohla působit dokonce i nechutná výměna plenek, pokud mé dítě – mé dítě – mávalo tlustýma ručkama a dívalo se na mě pohledem, který jsem považoval za lásku k otci, publikujícímu básníkovi, který se kvůli ní věnuje tak přízemním úkolům. Když nás v sedmi týdnech jednoho rána obdarovala prvním a skutečným úsměvem, okamžitě jsem zavolaal Abemu Bronsteinovi, abych se s ním o tu dobrou zprávu podělil. Abe, kterého všichni dobře znali, jak pro jeho smysl pro dobrou prózu, tak proto, že nikdy nevstával před půl jedenáctou ráno, mi pogrataloval a jemně naznačil, že volám v pět čtyřicet pět ráno.

Když teď Victoria dosáhla sedmi měsíců, bylo čím dál tím víc jasné, že je nadaným dítětem. Téměř před měsícem se naučila předvádět, že je „ták veliká!“ a měsíc předtím „paci, paci, pacičky“, v šesti a půl měsících už lezla – jasná známka vysoké inteligence i přes Amritiny opačné komentáře. Nedokázal mě odradit ani fakt, že veškeré její pokusy skončily pohybem vzad. Každý den sílily jazykové schopnosti, a přestože jsem nedokázal rozeznat v bublání slabik *mama* nebo *tata* (i když jsem si přehrával pásy na poloviční rychlost), Amrita mě s mírným úsměvem upozornila, že sama zaslechla několik kompletních slov v ruštině a němčině, jednou celou větu v hindštině. Mezitím jsem každý večer Victorii předčítal, střídal Matku husu s Woodworthem, Keatsem a pečlivě vybranými úryvky z Poundova Cantosu. Zdálo se, že dává přednost Poundovi.

„Půjdeme do postele?“ zeptala se Amrita. „Musíme zítra vyrazit časně.“

V jejím hlasu mě něco upoutalo. Byly chvíle, kdy se zeptala: „Půjdeme do postele?“ a byly chvíle, kdy řekla: *Půjdeme do postele?* Tentokrát použila tu druhou variantu.

Odnesl jsem Victorii nahoru do postýlky a uložil ji. Stál jsem tam a chvíli sledoval, jak leží na bříšku pod lehkou pokrývkou, obklopená plyšovými zvířátky, hlavu opřenou o molitan. Jako požehnání na ni dopadalo měsíční světlo.

Za chvíli jsem sešel dolů, uzamkl dům, zhasl světla a vrátil se nahoru, kde na mě čekala v posteli Amrita.

Později jsem se v posledních vteřinách milování obrátil k její tváři a hledal odpověď na nepoložené otázky. Ale měsíc zakryl mrak a vše pohltila náhlá tma.

Kapitola třetí

*„O půlnoci se toto město mění
v Disneyland.“*

– Subrata Chakravarty

Do Kalkaty jsme přiletěli o půlnoci z jihu, přes Bengálský záliv.

„Můj bože,“ zašeptal jsem a Amrita se přese mě naklonila, aby se podívala z okna.

Na radu jejích rodičů jsme odletěli letadlem BOAC do Bombaje, abychom tam prošli celníci. To proběhlo bez závad, ale přípoj společnosti Air India do Kalkaty se kvůli mechanickým závadám zdržel o tři hodiny. Nakonec nás pustili na palubu, ale další hodinu jsme proseděli bez světel a bez klimatizace na terminálu, neboť nefungovaly venkovní generátory. Obchodník, který seděl jednu řadu před námi, podotkl, že je let z Bombaje do Kalkaty zdržen každý den už po celé tři týdny kvůli sporu mezi pilotem a palubním technikem.

Jakmile jsme se ocitli ve vzduchu, museli jsme kvůli ošklivým bouřím udělat zajižďku daleko k jihu. Victoria větší část večera zlobila, ale teď spala matce v náručí.

„Můj bože,“ zopakoval jsem. Kalkata se táhla pod námi – více než dvě stě padesát čtverečních mil, po naprosté černotě mračen a Bengálského zálivu připomínala galaxii světel. Už jsem v noci přiletěl do mnohých měst, ale žádné nebylo takové. Místo běžných geometrických tvarů elektrických světel hořelo v Kalkatě o půlnoci nepřeborné množství luceren, otevřených ohňů a z tisíce neviditelných zdrojů proudila zvláštní jemná záře, podobná houbovitému fosforeskujícímu světlu. Místo pochopitelných městských rovných čar – ulic, dálnic a parkovišť – působila kalkatská

myriáda ohňů zmateně a chaoticky, jako pomíchaná souhvězdí, narušená jen tmavým ohybem řeky. Napadlo mě, že takhle musel vypadat – hořet – Londýn či Berlín, aby za války odradil posádky bombardérů.

Pak se dotkla kola přistávací plochy, do chladné kabiny se nahrnula příšerná vlhkost a byli jsme v Kalkatě. Stali jsme se součástí šourajícího se davu, který míří k výdeji zavazadel. Terminál byl malý a špinavý. I přes pozdní hodinu kolem nás pobíhaly a vykřikovaly upoceně davy.

„Neměl tady na nás někdo čekat?“ zeptala se Amrita.

„Jo.“ Zachránil jsem čtyři tašky z rozbitého pásu. Stáli jsme vedle nich a kolem nás se valil dav. V pulzování lidí v bílých košilích a sáří jsem v malé budově ucítil náznak hysterie. „Morrow měl kontakt se Sdružením bengálských spisovatelů. Do hotelu nás měl vzít nějaký člověk jménem Michael Leonard Chatterjee. Ale dorazili jsme o několik hodin později. Zřejmě odjel domů. Zkusím sehnat taxík.“

Jediný pohled na dveře ucpané lidmi, kteří se strkali a křičeli, mě přinutil zůstat u zavazadel.

„Pan a paní Luczakovi. Robert Luczak?“

„*Lů-zek*,“ opravil jsem automaticky jeho výslovnost. „Ano, jsem Robert Luczak.“ Podíval jsem se na muže, jenž si k nám razil cestu. Byl vysoký a hubený, na sobě měl špinavé hnědé kalhoty a bílou košili, jež vypadala ve světle zelených zářivek šedá a špinavá. Měl čistě oholený a relativně mladý obličej – možná konec dvacítky – ale černé vlasy mu trčely na všechny strany, pronikavé oči působily dojmem takové síly, jaká hraničí s ukrytým násilím. Obočí představovaly tmavé, chlupaté tahy štětcem, které se málem slévaly nad jestřábím zobákem predátora. Ustoupil jsem o půl krok vzad a upustil kufr, abych osvobodil pravou ruku.

„Pan Chatterjee?“

„Ne, pana Chatterjee jsem neviděl,“ odpověděl pronikavým hlasem. „Já jsem M. T. Krishna.“ Nejprve mi to díky hluku a těžkému zpěvnému nářečí připadalo jako *Vemte Krišnu*.

Natáhl jsem ruku, ale Krishna se otočil a vedl nás ven. Pravou rukou odstrkoval lidi z cesty. „Tudy, prosím. Rychle, rychle.“

Pokynul jsem Amritě hlavou a pozvedl tři zavazadla. Bylo to neuvěřitelné, ale Victoria v horku a randálu spala dál. „Patříte k Sdružení spisovatelů?“ zeptal jsem se.

„Ne, ne, ne.“ Jak mluvil, ani neotočil hlavu. „Víte, na částečný úvazek učím. Mám kontakty s americkou Základnou pro vzdělání v Indii. S mým nadřízeným, panem Shahem, se spojil jeho velmi dobrý a dávný přítel pan Abraham Bronstein z New York City. A on mě požádal o tuto laskavost. Rychle.“

Zdálo se, že je vzduch venku ještě těžší a hustější než na zapařeném terminálu. Reflektory ozařovaly stříbrný nápis nad dveřmi terminálu. „Letiště Dum Dum,“ přečetl jsem nahlas.

„Ano, ano. Právě tady vyráběli ty kulky, dokud je nepostavili po první světové válce mimo zákon,“ vysvětlil Krishna. „Tudy, prosím.“

Náhle nás obklopil tucet nosičů, kteří hlasitě nabízeli odnos našich zavazadel. Všichni muži byli hubení jako lunt, bosí a zabalení v hnědých hadrech. Jednomu chyběla ruka. Druhý vypadal, jako by prošel hrozným ohněm: brada mu klesala na hrud' v kaskádách zjizvené tkáně. Zřejmě nemohl mluvit, ale z poničeného krku mu vycházely chrčivé naléhavé zvuky.

„Dejte jim zavazadla,“ vyštěkl Krishna. Jak se nosiči snažili jeden druhého předhonorit a dostat se k zavazadlům, hrozivě zagestikuloval.

Měli jsme před sebou pouhých šedesát stop okolo zatočeného nájezdu. Vzduch obtěžkaný vlhkostí byl tmavý a těžký jako nacucaná armádní pokrývka. V šíleně krátkém okamžiku mě napadlo, že sněží – zdálo se, že ve vzduchu víří bílé tečky. Pak jsem si uvědomil, že v paprscích reflektorů terminálu tančí miliony hmyzu. Krishna ukázal na nosiče, pak na vozidlo a já se překvapeně zastavil. „Autobus?“ vydechl jsem, přestože modrobílá dodávka víc

než autobus připomínala mikrobus. Na boku stál nápis USEFI.

„Ano, ano, ano. To byl jediný dostupný odvoz. Teď rychle.“

Jeden z nosičů byl šikovný jako opice a vyšplhal se po zadní stěně na střechu autobusu. Naše čtyři zavazadla putovala z ruky do ruky nahoru, kde je nosič zabezpečil v ohrádce. Když přivázali přes kufry pruh černého plastiku, zauvažoval jsem, proč je nemůžeme vzít do autobusu. Pokrčil jsem rameny a vylovil pro nosiče dvě bankovky na pět rupií. Krishna mi je vzal z ruky a jednu mi vrátil.

„Ne. To je moc,“ poznamenal. Znovu jsem pokrčil rameny a pomohl Amritě nastoupit. Victoria se konečně při křiku vzrušených nosičů probudila a přidala do obecného zmatku vlastní pronikavý pláč. Pokynuli jsme ospalému řidiči hlavou a posadili se do druhé řady vpravo. Krishna se u dveří hádal se třemi nosiči, kteří nám odnesli zavazadla. Amrita celé kaskádě bengálštiny nerozuměla, ale pochopila tolik, aby mi prozradila, že se nosiči rozčilují, protože nemohou pět rupií rovnoměrně rozdělit. Žádali ještě jednu. Krishna něco zakřičel a přistoupil ke dveřím autobusu. Nejstarší nosič s obličejem pokrytým labyrintem hlubokých zářezů, zalesněných bílým strništěm vousů, postoupil vpřed a zadržel vlastním tělem zavírající se dveře. Ostatní nosiči se přesunuli z místa u dveří terminálu k nám. Křik se proměnil v jekot.

„Proboha,“ promluvil jsem ke Krishnovi. „Tady, dejte jim ještě pár rupií. Ať odtud vypadneme.“

„Ne!“ Krishnův pohled sklouzl mým směrem a já spatřil, že už násilí pouze neukrývá. Jeho oči nesly škodolibý pohled, jaký člověk najde ve tvářích mužů při lovu. „Je to moc,“ trval na svém.

U dveří se teď tísnil dav nosičů. Náhle začali bubnovat rukama o bok autobusu. Řidič se narovnal a nervózně si upravil čapku. Stařík ve dveřích postoupil na nejnižší schod, jako by chtěl dovnitř, ale Krishna mu položil na holou hrud'

tři prsty a pevně zatlačil. Stařík přepadl do moře hnědě oblečených postav.

Pootevřené okno vedle Amrity náhle pevně sevřely pokroucené prsty a nahoru se vytáhl nosič s popáleným obličejem, jako by cvičil na hrazdě. Jeho ústa šíleně pracovala jen pár centimetrů od nás a my poznali, že nemá jazyk. Prachem pokryté okno postříkaly sliny.

„Sakra, Krishno!“ Postavil jsem se, abych dal nosičům peníze, V tu chvíli vypluli ze stínů tři policisté. Měli bílé helmy, pásy Sama Browneho a khaki šortky. Dva nesli obušky *lathi* – indickou verzi policejního obušku – tři stopy dlouhé tyče z tvrdého dřeva s železným špuntem na konci.

Dav nosičů nepřestával křičet, ale ustoupil a udělal policistům cestu. Zjizvený obličej se odlepil z okna vedle Amrity. První policista zatukal obuškem na přední část autobusu a starý nosič se obrátil a začal vykřikovat své stížnosti. Policista pozvedl smrtící kyj a zakřičel na něj. Krishna využil chvíle a zatáhl za páku, která zavírala dveře autobusu. Vyštěkl k řidiči dvě slabiky a vyrazili jsme. Pomalu jsme na tmavé cestě zrychlovali. Následovalo hlasité t'uknutí, jak do zadní části autobusu narazil vržený kámen.

Pak jsme byli venku z letiště a vletěli na prázdnou čtyřproudou silnici. „VIP dálnice,“ zvolal Krishna z místa u dveří. „Jezdí tudy jen velmi důležité osoby.“ Do noci zasvítíl bledý plakát. Jednoduchá zpráva v hindštině, bengálštině a angličtině zněla: VÍTEJTE V KALKATĚ.

Jeli jsme bez reflektorů, ale světla uvnitř autobusu svítila dál. Amritiny krásné oči rámovaly unavené kruhy. V matčině náručí vydávala mňoukavé zvuky Victoria. Byla tak vyčerpaná, tak unavená od pláče, že nedokázala spát. Krishna se posadil do protější uličky, jednu řadu před nás. Žárovky na stropě a občas světlo z ulice ozářily profil s orlím nosem a zuřivý obličej.

„Chodil jsem ve Státech téměř tři roky na univerzitu,“ poznamenal.

„Vážně?“ odvětil jsem. „To je velmi zajímavé.“ Měl jsem chuť toho hlupáka za to, jaký zmatek vyvolal, udeřit do obličeje.

„Ano, ano. Pracoval jsem s černými, rudými Indiány a Mexičany s lidmi utlačovanými ve vaší zemi.“

Mokrá pole tmy, jež rámovala dálnici, náhle ustoupila směsici chatrčí, jež se táhly až ke krajnici silnice. Za zdmi z hrubé tkaniny žhnuly lucerny. V dálce ozařoval táborový oheň ostré siluety, jež se škubavě pohybovaly na pozadí žlutých plamenů. Bez jakéhokoliv přechodu jsme zmizeli z krajiny a proplétali se úzkými, od deště mokřými ulicemi, jež se kroutily kolem bloků zchátralých mrakodrapů, mílemi slumů s plechovými střechami a nekonečnou řadou rozkládajících se zčernalých průčelí obchodů.

„Moji profesori byli hlupáci. Konzervativní hlupáci. Věřili, že literaturu představují mrtvá slova v knihách.“

„Ano,“ souhlasil jsem, přestože jsem ani netušil, o čem Krishna hovoří.

Ulice zasáhla povodeň. Voda dosáhla místy hloubky dvou, tří stop. Pod otrhaným plátnem seděly, spaly, klečely a zíraly na nás zahalené postavy. Jejich oči ve stínu představovalo jen bělmo. Každá ulička otvírala pohled na otevřené prostory, přísně osvětlené dvorky a na pohyb v tmavých stínech. Křehký muž, který tlačil těžký vůz, musel uskočit před naším rozeřvaným autobusem, který ho i s nákladem zalil stěnou vody. Pohrozil nám pěstí a jeho ústa zformovala neslyšitelná sprostá slova.

Budovy působily tak starodávným dojmem, že musely pocházet z jiné doby. Chátrající zbytky nějakého zapomenutého milénia – doba před lidstvem. Stíny, úhly, otvory a prázdnota neodpovídaly lidské architektuře. Přesto jsme otevřenými okny v prvních a druhých podlažích zahlédli lidskou přítomnost, jež ty chatrče druidů obývala: holé, houpající se žárovky, poskakující hlavy, oloupané zdi, kde shnilá omítka opadala a odhalila bílá žebra budovy, křiklavé ilustrace mnoharukých božstev, vystřižené z časopisů a křivě nalepené na zdi či okenní tabule, křik

hrajících si dětí, které probíhají a prchají černými uličkami, zdušený nárek novorozenců. A všude ten pohyb na okraji zorného pole, syčení pneumatik autobusu na mokré hlíně a asfaltu, pohled na zakryté postavy, jež se povalují jako mrtvoly ve stínech chodníku. Obestřel mě pocit děja vu.

„S odporem jsem odešel, když mi jeden hloupý profesor nepřijal práci na téma Dluh Walta Whitmana zen buddhismu. Arogantní, omezený hlupák.“

„Ano,“ přikývl jsem. „Myslíte, že můžeme zhasnout ta vnitřní světla?“

Blížili jsme se ke středu města. Hnijící slumy ustoupily větším a ještě zchátralejším budovám. Svítilo tady jen málo pouličních lamp. V hlubokých kalužích černé vody na křižovatkách se nejasně odrážely blesky. Zdálo se, že všechna průčelí tmavých obchodů podepírají zabalené postavy, jež se tam válely jako balíky nevyzvednutého prádla, nebo se opíraly a sledovaly nás, jak projíždíme kolem. Ve žlutých světlech uvnitř autobusu jsme vypadali jako voskové mrtvoly. Teď vím, jak si připadají váleční zajatci, když je vedou ulicemi hlavního města nepřátel.

Před námi stál na krabici v černé vodě chlapec a mával předmětem, který mi připadal jako mrtvá kočka držaná za ocas. Jak se autobus přiblížil, chlapec předmět pustil. Když se chlupatá mrtvola dutě odrazila od předního skla, uvědomil jsem si, že je to krysa. Řidič zaklel a strhl vozidlo k dítěti. Chlapec bleskovým pohybem hnědých nohou nadskočil a krabice, na které stál, se proměnila pod pravým kolem v třísky.

„Samozřejmě to chápete, neboť jste básník,“ pokračoval Krishna a odhalil malé a ostré zuby.

„Co ta světla?“ zeptal jsem se. Cítil jsem, jak se ve mně zvedá vlna vzteku. Amrita se dotkla levou rukou mé paže.

Krishna vyštěkl něco bengálsky, řidič pokrčil rameny a zavrčel odpověď.

„Spínač je rozbitý,“ přeložil Krishna.

Odbočili jsme na otevřené prostranství. Možná se jednalo o park, který prořízl v labyrintu zchátralých budov

rovnou černou čáru. Uprostřed zaneřádného náměstí stály dvě opuštěné tramvaje, poblíž se pod svěšeným plátnem choulil tucet rodin. Znovu se rozpršelo. Náhlá průtrž mračen bubnovala na kovový autobus jako pěsti, jež dopadají z temné oblohy. Vozidlo mělo stěrač jen na straně řidiče a ten se pohyboval po stěně vody tak pomalu, že se mezi námi a městem brzy zvedla opona.

„Musíme si promluvit o panu M. Dasovi,“ ozval se Krishna.

Zamrkal jsem. „Rád bych teď zhasl světla,“ pronesl jsem pomalu a důrazně. Od letiště se ve mně hromadil iracionální vztek. Během chvíle už jsem věděl, že toho blazeovaného člověka, toho bezcitného kretěna zaškrťm. Budu ho škrtit, až mu z hloupé hlavy polezou jeho žabí oči. Cítil jsem, že mi tělem proudí vztek jako teplo silného alkoholu. Amrita musela okamžik toho šílenství vytušit, neboť sevřela dlaň na mé paži jako svěrák.

„Abych si s vámi o panu M. Dasovi promluvil, je velmi důležité.“ pokračoval Krishna. V autobusu bylo téměř nesnesitelné horko. Na obličejích nám stál pot jako puchýře popálenin. Zatímco svět venku vygumovala šílená průtrž mračen, náš dech zůstával viset ve vzduchu jako pára.

„Vypnu ty blbý světla,“ oznámil jsem a začal se zvedat. Nebýt Victorie, Amrita by mě chytila oběma rukama a zadržela.

Když jsem se nad ním vztyčil, Krishna překvapeně pozvedl husté obočí. Právě jsem uvolnil pravou ruku, když se ozvala Amrita: „Vždyť je to jedno, Bobby. Už jsme tady. Podívej, támhle je hotel.“

Zastavil jsem se a sklonil, abych se podíval z okna. Průtrž mračen skončila stejně rychle, jako začala, a už jen jemně mžilo. S ustupujícím zvukem deště na střeše pominul i můj vztek.

„Možná si promluvíme později, pane Luczaku,“ dodal Krishna. „Je to velmi důležité, snad zítra.“

„Jo.“ Zvedl jsem Victorii v náručí a zamířil ven z autobusu.

Průčelí grandhotelu Oberoi bylo tmavé jako žulový útes, ale pod dvojitými dveřmi unikalo světlo. K obrubníku se natahoval potřhaný baldachýn. Po obou stranách pod deštníky zalitými vodou stálo tiše tak asi tucet tmavých postav. Některé z nich svíraly nacucané transparenty. Na jednom jsem rozeznal srp a kladivo, na jednom anglické slovo NESPRAVEDLIVÉ. „Stávkující,“ podotkl Krishna a luskl prsty na ospalého nosiče v červené vestě. Pokrčil jsem rameny. Hlídka stávkujících před jako smůla černým hotelem, v půl druhé ráno v monzunu promáčené Kalkatě, mě nepřekvapila. Můj smysl pro realitu se během poslední půl hodiny otřásl v základech. Uši mi naplnil řev podobný tření nesčetných nohou hmyzu. *Posun času*, napadlo mě.

„Děkujeme vám, že jste nás vyzvedl,“ prohlásila Amrita, když Krishna znovu naskočil do autobusu.

Předvedl grimasu mladého žraloka. „Ano, ano. Zítra s vámi promluví. Dobrou noc. Dobrou noc.“

Zdálo se, že vstup do hotelu zahrnuje i několik tmavých chodeb, které jako ochranný labyrint oddělovaly halu od ulice. V hale samotné bylo dost světla. Recepční nespál, byl elegantně oblečený a potěšilo ho, když nás spatřil. Ano, rezervace pro pana a paní Luczakovy byla v pořádku. Ano, obdrželi náš telegram o zpoždění. Nosič zavazadel byl starší muž, ale přesto cestou výtahem na páté podlaží cukroval s Victorií a já mu dál, když odcházel, deset rupií.

Náš pokoj byl rozlehlý jako jeskyně a plný stínů jako celé město, přesto působil relativně čistým dojmem a na dveřích měl těžkou závoru.

„Ach, ne!“ Amritin hlas z koupelny. Třemi kroky jsem vrazil s rozbušeným srdcem dovnitř.

„Nejsou tady ručníky,“ poznamenala Amrita. „Jenom žínky.“ V tu chvíli jsme se oba rozesmáli. Jeden přestal a druhý znovu začal.

Udělat na prázdné posteli hnízdečko pro Victorii, svléknout si propocené oblečení, opláchnout se a zalézt společně pod tenkou pokrývku nám zabralo deset minut. Klimatizace cvakala a dutě bzučela. Někde poblíž hlasitě

spláchl záchod. Pulzující zvuk v mých uších představoval ozvěnu tryskových motorů.

„Sladké sny, Victorie,“ řekla Amrita a dítě tiše ve spánku zavrhalo.

Usnuli jsme během dvou minut.

Kapitola čtvrtá

*„A na velkém nádvoří, když padly místní
bariéry
Začaly plnohodnotné rozhovory mezi lidmi,
příjemné nicnedělání.“*

– Purnendu Patri

„V ranním světle vypadá vše lépe,“ upozornila mě Amrita.

Snídali jsme v hotelové Zahradní kavárně. Victoria vesele brumlala na vysoké židličce, kterou nám přinesli snaživí číšníci. Kavárna měla výhled na zahrady, jež zaplnily celé nádvoří. Na lešení na sebe vesele pokřikovali dělníci. Pil jsem čaj, ukusoval smažený bochánek a pročítal kalkatské noviny v angličtině. Úvodník požadoval modernější systém dopravy. Reklamy nabízely sárí a motocykly. Usměvavá indická rodina svírala lahve coca-coly. Na jedné stránce jsem objevil detailní fotografii mrtvoly – rozkládající se obličej praskl jako gumová pneumatika, z důlků lezly skelné oči. Tělo bylo objeveno včera – ve čtvrtek čtrnáctého července – na nádraží Howrah – a všichni, kdo mohou pomoci při identifikaci mrtvého, mají kontaktovat policejního inspektora na nádraží Howrah a odvolat se na případ číslo 23, datem 14. 7. 1977 u/s 302/301 I.P.C. (S.R. 39/77).

Složil jsem noviny a dal je na stůl.

„Pan Luczak? Dobré ráno!“ Postavil jsem se a potřásl rukou indickému gentlemanovi středního věku, který se u nás zastavil. Byl malý, měl světlou pokožku, téměř plešatý, na očích tenké kostěné brýle. Tropický oblek z česané příze pocházel zcela jistě od krejčího, muž měl jemný stisk ruky. „Pane Luczaku,“ pokračoval, „jmenuji se Michael Leonard

Chatterjee. Paní Luczaková, rád vás poznávám.“ Mírně se uklonil a uchopil svou dlaní Amritinu ruku. „Srdečně se omlouvám, že jsem na vás v noci nepočkal na letišti. Řidič mě omylem informoval, že byl let z Bombaje odložen až do dnešního rána.“

„Nevadí.“ odvětil jsem.

„Ale vstoupit do města bez řádného uvítání je smutné a nevlídné. Omlouvám se. Velmi nás potěšilo, že už jste tady.“

„Kdo znamená *nás*?“ zeptal jsem se.

„Posaďte se k nám, prosím,“ vyzvala ho Amrita.

„Děkuji vám. Jak krásné dítě! Má po vás oči, paní Luczaková. *Nás* znamená Sdružení bengálských spisovatelů, pane Luczaku. Opakovaně jsme se spojili s panem Morrowem a jeho skvělým nakladatelstvím. Těšíme se, že se s vámi podělíme o poslední práci bengálského... ne, nejlepšího indického básníka.“

„Takže je M. Das ještě naživu?“

Chatterjee se mírně usmál. „Ach, určitě, pane Luczaku. Během posledních šesti měsíců jsme od něj dostali mnoho dopisů.“

„Ale viděli jste ho?“ naléhal jsem. „Můžete si být jisti, že je to skutečně M. Das? Proč na osm let zmizel? Kde se s ním mohu setkat?“

„Všechno má svou dobu, pane Luczaku,“ napomenul mne Michael Leonard Chatterjee. „Všechno má svou dobu. Zařídil jsem vám první setkání s řídicí radou sdružení našich spisovatelů. Hodí se vám dnes ve dvě hodiny odpoledne? Nebo dáte, vy a paní Luczaková, přednost odpočinku a prohlídce památek?“

Podíval jsem se na Amritu. Už jsme se dohodli, že pokud nebudu potřebovat překladatele, zůstane s Victorií v hotelu a budou odpočívat. „Dnes se mi to hodí,“ souhlasil jsem.

„Skvělé, skvělé. V půl druhé vám pošlu auto.“

Sledovali jsme, jak Michael Leonard Chatterjee opouští kavárnu. Na bambusovém lešení nám za zády vesele

pokřikovali dělníci na hotelové zaměstnance, kteří procházeli zahradami. Victoria hlasitě udeřila do vysoké židličky a přidala se k obecnému veselí.

Na špinavém náměstí proti hotelu reklamoval plakát Spojenou banku Indie, postrádal ilustraci a předváděl jen černá písmena na bílém pozadí: *Kalkata – kulturní metropole národa? – definice obscénnosti?* Na reklamu banky mi to připadalo zvláštní.

Dorazilo malé černé auto značky Premiere, s řidičem v čapce a khaki šortkách. Vyrázili jsme po Chowringhee Road, a jak jsme se vlekli hustou dopravou, dostal jsem šanci spatřit Kalkatu za denního světla.

Scéna byla svou šílenou intenzitou téměř komická. Chodci, flotily cyklistů, orientální rikšové, automobily, nákladáky s rovnými korbami, ozdobené svastikami, nepřeborné množství motocyklů a skřípající vozy tažené buvoly. Všichni soupeřili na úzké cestě s vytrhaným dlážděním. Volně tudy bloudily krávy, zastavovaly dopravu, strkaly hlavy do obchodů a brodily se hromadami odpadků, jež se kupily na obrubníku nebo uprostřed cesty. V jednom místě pokrývala po kolena hluboká vrstva odpadků tri bloky a lemovala ulici jako násep. Brodili se tady i lidé, kteří bojovali s krávami a vránami o kus jídla.

O kousek dál přecházely v řadě ulici holčičky v hezkých bílých blůzkách a modrých sukních, zatímco dopravu zastavil policista s hnědým páskem. Vedlejší křižovatce vévodil malý červený chrám, který čněl přímo ze středu silnice. Otevřeným oknem proudil do auta sladký pach kadidla a kanálu. Na drátech a zchátralých fasádách visely rudé praporky. A všude ten nekonečný pohyb lidí s hnědou kůží – přílivová vlna pobíhajících lidí v bílém a hnědém oblečení. Zdálo se, že od jejich vlhkého dechu ztěžkl samotný vzduch.

Kalkata působila za světla impozantně, možná trochu děsivě, ale podivný strach a vztek minulé noci zmizel. Zavřel jsem oči a pokusil se analyzovat zuřivost, jež se mě

zmocnila v autobusu. Ale kvůli hluku a horku jsem se nedokázal koncentrovat. Zdálo se, že se tady mísí zlomky všech kol v celém vesmíru s klaksony aut, křikem a silícím šumem města, že všechny zvuky tvoří hlukovou bariéru, kterou člověk při nárazu málem fyzicky cítí.

Sdružení spisovatelů sídlilo v šedé mohutné budově kousek od náměstí Dalhousie. U schodů se se mnou setkal pan Chatterjee a odvedl mě do druhého patra. Místnost byla rozlehlá a postrádala okna. Ze zašpiněného stropu na nás shlížely zbytky fresky, od stolu, potaženého zeleným sukrem, vzhledlo sedm lidí.

Představili jsme se. Zapamatovat si jména lidí bylo příšerné i za nejlepších okolností, ale když jsem se pokusil uložit do paměti seznam bengálských slabik, které jsem zaslechl od hnědých vzdělaných lidí, zmocnila se mě závrať. Zdálo se, že jediná přítomná žena s unaveným obličejem, šedými vlasy a v těžkém zeleném sáří, které si neustále upravovala na rameni, se jmenuje Leela Meena Basu Belliappa.

Následovalo několik minut vážnoucího rozhovoru, které zapříčinily naše přízvuky. Zjistil jsem, že pokud se uklidním a nechám zpěvnou indickou angličtinu proudit, význam se brzy dostaví. Sekaný rytmus jejich řeči podivným způsobem chlácholil, téměř hypnotizoval. Náhle se ze stínů vynořil sluha v bílém plášti a rozdal nám otloučené šálky plné cukru, sraženého buvolího mléka a trochou čaje. Seděl jsem mezi ženou a ředitelem výkonné rady, panem Guptou. Byl to vysoký muž středního věku, s vyhublým obličejem a obrovským předkusem. Přál jsem si, aby se mnou přišla Amrita. Její klidná přítomnost by mezi mě a ty napjaté cizince postavila zeď.

„Věřím, že by si měl pan Luczak vyslechnout naši nabídku,“ ozval se náhle Gupta. Ostatní pokývali hlavou. Jako na povel zhasla světla.

V místnosti bez oken byla černočerná tma. Z různých míst v budově se ozývaly výkřiky, někdo přinesl svíčky. Pan Chatterjee se naklonil přes stůl a ujistil mě, že se jedná o

běžnou událost. Zdálo se, že se nedostatek elektřiny přesunuje z jedné části města do druhé a přináší s sebou denní výpadky.

Přišlo mi, že tma a světlo svíček určitým způsobem podtrhly místní horko. Cítil jsem, jak se mi točí hlava, a pevně jsem sevřel okraj stolu.

„Pane Luczaku, chápete, že spatřit mistrovské dílo velkého bengálského básníka, jakým je M. Das, je jedinečné privilegium.“ Pan Gupta měl hlas rozvrzaný jako hoboj. Ve vzduchu visely těžké tóny. „I my jsme ještě kompletní verzi celé práce neviděli. Doufám, že tuto čest čtenáři vašeho časopisu ocení.“

„Ano,“ potvrdil jsem. Na špičce Guptova nosu se objevila kapka potu. Pomrkávající svíce vrhaly čtrnáct stop vysoké stíny. „Obdrželi jste od pana Dase další část rukopisu?“

„Ještě ne,“ odpověděl pan Gupta. Měl vlhké oči s těžkými víčky. Vosk ze svíček padal na sukno. „Tato komise má poslední slovo k předání anglické verze tohoto eposu.“

„Rád bych se s panem Dasem setkal,“ navrhl jsem. Lidé u stolu si vyměnili pohledy.

„To nebude možné.“ Tentokrát promluvila žena. Její hlas byl vysoký a ječivý jako pila na kovu. Rozčílené, nasáklí tóny bojovaly s jejím majestátním vzezřením.

„Proč?“

„Pan Das není po mnoho let k dispozici,“ odvětil Gupta uhlazeně. „Určitou dobu jsme všichni věřili, že zemřel. Litovali jsme ztráty národního pokladu.“

„A jak tedy víte, že je ještě naživu? Viděl ho někdo?“

Následovalo další ticho. Polovina svící už zmizela, divoce prskaly, přestože se vzduch nehýbal. Cítil jsem hrozný horko a dělalo se mi trochu špatně. Na šílený okamžik mě napadlo, že svíce dohoří a my tady budeme rozmlouvat ve vlhké temnotě jako duchové bez těla, kteří straší ve zchátralé budově uprostřed mrtvého města.

„Máme od něj dopisy,“ odpověděl Michael Leonard Chatterjee. Vyndal z kufříku tučt šustivých obálek. „Bez jakýchkoliv pochybností potvrzují, že je náš přítel pořád naživu a bydlí někde mezi námi.“ Navlhčil si prsty a začal listovat mezi srolovanými stránkami tenkého papíru. V nejasném světle působilo indické písmo jako magické runy, jako hrozivé zařikávání.

Pan Chatterjee přečetl nahlas několik úryvků, aby dokázal své tvrzení. Mluvílo se tady o příbuzných, pisatel se zmínil o společných přátelích. Detailně připomněl rozhovor před dvaceti lety. Připomněl panu Guptovi krátkou Dasovu báseň, za kterou už před lety zaplatili, ale nikdy nevyšla.

„Dobrá,“ připustil jsem. „Ale pro můj článek je důležité, abych se s panem Dasem osobně sešel, abych mohl –“

„Prosím,“ přerušil mě pan Chatterjee a pozvedl ruku. Jeho brýle odrážely v místech očí dva plamínky. „Toto vám může vysvětlit, proč to není možné.“ Přeložil stránku, odkašlal si a začal číst.

„... a tak vidíte, můj příteli, věci se mění, ale lidé nikoliv. Vzpomínám na ten červencový den roku 1969. Během Šivova festivalu. *Times* nám oznámily, že lidé zanechali na Měsíci otisky nohou. Vracel jsem se z otcovy vesnice – z místa, kde stejně, jak tomu bylo po pět tisíc let, zanechali muži za těžce pracujícími buvolů otisky v půdě. Ve vesničkách, kterými vlak projížděl, pracovali rolníci a vlekli těžké vozy blátem.

Celou tu hlasitou a zalidněnou zpáteční cestu do milovaného města mě napadalo, jak byl můj život prázdný a zbytečný. Můj otec prožil dlouhý a užitečný život. Všichni muži ve vesnici, od Bráhmanů po Harijany, si přáli navštívit jeho pohřeb. Procházel jsem po polích, která otec zavlažoval, obdělával a chránil před vrtošivou přírodou dávno předtím, než jsem se narodil. Po pohřbu jsem opustil bratry a vstoupil do stínu velkého banyánu, jež můj otec zasadil jako mladík. Všude kolem jsem našel důkazy jeho těžké práce. Zdálo se, že jeho odchodu lituje i samotná zem.

A co, zeptal jsem se sám sebe, jsem vykonal já? Za pár týdnů mi bude čtyřiapadesát a čím jsem strávil celý život? Napsal jsem pár veršů, pobavil své kolegy a otrávil pár kritiků. Upředl jsem pavučinu iluzí, že pokračuji v tradici našeho velkého Tagora. Pak jsem se do vlastní pavučiny klamu zamotal.

Ve chvíli, kdy jsme dorazili na nádraží Howrah, jsem spatřil mělkost vlastního života a umění. Více než třicet let jsem žil a pracoval v našem milovaném městě srdci a základním kameni Bengálska – a ani jednou jsem ve svém slabém umění nestvořil esenci tohoto města, ne, ani jsem se o ní nezmínil. Pokoušel jsem se definovat duši Bengálska popisem prázdného vnějšku, cizích nájezdníků a neupřímného obrazu. Jako bych se pokoušel popsat duši překrásné a složité ženy tím, že uvedu detaily jejích vypůjčených oděvů.

Gandhi kdysi řekl: *Člověk nemůže plně žít, pokud alespoň jednou nezemřel.* Ve chvíli, kdy jsem na nádraží Howrah vystupoval z první třídy, jsem uznal, jak velká je v tom pravda. Abych žil – duší i uměním – musím odhodit veškeré závazky starého života.

Dva kufry jsem věnoval prvnímu žebrákovi, který se přede mnou objevil. Když si vzpomenu na jeho překvapený výraz, pořád ještě cítím radost. O tom, co později udělal s mými vybranými košilemi, vázankami z Paříže a množstvím knih, které jsem vzal s sebou, nemám ani tušení.

Přešel jsem Howrahský most a vstoupil do města s jedinou myšlenkou – zemřel jsem pro starý život, zemřel jsem pro starý domov a zvyky, nezbytně jsem tedy zemřel i pro lidi, které jsem miloval. Jedině tehdy, když jsem znovu vstoupil do Kalkaty jako před třiatřiceti lety, kdy jsem přicestoval z malé vesnice jako nadějný koktavý student – jedině tehdy jsem uviděl čistýma očima to, co budu potřebovat pro svou poslední práci.

A tady je ta práce... můj první skutečný pokus vyprávět příběh města, které nás živí... kterému jsem zasvětil vlastní život. Od toho mnoho let vzdáleného dne mne nový život

zavedl na místa, o kterých jsem nikdy v milovaném městě neslyšel – ve městě, o kterém jsem si bláznivě myslel, že ho intimně znám.

Odešel jsem hledat mezi ztracené, vlastnil jen to, co ostatní zahodili, pracoval s kastou Předurčených, hledal moudrost u bláznů z Curzonského parku, hledal čest u prostitutek na Sudder Street. Na své pouti jsem musel pochopit přítomnost černých bohů, kteří toto místo svírali v dlaních, ještě než se samotní bozi narodili. Když jsem je našel, našel jsem sám sebe.

Prosím, nehledejte mě. Pokud budete pátrat, stejně mě nenajdete. Kdybyste mě našli, nepoznáte mě.

Moji přátelé, vykonat mé instrukce ohledně této nové práce nechám na vás. Báseň není dokončená. Musím toho ještě hodně udělat. Ale už nezbývá mnoho času. Snažím se existující části rozhodit co nejdál. Kritická reakce pro mě nic neznamena. Uznání a autorská práva nejsou důležitá. Práce *musí být* publikována.

Odpovězte běžnými kanály.

– Das“

Chatterjee přestal číst a v tom tichu nepatrně zesílily vzdálené zvuky pouličního karnevalu. Pan Gupta si odkašlal a zeptal se na americká práva k vydání. Vysvětlil jsem, co jsem mohl – o nabídce *Harpera* a skromnějším návrhu od *Jiných hlasů*. Následovala diskuse a otázky. Svíček ubývalo.

Gupta se nakonec obrátil k ostatním a pronesl něco rychlopalnou bengálštinou. Znovu jsem si přál, aby se mnou přišla Amrita. Pak se ozval Michael Leonard Chatterjee: „Jestli můžete počkat chvíli v chodbě, pane Luczaku, rada bude hlasovat o vydání práv na rukopis M. Dase.“

Postavil jsem se na roztřesené nohy a sledoval sluhu se svíčkou do chodby. Na odpočívadle tady stála židle a malý kulatý stolek se svíčkou. Z matných oken na Dalhousie Square přicházelo od schodiště bledé světlo, ale nejasná zář pouze umocnila tmou v rozích a rozvětvených chodbách.

Seděl jsem tam nějakých deset minut a zrovna jsem začínal dřímat, když jsem zaznamenal ve stínech pohyb. Za okrajem světla se něco plížilo. Pozvedl jsem svíčku a sledoval jak k podlaze přimrzla krysa velikosti malého teriéra. Zastavila se na okraji odpočívadla, dlouhý ocas čvachtavě švihal na prknech sem a tam. Na hranici tmy na mě divně svítily divoké oči. Postoupila o krok vpřed a já pocítil chladnou vlnu nevolnosti. Její pohyb mi zcela jasně připomněl kočku, která sleduje svou kořist. Mírně jsem se zvedl a sevřel tenkou židli. Připravil jsem se ji vrhnout vpřed.

Náhle se za mnou ozval hlasitější zvuk, až jsem nadskočil. Stín krysy se spojil se stíny chodby a následovalo škrábání mnoha drápků na dřevěné podlaze. Z černé místnosti vykročili pan Chatterjee a pan Gupta. Od brýlí pana Chatterjee se odrážely plameny. Pan Gupta vkročil do kruhu pulzujícího světla. Předvedl nadšený úsměv, dlouhé a žluté zuby.

„Je rozhodnuto,“ oznámil mi. „Zítra dostanete rukopis. Okolnosti vám sdělíme.“

Kapitola pátá

*Žádný klid v Kalkatě,
O půlnoci volá krev...*

– Sukanta Bhattacharjee

Bylo to až moc snadné. To byla první myšlenka, když mě vezli zpět do hotelu. Měl jsem představu, že budu jako novinář a vyšetřovatel v nepromokavém kabátu – Ježíši, v tom vedru – pečlivě sledovat zmínky o tajemném zmizení a znovuzmizení fantoma, bengálského básníka. A teď, první odpoledne ve městě, za mě celou skládanku složili. Zítra v sobotu dostanu rukopis a budu volný, abych vzal Amritu a dítě a odletěl domů. Jaký článek to přinese? I to bylo velmi jednoduché.

Mé tělo cítilo, že je brzy ráno, ale hodinky ukazovaly pět odpoledne.

Z věkem poznamenaných budov úřadů poblíž hotelu vycházeli pracovníci, kteří připomínali bílé mravence, kteří opouštějí šedé kamenné zdechliny. Na rozbitých chodnících si vařily rodiny vodu na čaj, muži s kufříky přeskakovali spící miminka. Jeden muž v hadrech se skrčil, aby se vymočil do kanálu, druhý se necelých šest stop od něj koupal v kaluži. Protáhl jsem se mezi stávkujícími komunisty a vstoupil do klimatizovaného hotelového azylu.

V hale čekal Krishna. Zástupce hotelového ředitele ho sledoval, jako by se jednalo o známého teroristu. Žádné překvapení. Působil ještě divočejším dojmem než předtím. Černé vlasy mu stály jako elektrické vykřičníky, žabí oči pod tmavým obočím byly širší a bělejší. Když mě spatřil, široce se zašklebil a popošel s nataženou rukou vpřed. Potřásl jsem mu s ní, ještě než jsem si uvědomil, že má tak

srdečné přivítání ospravedlnit Krishnovu přítomnost před úředníkem.

„Ach, pan Luczak! Moc rád vás zase vidím! Přišel jsem vám pomoci v pátrání po tom básníkovi M. Dasovi.“ Bez přestání mi pumpoval rukou. Na sobě měl stejnou špinavou košili jako předešlou noc, páchl pižmovou kolínskou a potem. V silné klimatizaci mi na rukou naskočila husí kůže a ucítil jsem, jak mi schne pot na těle.

„Děkuji vám, pane Krishno, ale není třeba.“ Stáhl jsem ruku. „Vše důležité jsem už zařídil. Zítra zdejší obchod uzavřu.“

Krishna na místě přimrzl. Jeho úsměv povadl, obočí nad zalomeným nosem se ještě víc stáhlo. „Ach, chápu. Byl jste na Sdružení spisovatelů. Ano?“

„Ano.“

„Ach, ano, ano. Měli pro vás o našem slavném M. Dasovi velmi přesvědčivý příběh. Přesvědčil vás, pane Luczaku?“ Tu poslední větu Krishna téměř šeptal, na tváři se mu objevil tak spiklenecký výraz, až se zástupce ředitele na druhé straně haly zamračil. Co si myslel, že mi Krishna nabízí, ví Bůh.

Zaváhal jsem. Netušil jsem, co má s celou záležitostí Krishna společného, a ve skutečnosti jsem tím nechtěl marnit čas. V duchu jsem proklel Abeho Bronsteina, že se vrtal v mých záležitostech a spojil mě s tím otravou. Zároveň jsem přesně věděl, že na mne čeká Amrita s Victorií, a ucítil jsem vlastní nervozitu nad směrem, kterým mě takový úkol odvede.

Krishna si mé váhání vysvětlil jako nejistotu. Naklonil se ke mně a uchopil mne za předloktí. „Mám tady člověka, se kterým se musíte setkat, pane Luczaku. Člověka, který vám může o M. Dasovi říct pravdu.“

„Co myslíte tou pravdou? Co je to za člověka?“

„Raději by to utajil,“ zašeptal Krishna. Měl vlhké ruce. V bělmu jeho očí jsem rozeznal nepatrné žluté žilky. „To pochopíte, až vyslechnete celý příběh.“

„Kdy?“ vyštěkl jsem. Abych Kristinu neposlal do háje, mi zabránil jen pocit nekompletního úkolu, který mě přepadl v autě.

„Okamžitě!“ vydechl Krishna s triumfálním úsměvem. „Můžeme se s ním setkat hned teď!“

„Nemožné.“ Rychle jsem odtáhl ruku z Krishnova sevření. „Jdu nahoru. Musím se vysprchovat. Slíbil jsem manželce, že půjdeme na večeři.“

„Ach, ano, ano.“ Krishna přikývl a začal si cucat horní zub. „Samozřejmě. Tak to zařídím na půl desátou. Bude to vyhovovat?“

Zaváhal jsem. „Chce váš přítel za takovou informaci zaplatit?“

„Ach, ne, ne!“ Krishna pozvedl obě dlaně. „To by nedovolil. Aby s někým o tom promluvil, jsem ho přesvědčil jen s velkými obtížemi.“

„Půl desáté?“ zeptal jsem se. Při představě, že vyrazím do noční Kalkaty, se mi udělalo nevolno.

„Ano. Kavárna zavírá v jedenáct. Tam se s ním setkáme.“

Kavárna. Ta slova zněla neškodně a důvěrně. Pokud to přinese pohled, jaký bych mohl použít v článku...

„Dobrá,“ souhlasil jsem.

„Počkám tady na vás, pane Luczaku.“

Žena svírající mé dítě nebyla Amrita. Zastavil jsem se s rukou na klíče. Kdyby Amrita v tu chvíli nevskočila z koupelny, mohl jsem tak zůstat nebo se dokonce ve zmatku stáhnout na chodbu.

„Ach, Bobby, toto je Kamakhya Bharati. Kamakhyo, toto je můj manžel, Robert Luczak.“

„Ráda vás poznávám, pane Luczaku.“ Její hlas připomínal vítr v jarních květech.

„Je mi potěšením, slečno – ach – Bharati.“ Hloupě jsem zamrkal a podíval se na Amritu. Vždycky jsem věřil, že se tvář Amrity blíží skutečné kráse s nevinnými očima a upřímným obličejem. Ale vedle té mladé ženy jsem na

Amritě rozeznal jen vrásky nastupujícího středního věku, malou dvojitou bradu a bouli nad nosem. Na sítnici mi utkvěl obraz té mladé ženy jako ozvěna světla žárovky.

Černočerné vlasy jí visely na ramena. Obličej tvořil ostrý, dokonalý ovál, ozdobený jemnými, mírně rozechvělými rty, jež budily dojem díla navrženého pro smích a neuvěřitelnou smyslnost. Měla překvapivé oči – jejich velikost překonala veškerou pravděpodobnost. Zvýraznil je stín a těžké řasy. Měla tak tmavé a pronikavé zornice, že bodaly jako tmavé reflektory. V těch očích se ukrývalo něco orientálního, ale zároveň přinášely západní, téměř vznešený pocit nevinnosti a upovídanosti, jež spolu bojují uvnitř.

Kamakhya Bharati byla mladá – nejvýš pětadvacet – na sobě měla hedvábné sári tak lehké, až se zdálo, že jí pluje několik centimetrů nad pokožkou. Vyzařovala vůni a pulz ženskosti, která z ní proudila jako sladký vánek.

Slovo *smyslný* jsem vždy spojoval s Rubensovou váhou a masou přitažlivého těla. Ale štíhlá postava této mladé ženy, kterou jsem částečně rozeznal pod vrstvami živého hedvábí, na mě zaútočila s tak intenzivním pocitem smyslnosti, až mi vyschlo v ústech a vyprázdnil se mi mozek.

„Kamakhya je neteří M. Dase, Bobby. Přišla se zeptat na tvůj článek a hodinu jsme si povídaly.“

„Ach?“ Podíval jsem se na Amritu a vrátil se pohledem k dívce. Neměl jsem nápad, co bych řekl.

„Ano, pane Luczaku. Slyšela jsem pověsti, že můj strýc komunikuje s některými ze starých kolegů. Ráda bych věděla, jestli jste mého strýce viděl... jestli je v pořádku...“ Sklopila oči, její hlas se vytratil.

Posadil jsem se na okraj křesla. „Ne,“ odpověděl jsem. „Myslím tím, že jsem ho neviděl, ale je v pořádku. Přesto bych ho rád navštívil. Spatřil ho. Píšu článek –“

„Ano.“ Kamakhya Bharati se usmála a uložila Victorii zpět doprostřed postele, kde ležela její pokrývka a medvídek Pú. V přátelském gestu dítěti přejela po tváři elegantními

hnědými prsty. „Už vás nebudu otravovat. Jen jsem se chtěla zeptat na zdraví svého strýce.“

„Samozřejmě!“ zablekotal jsem. „No, určitě si s vámi rádi promluvíme, slečno Bharati. Myslím tím, jestli jste strýce dobře znala... pomohlo by mi to se článkem. Jestli můžete zůstat pár minut...“

„Musím jít. Až se otec vrátí domů, bude mě tam čekat.“ Otočila se a usmála se na Amritu. „Možná bych si s vámi promluvila, až se zítra setkáme, jak jsme se dohodli.“

„Skvělé!“ potvrdila Amrita. Od Londýna jsem ji viděl poprvé klidnou.

Obrátila se ke mně. „Kamakhya zná nedaleko prodavače dobrých sárí, vedle kina Elite. Vážně bych si něco, když jsme tady, koupila. Jestli mě tedy nebudeš zítra potřebovat, Bobby.“

„Hmm, nejsem si jistý,“ odvětil jsem. „No, plánuju výlet. Nevím, kam mě pošlou.“

„Pak vám zavolám ráno,“ nabídla dívka a usmála se na Amritu. Pocítil jsem žárlivost. Přál jsem si, abych takový dar obdržel já. Postavila se, potřásla Amritě rukou a půvabným pohybem, jaký indické ženy moc dobře znají, si upravila sárí.

„Skvělé.“ souhlasila Amrita.

Jak se Kamakhya Bharati přesunula ke dveřím, nepatrně se uklonila mým směrem. Přikývl jsem a dívka zmizela. Zůstala pouze jemná, vzrušující vůně.

„Pane Bože,“ vydechl jsem.

„Uklidni se, Roberte,“ napomenula mě Amrita. Správná anglická výslovnost zakryla podtón jejího pobavení. „Je jí teprve dvaadvacet, ale je už jedenáct let zasnoubená. Tento říjen se bude vdávat.“

„Pěkná ztráta,“ podotkl jsem a dopadl na postel vedle dítěte. Victoria obrátila hlavu, zamávala a chtěla si hrát. Zvedl jsem ji do vzduchu. Vydávala radostné zvuky a kopala nohama. „Je to vážně Dasova neteř?“

„Pomáhala mu s rukopisy. Řezala tužky. Chodila za něj do knihovny. Alespoň to tvrdí.“

„Jo? Muselo jí být deset let.“ Vynesl jsem Victorii nahoru, obrátil ji a zhoupal zpátky. Dítě zakvičelo.

„Třináct, když zmizel. Její otec se zřejmě s Dasem pohádal těsně předtím, než jim zemřel otec.“

„Jejich otec? Ach, Das –“

„Ano. Jeho jméno každopádně v domácnosti nikdo nevyslovil po celá léta. Měla jsem dojem, že je na to, aby zašla za Chatterjeem nebo na Sdružení spisovatelů, příliš plachá.“

„Zašla za námi.“

„V tom je rozdíl,“ poznamenala Amrita. „Jsme cizinci. My se nepočítáme. Jdeme pořád na večeri?“

Spustil jsem Victorii na břicho. Měla obličej červený radostí a přemýšlela, zda se má rozplakat. Zaryla mi kolena do klína a začala mi šplhat na hrud'. Jedna tlustá ručka sevřela smrtícím stiskem límec mé košile.

„Co si dáme k jídlu?“ zeptal jsem se a vyprávěl jí o setkání s Krishnovým tajemným cizincem v půl desáté. „Na cestu do města už je trochu pozdě. Zavoláme pokojovou službu, nebo sejdem dolů do Princova pokoje? Slyšel jsem, že tam vystupuje Fatima, exotická tanečnice.“

„Victoria bude nepochybně zlobit,“ varovala mě Amrita. „Ale určitě by dala Fatimě přednost před pokojovou službou.“

„Dobrá,“ souhlasil jsem, „za chvíli budu připraven.“

Fatima, exotická tanečnice, byla tlustá Indka středního věku, která mohla beze strachu ze skandálu klidně předvádět tanec před klubovnou malých skautů. Přesto se zdálo, že v Princově pokoji dav obtloustlých, převážně mužských párů středního věku její vystoupení podle očekávání vzrušilo. Victorii nikoliv. Rozplakala se, takže jsme všichni uprostřed druhého kola Fatimina kroužení odešli.

Raději než se vrátit do pokoje jsme s Amritou zašli na tmavé hotelové nádvoří. Většinu večera pršelo, ale teď jsme mezi nízkými žlutými mračny rozeznali několik hvězd. Většinu oken na dvůr kryly těžké závěsy, spatřili jsme jen

pár proužků světla. Střídali jsme se a houpali rozplakané dítě, dokud vzlykání nezpomalilo a úplně neztichlo. Zastavili jsme se u bazénu a posadili se na nízkou lavičku poblíž tmavé kavárny. V hustém listoví a na spuštěných bambusových závěsech tančily vlnky světla podvodních reflektorů. Na mělkém okraji bazénu jsem zachytil tmavý stín a uvědomil si, že je to utopená krysa.

„Victoria spí,“ poznamenala Amrita. Obrátil jsem se a spatřil, jak dítě pevně stisklo ruce a zavřelo oči v intenzivním, docela spokojeném spánku, jaký tak často provází období velkého pláče.

Natáhl jsem si nohy a zaklonil hlavu. Uvědomil jsem si, jak jsem unavený – nejspíš mě pořád pronásledoval posun času. Narovnal jsem se a podíval na Amritu. Něžně chovala dítě, nepřítomný a meditativní pohled, jako když pracovala nad zdoluhavým matematickým problémem.

„Jaký je to pocit, vrátit se zpět?“ zeptal jsem se.

Amrita se na mě podívala a zamrkala. „Cože, Bobby?“

„Do Indie.“ vysvětlil jsem. „Jaký je to pocit vrátit se zpět?“

Pohladila dítěti rozcuchané vlásky a podala mi ho. Vzal jsem Victorii do náručí a sledoval, jak Amrita přechází k okraji bazénu a urovnává si hnědou sukni. Světlo bazénu jí zdola osvítilo ostré lící kosti. *Mám krásnou ženu*, napadlo mě už tisíckrát od našeho sňatku.

„Připadá mi to trochu jako *děja vu*,“ odpověděla tiše. „Ne, to není zrovna správné slovo. Ve skutečnosti je to, jako bych se znovu vrátila do nějakého snu. To horko, hluk, hlasy, vůně – všechno mi připadá důvěrně známé a cizí zároveň.“

„Promiň, jestli tě to znervózňuje,“ poznamenal jsem.

Amrita zavrtěla hlavou. „Neznervózňuje mě to, Bobby. Děsí, ale neznervózňuje. Přijde mi to velmi svůdné.“

„Svůdné?“ zíral jsem na ni. „Co jsme sakra viděli tak svůdného?“ Amrita nebyla zvyklá jen tak házet slovy. Často mě přesností svých výrazů překonala.

Usmála se. „Myslíš kromě Kamakhyi Bharati?“ Stáhla si sandál a nohou zčeřila modrou vodu. Utopenou krysu na vzdáleném konci bazénku jsem už neviděl. „Vážně, Bobby, všechno mi to přijde zvláštním způsobem svůdné. Jako bych využívala po celá ta léta jen jednu část mozku a tu druhou teď něco zavolalo.“

„Chtěla bys zůstat déle?“ zeptal jsem se. „Myslím, až skončí můj úkol.“ Cítil jsem zmatek.

„Ne,“ odvětila Amrita, její hlas byl pevný a rozhodný.

Zavrtěl jsem hlavou. „Promiň, nechal jsem tě celé odpoledne samotnou a souhlasil s tou večerní záležitostí,“ zašeptal jsem. „Náš příjezd byla asi chyba. Podcenil jsem, jak to bude pro tebe s Victorií složité.“ Někde nad námi se ozvala řada příkazů jazykem, který mi připomínal arabštinu, následovala palba nasální bengálštiny. Bouchly dveře.

Amrita popošla a znovu se vedle mě posadila. Vzala si Victorii a položila si ji na nohy. „To je v pořádku, Bobby,“ uklidňovala mě. „Věděla jsem, jaké to bude. Hádala jsem, že nejspíš překladatele nebudeš potřebovat, dokud nedostaneš ten rukopis.“

„Promiň,“ zopakoval jsem.

Amrita se obrátila zpět k bazénu. „Když mi bylo sedm let,“ začala, „léto, než jsme se odstěhovali do Londýna, spatřila jsem ducha.“

Zíral jsem na ni. Kdyby mi sdělila, že se zamilovala do starého poslíčka a opouští mě, nepřekvapila by mě víc. Amrita byla – nebo bývala do této chvíle – nejracionalnější osobou, jakou jsem kdy znal. Až do této chvíle se mi zdálo, že u ní neexistuje zájem, ani nevěří v nadpřirozeno. Nikdy jsem v ní nedokázal vyvolat zájem o brakové romány Stephena Kinga, které jsem si každé léto vozil na pláž.

„Ducha?“ zablekotal jsem nakonec.

„Cestovali jsme vlakem z domova v Novém Dillí ke strýci v Bombaji,“ vyprávěla. „Když jsme se sestrami a matkou cestovaly každý červen do Bombaje, bylo velké vzrušení. Ale tenhle rok sestra Santha onemocněla. Západně

od Bhopalu jsme vystoupily z vlaku a zůstaly dva dny v železničním hotelu, zatímco ji léčil místní doktor.“

„Byla v pořádku?“ zeptal jsem se.

„Ano, jen osypky,“ dodala Amrita. „Ale pak jsem už byla z dětí jediná, kdo je neměl, takže jsem musela spát mimo hotelový pokoj na malém balkonu s výhledem na les. Jediný přístup na balkon vedl pokojem, kde spala matka se sestrami. To léto ještě nedorazily deště a bylo hrozné horko.“

„A viděla jsi ducha?“

Amrita se nepatrně usmála. „Uprostřed noci mě probudil zvuk pláče. Nejprve mě napadlo, že je to sestra nebo matka, pak jsem si uvědomila, že na okraji mé postele sedí stará žena v sári a vzlyká. Vzpomínám, že jsem necítila žádný strach. Jen úžas nad tím, že matka tu osobu nechala projít jejich pokojem, aby se ke mně na balkoně připojila.

Ten pláč byl velmi tichý, ale určitým způsobem příšerný. Natáhla jsem ruku, abych ji utěšila, ale než jsem se jí dotkla, přestala naříkat a podívala se na mě. Uvědomila jsem si, že není vůbec stará, ale zestárla ukrutným zármutkem.“

„A co potom?“ pobídl jsem ji. „Jak jsi zjistila, že je to duch? Rozplynula se nebo zmizela nebo se rozpadla na hromadu hadrů a tuku nebo co?“

Amrita zavrtěla hlavou. „Měsíc se na pár vteřin schoval za mraky, a když bylo znovu světlo, ta stará žena byla pryč. Volala jsem, a když na balkon dorazila matka a sestry, ujistily mě, že jejich pokojem nikdo neprošel.“

„Hmmm,“ zabručel jsem, „připadá mi to trochu hloupé. Bylo ti sedm let a zřejmě jsi snila. I kdybys byla vzhůru, jak víš, že to nebyla služebná, co vylezla po požárním žebříku nebo něco takového?“

Amrita si zvedla Victorii k rameni. „Souhlasím, moc děsivý příběh o duších to není,“ připustila. „Ale děsil mě celá léta. Chápej, v okamžiku, než se měsíc schoval, jsem se podívala do jejího obličeje a moc dobře viděla, co je zač.“ Pohládila dítě po zádech a podívala se na mě. „Byla jsem to já.“

„Ty?“ zeptal jsem se.

„Tehdy jsem se rozhodla, že chci žít v zemi, kde žádné duchy neuvidím.“

„Nerad ti kazím představy, drahá,“ poznamenal jsem, „ale Velká Británie a Nová Anglie jsou svými duchy slavné.“

„Možná,“ přiznala Amrita a postavila se s Victorií bezpečně v náručí. „Ale už je nevidím.“

V půl desáté jsem seděl v hale, cítil sílící bolest hlavy, vyvolanou horkem a únavou, od špatného vína k večeři se mi dělalo trochu špatně a připravoval jsem si pro Krishnu různé výmluvy. V devět padesát jsem se rozhodl, že mu sdělím, že jsou Amrita nebo dítě nemocné. V deset jsem si uvědomil, že mu nemusím říkat nic, postavil jsem se a zamířil ke schodům. V tu chvíli se objevil. Vypadal vyčerpáně a zmateně. Měl červené a opuchlé oči, jako by plakal. Přistoupil ke mně, vážně mi potřásl rukou, jako by se hala proměnila v pohřební ústav a já byl pozůstalý stejně jako on.

„Co se děje?“ zeptal jsem se.

„Moc, moc smutné,“ odvětil a vysoký hlas se mu zlomil. „Moc špatná zpráva.“

„Váš přítel?“ zeptal jsem se. Ucítil jsem úlevu. Jeho tajemný zdroj si zřejmě zlomil nohu nebo ho přejel trolejbus, nebo zkolaboval na srdeční příhodu.

„Ne, ne, ne. Musel jste to slyšet. Zemřel pan Nabokov. Velká tragédie.“

„Kdo?“ S jeho přízvukem jsem zaslechl jen další skřípavé bengálské jméno.

„Nabokov! Nabokov! Vladimír Nabokov! *Bledý oheň. Ada.* Nejlepší stylista prózy ve vašem rodném jazyce. Velká ztráta pro nás všechny. Pro všechny spisovatele.“

„Ach,“ vydechl jsem. Nikdy jsem se nedostal ani k *Lolitě*. Ve chvíli, kdy jsem si vzpomněl na rozhodnutí, že s Krishnou nepůjdu, už jsme se ocitli v mokré tmě a Krishna mě vedl k rikšovi, kde dřímал na červené sedačce hubeny,

vyzábly malý Kuli. Stáhl jsem se. Cítil jsem, jak se ve mně něco při představě, že mě tento lidský strašák potáhne špinavými ulicemi, vzpříčilo. „Vezmeme si taxík,“ navrhl jsem.

„Ne, ne. Tenhle je pro nás rezervovaný. Je to krátká cesta. Náš přítel čeká.“

Sedadlo bylo od večerních dešťů mokré, ale ne nepříjemné. Mužík s plesknutím bosých nohou seskočil, sevřel dvojité jho, s nacvičeným grifem vyskočil do vzduchu, předklonil se s nataženými rukama a šikovně vyrovnal naši váhu.

Rikša neměl žádná světla, jen petrolejovou lampu, která se kymácela na kovovém háku. To, že nás nákladáky a auta se zapnutými klaksony mýjely také beze světla, mě nikterak neuklidnilo. Ještě jezdily trolejbusy a nepříjemná, žlutá zář vnitřních žárovek odhalovala upoceně obličej, namačkané za síťovými okny. I přes tak pozdní hodinu byla veřejná doprava zatížena, autobusy se prohýbaly pod vahou lidí, kteří viseli ze zamřížovaných oken a na dveřích. Projíždějící vlaky předváděly nespočet hlav a torz čnějících, z černých vagónů.

Svítilo jen málo pouličních lamp, ale uličky a občasné dvorky žhnuly tím bledým, fosforeskujícím světlem rozkladu, který jsem viděl z letadla. Tma nepřinesla žádnou úlevu od horka. Pokud se něco změnilo, bylo ještě větší teplo než přes den. Nad vysokými budovami jsem zpozoroval těžké mraky. Zdálo se, že k nám jejich mokrá váha odráží horko města.

Znovu jsem ucítil stoupající vzrušení. Dokonce ani teď to napětí nedokážu popsat. Jen málo se týkalo pocitu fyzického nebezpečí, přestože jsem – jak jsme poskakovali přes vyvrácené dlažební kostky, hromady odpadků a koleje tramvají – cítil absurdní obnažení. Uvědomil jsem si, že mám pořád v peněžence dvě stě dolarů v cestovních šecích. Ale ty zdroj nervozity, jež mi jako žluč stoupala do krku, nepředstavovaly.

Na nejtemnější části mého mozku přímo působilo něco z kalkatské noci. Za vědomí mi tahal téměř dětský strach, který znovu a znovu dusila dospělá mysl. Zvuky noci v sobě nenesly žádnou hrozbu – vzdálené výkřiky, syčivé škrábání, občasné útržky tlumené konverzace, jak jsme míjeli přikryté postavy – přesto mi svíraly vnitřnosti a přitahovaly mou pozornost jako zvuk cizího dechu pod vaší postelí.

„Kaliksetra,“ řekl Krishna. Jeho hlas byl tichý, jen tak tak slyšitelný nad rikšovým oddychováním a plácáním bosých nohou o dlažbu.

„Promiňte?“

„Kaliksetra. To znamená *místo Kálí*. Určitě víte, že odtud pochází jméno našeho města?“

„Ach, ne. Tedy, možná ano. Musel jsem to zapomenout.“

Krishna se ke mně obrátil. Ve tmě jsem neviděl jeho obličej moc jasně, ale ucítil jsem váhu jeho pohledu. „To musíte vědět,“ upozornil mě neutrálním tónem. „Kaliksetra se změnila ve vesnici jménem Kalikata. Kalikata bylo místo velkého Kalighatu, nejsvatějšího chrámu bohyně Kálí. Pořád ještě stojí. Ani ne dvě míle od vašeho hotelu. To musíte určitě vědět.“

„Hmmm,“ zamručel jsem. Na rohu se objevila v plné rychlosti tramvaj. Náš rikša rychle překřížil koleje a vyhnul se jí o necelý yard. Na širší, prázdnější ulici nás sledovaly vzteklé výkřiky. „Kálí byla bohyně, že?“ poznamenal jsem. „Jedna z manželek Šivy?“ I přes můj zájem o Tagora jsem už Védy nečetl mnoho let.

Krishna vydal neuvěřitelný zvuk. Nejprve mě napadlo, že se jedná o výbuch posměchu, ale pak jsem se obrátil a podíval se na něj. Prstem si držel jednu nosní díрку a hlasitě smrkal do levé ruky. „Ano, ano,“ potvrdil, „Kálí je svatá Šivova *sakti*.“ Zkontroloval obsah ruky, jakoby spokojeně přikývl, a přešel prsty postranici vozíku.

„Určitě znáte její vlastnosti?“ zeptal se. Z temné a zchátralé budovy, kterou jsme právě minuli, se ozvaly hlasy několika žen, které na sebe křičely.

„Její vlastnosti? Ne, to se mi nezdá. Ona... sochy... mají čtyři ruce, že?“ Rozhlédl jsem se a zauvažoval, jestli už se blížíme k cíli. Viděl jsem, že je tady méně obchodů. Představit si mezi těmito ruinami kavárnu bylo těžké.

„Samozřejmě! Samozřejmě! Je to bohyně. Takže má čtyři ruce! Musíte se podívat na velkou bohyni v Kalighatu. Je to *jagrata*, „velmi skutečná“ Kálí. Velmi děsivá. Krásně děsivá, pane Luczaku.

Její ruce odhalují *abhaya* a *vara mudras* – *mudras* proti strachu, *mudrai* požehnání. Ale velmi hrozná. Velmi vysoká. Velmi vyhublá. Má otevřená ústa. Má dlouhý jazyk. Má dva... jaké je správné slovo... upíří zuby?“

„Tesáky?“ Pevně jsem sevřel mokré povlak sedadla a uvažoval, co vytáhne Krishna teď. Odbočili jsme do tmavší a užší uličky.

„Ach, ano, ano. Jediná z bohů pokořila čas. Samozřejmě pohltí všechny bytosti. *Purusam, asvam, gam, avim, ajam*.

Není oblečená. Její krásné nohy šlapou na mrtvolu. V rukou svírá pásá... smyčku, *bhatvanga*... jaké je pro to slovo?... tyč, ne, hůl s lebkou, *khadga*... meč a useknutou hlavu.“

„Useknutou hlavu?“

„Zajisté. To musíte vědět.“

„Poslouchejte, sakra, Krishno, o co tady vůbec –“

„Ach, jsme tady, pane Luczaku. Slezte dolů. Prosím rychle. Jdeme pozdě. Kavárna zavírá v jedenáct.“

Ulice připomínala alej plnou dešťové a odpadní vody. Ani památky po výkladních skříních nebo obchodech, natož pak po kavárně. Kromě lucerny, která hořela v jednom z horních oken, byly zdi neosvětlené. Rikša spustil vozík a zapálil si malou dýmku. Zůstal jsem sedět.

„Rychle, prosím,“ popohnal mě Krishna a luskl na mě prsty, jak to předtím předvedl s nosiči zavazadel. Překročil spícího muže na chodníku a otevřel dveře, kterých jsem si nevšiml. Srázné, úzké schodiště osvětlovala jediná žárovka. Nesl se k nám tichý podtón konverzace.

Seskočil jsem a sledoval ho do světla. Další dveře v prvním poschodí ústily do široké chodby. „Viděl jste dole na ulici univerzitu?“ zeptal se mě Krishna přes rameno. Přikývl jsem, přestože jsem žádnou budovu impozantnější než skladiště nespatriil. „Tohle je samozřejmě univerzitní jídelna. Ne, tak ne, tedy *kavárna*. Něco jako Greenwich Village. Ano.“

Odbočil vlevo a zavedl mě do skutečně rozlehlé místnosti. Vysoký strop, těžké sloupy a zdi bez oken mi připomněly garáž poblíž Chicago Loop. V matném světle jsem rozeznal alespoň padesát, šedesát stolů, ale jen pár obsazených. Sem tam seděl u hrubých stolků, natřených zelenou barvou, hlouček upřímně vypadajících mladíků ve volných bílých košilích. Na stropu vysokém sedm metrů visely pomalu se otáčející větráky. Přestože se vlhký vzduch nikterak nehýbal, světlo široce rozmístěných žárovek nepatrně blikalo a propůjčovalo scéně stroboskopickou kvalitu němému filmu.

„Kavárna,“ zopakoval jsem hloupě.

„Pojďte tudy.“ Krishna mě provedl kolem obsazených stolů k nejvzdálenějšímu rohu. Na lavičce vyčnívající ze zdi tady seděl asi dvacetiletý mladík. Když jsme se přiblížili, povstal. „Pane Luczaku, toto je Jayaprakesh Muktanandaji,“ představil ho Krishna a dodal něco bengálsky. Tmavé stíny mi znemožnily jasně rozeznat mladíkovy rysy. Ale s vlhkým a váhavým stiskem ruky jsem zaregistroval hubený obličej, tlusté brýle a tak silné akné, až se zdálo, že mu hoří obličej.

V tichém okamžiku jsme zůstali stát. Mladík si promnul dlaně a potajmu se podíval na studenty u stolů. Někteří se k nám při příchodu obrátili, ale nikdo se na nás už nedíval.

Posadili jsme se a stařík s bílým strništěm přinesl ke stolu kávu. Šálky byly ošklivě otlučené a prokvetlé linkami, které na smaltovaném povrchu žhnuly jako bledé větvičky. Káva byla silná a překvapivě dobrá – až na to, že už do ní někdo přidal množství cukru a kyselé mléko. Stařík zůstal tiše stát u stolu. Krishna a Muktanandaji se na mě podívali,

takže jsem vylovil peněženku a položil na stůl bankovku na pět rupií. Muž odešel, aniž by mi vrátil drobné.

„Pane Muktanandaji,“ začal jsem. Ucítil jsem pýchu, že jsem si dokázal zapamatovat jeho jméno. „Máte nějakou informaci o kalkatském básníkovi jménem M. Das?“

Chlapec svěsil hlavu a řekl něco Krishnovi. Krishna okamžitě odpověděl a obrátil se ke mně s úsměvem plným ostrých zubů. „Pan Muktanandaji, lituji, nemluví tak plynule anglicky. Ve skutečnosti, pane Luczaku, anglicky nemluví vůbec. Požádal mě, abych mu překládal. Jestli jste, pane Luczaku, už připravený, bude vám teď vyprávět svůj příběh.“

„Myslel jsem, že to bude rozhovor,“ poznamenal jsem.

Krishna pozvedl dlaň pravé ruky. „Ano, ano. Musíte pochopit, pane Luczaku, že pan Jayaprakesh Muktanandaji hovoří pouze kvůli mně. Jeho někdejšímu učiteli. Hodně váhá. Jestli ho necháte ten příběh vyprávět, budu překládat podle nejlepších možností. A pak, pokud máte otázky, je panu Muktanandajimu přednesu.“

Sakra, pomyslel jsem si. Podruhé jsem toho dne udělal stejnou chybu a nevzal s sebou Amritu. Napadlo mě, že setkání ukončím nebo přeložím, ale pak jsem tu myšlenku zapudil. Bylo lepší celou věc překonat hned. Zítra dostanu Dasův rukopis a s trochou štěstí poletíme večer domů.

„Dobrá,“ řekl jsem.

Mladík si odkašlal a upravil tlusté brýle. Měl ještě vyšší hlas než Krishna. Po každých několika větách udělal pauzu, líně se drbal na obličeji nebo na krku a Krishna překládal. Nejprve mě zdržení rozčilovalo, ale hudbě podobný tok bengálštiny, následovaný zpěvným Krishnovým přízvukem, na mě působily hypnoticky jako mantra. Podobalo se to napjaté koncentraci a snaze, jakou vyvolá cizí film a úsilí číst titulky.

Několikrát jsem je zastavil, abych položil otázku. Ale zdálo se, že to Muktanandajiho znervózňuje, takže jsem se po několika minutách spokojil usrkáváním chladnoucí kávy a naslouchal. Krishna se několikrát obrátil, aby pronesl něco

v bengálštině, chlapec odpověděl a já se proklínal, že jsem hlupák, znalý jen jednoho jazyka. Napadlo mě, zda by Amrita dokázala rychlou bengálštinu sledovat.

Jak příběh pokračoval, přistihl jsem se, že v duchu přehazuji Krishnovo často chybné pořadí slov nebo nahrazuji občas komické výrazy správnými slovy. Chvilími jsem si zapisoval poznámky do trhačky, ale po chvíli mě začala rušit, takže jsem pero odložil. Nad hlavou se nám pomalu otáčely větráky, světlo pomrkávalo jako vzdálené blesky na letní obloze a já věnoval Muktanandajimu – jak se Krishnovým hlasem příběh odvíjel – veškerou pozornost.

Kapitola šestá

ŽÁDOST

Když zemřu

Nezahazujte maso a kosti

Ale udělejte z nich hromadu

A

Nechte je vyprávnět

Jejich pachem

Za co stál život

Na této zemi

Za co stála láska

Na konci

– Kamela Das

„Jsem chudák z kasty Sudra. Jsem jedním z jedenácti synů Jagdisvarana Bibhutiho Muktanandajiho, který doprovázel Gandhiho na pouti k moři.

Domov mám ve vesnici jménem Anguda, která leží poblíž Durgalapur, což je poblíž železničního spojení mezi Kalkatou a Jamshedpurem. Je to chudá vesnice a kromě doby, kdy tygr sežral dva syny Subharanjana Venkateswaraniho a dorazil k nám člověk z novin v Bhubanashwaru, aby se zeptal Subharanjana Venkateswaraniho, jak se cítí, si jí nikdo nevšiml. To se přihodilo během války, takže si na to dobře nepamatuji – to znamená patnáct let předtím, než jsem se narodil.

Naše rodina vždycky chudá nebyla. Můj dědeček S. Mokeshi Muktanandaji kdysi půjčoval peníze místnímu zastavárníkovi. V době, kdy jsem se jako osmý z jedenácti synů narodil, jsme si už dědečkovy peníze půjčili zpět. A mnohem víc. Abychom splatili úroky na jeho půjčky, musel otec prodat nejlepších šest akrů své půdy – nejbliž vesnice.

Zbylo nám patnáct akrů, rozhozených na vzdálenost mnoha mil, jež se měly mezi nás rozdělit. Na tak malém kousku země nemůže člověk ani nasadit jho dvěma buvolům.

Problém se trochu zlepšil, když odešel bratr Marmadeshwar v roce 1971 do vlastenecké služby a okamžitě ho zabili Pákistánci. Přesto nevypadala pro zbytek synů budoucnost nikterak dobře.

Pak dostal můj otec nápad. Osm let jsem na poloviční docházku navštěvoval Křesťanskou zemědělskou akademii v Durgalapur, školu sponzoroval velmi bohatý pan Debee z bengálského centra pro inseminaci skotu. Byla to malá škola. Měli jsme málo knih a pouze dva učitele, z nichž jeden pomalu začínal šílet ze syfilidy.

Nicméně jsem byl jediným členem otcovy rodiny, který kdy navštěvoval školu, takže se rozhodl, že odejdu na univerzitu. Naplánoval, že se ze mě stane doktor nebo – ještě lépe – obchodník a přinesu rodině spousta peněz. Taková věc současně řešila problém mého podílu na pozemku. Otci bylo jasné, že doktor či bohatý obchodník nebude malý kousek chudé zemědělské půdy potřebovat.

Já osobně měl z takového nápadu smíšené pocity. Nikdy jsem se z Angudy nedostal dál než osm mil. Nikdy jsem nejel vlakem ani automobilem. Dokázal jsem číst velmi jednoduché knihy a bengálsky napsat základní věty, ale neznal jsem angličtinu ani hindštinu, sanskrtu jen tolik, abych odrecitoval pár řádek z *Mahabharaty*.

Zkrátka jsem si nebyl jistý, že jsem na to, abych se stal doktorem, připravený.

Otec si půjčil od vesnického zastavárníka další peníze – tentokrát na mé jméno. Můj učitel napsal ve svém šílenství doporučení k přijetí na univerzitu v Kalkatě a odeslal ho svému starému instruktorovi. Dokonce i pan Debee, který při svém křesťanství Ghandimu slíbil, že bude pro naši vesnici poníženež pracovat a nechá svůj popel rozhodit na hlavní cestu Angudy, napsal univerzitě dopis, kde prosil o laskavost, aby přijali do svého stánku vědy chudé hloupé rolnické dítě z podřadné kasty.

Loni mě přijali. Většinu vypůjčených peněz jsem zaplatil jako *bakšiš* učiteli a sekretáři pana Debee, pak jsem opustil domov a zamířil k velkému městu. Jak to bylo děsivé!

Nebudu popisovat své reakce na všechny divy Kalkaty. Stačí říct, že každá hodina přinesla nádherná odhalení. Ale brzy jsem byl na dně. Mé slabé fondy stěží zaplatily výuku prvního semestru a nezůstalo mi ani dost peněz na drahou kolej nebo studentskou ubytovnu poblíž univerzity. První týden ve městě jsem spal v Maidanu v křoví, ale monzunové deště a dvojí zbití od policistů mě přesvědčily, abych si našel pokoj.

První čtyři hodiny přinesly trochu zklamání. Na hodinu Úvodu do národní historie se dostavilo více než čtyři sta studentů. Nemohl jsem si dovolit učebnici a málokdy jsem se dostal tak blízko, abych zaslechl přednášejícího, který mumlal a mluvil pouze anglicky – čemuž jsem nemohl rozumět. Tudíž jsem dny trávil sháněním ubytování a přál si vrátit se domů do Angudy. Jistotu, že mi během pár týdnů dojdou peníze, jsem získal dokonce i při jediném jídle, které tvořila rýže a *čápátí*. Kdybych měl dost štěstí a našel si pokoj, vyhladověl bych mnohem dříve.

Pak jsem odpověděl na inzerát v *Studentském fóru*, který hledal spolubydlícího, a vše se změnilo. Pokoj se nacházel šest mil od univerzity na šestém podlaží budovy, která sloužila za domov především uprchlíkům z Bangladéše a Barmy. Student, který si přál pronajmout polovinu pokoje, byl z prvního ročníku – skvělý muž o sedm let starší než já, který tehdy studoval farmacii, ale doufal, že se jednoho dne stane velkým spisovatelem nebo, pokud selže, nukleárním fyzikem. Jmenoval se Sanjay a já věděl od první chvíle, kdy jsem ho tam spatřil stát uprostřed hromad papírů a nevypraného oblečení, že už můj život bude navždy jiný.

Za mou polovinu pokoje chtěl dvě stě rupií měsíčně. Můj obličej musel prozradit zoufalství. V té době jsem neměl ani sto rupií. Uvědomil jsem si, že jsem dvě hodiny šlapal zbytečně. Zeptal jsem se, jestli se mohu posadit. Hrozně mě od bití obušky *lathi*, které jsem dostal před pár

dny v noci, bolela chodidla. Později jsem zjistil, že mi policajti zlomili v chodidle kosti.

Když to Sanjay zaslechl, okamžitě se nade mnou slitoval. Když jsem mu vyprávěl o bití a o úplatcích, jaké vyžadují správci univerzitní koleje, rozčílil se. Jeho nálady, jak jsem brzy zjistil, se měnily jako monzunové bouře. Jednu minutu byl klidný, zamyšlený a tichý jako socha, za chvíli vyletěl vzteky proti nějaké společenské nespravedlnosti, prorazil pěstí prohníla prkna zdi nebo skopl ze schodů nějaké dítě z Barmy.

Sanjay byl členem Maoistické studentské koalice a komunistické strany Indie. Zdálo se, že mu skutečnost, že jedna frakce druhou pohrdá a často mezi nimi dochází ke srážkám, nevadí. Svě rodiče popsal jako *dekadentní kapitalistické parazity*, kterým patřila malá farmaceutická společnost v Bombaji a každý měsíc mu posílali peníze. Nejprve ho poslali studovat ze země, ale když se vrátil, aby *obnovil kontakty s revolučním bojem vlastní země*, znovu je urazil a vybral si ubohou plebejskou univerzitu v Kalkatě, kde vystuduje raději než na prestižnější vysoké škole v Bombaji nebo Dillí.

Když mi to prozradil a vyslechl můj vlastní příběh, rychle změnil požadavek na nájem na pět rupií měsíčně a nabídl mi půjčku peněz na první dva měsíce. Přiznávám, že jsem plakal radostí.

Během následujících týdnů mi Sanjay ukázal, jak v Kalkatě přežít. Ráno, před východem slunce, jsme odjeli s řidiči nákladňáků, kteří převáželi mrtvá zvířata, do středu města. Sanjay mě naučil, že ve velkém městě jako Kalkata rozdíl v kastách nic neznamenaají a po příchodu okamžité revoluce zamknou. Souhlasil jsem s ním, ale má výchova mi pořád bránila, abych se v autobusu posadil vedle cizince nebo přijal kus smaženého těsta od prodavače, aniž bych instinktivně nezavažoval, k jaké kastě takový člověk patří. Přesto mi Sanjay ukázal, jak jezdit tramvají zadarmo, kde se nechat oholit u pouličního lazebníka, který mu něco dlužil, a

jak se vmáchnout zadarmo do kina během přestávky při nočním tříhodinovém filmu.

V té době jsem přestal navštěvovat hodiny na univerzitě a mé známky se zvedly ze čtyř pětěk na tři dvojky a jedničku. Sanjay mě naučil, jak si koupit od studentů vyšších ročníků staré písemky a testy. Kvůli tomu jsem si musel od spolubydlícího půjčit dalších tři sta rupií. Jemu to ale nevadilo.

Sanjay mě zpočátku vodil na setkání MSC i KSI, ale nekonečné politické řečnění a zbytečné vnitřní rozpory mě jediné uspávaly, takže už na mě nenaléhal, abych ho doprovázel. Mnohem víc se mi líbily vzácné návštěvy nočního klubu v hotelu Lakshmi, kde jsme viděli tančit ženy ve spodním prádle. Pro skutečného hinduistu, jakým jsem, to bylo téměř nepředstavitelné. Ale přiznávám, že mi to přišlo velmi vzrušující. Sanjay tomu říkal *buržoazní dekadence* a vysvětlil mi, že je naší povinností sledovat odpornou korupci, kterou podle osudu nahradí revoluce. Celkem jsme takovou dekadenci sledovali pětkrát a Sanjay mi pokaždé půjčil krásných padesát rupií.

Byli jsme spolubydlícími už tři měsíce, když mi Sanjay prozradil své spojení s *goondy* a Kapaliky. Už jsem ho do určité míry podezříval, že je zapletený s *goondy*, ale o Kapalicích jsem nic nevěděl.

Dokonce jsem věděl, že celou částí města vládnu po několik let gangy asijských *thugees* a kalkatských *goondů*. Vybírali poplatky od různých uprchlíků za vstup a právo k bydlení. Kontrolovali přísun a odsun drog z města. A zavraždili každého, kdo se pletl do jejich tradičního provedení ochrany, pašování a zločinu ve městě. Sanjay mi vyprávěl, že *goondům* platí příspěvky dokonce i patetiční obyvatelé slumů, kteří se každý večer vyškrábali z *chawlů*, aby z nějakého jim vlastního důvodu ukradli modrá a rudá navigační světla. Když narazila loď *goondů* – která směřovala s nákladem opia a kradeného zlata – kvůli chybějícím světlům v kanálu na mělčinu v Hooghly, příspěvek se ztrojnásobil. Sanjay tvrdil, že většinu lodního

zisku zaplatili jako úplatek policii a pohlavárům v přístavu, aby loď vytáhli z bahna a nechali ji pokračovat.

Minulý rok v tuto dobu zem samozřejmě procházela posledním stádiem Pohotovosti. Cenzurovaly se noviny, věznice praskaly pod přívalem politických vězňů, kteří rozčilovali paní Gandhiovou, a tvrdilo se, že na jihu mladíky zavřeli jen za to, že cestovali vlakem bez řádných jízdenek. Ale Kalkata se ocitla uprostřed vlastní pohotovosti. Uprchlíci pozvedli během posledního desetiletí populaci ve městě nad únosnou hranici. Někteří hádali deset milionů. Někteří říkali patnáct.

V době, kdy jsem se nastěhoval k Sanjayovi, město vystřídal za čtyři měsíce šest vlád. Nakonec samozřejmě získala moc KSI, ale i ta přinesla jen málo řešení. Skutečné pány města vidět nebylo.

Do hlavních částí města dnes nevstoupí ani policie. Minulý rok se ve dvou, ve třech pokoušeli o denní hlídky, ale když jim *goondové* vrátili několik hlídek v kusech, komisař odmítl své muže do těchto oblastí pustit bez ochrany vojska. Naše indická armáda prohlásila, že má na práci důležitější věci.

Sanjay přiznal, že se s kalkatskými *goondy* spojil přes farmaceutika. Ale, jak řekl, na konci prvního ročníku univerzity svou roli rozšířil na vybírání peněz za ochranu od mnoha spolužáků a práci spojky mezi *goondy* a Sdružením mistrů žebráků v severní části města. Ani jeden z těchto úkolů Sanjayovi moc nevynášel, ale přinesl mu dobré postavení. Právě Sanjay odnesl Sdružení nařízení, aby dočasně snížili počet únosů dětí, když tuto praxi začali krátkodobě a chvilkově kritizovat v *Times of India*. Později, když *Times* obrátili oko morálky k vraždám pro věno, Sanjay odnesl Mistrům žebrákům povolení, aby zvýšením únosů a záměrným zohavením doplnili své zmenšující se stádo.

Právě přes Mistry žebráky dostal Sanjay šanci, aby se přidal ke Kapalíkům. Společnost Kapalíků byla starší než Bratrstvo *goondů*, dokonce starší než město samotné.

Samozřejmě uctívají Kálí. Mnoho let ji uctívali veřejně v chrámu Kalighat, ale zvyk obětovat každý pátek v měsíci chlapce přinesl ze strany Britů v roce 1831 zákaz. Stáhli se do podzemí a rozrůstali se. Národnostní boj v minulém století jim přivedl mnoho lidí. Ale vstupní cena byla vysoká – Sanjay a já jsme to brzy zjistili.

Sanjay se je pokoušel celé měsíce kontaktovat. Celé měsíce ho odmítali. A potom, v létě minulý rok, mu dali šanci. Sanjay a já jsme byli v té době už dobří přátelé. Složili jsme slib Bratrstva a já vykonával vlastní díl tím, že jsem běhal k různým lidem se zprávami, a když byl jednou Sanjay nemocný, šel jsem vybrat peníze.

Když mi Sanjay nabídl, abych ke Kapalíkům vstoupil s ním, překvapilo mě to. Překvapilo a vyděsilo. V mé vesnici stál chrám Durgy, Boží matky, takže jsem její divokou povahu a převtělení v Kálí moc dobře znal. Přesto jsem váhal. Durga byla mateřská a Kálí nesla pověst bezohlednosti. Durga se prezentovala skromně, zatímco Kálí byla nahá – nejen nahá, ale drze odhalená. Na sobě jen tmavý plášť. Tma a náhrdelník z lidských kostí. Uctívat Kálí kromě jejího svátku znamenalo sledovat *Vamachara* – perverzní tantru levé ruky. Vzpomínám, to jsem byl ještě dítě, když nám starší bratranec ukazoval potištěnou kartu se ženou, bohyní, v obscénním styku se dvěma muži. Strýc nás nachytil, jak si ji prohlížíme, kartu zabavil a bratrance udeřil do obličeje. Příští den přivedli starého Brahmana, aby nás poučil o nebezpečí takových tantrických nesmyslů. Nazval to chybou pěti „M“ – *madya, mamsa, matsya, mudra, maithun*. Samozřejmě se jedná o *Pancha Makaras*, které Kapalíkové určitě vyžadují – alkohol, maso, ryby, gesta rukou a pohlavní styk. Abych řekl pravdu, tehdy jsem na pohlavní styk pořád myslel, ale představa, že se má první zkušenost stane součástí bohoslužby, mě skutečně děsila.

Ale Sanjayovi jsem mnohé dlužil. Skutečně jsem si začal uvědomovat, že mu zřejmě nikdy svou půjčku splatit nedokážu. Tak jsem ho na první setkání s Kapalíky doprovodil.

Setkali se s námi večer na prázdném tržišti poblíž Kalighatu. Nevím, co jsem očekával – představu Kapaliků, která vyrostla z povídaček, kterými strašili zlobivé děti – ale dva muži, kteří na nás čekali, do mých představ a očekávání nezapadli. Byli oblečení jako obchodníci – jeden nesl dokonce kufřík – oba mluvili slušně, vybraně vystupovali a oblékali se, i přes rozdíl třídy a kasty se k nám chovali zdvořile.

Ceremonie byly velmi důstojné. V den nového měsíce probíhala slavnost Durgy a na kovový bodec před sochu Kálí jsme narazili hlavu buvola. Krev kapala do mramorové nádoby pod ní.

Jako člověk, který věrně od dětství uctíval Durgu, jsem se k litanii Kálí/Durgy připojil bez problémů. Těch pár změn jsem se lehko naučil, přestože jsem několikrát chybně vyvolal Parvati/Durgu místo Kálí/Durgu. Oba gentlemani se usmáli. Jediná pasáž byla natolik odlišná, že jsem se jí musel znovu naučit:

Svět je bolest,
Ó hrozná Šivova ženo
Žvýkáš maso
Ó hrozná Šivova ženo,
Tvůj jazyk pije krev,
Ó temná Matko! Ó nahá Matko.
Ó Šivova milovaná
Svět je bolest.

Procesí, procházející Kalighatem, pak přineslo velké hliněné figuríny. Každou postříkali krví oběti. Některé sochy představovaly Kálí jako Chandi. Hroznou, jiné jako Chinamasta, tu bez hlavy z deseti *Mahavidyas*, kdy si Kálí usekla hlavu, aby se napila vlastní krve.

Sledovali jsme procesí ven k břehům řeky Hooghly, kde samozřejmě protékají vody Svaté Gangy. Tady odhodili sochy do vody s vírou, že znovu povstanou. Zpívali jsme s davem:

*„Kali, Kali balo bhai
Kali bai aré gaté nai
Ó bratři, přijměte jméno Kálí
Mimo ni neexistuje žádné útočiště.“*

Dojalo mě to k slzám. Ceremonie byla mnohem krásnější a grandióznější než jednoduché vesnické obětování v Angudě. Oba gentlemani souhlasili. Stejně tak učinila zřejmě *jagrata* Kalighatu, neboť nás pozvali na skutečné setkání Kapaliků na první den úplňku příštího měsíce.“

Krishna udělal v překladu pauzu. Začínal nepatrně chraptět. „Máte zatím nějaké otázky, pane Luczaku?“
„Ne,“ odvětil jsem, „pokračujte.“

„Sanjay byl celý měsíc velmi vzrušený. Pochopil jsem, že neprošel náboženskou výchovou, kterou já naštěstí dostal. Jako všichni členové Komunistické strany Indie se musel vypořádat s politickým přesvědčením, které se nesnese s hlubokým odkazem hinduismu. Musíte pochopit, že náboženství u nás není víc než abstraktní *víra*, která vyžaduje *projev víry* víc než dýchání. Ve skutečnosti by bylo pro člověka snadnější zastavit vlastní srdce, než odsunout kořeny hinduismu. Být hinduistou, zvláště pak v Bengálsku, znamená přijímat věci jako boží projevy a nikdy uměle neoddělit svaté od světského. Sanjay tuto znalost sdílel, ale tenká vrstva západního myšlení, kterou mu naroubovali přes indickou duši, ji odmítala přijmout.

Jednou během toho měsíce jsem se ho zeptal, proč se obtěžoval a hledal členství u Kapaliků, když bohyni nedokáže skutečně uctívat. Tehdy se na mě rozčílil a poctil mě různými jmény. Dokonce mi pohrozil tím, že mi zvýší nájem nebo si vyžádá své dluhy. Pak si zřejmě vzpomněl na náš Slib bratrství, spatřil lítost napsanou v mé tváři, a omluvil se.

„Moc,“ řekl. „Moc je důvodem, proč jsem to hledal, Jayaprakeshi. Určitou dobu už vím, že Kapalikové mají moc, která předčí jejich počet. Goondové se ničeho nebojí... ničeho kromě Kapaliků. Thugees, hlupáci a násilníci, se nepostaví nikomu, koho Kapalikové znají. Obyčejní lidé Kapaliky nenávidí nebo předstírají, že taková společnost už neexistuje. Ale ta nenávist se zrodila v závisti. Bojí se samotného jména Kapalika.“

„Možná je respekt lepší slovo,“ namítl jsem.

„Ne,“ zarazil mě Sanjay, „to slovo je strach.“

První noc nového měsíce, která následovala po slavnosti Durgy, první noc slavnosti Kálí, se s námi na opuštěném tržišti setkal muž v černém a odvedl nás na shromáždění Společnosti Kapaliků. Po cestě jsme prošli Ulicí hliněných soch a sledovaly nás stovky převtělení Kálí – slaměné kosti propíchovaly nedokončené hliněné tělo.

Chrám se rozkládal v obrovském skladišti. Pod jeho částí protékala řeka stejně jako v Kalighatu. Slyšeli jsme nepřetržitý šepot ceremonie, která následovala.

Venku se blížil příjemný soumrak, ale uvnitř byla velká tma. Chrám představovala stavba v budově. Cestu nám ukazovaly svíce. Po chladné zemi se volně pohybovalo několik hadů, ale byla taková tma, že jsem nedokázal určit, zda se jedná o kobry, zmije nebo méně nebezpečné plazy. Připadalo mi to melodramatické.

Socha Kálí byla menší než ta v Kalighatu – ale byla hubenější, tmavší, měla ostřejší oči a celkově působila hrozivěji. V nejasném a roztřeseném světle se zdálo, že chvíli roztahuje ústa, chvíli je semkne v krutém úsměvu. Byla čerstvě natřená. Nadra zdobily rudé bradavky, klín měla tmavý, jazyk karmínový. Dlouhé zuby působily v temnotě velmi, velmi bíle. Jak jsme se blížili, úzké oči nás sledovaly.

Spatřil jsem ještě dva jasné rozdíly. První – mrtvola, po které socha tančila, byla skutečná. Cítili jsme ji, jakmile jsme do chrámu vstoupili. Její pach se mísil s těžkou vůní kadidla. Tělo patřilo nějakému muži – bílé maso, viditelné

kosti pod pergamenovou kůží, postava sochařským uměním tvarovaná do představy smrti. Jedno oko bylo nepatrně otevřené.

Přítomnost těla mě nikterak nepřekvapila. Tradice tvrdila, že Kapalikové nosí náhrdelníky z lebek a před každou bohoslužbou znásilní a obětují pannu. Před pár dny si Sanjay dělal srandu, že mohou vybrat jako panice mě. Ale když jsme se teď ocitli v temnotě chrámu ve skladišti, do nosu nám pronikl pach rozkladu, pocítil jsem radost, že nevidím známky takové tradice.

Druhý rozdíl na soše nebyl tak patrný, ale o to víc děsivý. Kálí vztekle zvedala čtyři ruce. V jedné mávala smyčkou, v druhé měla hůl s lebkou a ve třetí třímala meč. Ale ta čtvrtá byla prázdná. V místech, kde měl sedět model uříznuté hlavy, se vznášel jen vzduch. Prsty sochy se svíraly do prázdna. Cítil jsem, jak se mi rozbušilo srdce, a jediný pohled na Sanjaye mi prozradil, že i on v sobě dusí hrůzu. Pach našeho potu se smísil se svatou vůní kadidla a mrtvého masa.

Kapalikové vstoupili. Neměli na sobě žádné róby ani zvláštní ozdoby. Většina jich přišla v jednoduchém bílém *dhóti* tak běžném v zemědělských oblastech. Všichni byli muži. Na to, abych rozeznal bráhmanská znamení kasty, byla moc velká tma, ale věřím, že se několik kněží dostavilo. Celkem jich bylo asi padesát. Muž v černém, který nás do skladiště přivedl, zmizel ve stínech, které pohltily většinu chrámu, a já nepochyboval o tom, že tam čekají další neviditelné postavy.

Kromě Sanjaye a mě se k zasvěcení dostavilo dalších šest. Nikoho z nich jsem nepoznal. Celí roztřesení jsme utvořili kolem sochy půlkruh. Kapalikové se postavili za nás a začali zpívat. Můj ochrnutý jazyk nedokázal zformovat odpovědi a byl jsem pořád pozadu. Sanjay se účasti na litanii vzdal a celou bohoslužbu měl v tváři nepatrný úsměv. Jeho napětí prozrazovala pouze bílá barva rtů. Oba jsme se pohledem vraceli k prázdné ruce Kálí.

Píseň Kálí

Ta píseň pocházela z mého dětství. Její sentimentální text jsem si spojoval se slunečními paprsky na kamenech chrámu, se slibem sváteční hostiny a pachem rozházených okvětních lístků. Jak jsem ji teď zpíval v noci, kde vlhký vzduch naplnil pach mršiny, slova nabrala jiný význam:

„Ó má Matko,
Dcero hory!

Svět je bolest,
Jeho břímě přináší minulost.
Nikdy netoužím, nikdy nežízním,
po zbytečném království.

Růžová má chodidla,
Bezpečí zbavené strachu,
Smrt možná šeptá – *jsem blízko*,
Ona a já se setkáme s úsměvem.“

Bohoslužba náhle skončila. Žádné procesí se nekonalo. Jeden z Kapaliků se postavil na nízký schod pod sochou. Když se moje oči přizpůsobily tmě, napadlo mě, že toho muže poznávám. Byla to důležitá osobnost Kalkaty. Jestliže jsem po pár měsících ve městě znal jeho tvář, musel být důležitý.

Kněz tiše promluvil. Jeho hlas se málem ztrácel v šumění řeky. Hovořil o svatém sdružení Kapaliků. „*Je mnoho povolanych, intonoval, ale málo vyvolených.*“ Naše zasvěcení, pokračoval, pokryje dobu tří let. Když to vyslovil, zalapal jsem po dechu, ale Sanjay pouze přikývl. Tehdy jsem si uvědomil, že o zasvěcení Sanjay ví mnohem víc, než mi prozradil.

„*Budete vyzváni, abyste vykonali mnoho věcí a dokázali tak svou cenu a víru v Kálí,*“ pronesl kněz tiše. „*Ted' můžete odejít, ale jakmile vstoupíte na Cestu, už se nemůžete obrátit.*“

Pak se rozhostilo ticho. Podíval jsem se na ostatní novice. Nikdo se ani nepohnul. Tehdy bych odešel... odešel bych... kdyby tam Sanjay nezůstal. Nehýbal se, rty pevně sevřel do úsměvu zbaveného krve. Vlastní nohy mi připadaly moc těžké. Od bušení srdce mě bolela žebra. Téměř jsem nedokázal dýchat. Ale neodešel jsem.

„Dobrá,“ pronesl kněz Kálí, *„než se znovu setkáme zítra o půlnoci, požádám vás o dvě služby. Tu první můžete dokončit teď.“* Jak to řekl, vyndal ze záhybů vlastního *dhóti* malou dýku. Zaslechl jsem, jak Sanjay ve stejnou chvíli jako já zatajil dech. Všech osm nás tam stálo vzpřímeně, vydešeně a poplašeně. Ale Kapalika se jen usmál a přejel si ostrím měkkou dlaň. Pomalu se objevila úzká krvavá čára, která vypadala ve světle svíček černá. Kněz nůž odložil a ze sevřené dlaně mrtvolky pod nohou bohyně zvedl věc, která připomínala několik stébel trávy. Jedno z nich přidržel na světle. Pak ho přikryl zraněnou dlaní. Zřetelně jsem zaslechl zvuk krve pomalu kapající na kamennou zem. Jeden konec stébla dlouhého tři palce, potřísnilo několik kapek karmínových slz. Z temnoty se okamžitě vynořil další Kapalika, pozvedl všechna stébla, obrátil se k nám zády a přistoupil k bohyni.

Když ustoupil, tenká stébla byla jen trochu viditelná. Vyčnívala ze sevřené ruky bohyně Kálí. Nedalo se poznat, které ze stébel označila kněžova krev.

„Můžete postoupit vpřed,“ řekl kněz a ukázal na Sanjaye. *„Přistupte k bohyni. Přijměte svůj dar od jagrata.“*

Aby ho pochválil, Sanjay zaváhal jen zlomek vteřiny. Vykročil vpřed. Když se zastavil pod nataženou rukou, zdálo se, že bohyně povyrostla. Jak se natáhl vzhůru, začal se šířit odporný pach, jako by si tu vteřinu vybrala bublina plynu, aby unikla z rozložené mrtvolky.

Sanjay se natáhl, utrl stéblo a okamžitě ho ukryl v dlaních. Když se obrátil k našemu kruhu, uvolnil sevřené dlaně a podíval se na stéblo. Bylo čisté.

Pak ukázali na tlustého muže na konci řady. Jak se k bohyni blížil, zřetelně se mu třáslы nohy. Instinktivně a

rychle uchopil stéblo jako Sanjay... jako každý z nás. Pak neposkvrněné stéblo trávy pozvedl. V záhybech jeho tlustého obličej se objevila úleva.

Tak to pokračovalo i se třetím mužem, který nakoukl mezi sevřené dlaně, spatřil čisté stéblo a nedokázal zdušit tiché zalapání po dechu. Tak to pokračovalo se čtvrtým, který se natáhl po čtvrtém stéblu a nedobrovolně mu uniklo zavzlykání. Oči bohyně na nás shlížely z výšky. Rudý jazyk vypadal o několik palců delší než ve chvíli, kdy jsme dorazili. Čtvrté stéblo bylo čisté.

Mě vybrali jako pátého. Jak jsem se k bohyni blížil, zdálo se mi, že vidím sám sebe z velké dálky. Než jsem se natáhl vzhůru, musel jsem se jí podívat do obličej.

Smyčka se kývala. Z *khatvanga* zíraly prázdné oční důlky. Nůž vyrobili z ocele a vypadal ostrý jako břitva. Jak jsem tam stál, zdálo se mi, že se z pokroucené mrtvoly ozvalo zabublání. Musela to být řeka, která nám protékala přímo pod nohama.

Chladné, kamenné prsty bohyně nechtěly stéblo, které jsem zvolil, uvolnit. Zdálo se mi, že jak táhnu, zpevňuje sevření. Pak se stéblo uvolnilo a já ho bez přemýšlení sevřel rukama. Stejně bych v tak špatném osvětlení jeho povrch neviděl. Vzpomínám, jaké nadšení jsem pocítil, když jsem se vrátil do kruhu. Když jsem pozvedl ruku, obrátil úzké stéblo v prstech a nic nenašel, měl jsem pocit zvláštního zklamání. Zaklonil jsem hlavu a podíval se přímo do očí bohyně. Zdálo se, že se teď víc usmívá, dlouhé zuby měla bělejší.

Šestý muž byl mladší než já, trochu starší chlapec. Přesto prošel *kjagrata* odhodlaně a bez jediného zaváhání vybral stéblo trávy. Když se vrátil do kruhu, rychle ho pozvedl a všichni okamžitě spatřili rudou skvrnu. Skutečně v tu chvíli dopadla na zem poslední kapka.

Tehdy jsme zatajili dech a čekali... na co? Nic se nestalo. Kněz ukázal a sedmý muž si vyzvedl čisté stéblo trávy. Poslední muž sebral poslední stéblo z božského sevření. Stah jsme tam tiše v kruhu, plni očekávání. Zdálo

se, že uplynulo mnoho chvil, přemýšleli jsme, co si myslí ten chlapec. Přemýšleli jsme, co teď přijde. *Proč neutíká?* Co když to znamená, projela mi hlavou myšlenka, že přestože Kálí chlapce pomazala, jako jediného ho vyloučila z jistého osudu a nevybrala ho pro něj. *Je mnoho povolaných, ale málo vyvolených*, řekl předtím kněz a já to vzal jako záměrnou parodii na otravné kázání křesťanských misionářů, kteří se flákali po náměstích poblíž Maidanu. Ale co když to znamenalo, že je chlapec jediným, na koho se tato *jaqrata* usmála a schválila ho k zasvěcení mezi Kapaliky? Ve víru mých myšlenek a úvah se mísilo zklamání s úlevou.

Kněz se vrátil na stupínek. *„Vaše první povinnost je u konce,“* řekl tiše. *„Druhou musíte dokončit v době, kdy se zítra o půlnoci vrátíte. Ted’ jděte naslouchat příkazu Kálí, Šivovy nevěsty.“*

Dopředu popošli dva muži v černém a pokynuli nám. Sledovali jsme je na vzdálenou stranu chrámu ke zdi, která ústila do výklenků zakrytých černými závěsy. Kapalikové nám pokynuli jako ceremoniáři při svatbě, každému určili jeho kabinu a popošli o pár kroků, aby zařadili dalšího. Sanjay vstoupil do černého výklenku a já se podvědomě na chvíli, kdy mě tmavý muž lákal dál, zastavil.

Kabina byla mrňavá, a pokud jsem mohl v téměř naprosté tmě odhadnout, tři kamenné zdi postrádaly nábytek i výzdobu. Muž v černém zašeptal *poklekni* a zatáhl těžký závěs. Poslední světlo zmizelo. Klečel jsem.

Rozhostilo se mrtvé ticho. Do horka nepronikal dokonce ani zvuk řeky. Rozhodl jsem se, že nechám srdce bušit a napočítal dvacet sedm úderů, když mi přímo do ucha zašeptal nějaký hlas.

Byl to hlas ženy. Nebo to byl spíš tichý, pohlaví zbavený hlas. V tu chvíli jsem vyskočil a rozhodil ruce. Ale nikdo tam nebyl,

„Přineseš mi obět,“ zašeptal ten hlas.

Klesl jsem znovu na kolena, chvěl se a čekal na další zvuk. Čekal jsem, až se mě něco dotkne. O chvíli později se závěs odsunul, já se postavil a opustil výklenek.

Už jsme vytvořili kolem sochy půlkruh, když jsem si uvědomil, že je nás jenom sedm. *Dobrá*, napadlo mě. *Utekl*. Pak se Sanjay dotkl mé paže a hlavou ukázal k bohyni. Nahá mrtvola, na které tančila, byla mladší a čerstvější. A chyběla jí hlava.

Čtvrtá ruka už nebyla prázdná. Závaží, které svírala za vlasy, se nepatrně točilo. Na mladíkově tváři jsem spatřil mírný údiv. Ze země se ozývalo tiché kapání. Jako když přichází déšť.

Neslyšel jsem žádný výkřik.

„Kali, kali, balo bhai,“ zpívali jsme. *„Kali bai aré gaté nai.“*

Kapalíkové odpochovali ven. Muž v černém nás odvedl tmou ke dveřím. V předpokoji jsme si nasadili sandály a opustili budovu. Sanjay a já jsme našli cestu labyrintem uliček na Strand Road. Tam jsme zastavili rikšu a vrátili se do našeho pokoje. Bylo velmi pozdě.

„Co tím myslela?“ zeptal jsem se, když jsme zapálili obě lucerny a v *charpoys* zalezli pod pokrývky. *„Jaká oběť?“*

„Idiote,“ odsekl Sanjay. Třásl se stejně divoce jako já. Jeho pérová postel se chvěla. *„Zítřka o půlnoci jí musíme přinést tělo. Lidské tělo. Mrtvé tělo.““*

Kapitola sedmá

*„Kalkato, Kalkato, jsi nocí posedlé pole,
nekonečná krutost,
Jako had propletený proud, který mě nese
kdo ví kam.“*

– Sunilkumar Nandi

Krishna přestal překládat. Byl stále víc a víc ochraptělý, až jeho ropuší oči dokonale doplňovalo pouhé kvákání. S úsilím jsem se odvrátil od Muktanandajiho. Uvědomil jsem si, že mě příběh tak pohltí, až jsem zapomněl na Krishnovu přítomnost. Teď jsem k němu za to, že přestal, pocítil stejnou nevoli, jakou by pocítil člověk k váhavému magnetofonu nebo televizi, která selže v nevhodnou chvíli.

„Co se děje?“ zeptal jsem se.

Krishna naklonil hlavu a já se obrátil, abych se podíval. Blížil se k nám majitel s bílým strništěm vousů. Aniž bych to zaznamenal, obrovská místnost se vyprázdnila. Na ostatních stolech už byly zvednuté židle. Větráky se přestaly pomalu točit. Podíval jsem se na hodinky. Bylo jedenáct třicet pět.

Majitel – pokud jím byl – ke Krishnovi a Muktanandajimu něco zabručel. Krishna unaveně mávl rukou a muž něco hlasitěji, naléhavěji zopakoval.

„Co se děje?“ zeptal jsem se znovu.

„Musí zavírat.“ zakvákal Krishna. „platí za elektřinu.“

Podíval jsem se na pár tmavých žárovek, které ještě svítily, a málem se nahlas rozesmál.

„Můžeme to dokončit zítra,“ navrhl Krishna. Muktanandaji si sundal brýle a unaveně si mnul oči.

„K čertu s tím.“ zaklel jsem. Prolistoval jsem pár indických bankovek, které jsem vzal s sebou, a podal

staříkovi dvacet rupií. Zůstal tam stát a něco si mumlal. Dal jsem mu dalších deset rupií. Poškrábal si zarostlé tváře a odšoural se k pultu. Nerozloučil jsem se ani se třemi dolary. „Pokračujte,“ vyzval jsem je.

„Sanjay si byl jistý, že do půlnoci dvě mrtvoly najde. Koneckonců jsme byli v Kalkatě.

Když jsme jeli ráno do středu města, zeptali jsme se Harijanských převozníků mrtvých zvířat, jestli někdy vezli v nákladících lidská těla. Ne, odpověděli, na to Městská korporace najala jiné bdi – chudáky, ale lidi z kasty. Najala je, aby ráno objížděly a sbíraly těla, jež se vždy na chodnících objevila. A to se týkalo jen obchodních čtvrtí a centra města. Kus dál, kde začínaly *chawly*, žádná opatření neexistovala. Těla se nechávala rodinám nebo psům.

Kam ta těla odvázejí, když je ve středu města posbírají? zeptal se Sanjay. Do márnice Sassoon, odpověděli. V deset třicet toho rána jsme se po snídani, kterou tvořily smažené vdolky, se Sanjayem ocitli před márnicí Sassoon.

Márnice zabírala celé přízemí a dvě patra sklepa v budově staré anglické části města. Přední schodiště ještě hlídali kamenní lvi, ale dveře byly uzamčené a zatlučené prkny – zřejmě je nikdo už celá léta nepoužil. Všechna práce se odbyla zadním vchodem, kam přijížděly a odkud odjížděly nákladní automobily.

Márnice byla nacpaná. Na vozících v chodbách ležela zakrytá těla, ležela dokonce i před kanceláři. Nápadně to tam páchlo. To mě překvapilo.

Z kanceláře vykročil muž s trhačkou, v bílé uniformě, žlutě potřísněné, a usmál se. *„Mohu vám pomoci?“*

Netušil jsem, co bych řekl, ale Sanjay okamžitě a přesvědčivě promluvil. *„Jsme z Varanasi. Přijeli jsme do Kalkaty kvůli dvěma příbuzným, kteří přišli nešťastnou náhodou o půdu v Západním Bengálsku a nedávno přijeli do města, aby si našli jinou práci. Hrome, zdá se, že onemocněli a zemřeli na ulici, než našli dobré zaměstnání. Informovala nás o tom manželka chudáka bratrance v*

dopise, než se vrátila ke své rodině do Tamil Nadu. Ta kráva se ani nepokusila získat ani tělo svého manžela, ani druhého příbuzného. Ale my jsme teď za drahé peníze přijeli, abychom je odvezli do Varanasi k důstojné kremaci.

„Ach,“ zřízenec udělal obličej. „Ty prokleté ženské z jihu. Nemají smysl pro slušné chování. Zvířata.“

Souhlasně jsem přikývl. Bylo to tak snadné.

„Muž nebo žena? Starý, mladý nebo mimino?“ zeptal se zřízenec znuděným hlasem.

„Pardon?“

„Ten druhý příbuzný. Předpokládám, že ta žena, co zmizela, měla muže. Ale jakého pohlaví byl ten druhý člen rodiny? A věk u obou? A jaký den je sebrali? Nejprve pohlaví.“

„Muž,“ odpověděl Sanjay.

„Žena,“ vyhrkl jsem současně.

Zřízenec nás vedl do vedlejší místnosti, ale teď se zastavil. Sanjay mě obdaroval pohledem, který by dokázal stahovat kůži.

„Omlouvám se,“ pokračoval Sanjay klidně. „Kamila, Jayaprakeshova ubohá sestřenice je jistě žena. Myslím jen na svého bratrance, Samara. Jayaprakesh a já jsme samozřejmě spojení pouze díky sňatku.“

„Ach,“ vydechl zřízenec, ale podíval se od jednoho ke druhému a zúžily se mu oči. „Vy nejste určitě studenti z univerzity?“

„Ne,“ usmál se Sanjay. „Já pracuji ve Varanasi v otcově obchodu s koberci. Jayaprakesh pomáhá strýci na farmě. Mám určité vzdělání. Jayaprakesh nemá. Žádné. Proč se ptáte?“

„Jen tak. Jen tak,“ odvětil zřízenec. Podíval se na mě a já začal mít strach, že slyší hlasitý tlukot mého pulzu. „Jo jen, že studenti zdejší medicíny... ach... ztrácejí milované na ulici. Tudy, prosím.“ Podzemní místnosti byly velké, vlhké a chladila je tepající klimatizace.

Zdi a podlahu poznamenala voda. Na vozících a stolech ležela nahá těla. V jejich uložení nebyl kromě hrubého

rozdělení podle věku a pohlaví žádný pořádek. Místnost s dětmi, kterou jsme míjeli, byla plná.

Sanjay uvedl jako dobu, kdy naši příbuzní zemřeli, týden staré datum. Zdálo se, že bylo bratranci Samarovi kolem čtyřicítky.

V první místnosti, kam jsme vstoupili, leželo asi dvacet mužů. Každý v jiném stádiu rozkladu. V místnosti nebyla moc velká zima. V marné snaze o zchlazení dopadaly na mrtvolu kapky vody. Sanjay i já jsme si zvedli košile přes ústa a nosy. Zamlžily se nám oči.

„Blbý výpadky elektriky,“ zavrčel zřízenec. *„V téhle době každých pár hodin. Co?“* Přesl na druhou stranu a stahoval ze zakrytých postav prostěradla. Natahoval ruce, jako by nabízel k prodeji býčka.

„Ne,“ vydechl Sanjay a vážně se zadíval na první obličej. Pak přešel k dalšímu. *„Ne. Ne. Počkejte... ne. Těžko říct.“*

„Hmmm.“

Sanjay postupoval od stolu ke stolu, od vozíku k vozíku. Zíraly na něj děsivé obličej, skelné pohledy, strnule rozevřené čelisti, z některých čnely nafouklé jazyky. Pár se jich šklebilo obscénně, jako by chtěly ovlivnit naši volbu. *„Ne,“* pokračoval Sanjay, *„ne.“*

„To jsou všichni, co ten týden přišli. Jste si jistý, že máte správná data?“ Zřízenec se nesnažil z tónu hlasu vytlačit, jak je skeptický, jak ho to nudí.

Sanjay přikývl a já zauvažoval, jakou tady hraje hru. Identifikuj někoho a padáme! *„Počkejte,“* ozval se. *„Co ten v rohu?“*

Mrtvola ležela osamoceně na ocelovém stole, jako by ji tam v roztržitosti pohodili. Měla částečně pozvednutá kolena a předloktí, sevřené pěsti. Byla téměř plešatá, obličej obrácený k vlhké zdi, jako by se styděla za vlastní nahotu.

„Moc starej,“ zamumlal zřízenec, ale můj přítel přešel pěti rychlými kroky do rohu. Naklonil se, aby se podíval na obličej. Pozvednutá bílá pěst se mu otřela o vytaženou košili a holé břicho.

„*Bratranec Samar!*“ vykřikl Sanjay a trochu zavzlykal. Sevřel ztuhlou ruku.

„*Ne, ne, ne,*“ vyhrkl zřízenec a vysmrkal se do cípu poskvrněné toniky. „*Ten dorazil teprve včera. Moc nověj.*“

„*Nicméně je to chudák bratranec Samar,*“ podotkl Sanjay zdušeným hlasem. V jeho očích jsem spatřil skutečné slzy.

Zřízenec pokrčil rameny a zkontroloval zápisník. Musel projít několik vrstev formulářů. „*Bez identifikace. Přinesli ho v úterý ráno. Našli ho nahýho na Sudder Street... sedí, jo? Odhadovaná příčina smrti – zlomenej krk po pádu nebo škracení. Zřejmé ho okradli o šaty. Odhadovanej věk, pětadesát.*“

„*Bratrancí Samarovi bylo čtyřicet devět,*“ doplnil Sanjay. Otřel si oči a přikryl si košilí nos. Zřízenec znovu pokrčil rameny.

„*Jayaprakeshi, proč se nejdeš podívat po sestřenici Kamile?*“ zeptal se Sanjay. „*Vyřídím převoz bratrance Samara.*“

„*Ne, ne,*“ ozval se zřízenec.

„*Ne?*“ Sanjay a já jsme se na sebe podívali.

„*Ne.*“ Muž se zamračil do poznámkového bloku. „*Nemůžete to tělo převézt, dokud není identifikovaný.*“

„*Ale já ho právě identifikoval. Je to bratranec Samar,*“ ohradil se Sanjay, který pořád svíral pokroucenou pěst mrtvolý.

„*Ne, ne. Myslím tím oficiálně identifikovanej. To se musí udělat na poště.*“

„*Na poště?*“ zopakoval jsem.

„*Ano, ano, ano. Městská správa tam má Úřad pro pohřešované osoby a nevyzvednutá těla. Třetí poschodí. Když identifikaci dokážete, zaplatíte městu dvě stě rupií poplatek. Dvě stě rupií za každou identifikovanou milovanou osobu. Tak je to.*“

„*A jéje!*“ zaječel Sanjay. „*Dvě stě rupií za co?*“

„*Za oficiální identifikaci a potvrzení, samozřejmě. Pak musíte zamířit do úřadu Městské korporace na Waterloo Street. Pro veřejnost mají otevřeno jen v sobotu.*“

„To je za tři dny!“ vykřikl jsem.

„Proč tam musíme chodit?“ zeptal se Sanjay.

„Samozřejmě zaplatit pět set rupií za vyzvednutí. Za službu převozu.“ Zřízenec zavzdychal. „Takže, než tělo pustím, musím dostat potvrzení o identifikaci, stvrzenku o zaplacení identifikačního poplatku, stvrzenku o zaplacení poplatku za sebrání a samozřejmě kopii vašeho povolení k přepravě zemřelých osob.“

„Achchchch,“ vydechl Sanjay a pustil ruku bratrance Samara. „A kde dostaneme takové povolení?“

„U komise pro povolení v úřadech Státní administrativy poblíž Raj Bhavanu.“

„Samozřejmě.“ odsekl Sanjay. A to stojí –

„Osm set rupií za jednu mrtvou osobu, kterou chcete převážet. Na skupinu víc jak pěti je sleva.“

„Nic víc nepotřebujeme?“ zeptal se Sanjay a v hlase mu zaznělo napětí, které jsem často zaslechl, než začal tlouct do zdí nebo kopat malé děti z Barmy, které se hemžily na dvoře a schodištích.

„Ano, ano,“ potvrdil zřízenec. „Až na úmrtní list. Ten zvládnou.“

„Aghh,“ vydechl Sanjay. „A cena?“

„Pouhejch padesát rupií,“ usmál se zřízenec. „Potom ještě pronájem.“

„Pronájem?“ zopakoval jsem přes košili.

„Ano, ano, ano. Jak vidíte, jsme pěkně nacpaný. Poplatek za pronájem na místo je patnáct rupií za den.“ Podíval se do poznámek. „Pronájem vašeho bratrance Samara činí sto pět rupií.“

„Ale on je tady teprve jeden den!“ zařval jsem.

„Pravda, pravda. Ale bojím se, že to musíme změnit na celej tejden, protože se mu dostalo kvůli jeho... ach... pokročilému stavu... zvláštní péče. Půjdeme teď hledat vaši sestřenici Kamilu?“

„To bude stát téměř dva tisíce rupií!“ vybuchl Sanjay. „Za každé tělo!“

„Ach, ano, ano,“ odvětil zřízenec s úsměvem. *„Věřím, že se v těchto dnech vašemu obchodu s koberci ve Varanasi daří.“*

„Pojď, Jayaprakeshi,“ vyzval mě Sanjay a obrátil se k odchodu.

„Ale co sestřenice Kamila?“ zaječel jsem.

„Pojď!“ zopakoval Sanjay a táhl mě z místnosti.

Před márnicí parkoval bílý nákladník. Sanjay se přitočil k řidiči. *„Těla,“* ozval se. *„kam přijdou?“*

„Cože?“

„Kam odtudputujou nevyzvednutá těla?“

Řidič se narovnal a zamračil. *„Do nemocnice infekčních onemocnění Naidu. Většina. Tam se jich zbaví.“*

„Kde je to?“

„Kus nahoře po Upper Chitpur Road.“

Dostat se tam tramvají a hustou dopravou nám zabralo celou hodinu. Stará nemocnice byla přecpaná lidmi, kteří doufali, že se uzdraví nebo čekali na smrt. Dlouhé chodby plné postelí mi připomněly márnici. Mřížemi v oknech dovnitř skákali ptáci a hopkali mezi zmuchlanými prostěradly. Doufali, že najdou zbloudilé drobký. Po popraskaných zdech běhaly ještěrky, a jak jsme procházeli, spatřil jsem pod postelí proběhnout nějakého hlodavce.

Náhle se nám do cesty postavil lékař s knírem. *„Kdo jste?“*

Překvapený Sanjay udal naše jména. Poznal jsem, jak jeho mozek zběsile pracuje na vhodném příběhu.

„Jste tady kvůli těm tělům, že?“ naléhal lékař.

Oba jsme zamrkali.

„Jste reportéři, co?“ zeptal se ten muž.

„Ano,“ souhlasil Sanjay.

„Sakra. Věděli jsme, že se to dostane ven,“ zavrčel lékař. *„No, není to naše vina!“*

„Proč ne?“ zeptal se Sanjay. Z kapsy košile vytáhl otlučený zápisník, kde si vedl záznamy o platbách Mistrů žebráků, naše účty z prádelny a seznamy nákupů. *„Chcete učinit prohlášení?“* Olízl špičku zlomené tužky.

„Pojďte tudy,“ vyštěkl lékař. Vedl nás oddělením pacientů s tyfem, do přilehlé kuchyně a ven kolem hromad odpadků. Za nemocnicí se táhlo několik akrů prázdného, plevelem zarostlého pole. V dálce bylo vidět chatrče z plachet a plechové střechy rostoucího *chawlu*. Mezi plevelem stál rezavý buldozer, o který se opíral stařík ve vytaháných šortkách a se starodávnou puškou.

„Hejá!“ zařval lékař. Stařík vyskočil a přiložil pušku k rameni. *„Tam! Tam!“* vykřikl lékař a ukázal do plevele. Stařík vystřelil a od vysoké budovy za našimi zády se odrazil zvuk rány.

„Sakra, sakra, sakra!“ ječel lékař, rychle se sklonil a postavil se s mohutným kamenem v ruce. V porostu při výstřelu zvedl hlavu šedý pes s vyčnívajícími žebry a zíral na nás. Vyhublé zvíře se obrátilo, s ocasem mezi nohama a s něčím růžovým v čumáku uteklo. Lékař hodil kámen, který dopadl do plevele uprostřed cesty mezi ním a psem. Stařík na buldozeru zápasil se západkou na pušce.

„Sakra,“ zaklel lékař a odvedl nás přes pole. V hromadách hlíny jsme všude viděli rýhy, jako by tady buldozer hrabal půdu jako velká domácí kočka už po celá léta. Zastavili jsme se na okraji mělké jámy, kde jsem nejprve spatřil psa.

„Aj!“ vydechl jsem a zacouval. Z vlhké hlíny vyčnívala hnijící lidská ruka, jež se mi otřela o sandál a dotkla se mé holé nohy. Spatřil jsem toho víc. Pak jsem zaznamenal další jámy a v dálce další psy.

„Před deseti lety to bylo v pořádku,“ komentoval lékař. *„Ale teď, když se tak přiblížilo to průmyslové bašti...“* udělal pauzu a hodil kámen po další smečce psů. Zvířata tiše odklusala do křoví. Stařík za námi vyndal s úspěchem prázdnou nábojnici a nabíjel další.

„Byli to Muslimové nebo Křesťani?“ zeptal se Sanjay a ukázal tužkou.

„Zřejmě Hinduisti. Kdo ví?“ Lékař si odplivl. *„Krematoria nechtějí neplatící zákazníky. Ale ti prokletí psi už je takhle vyhrabávají po celé měsíce. Chtěli jsme zaplatit,*

dokud... počkejte. Slyšeli jste o tom, co se dnes stalo? Proto tady jste, nebo ne?

„Samozřejmě,“ přitakal Sanjay bez zaváhání. *„Ale možná nám chcete říct vaši verzi.“*

Ani jsem neposlouchal. Rozhlížel jsem se kolem a vnímal další kusy, jež se zvedaly ze zorané půdy jako mrtvé ryby, které stoupají na hladinu rybníka. Z toho, co jsem viděl, bylo jasné, že tady s největší pravděpodobností se Sanjayem netknutou obět' nenajdeme. Nad hlavami nám kroužili havrani. Stařík se posadil na kovový pás a zdálo se, že dřímá.

„Jsou tady stížnosti kvůli dnešní práci,“ prohlásil lékař. *„Ale my něco udělat museli. Určitě napište, že byla nemocnice připravena za kremace zaplatit.“*

„Ano,“ potvrdil Sanjay a něco si zapsal.

Vydali jsme se zpět k budově nemocnice. V provizorních stanech a boudách kempovaly vedle hromad odpadků rodiny pacientů. *„Museli jsme něco udělat,“* zopakoval lékař. *„Výpadky proudu, víte. A s těmi psy si už po celá léta nevíme rady. Tak jsme zaplatili Městské korporaci, ať mrtvé lidi odveze. A dnes ráno jsme naložili třicet sedm nových z mrazáku, aby je odvezli do krematoria Ashutosh. Jak jsme mohli vědět, že použijou otevřený nákladák, který uvázne na celé hodiny v dopravní zácpě?“*

„To je pravda,“ připustil Sanjay a něco si zapsal.

„A potom, aby to bylo ještě horší, když náklad vyložili na pozemku krematoria, objevily se davy z festivalu.“

„Ano!“ souhlasil jsem. *„Dnes začíná Kali Puja.“*

„Ale jak jsme měli vědět, že slavnost přitáhne deset tisíc lidí do toho krematoria?“ zeptal se lékař ostře. Nechtěl jsem mu připomínat, že je Kálí bohyní všech krematorií a míst smrti včetně bitevních polí a nehinduistických pohřebišť.

„Víte, jak dlouho trvá celá a správná kremace i s těmi novými elektrickými pecemi ve městě?“ zeptal se lékař. *„Dvě hodiny, odpověděl sám sobě. Jedna trvá dvě hodiny.“*

„Co se s těmi těly stalo?“ zeptal se Sanjay, jako by ho to ani trochu nezajímalo. Už bylo po poledni. Deset hodin do půlnoci.

„Ach, ty stížnosti!“ zakvílel lékař. *„Několik věřících omdlelo. Dnes ráno bylo velké horko. Ale většinu jsme jich tady museli nechat. Řidiči se sem nebo do márnice Sassoon odmítli odpolední dopravou s plným nákladem vrátit.“*

„Děkuji vám,“ prohlásil Sanjay a potřásl muži rukou. *„Naši čtenáři se rádi dozvědí stanovisko nemocnice. Ach, mimochodem, bude tady vaše stráž po setmění?“* Sanjay ukázal hlavou ke spícímu staříkovi.

„Ano, ano,“ vyštěkl upocený lékař. *„Ať už to pomůže, jak chce. Hejó!“* zařval, sklonil se a sebral další kámen na psa, který vlekl něco velkého z křoví.

V deset večer jsme zamířili do krematoria Ashutosh. Sanjay si vypůjčil jednu z malých dodávek premiere, kterými svázeli Mistři žebráci postižené zaměstnance. Úzký prostor zadní části neměl okna a ošklivě to tam páchlo.

Nevěděl jsem, že umí Sanjay řídit. Po naší bezohledné cestě večerní dopravou, kdy jsme troubili, blikali a přejížděli z jednoho prahu do druhého, si pořád nejsem jistý.

Brána krematoria byla zamčená, ale dostali jsme se dovnitř přes přilehlou prádelnu. Otevřenými trubkami přestala protékat voda, na betonových kvádrech a deskách neleželo prádlo a dělníci kasty prادلáků s příchodem tmy odešli. Krematorium od prádelny oddělovala kamenná zeď, ale na rozdíl od většiny zdí ve městě neměla nahoře rozbité sklo a žiletky, takže jsme ji lehko přelezli.

Když jsme zeď překonali, chvíli jsme váhali. Na obloze se objevily hvězdy, ale měsíc ještě nevyšel. Byla velká tma. Pavilony krematoria s plechovou střechou vypadaly proti noční obloze jako šedé siluety. U přední brány se zvedal ještě jeden stín – vysoká zastřešená mohutná dřevěná plošina, která spočívala na obrovských dřevěných kolech.

„Boží vůz pro Kali Puja,“ zašeptal Sanjay a já přikývl. Na vnější rám připevnili plechové okenice, ale oba jsme věděli, že se uvnitř ukrývá a čeká mohutná, zlá čtyřruká

postava. Takovou festivalovou bohyni jen zřídka považovali za *jagrata*, ale kdo věděl, jakou mohla získat sama v noci na takovém místě smrti sílu?

„*Tudy*,“ zašeptal Sanjay a zamířil k největšímu pavilonu – nejbliž ke kruhové cestě. Prošli jsme kolem hromad dřeva (paliva pro bohaté rodiny) a kolem hromad sušeného kraviho trusu pro běžnější kremace. Pavilon bez střechy pro kapelu připomínal ve svitu hvězd prázdnou šedou desku. Zdálo se mi, že je to chladný stůl, který čeká na mrtvolu nějakého obrovského boha. Nervózně jsem se obrátil k zavřenému vozu.

„*Tady*,“ vydechl Sanjay. Leželi v nepřesných řadách. Kdyby svítil měsíc, dopadl by na nás stín vozu. Postoupil jsem o krok vpřed a odvrátil se. „*Aj*,“ zašeptal jsem. „*Musím zítra spálit svoje šaty*.“ Dokázal jsem si představit, jak budou v denním horku působit na lidi.

„*Modli se, aby nějaký zítřek přišel*,“ zasyčel Sanjay a vydal se mezi zhroucené stíny. Jen málo jich zakrývaly plachty a pokrývky. Většina jich ležela pod oblohou jen tak. Oči se přizpůsobily slabému svitu hvězd, takže jsem rozeznal bledý třpyt a bílou záři kostí, které se snažily uniknout z těsného masa. Sem tam se z nejasné hromady zvedala pokroucená končetina. Vzpomněl jsem si na ruku, která se za nemocnicí snažila sevřít mé chodidlo, a otřásl jsem se.

„*Rychle!*“ Sanjay si vybral tělo ve druhé řadě a začal ho vláčet k zadní zdi.

„*Počkej na mě!*“ zašeptal jsem zoufale, ale už ho pohltily stíny a já se ocitl s tmavými překážkami pod nohama sám. Postoupil jsem doprostřed třetí řady a okamžitě zalitoval. Nedokázal jsem spustit nohu, aniž bych se nedotkl hmoty, která pod ní nepříjemně ustoupila. Zvedl se mírný vánek a pár stop ode mne se zatetelil kus roztrhané látky.

V nejbližší řadě u temného vozu se náhle něco pohnulo a ozval se nějaký zvuk. Narovnal jsem se a sevřel ruce v pěst. Byl to nějaký druh ptáka – velký a tak těžký, že nedokázal vzlétnout. Černá křídla tloukla do vzduchu. Přeskočil

mrtvoly a zmizel ve stínech pod úkrytem bohyně. Pod plechovými okenicemi se ozvalo chřestění. Dokázal jsem si představit, jak se tam velká socha pohybuje, čtyři ruce se vzpínají ke dřevěnému rámu a slepé oči se otevírají, aby bělmem zkontrolovaly své království.

Něco mi pevně sevřelo kotník.

V tu chvíli jsem vykřikl, uskočil, zakopl a upadl do podrostu chladných paží. Předloktím jsem se opíral o nohu mrtvoly, která zaryla obličej do trávy. Sevření kotníku nepovolilo. Jestli se něco změnilo, tak jen pocit, že mě něco táhlo zpět.

Vydrápal jsem se na kolena a divoce s pravou nohou zalomcoval. Křičel jsem tak hlasitě, že jsem věřil, že od čelní brány přiběhnou stráže. Doufal jsem, že někdo přiběhne. Ale žádné stráže tam nebyly. Křičel jsem na Sanjaye, ale nikdo neodpověděl. V místech, kde můj kotník něco pevně sevřelo, mi začala hořet pokožka.

Přinutil jsem se přestat tahat a postavit se. Sevření povolilo. Dopadl jsem na jedno koleno a zíral na věc, která mě držela.

Tělo zakrývala hedvábná plachta s mnoha silonovými lanky. Stoupl jsem si do jedné smyčky a dalším krokem ji pevně utáhl. Uvolnit provázek trvalo jen několik vteřin.

Usmál jsem se. Pod hedvábným přehozem vykukovala jediná bleďá, v záři hvězd naprosto bílá ruka. Špičkou sandálu jsem ji zastrčil zpět pod přehoz. *Skvělé*. Ať si Sanjay zápasí s kůží mrtvého jako někdo z Předurčené kasty. Aniž bych se tvaru pod plachtou skutečně dotkl, ještě víc jsem vše zabalil a volnými provázky převázal. Měkkou masu jsem si hodil přes rameno a vyrazil pryč. Rychle jsem zamířil kolem tmavých pavilonů. Jak jsem ustupoval od božího vozu, zvuky uvnitř utichly.

Sanjay čekal ve stínu zdi. *„Honem!“* zasyčel. Bylo po jedenácté. Byli jsme míle daleko od chrámu Kapaliků. Společně jsme obě těla zvedli přes zeď.

Cesta z krematoria ke chrámu Kapaliků představovala noční můru – absurdní noční můru. Sanjay se proplétal

dopravou, vůz s buvolu přinutil sjet ze silnice, nutil skákat chodce na hromady odpadků, divoce blikal reflektory, aby upozornil protijedoucí nákladáky, že jim nemíní uhnout z cesty. Vzadu se převaloval náš náklad. Když předjížděl po levé straně, museli jsme dvakrát vjet na chodník. Tu noc náš průjezd Kalkatou ověnil křik nadávek.

Nakonec se to stalo. Poblíž Maidanu se Sanjay pokusil na křižovatce překřížit tři pruhy protijedoucích aut. Z gigantické pneumatiky od traktoru, odkud řídil dopravu, seskočil městský policista a vztyčil ruku, aby nás zastavil. V šíleném okamžiku jsem si byl jistý, že ho Sanjay přejede. Pak dupl oběma nohama na brzdu a přitáhl volant, jako by se snažil zvládnout zdivočelého buvola. Dodávka dostala smyk, málem se převrátila a zastavila asi stopu od policistovy natažené dlaně. Motor zhasl, jedna z mrtvol popojela dopředu, takže mezi mnou a řidičovým sedadlem vykukovaly holé nohy. Přehoz omotaný přes obě těla naštěstí vydržel. Právě ve chvíli, kdy rozzuřený dopravák přistoupil k Sanjayově straně dodávky, rychle jsem je přikryl. Policista se naklonil k pravému okénku, obličej mu zkřivil vztek.

„Co si kurva myslíte, že kurva děláte, kurva?“ Jak křičel, široká helma mu skákala na hlavě. Děkoval jsem všem bohům, že to není Sikh. Křičel na nás nářečím Západního Bengálska. Své výkřiky zdůrazňoval boucháním těžkým obuškem *lathi* do Sanjayových dveří. Sikh – a většina městských policistů Sikhové byli – by tyč použil na naše hlavy. Sikhové jsou zvláštní lidé.

Než dokázal Sanjay odpovědět na otázku nebo znovu nastartovat motor, policista ustoupil a přiložil si ruku k obličejí. *„Pah!“* zařval. *„Co to tam kurva máte?“*

Zabořil jsem se do sedadla. Všechno bylo ztraceno. Policista nás zatkne. Zavřou nás na doživotí do hrozného vězení Hooghly. Ale to bude jen na pár dnů, neboť nás Kapitalikové zabijí.

Ale Sanjay se široce zašklebil a vyklonil se z okénka. *„Ach, velectěný pane, jistě poznáte tuto dodávku, pane?“* Poklepal dlaní na odřené dveře.

Policista se divoce zamračil, ale znovu o krok ustoupil. *„Hmmm,“* zavrčel přes ruku.

„Ano, ano, ano,“ vykřikl Sanjay a pořád se hloupě usmíval. *„Je to vlastní majetek Gopalkrishny Nirendrenatha G. S. Mahapatra, šéfa Mistra žebráků z Chitpuru a Sdružení Horního Chittaranjanu! A vzadu sedí jeho šest nejlépe placených a smutných, leprou postižených. Velmi výděleční žebráci, milostivý pane!“* Levou rukou nastartoval motor a máchnutím pravé ukázal na tmavý zadek dodávky. *„Mám při vracení majetku pana Mahapatry do jejich ubytovny hodinu zpoždění, milostivý pane. Bude mě to stát hlavu. Ale jestli mě zatknete, ctihodný konstáble, alespoň budu mít pro své hrozné zpoždění výmluvu. Prosím, jestli nás chcete zatknout, otevřu vám vzadu dodávku. Postižení leprou, pane, bohužel – ač vydělávají – už nemohou chodit, takže mi je musíte pomoci vynést ven.“* Sanjay začal šátrat po vnější klíče, jako by chtěl vystoupit.

„Ne!“ zařval policista. Obuškem *lathi* zamával Sanjayovi nad tápající rukou. *„Zmizte! Okamžitě!“* A jak to dořekl, otočil se k nám zády a rychle odpochoval do středu křižovatky. Tam začal na řvoucí masu dopravy, která za chvíli, kdy opustil svou pneumatiku, ucpala tři ulice, mávat rukama a pískat na píšťalku.

Sanjay nastartoval, vyhnul se řadě automobilů, přejel trávník Plaza parku a odbočil do protisměru na Strand Road South.

Zaparkovali jsme co nejbliž u skladiště. Ulice byla velmi tmavá, ale v zadní části dodávky byla lampa. Sanjay ji musel zapálit, abychom mohli rozmotat naše oběti z provázků mého přehození. Podle mých hodinek, daru od Sanjaye, do půlnoci chybělo deset minut. Mé hodinky se pořád zpožďovaly.

V náhlém světle lampy jsem spatřil starého muže z krematoria. Mrtvola neměla zuby, jen chomáč vlasů a zákal

na obou očích. Zamotala se do pavučiny provazů z přehozu mé mrtvoly.

„Sakra!“ zamumlal Sanjay. *„Je to jako pitomej padák. Ne, do plachty se zamotala nějaká blbá síť.“* Nakonec se musel provázkem prokousat pomocí vlastních zubů.

„Rychle,“ vyzval mě. *„Sundej ten hadr ze tvojí. Nebudou je chtít v obalu.“*

„Ale mně se nezdá...“

„Dělej, sakra,“ vyštěkl Sanjay vztekle. Zdálo se mi, že mu oči vyskočí z obličeje. Lucerna prskala a syčela. „Kurva, kurva, kurva!“ vybuchl. *„Měl jsem použít tebe, jak jsem zpočátku plánoval. Bylo by to sakra jednoduchý. Kurva!“* Sanjay vztekle uchopil svou mrtvolu v podpaží a začal ji tahat z provazů.

Přimražený, ochrnutý jsem tam zůstal stát. Přestože jsem začal pomalu uvolňovat poslední uzly a tahat za poslední provázky, nevěděl jsem, co mé ruce dělají. *Říkám ti, Jayprakeshi, jsi obětí sociální nespravedlnosti. Tvůj osud se mě dotýká. Snížím nájem z dvou set rupií měsíčně na pět rupií. Jestli potřebuješ půjčit na první dva nebo tři měsíce, rád ti pomohu.*

Po tvářích mi stékaly slzy a kapaly na přehoz. Z dálky jsem zaslechl, jak Sanjay křičí, abych si pospíšil. Ale mé ruce se pohybovaly pomalu a metodicky rozvazovaly poslední zamotané provázky. Vzpomněl jsem si na slzy vděčnosti, když mě Sanjay přijal za spolubydlícího. Vzpomněl jsem si na překvapení a vděčnost, že mě zahrnul do svého zasvěcení mezi Kapaliky.

Měl jsem použít tebe, jak jsem zpočátku plánoval.

Rychle jsem si otřel oči, vztekle stáhl přehoz a odhodil ho do vzdáleného koutu dodávky.

Ajééééé! Ten výkřik mi unikl. Uskočil jsem dozadu a narazil do stěny dodávky. Málem jsem se zhroutil na věc, kterou jsem odhalil. Lucerna se převrátila a kutálela po kovové podlaze. Znovu jsem vykřikl.

Co? Sanjay musel přeběhnout zpět k dodávce. Ted' se zastavil a svíral dveře. „Arhhh...“

Věc, kterou jsem jako nevěstu odnesl z krematoria, možná kdysi člověkem byla. Ale už ne. Nezbyla ani stopa. Tělo se nafouklo do dvojnásobné velikosti člověka – spíš než člověka připomínala gigantickou, rozloženou hvězdici. Obličej už neměl žádný tvar, jen bílou masu pokroucených děr, oteklé štěrbin v místech, kde mohly kdysi existovat oči, ústa a nos. Ta věc byla ošklivou parafrází na lidskou postavu, hrubě slepená z hnisu a mrtvého pokrouceného masa.

Byla bílá – úplně bílá – bílá jako břicha mrtvých kaprů, které vyvrhne řeka Hooghly. Pokožka připomínala odbarvenou shnilou gumu – jako oloupaná a vytvarovaná hmota z dolní části jedovaté muchomůrky. Mrtvola byla nafouklá. Napuštěná vnitřním tlakem plynů a oteklými orgány, jež se ocitly na pokraji prasknutí. V nafouklé mase jsem viděl zlámaná žebra a kosti, jež připomínaly tyčky zapadlé do těsta.

„Ach,“ zalapal Sanjay po dechu, *„utopenec.“*

Jako by chtěla mrtvola Sanjayův komentář potvrdit, ucítili jsme závan ošklivého říčního bláta a v jednom očním důlku se objevila věc podobná slimákovi. Třpytivá tykadla ochutnala noční vzduch a stáhla se do tmy. V oteklé mase jsem vycítil pohyb dalších.

Opřel jsem se zády o stěnu dodávky a pomalu se sunul k zadním dveřím. Protáhl bych se kolem Sanjaye a utekl do přívětivé noci. Ale zastavil mě a vtlačil zpět do úzké komory k té věci.

„Zvedni to,“ nařídil mi.

Zíral jsem na něj. Zhroucená lucerna vysílala mezi nás divoké stíny. Dokázal jsem jen zírat.

„Zvedni to, Jayaprakeshi. Do ceremonie nemáme už ani dvě minuty. Zvedni to.“

V tu chvíli bych na Sanjaye skočil. Rád bych ho škrtil, dokud mu z prolhaného krku neunikne poslední výdech. Pak jsem spatřil pistoli. Objevila se mu v ruce jako květ lotosu, který náhle vyrazí z dlaně šikovného kouzelníka. Byla to malá pistole. Vypadala tak malá, že nemohla být skutečná.

Ale byla. Nepochyboval jsem o tom. A černé ústí hlavně mi mířilo přímo mezi oči.

„Zvedni to.“

Abych tu věc na zemi před sebou zvedl, mě nemohlo přesvědčit nic na světě. Nic kromě naprosté jistoty, že pokud mu nevyhovím, během tří vteřin jsem mrtvý. *Mrtvý.* Jako ta věc v dodávce. Budu tam s ní ležet. Na ní. S ní.

Poklekl jsem, narovnal lucernu, než zapálí přehoz, a zasunul ruce pod postavu. Zdálo se, že mé sevření vítá. Jedna paže mi sklouzla k boku – jako váhavý pohyb nesmělého milence. Prsty se mi ponořily hluboko do bílého masa. Připadalo mi chladné a gumové. Byl jsem si jistý, že mi prsty projdou každou chvíli na druhou stranu. Jak jsem couval z dodávky a udělal krok, uvnitř se posunovaly měkké věci. Postava se na mě přilepila a já na chvíli zažil hroznou jistotu, že se mrtvola rozpadne a steče na mě jako vlhké říční bahno.

Pozvedl jsem tvář k noční obloze a klopýtal vpřed. Sanjay si za mnou hodil vlastní chladné břímě na ramena a sledoval mě do chrámu Kapaliků.“

Kapitola osmá

*„Sa etan panca pasún apasyat – purusam,
asvam, gam, avin, ajam... Purusam
prathamam, alabhate, puruso hi prathamam
pasunamm...”*

*„Zpívali jsme svatá slova ze Satapatha Brahmana.
A pořadí obětí bude takové... nejprve člověk, pak kuň,
býk, beran a kozel... Člověk je před všemi zvířaty a pro bohy
nejlepší...”*

Klečeli jsme ve tmě před *jagrata* Kálí. Oblékli nás do obvyčejného bílého *dhóti*. Měli jsme bosé nohy, značky na čelech. Sedm noviců klečelo v půlkruhu nejblíže bohyni. Za námi se táhl oblouk svící a vnější kruh Kapaliků. Před námi ležela těla, která jsme přinesli jako oběť. Na břicho každé mrtvoly uložil kněz Kapaliků malou bílou lebku. Lebky patřily lidem, ale na dospělé byly moc malé. Prázdné důlky nás sledovaly stejně intenzivně jako hladové oči bohyně.

*„Svět je bolest,
Ó hrozná Šivova zeno
Žvýkáš maso.”*

V ruce Kálí pořád visela hlava osmého novice, ale mladíkův obličej už byl křídově bílý a rty se stáhly do širokého šklebu. Ale mrtvola pod sochou zmizela a boží, náramky zdobená noha, visela ve vzduchu.

*„Ó hrozná Šivova zeno
Tvůj jazyk pije krev,
Ó temná Matko! Ó nahá Matko.”*

Jak jsem tam klečel, téměř nic jsem necítil. Můj mozek bez přestání opakoval Sanjayova slova. *Měl jsem použít tebe.* Byl jsem hlupák z provincie. Ještě hůř. Byl jsem hlupák z provincie, který už se nemohl vrátit domů. Ať z této noci vzejde cokoliv, věděl jsem, že jsem jednoduchý život v Angudě navždy překonal.

*„Ó Šivova milovaná
Svět je bolest.“*

V chrámu se rozhostilo ticho. Zavřeli jsme v *dhyana*, nejhlubší koncentraci možné pouze v přítomnosti *jagrata*, oči. Rušily nás zvuky. Řeka šeptala napůl slyšitelné slabiky. Vedle holého chodidla mi něco projelo po zemi. Nic jsem necítil. Na nic nemyslel. Když jsem otevřel oči, spatřil jsem, že se karmínový jazyk bohyně v otevřených ústech natáhl. Nic mě nepřekvapilo.

Dopředu postoupili další Kapalíkové, až před každým z nás klečel jeden kněz a díval se na nás přes obscénní oltář, který jsme přinesli. Můj Brahman vypadal jako hodný člověk. Možná bankéř. Člověk, který se celý život usmíval na lidi.

*„Ó Kálí, ó Hrozná
Ó Chinnamasta, ta bez hlavy,
Ó Chandi, nejdivočejší povaho,
Ó Kamaski, která hltáš duše,
Vyslyš naši modlitbu, ó hrozná Šivova ženo.“*

Můj kněz pozvedl mou pravici a otočil ji dlaní vzhůru, jako by mi chtěl číst z dlaně budoucnost. Druhou rukou zajel do volných skladů svého *dhóti*. Když se ruka vynořila, spatřil jsem rychlý záblesk ostré oceli.

Hlavní kněz opřel čelo o zvednutou nohu bohyně. Měl velmi tichý hlas: *„Bohyně bude potěšena přijetím vašeho masa spojeného s krví.“*

Ostatní kněží se jako na povel pohnuli. Ostří nám projela přes dlaně, jako by Kapalíkové sekali bambus. Čepel mi hladce odřízla z masité části dlaně tlustý pruh, který se po ní svezl. Všichni jsme zalapali po dechu, ale bolestí vykřikl jen tlustý muž.

„Ty, jež miluješ obětované maso, ó Velká bohyně. Přijmi krev tohoto muže s krví.“

Ta slova pro mě nebyla nová. Slyšel jsem je v naší vesnici každý říjen během skromného *Kali Puja*. Tu litanii znalo každé bengálské dítě. Ale nikdy jsem nespátřil víc, než symbolickou oběť. Nikdy jsem nespátřil Brahmana, který vysoko zvedá mé vlastní maso a uklání se, aby ho vložil do roztažených úst mrtvolý.

Pak ten mužík s úsměvem a omluvným výrazem uchopil mou zraněnou ruku a obrátil ji dlaní dolů. Kapalíkové ve tmě za námi začali v dokonalé souhře recitovat nejsvatější *Gayatri mantri*, na bílý povrch utopeného člověka u mých kolen pomalu a těžce dopadly tmavé kapky.

Mantra skončila a můj kněz – bankéř – vyndal hbitě z vlastní tuniky bílé plátno a obvázal mi ruku. Modlil jsem se k bohyni, aby už bylo po všem. Najednou se ve mně zvedla prázdnota a udělalo se mi nevolno. Roztřáslý se mi paže a bál jsem se, že omdlím. Tlustých tři místa ode mne omdlel a přepadl přes chladná nadra mrtvolý bezzubé stařeny, kterou přinesl. Jeho kněz to ignoroval a vrátil se s ostatními do tmy.

„Prosím, bohyně, ať to skončí,“ modlil jsem se.

Ale neskončilo to. Ještě ne.

První Brahman pozvedl čelo z nohy *jagrata* a obrátil se k nám. Pomalu obešel půlkruh, jako by zkoumal těla, která jsme přinesli jako oběť. Předě mnou udělal delší pauzu. Nedokázal jsem pozvednout oči a setkat se s jeho pohledem. Byl jsem si jistý, že neshledá mrtvolu utopenice hodnou. Dokonce i teď šířila puch říčního bahna a rozkladu, z roztaženého chřtánu jí unikl páchnoucí dech. Ale kněz po chvíli tiše popošel dál. Prozkoumal Sanjayovu oběť a postoupil.

Riskoval jsem ve správnou chvíli postranní pohled, abych spatřil bosou nohu kněze, který hrubě odsunul masu tlustého muže z chladného polštáře. Přiběhl další Kapalika a spěšně vrátil na propadlé břicho umrlce lebku dítěte. Tlustý novic ležel v bezvědomí vedle své chladné babizny – dva nepravděpodobní milenci vytržení z objetí. Málo z nás zapochovalo, či hlavu sevře černá bohyně za vlasy přistě.

Než se před nás kněz znovu vrátil, nepřestal jsem se třást. Tentokrát luskl prsty a připojili se k němu tři Kapalikové. Vytušil jsem Sanjayovu téměř zoufalou touhu odtáhnout se ode mne. Osobně jsem toho cítil jen málo. Procházel mnou silný chlad, mrazil pulzující ruku, hasil strach a čistil mozek. Když se ke mně Kapalikové sklonili, mohl jsem se hlasitě zasmát. To jsem však neudělal.

Jemně, téměř s láskou pozvedli nafouklý tvar mrtvoly a odnesli ho na desku u nohou sochy. Pak mi pokynuli, abych se k nim přidal.

Příštích pár minut mi ve vzpomínkách probíhá jako částečně zapomenuté sny. Vzpomínám, jak jsem s Kapaliky seděl před beztvarem mrtvou věcí. Věřím, že jsme recitovali *Purusha Sukta* z desáté Mandaly *Rig-Vedy*. Ostatní se vynořili ze stínů. Nesli kbelíky vody, aby umyli rozkládající se maso mé oběti. Vzpomínám, že mi představa mytí člověka, který už strávil takovou dobu ve svaté řece, přišla velmi legrační. Nesmál jsem se.

Hlavní kněz vyndal stéblo trávy označené zaschlou krví, které určilo minulý den osud mladého novice. Kněz stéblo ponořil do poháru černé kaše a namaloval půlkruhy nad díry, kudy kdysi oči pozorovaly tento svět. Viděl jsem tak pomalované svaté sochy a znovu jsem musel bojovat s nutkáním, abych se nerozchechtal. Uvědomil jsem si, že tak měli označit víčka. Při bohoslužbách v naší vesnici tak propůjčovali hliněné postavě zrak.

Přistoupili další muži a položili mrtvole na čelo trávu a květiny. Jak jsme stoosmkrát odrecitovali základní *mula-mantri*, shora nás pozorovala vysoká a hrůzná bohyně Kálí. Kněz znovu popošel dopředu, dotkl se všech končetin a

položil palec na nafouklé bílé maso v místech, kde kdysi bušilo srdce. Pak jsme všichni odříkali variantu védické mantry, která končí: *„Om, nechť ti Vishnu dá genitálie, Tvasta vyřeže tvar, Prajapati poskytne semeno a Kálí dostane tvé sémě.“*

Tmu znovu zaplnil sbor hlasů, který se zvedl při odříkávání nejsvatější védy, *Gayatri mantra*. V tu chvíli se ozval silný zvuk a chrám pohltil mocný vítr. V hrůzné chvíli jsem si byl jistý, že se zvedla řeka a přišla si pro nás.

V chrámu řval skutečně studený vítr, čuchal nám vlasy, čeřil bílou látku našich *dhóti* a uhasil většinu svící v řadách za námi. Pokud si vzpomínám, do úplné tmy se chrám neponořil. Přestože plameny v tom zvláštním vánku tančily, některé svíčky hořely dál. Ale jestliže zůstalo světlo, třeba nepatrné, to, co následovalo, vysvětlit nedokážu.

Nepohnul jsem se. Klečel jsem necelé čtyři stopy od bohyně a její oběti. Ani jsem nezaznamenal další pohyb kromě toho, že nám za zády několik Kapaliků škrtlo zápalky, aby znovu zažehli svíce. To trvalo jen několik vteřin. Pak vítr zmizel, zvuk utichl a *jagrata* Kálí byla znovu zdola ozářená světlem.

Mrtvola se změnila.

Maso zůstalo stejně bílé, ale teď na tělo, které patřilo jistě muži, klesla noha Kálí. Tělo bylo stejně nahé jako předtím, na čele květiny, nad očima namalovaná víčka, ale v místech, kde bylo před chvílí jen prohnité maso, teď ležel svěšený pohlavní orgán. Obličej nebyl celý – postrádal rty, víčka a nos – ale postižená tvář patřila určitě člověku. Dutiny v obličejí zaplnily oči. Otevřené boláky odhalily bílé maso, ale už nebylo vidět zlomky kostí.

Zavřel jsem oči a beze slov se modlil – nevzpomínám si, ke kterému božstvu. Sanjayovo zalapání po dechu mě přinutilo, abych se znovu podíval.

Mrtvola dýchala. Otevřenými ústy proudil vzduch, mohutná hrud' se jednou, dvakrát zvedla a nasadila těžký, rozvrzaný rytmus. Tělo se náhle jediným plavným pohybem posadilo. Pomalu, téměř s úctou políbilo ústy zbavenými rtů

chodidlo Kálí. Pak zhouplo nohy z podstavce pod bohyní a roztřeseně se postavilo. Obličej se obrátil přímo ke mně a já rozeznal v místech, kde se kdysi zvedal nos, pukliny mokrého masa. Stvoření postoupilo o krok vpřed.

Po celou dobu, kdy vysoká postava strnule překonávala tři kroky, které nás dělily, jsem nedokázal odvrátit oči. Tyčila se nade mnou a kromě hubeného božího obličeje, který mě pozoroval přes její rameno, zastínila celou bohyni. Dýchala s obtížemi, jako by měla plíce pořád plné vody. A skutečně. Když při chůzi trochu svésila čelist, z otevřených úst vystříkla voda a potřísnila jí dmoucí hrud'.

Teprve když se postavila stopu přede mnou, jsem dokázal sklopit oči. Pach řeky mě obestřel jako mlha. Oživená věc pomalu natáhla bílou dlaň a dotkla se mého čela. Měla chladnou, jemnou, nepatrně mokrou kůži. I když ruku zvedla a pomalu postoupila k dalšímu novicovi, pořád jsem cítil nad očima otisk její dlaně, který mi jako chladný plamen rozleptal rozpálenou kůži.

Kapalíkové nasadili poslední zpěv. Mé rty se samy k modlitbě přidaly.

*„Kali, Kali, balo bhai,
Kali bai aré gaté nai.
Ó bratři přijměte jméno Kálí
Není jiného útočiště, jen Ona.“*

Zpěv skončil. K prvnímu Brahmanovi se připojili dva kněží, aby pomohli nově probuzenému do stínů v zadní části chrámu. Další Kapalíkové odpochovali na druhou stranu. Rozhlédl jsem se po vnitřním kruhu a uvědomil si, že tam s námi už není ten tlust'och. Všech šest nás zůstalo stát v nejasném světle a pozorovali jsme jeden druhého. Než se vrátil hlavní kněz, uplynula možná celá minuta. Byl stejně oblečený, vypadal stejně, ale byl jiný. V jeho chůzi bylo něco uvolněného. Neformálnost jeho postoje. Připomněl mi herce po úspěšné hře, jak vstupuje mezi diváky, odkládá masku jedné postavy a bere na sebe další.

Usmál se šťasten, přistoupil k nám, potřásl nám postupně rukama a každému řekl: *„Namaste. Ted' jsi Kapalika. Čekej, až tě znovu milovaná bohyně zavolá.“*

Když to řekl mně, dotek jeho ruky mi nepřipadal tak skutečný jako otisk na čele, který pořád svrběl.

Muž v černém nás odvedl do předpokoje, kde jsme se tiše oblékli. Ostatní čtyři nám řekli sbohem a společně odešli. Švitořili jako školáci, kteří zůstali po škole. Sanjay a já jsme zůstali stát u dveří sami.

„Jsme Kapalikové,“ zašeptal Sanjay. Předvedl zářivý škleb a natáhl ruku. Podíval jsem se na něj, podíval se na otevřenou dlaň a plívl jsem na podlahu. Pak jsem se k němu otočil zády a beze slova opustil chrám.

Od té doby jsem ho nespatriil. Celé měsíce jsem se pohyboval po městě, spal na tajných místech a nikomu nevěřil. Pořád jsem čekal a bál se, až mě milovaná bohyně znovu zavolá. Nic nepřišlo. Nejprve jsem ucítil úlevu. Pak jsem zažil víc strachu než na začátku. Ted' už je mi to jedno. Nedávno jsem se vrátil veřejně na univerzitu, na známé ulice a na místa, která jsem kdysi tak často navštěvoval. Na místa, jako je toto.

Zdá se, že lidé vědí, že jsem se změnil. Když mě známí potkají, uhnou mi z cesty. Lidé na ulici se na mě podívají a udělají mi místo. Možná jsem ted' Nedotknutelný. Možná jsem i přes panický útěk Kapalika. Nevím. Nikdy jsem se do toho chrámu nebo do Kalighatu nevrátil. Možná nejsem označený jako Kapalika, ale jako jejich oběť. Čekám, až najdu odpověď.

Rád bych odjel navždy z Kalkaty, ale nemám peníze. Jsem jen chudák z kasty Sudra z vesnice Anduga, ale současně i člověk, který se nedokáže vrátit zpět k tomu, čím byl.

Mým přítelem zůstal jen pan Krishna. On mi zavolal, abych vám vyprávěl svůj příběh. Ted' jsem s příběhem u konce.“

Krishnův hlas poslední větu překladu už jen taktak odkvákal. Zamrkal jsem a rozhlédl se kolem. Za pultem čněly nohy majitele, který tam spal na zemi. V místnosti bylo ticho. Neslyšel jsem žádné zvuky z venku. Na hodinkách jsem měl dvě dvacet.

Rychle jsem se postavil a náhodou převrátil židli. Bolela mě záda, únava a posun času mě úplně odrovnaly. Natáhl jsem se a promnul si rozbolavělé svaly kolem páteře. Muktanandaji vypadal vyčerpaně. Sundal si tlusté brýle, unaveně si mnul oči a nos. Krishna se natáhl pro zbytek Muktanandajih chladné kávy. Hodil ji do sebe a opakovaně se pokusil odkašlat si.

„Máte... chrrrgrrr... máte otázky, pane Luczaku?“

Zíral jsem na oba. Nevěřil jsem, že mi funguje hlas. Krishna si hlučně pročistil prsty nosní dírky, plivl na zem a znovu promluvil: „Máte nějaké otázky, pane?“

Několik dalších vteřin jsem lhostejně zíral, pak jsem odpověděl: „Jen jednu otázku.“ Potvrdil jsem. Krishna zdvořile pozvedl obočí.

„Co to sakra,“ začal jsem, „...co to sakra, sakra... ten příběh... co to má společného s básníkem M. Dasem?“ Zdálo se, že má pěst narazila do stolu sama od sebe. Šálky od kávy poskočily.

Ted' na mě zíral Krishna. Vzpomněl jsem si na takový pohled u učitele v mateřské školce, když mi bylo pět a během spaní po obědě jsem se pokakal. Krishna se obrátil k Muktanandajimu a pronesl pět slov. Mladík si unaveně nasadil na obličej těžké brýle a pronesl ještě méně slabik.

Krishna ke mně vzhlédl. „Jasně musíte vědět, že jsme tady mluvili o M. Dasovi.“

„Který?“ zeptal jsem se hloupě. „Kdo? Co tím do prdele myslíte? Chcete tím říct, že ten kněz byl velký básník M. Das? To myslíte vážně?“

„Ne,“ odvětil Krishna vyrovnaně, „ten kněz ne.“

„No, kdo?“

Píseň Kálí

„Ta oběť,“ odpověděl Krishna pomalu, jako by mluvil s hloupým dítětem. „Ta oběť. Pan M. Das byl člověk, kterého pan Muktanandaji přinesl jako oběť.“

Kapitola devátá

*„Kalkato, na trhu prodáváš
Provazy na škrčení.“*

– Tushar Roy

Tu noc se mi zdálo o chodbách a jeskyních. Pak se místo snu proměnilo ve sklad nábytku poblíž Southside v Chicagu, kde jsem pracoval v létě jako posluchač druhého ročníku vysoké školy. Skladiště bylo zavřené, ale já bez přestání bloudil po místnostech nacpaných nábytkem. Vzduch páchl látkou Herculon a levným leštidlem na dřevo. Začal jsem utíkat a proplétal se mezi nacpaným zbožím. Náhle jsem si vzpomněl, že někde mezi zásobami zůstala Amrita s Victorií, a jestli je brzy nenajdu, všechny nás tam zamknou přes noc. Nechtěl jsem je tam nechat samotné, nechtěl jsem, aby tam na mě zamčené ve tmě čekaly. Utíkal jsem, vykřikoval jejich jména, postupoval z jedné místnosti do druhé a křičel.

Zazvonil telefon. Natáhl jsem se po cestovním budíku na nočním stolku, ale zvuk pokračoval. Bylo ráno osm nula pět. Právě ve chvíli, kdy jsem zjistil, že rámus vydává telefon, se vynořila z koupelny Amrita a vzala ho. Během rozhovoru jsem dřímал. Znovu mě probudil zvuk sprchy.

„Kdo to byl?“

„Pan Chatterjee,“ zavolala Amrita přes tekoucí vodu. „Můžeš si Dasův rukopis vyzvednout až zítra. Omlouvá se za zpoždění. Jinak je všechno vyřízené.“

„Hmmm. Sakra. Další den.“

„Ve čtyři jsme pozváni na čaj.“

„Hmmm? Kam?“

„Pan Michael Leonard Chatterjee. Pošle pro nás auto. Chceš s dcerkou a se mnou sejít dolů na snídani?“

„Mmm.“ Přitlačil jsem si k obličejí náhradní polštář a znovu usnul.

Když prošla Amrita s Victorií v náručí dveřmi, zdálo se mi, že uplynulo pět minut. Sledoval ji číšník v bílém, v ruce táč. Cestovní budík ukazoval deset dvacet osm.

„Děkuji vám,“ pronesla Amrita. Uložila dítě na koberec a podala číšníkovi několik rupií. Victoria zatleskala ručkama a zaklonila hlavu, aby se podívala, jak muž odchází. Amrita pozvedla táč, vyrovnala ho na jedné ruce, spojila prsty pod bradu a předvedla mým směrem půvabnou úklonu. „Namastey a dobré ráno, sahibe. Vedení vám přeje krásný a příjemný den, přestože ho už většina, hrome, zmizela. Ano, ano, ano.“

Opřel jsem se v posteli, Amrita mi oprášila ubrouskem klín a opatrně tam uložila táč. Pak se znovu uklonila, natáhla ruku a rozevřela dlaň. Vložil jsem jí tam lístek petržele.

„Drobné si nechte,“ vyzval jsem ji.

„Ach, děkuji vám, děkuji vám. Nejšlechetnější sahibe,“ zazpívala, couvala a předvedla servilní řadu úklonů. Victoria si vrazila do pusy tři prsty a s podezřením nás pozorovala.

„Myslel jsem, že jdeš dnes shánět sárí,“ namítl jsem. Amrita roztáhla těžké závěsy a zamrkala do šedé záře. „Kriste.“ vydechl jsem, „to je skutečné slunce? V Kalkatě?“

„Kamakhya a já už jsme nakupovaly. Moc hezký obchod. Dokonce rozumné ceny.“

„Nic jsi nenašla?“

„Ach, ano. Materiál doručí později. Každá jsme si koupila mnoho yardů. Zřejmě utratím celou tvou zálohu.“

„Sakra.“ Sklopil jsem oči a udělal obličej.

„Co se děje, Bobby? Máš studenou kávu?“

„Ne, je v pořádku. Ve skutečnosti je moc dobrá. Jen jsem si uvědomil, že jsem promeškal šanci znovu spatřit Kamakhyu. Sakra.“

„Však to přežiješ,“ odvětila Amrita a uložila Victorii na postel, aby ji přebalila.

Káva byla dobrá a v malé kovové konvici ještě zbyla. Odklopil jsem talíř a objevil dvě vejce, máslem namazaný toust a... div divů... tři proužky skutečné slaniny. „Fantastické,“ vydechl jsem. „Díky, drahá.“

„Ach, to nic nebylo,“ odpověděla Amrita. „Kuchyň byla samozřejmě na celé hodiny zavřená, ale řekla jsem jim, že je to pro slavného básníka na pokoji šest set dvanáct. Básník zůstává větší část noci venku, kde si vypráví s chlapci válečné příběhy, pak se vrací domů, hlasitě se pochechtává a budí manželku s dítětem.“

„Promiň.“

„Čeho se týkalo to včerejší setkání? Mumlal sis ze spaní, dokud jsem do tebe nestrčila.“

„Promiň, promiň, promiň.“

Přiložila Victorii novou plenku, vrátila se a posadila na kraj postele. „Upřímně, Bobby, s jakým přišel Krishnův záhadný cizinec odhalením? Byla to skutečná osoba?“

Nabídl jsem jí kus toastu. Zavrtěla hlavou, pak mi ho vzala z prstů a kousla si. „Vážně ten příběh chceš slyšet?“ zeptal jsem se.

Amrita přikývla. Ustrkl jsem kávy, rozhodl se příběh zkrátit a začal lehkým, mírně sarkastickým tónem vyprávět. Občas jsem se zastavil, abych některou část příběhu okomentoval zavrtěním hlavy či krátkou poznámkou. Dokázal jsem Muktanandajiho tříhodinový monolog převyprávět za necelých deset minut.

„Můj Bože.“ vydechla Amrita, když jsem skončil. Vypadala zmateně, dokonce vyděšeně.

„No, každopádně to bylo sakra zakončení prvního celého dne v krásné Kalkatě,“ poznamenal jsem.

„Neměl jsi strach, Bobby?“

„Dobrý bože, ne. Proč bych měl, drahá? Starost mi dělalo jen to, jak se vrátit zpátky do hotelu s peněženkou.“

„Ano, ale...“ Amrita se zarazila, přešla k Victorii, vrazila jí znovu do ruky dudlík a vrátila se k posteli. „Jestli nic víc, myslím, že jsi strávil večer s šilencem, Roberte. Kéž bych... kéž bych ti tam dělala tlumočnicka.“

„To bych byl také rád,“ řekl jsem popravdě. „Pokud vím. Muktanandaji strávil celou dobu tím, že znovu a znovu recitoval v bengálštině gettysburgskou adresu, zatímco Krishna vymyslel strašidelný příběh.“

„Pak si nemyslíš, že ten chlapec říkal pravdu?“

„Pravdu?“ zopakoval jsem a zamračil se na ni. „Co tím myslíš? Mrtvoly, které někdo přivede zpět k životu? Mrtví básníci, které znovu vzkřísí z říčního bahna? Miláčku, M. Das zmizel před osmi lety. Byl by to pěkně rozpadlý zombie, nemyslíš?“

„Ne, to jsem nemyslela,“ bránila se Amrita. Usmála se, ale ten úsměv byl unavený. Uvědomil jsem si, že jsem ji sem neměl brát. Tak jsem se bál, že budu potřebovat překladatele, někoho, kdo mi vyloží místní kulturu. *Hlupák*. „Jen mě napadlo, že si ten chlapec snad myslel, že říká pravdu,“ poznamenala. „Mohl se pokusit ke Kapalikům, nebo jak si říkali, přidat. Mohl spatřit něco, čemu nerozuměl.“

„Jo, to je možné,“ potvrdil jsem. „Nevím. Ten kluk vypadal příšerně – červené oči, zašlá pokožka, spousta nervózních manýrů. Pokud vím, mohl brát drogy. Napadlo mě, že Krishna mnoho věcí přidává nebo mění. Jako komedie, kdy cizinec zavrčí a překladatel deset minut mele. Víš, co tím myslím? Ať tak či onak, mohl se pokusit k té tajné společnosti připojit a oni na něj chtěli zapůsobit tím, že předvedli nějaké strašidelné hry. Ale hádám, že celý podvod vymyslel Krishna.“

Amrita vzala tác a odnesla ho k toaletnímu stolku. Přemístila hrnek a stříbrné příbory do jiného vzoru. Ani se na mě nepodívala. „Proč? Řekli si o peníze?“

Odhrnul jsem pokrývku a přešel k oknu. Prostředkem ulice projížděla tramvaj. Bez zastavení nabírala a vyplivovala cestující. Oblohu pořád barvily nízké mraky, ale objevilo se dost slunečních paprsků na to, aby na popraskaný chodník dopadly stíny. „Ne,“ odpověděl jsem, „tak ne. Ale Krishna ten večer ukončil milým epilogem – *sotto voce* – vysvětlil, jak musí jeho přítel najít cestu ven z

města, aby se dostal do Dillí, možná dokonce do Jihoafrické republiky. Nenechal mě na pochybách, že by se mu několik set amerických dolarů hodilo.“

„Požádal tě o peníze?“ Její vyvážený anglický přízvuk zněl ostřeji než jindy.

„Ne. Tak ne –“

„Kolik jsi jim dal?“ Nebyl na ní vidět vztek, jen zvědavost.

Přešel jsem ke svému kufru a začal vyndávat čisté spodní prádlo a ponožky. Znovu jsem si připomněl nejsilnější argument proti manželství, naprosto nezvratný argument proti rokům života s jiným člověkem – připomněl jsem si ztrátu iluze o svobodném rozhodování, kterou přinese partnerovo bezchybné předvídání vašich činů. „Dvacet dolarů,“ přiznal jsem. „Menší cestovní šek jsem neměl. Většinu indických peněz jsem nechal tobě.“

„Dvacet dolarů,“ dumala Amrita. „Při dnešním kursu to dělá nějakých sto osmdesát rupií. Vypsal jsi ho na Muktanandajiho?“

„Ne, nechal jsem ho čistý.“

„Dostat se za sto osmdesát rupií do Jihoafrické republiky bude pro něj těžké,“ poznamenala. „Sakra práce, nezajímá mě, jestli si za to ti dva koupí drogy. Nebo jestli založí charitativní účet se jménem Fond na pomoc Muktanandajimu uniknout hněvu Kapaliků, co se dá odepsat z daní. Darujte peníze právě teď.“

Amrita neodpověděla.

„Podívej se na to takhle,“ pokračoval jsem. „Za dvacet dolarů už neseženeme pečovatelku, nezajedeme do Exeteru na špatný film a pak se nezastavíme u McDonalda. Jeho příběh byl mnohem lepší než některé z filmů, na které jsme se jeli podívat do Bostonu. Jak se jmenoval ten hloupý film pro děti, za který jsme, těsně než jsme odjeli, utratili s Danem a Barb pět dolarů?“

„*Hvězdné války*,“ doplnila Amrita. „Myslíš si, že jeho příběh dokážeš využít v článku pro *Harper*!“

Zavázal jsem si župan. „Setkání a kavárna, ano. Pokusím se sepsat, jak surrealistické a absurdní byly některé postavy při mé... jak tomu Morrow říkal?... Při mém pátrání po M. Dasovi. Ale nedokážu použít Muktanandajihovo výmysly. Nic moc. Zmíním se o tom, ale celá otázka Kapalíků je prostě moc divná. Takové blbosti o vraždicí bohyni se objevují v nejhorších filmových seriálech. Podívám se na problém gangů – možná jsou Kapalíkové něco jako kalkatská mafie – ale zbytek je tak šílený, že ho do vážného článku o skvělém básníkovi zařadit nemohu. Není to jen morbidní, je to –“

„Perverzní?“

„No, kdybych napsal o malé správné perverzi, nevadilo by to. Slovo, které mě napadlo, zní *banální*.“

„Bůh nás chraň před běžnými klišé, že?“

„Uhádla jsi to, drahá.“

„Správně, Bobby. Co uděláme teď?“

„Hmmm, dobrá otázka,“ přiznal jsem. Hrál jsem s Victorií na schovávanou. Ukrývali jsme se za kus pokrývky. Zvedli jsme ji mezi nás jako závěs a oba jsme se smáli. Victoria si zakryla rukama oči, já zmateně obcházel kolem a snažil se ji najít. Moc se jí to líbilo.

„Myslím, že se osprchuju,“ řekl jsem. „Pak pojedeme tebe a maličkou posadit na odpolední let do Londýna. Zatím jsem tě vůbec k překládám – kromě mumlání nosičů zavazadel – nepotřeboval. Už mě unavuje platit jídlo všem těm hubám kolem. Není důvod, abys zůstala ještě jeden den, i když musím počkat, až dá Chatterjee vše dohromady. Dnes je sobota. Můžeš chvíli v Londýně zůstat, navštívit přes noc rodiče a do New Yorku dorazíme ve stejnou dobu... řekněme v úterý večer.“

„Promiň, Bobby. Z několika důvodů to nejde.“

„Nesmysl,“ odsekl jsem. „Slova jako *nejde*, neexistují.“ Objevíli jsme s Victorií jeden druhého a rozchechtali se. „Jmenuj námitky a já je sestřelím.“

„Za prvé máme ve čtyři hodiny čajový dýchánek s Chatterjeem –“

„Řekni, jak tě to mrzí. Další?“

„Za druhé ještě nedorazil materiál z obchodu se sáří.“

„To přivezu s sebou. Další?“

„Za třetí se nám bude s Victorií po tobě stýskat. Že, drahá?“ Victoria se na chvíli odvrátila od hry a zdvořile otevřela na matku ústa. Pak změnila pravidla a přetáhla si konec pokrývky přes hlavu.

„Promiň, tři body pro mě, prohrála jsi. Budete mi chybět, ale když zmizíte, možná se mi podaří pozvat na schůzku tvou přítelkyni Kamakhyu. Věřím, že letadlo do Londýna letí ve dvě odpoledne. Jestli ne, počkám s vámi na letišti na další let.“

Amrita zvedla několik hraček a uložila je do zásuvky. „Je tady ještě čtvrtý problém,“ namítla.

„Jaký?“

„BOAC a Pan Am zrušili všechny lety z Kalkaty kromě BOAC v šest čtyřicet pět ráno z Thajska. Problémy se zavazadly, tvrdil ten muž. Volala jsem tam včera večer, když jsem se nudila.“

„Sakra. Děláš si srandu. Do pytle.“ Victoria vytušila změnu tónu a spustila pokrývku. Nakrabatila obličej a připravila se k pláči. „Musí existovat z té prdele, promiň mi, maličká, z tohoto města nějaká cesta.“

„Ach, ano. Fungují všechny vnitrostátní linky Air India. Můžeme na Pan Am přestoupit v Dillí. Nebo na některou ze zámořských linek v Bombaji. Ale zmeškali jsme dnešní ranní let do Nového Dillí a ostatní mají strašné zpoždění. Raději bych na tebe, Bobby, počkala. Nechci po této zemi cestovat bez tebe. Užila jsem si toho jako dítě víc než dost.“

„Dobrá, drahá,“ souhlasil jsem a objal ji. „Tak dobře, zkusíme sehnat let BOAC v pondělí. Kriste, šest třicet ráno. No, alespoň dostanete v letadle snídani. Mohu pokračovat v plánu a jít se vysprchovat?“

„Ano,“ souhlasila Amrita a zvedla dítě. „Zeptala jsem se lidí od BOAC a žádný problém s tvým sprchováním nenašli.“

To odpoledne jsme vyrazili za památkami. Nosič s Victorií jsem si posadil na záda a vyrazili jsme ven do horka, rámusu a zmatku. Teplota se vznášela kolem dvaadvaceti, vlhkost kolem stovky. Na místě jménem Shah-en-Shah jsme si dali slušnou svačinu, potom zamířili taxíkem po Chowringhee k Indickému muzeu.

Malý nápis venku hlásal: V ZAHRADÁCH ZAKÁZÁNO VEŠKERÉ CVIČENÍ JÓGY!

Uvnitř bylo strašné horko a zaprášené vitríny. Kromě hlasité a nepříjemné výpravy Němců byla budova překvapivě prázdná. Antropologické exponáty v přízemí mě zajímaly jen trochu, ale nakonec mě upoutala výstava archeologického umění.

„Co je to?“ zeptal jsem se Amrity, která se skláněla u skleněné vitríny.

Malá černá figurka nesla označení: *Zpodobení bohyně Durgy v převtělení Kálí: přibližně osmdesát let před Kristem*. V ničem nebyla děsivá. Nespatřil jsem smyčku, lebku ani uříznutou hlavu. Jedna ruka svírala předmět podobný dřevěné větvi, další převrácený šálek na vajíčka, třetí věc, která mohla připomínat trojzubec, ale spíš se jednalo o otevřený švýcarský armádní nůž. A poslední natažená ruka nabízela na obrácené dlani mrňavou žlutou koblihu. Stejně jako ostatní sochy bohyní, které jsem v muzeu spatřil, měla vysoký pas, pevná ňadra a dlouhé uši. Mračila se, měla mnoho ostrých zubů, ale nenašel jsem upíří tesáky, ani dlouhý jazyk. Na hlavě měla nasazenou čelenku z plamenů. Mou pozornost ale upoutala divočejší socha, označená jako *Durga*, jež stála ve vedlejší vitríně. Toto zřejmě vlídnější převtělení Parvati mělo deset rukou, v každé děsivější zbraň než u té předchozí.

„Kálí tvého přítele moc hrozná nevypadá,“ poznamenala Amrita. Victoria se nakláněla z nosiče a snažila se podívat do vitríny.

„Tahle věc je dva tisíce let stará,“ poznamenal jsem. „Možná je od té doby horší a krvežíznivější.“

„Některé ženy prostě půvabně nestárnou,“ souhlasila Amrita a postoupila k další vitríně. Zdálo se, že se Victorii líbí velká bronzová socha Ganeshe, hravého boha prosperity se sloní hlavou. Zbytek návštěvy muzea jsme strávili hledáním všemožných ztvárnění Ganeshe.

Amrita chtěla navštívit Victoriin pomník, aby se podívala na památky po Britech, ale už bylo pozdě, takže jsme se pouze svezli taxíkem. Ukázali jsme dítěti impozantní bílou stavbu, po které, jak jsme jí prozradili, dostala jméno.

Do hotelu jsme vstoupili v průtrži mračen, rychle se převlékli a vrátili se ven, kde jsme zjistili, že přestalo pršet a čeká na nás auto pana Chatterjee.

Poprvé za několik dnů jsem si vzal vázanku. Jak se auto zařadilo do kolony, měl jsem nepříjemný pocit, tahal se za uzal kravaty a přál si mít volnější límec nebo užší krk. Bílá košile s krátkými rukávy už se na zádech promočila potem a já si náhle uvědomil, jak otrhaně a sešle Wallabees vypadá. Celkově jsem si připadal zmuchlaný, zmačkaný a promáčený potem. Podíval jsem se na Amritu. Vypadala – jako vždy – chladná a klidná. Na sobě měla bílé, bavlněné šaty, které si koupila v Londýně, a náhrdelník z lazuritu, který jsem jí daroval před svatbou. Vlasy, které měly zplihle viset v pramenech, měla nadýchané a lesklé, padaly jí na ramena.

Jeli jsme téměř celou hodinu. Ten výlet mi připomněl, že je Kalkata rozlehlejší než New York City. Doprava byla jako vždy šílená a riskantní, ale Chatterjeeův řidič našel v celém zmatku nejrychlejší cestu. Můj zájem o dopravu nijak nezmenšily velké bílé nápisy v bengálštině, hindštině a angličtině, jež seděly ve středu několika zmatených okruhů, které jsme překonali: JEĎTE OPATRNĚJI! NA TÉTO SILNICI DOŠLO TENTO ROK K ÚMRTÍM!

Volné místo zaplňovaly destičky s čísly, jaké se kdysi používaly na baseballových stadionech. Nejvyšší číslo, jaké jsem při jízdě spatřil, bylo dvacet osm. Zauvažoval jsem,

zda představuje celý úsek silnice, nebo jen několik těch čtverečních stop dlažby.

Chvílemi jsme zrychlili na dálnici, kterou po obou stranách lemovaly velké *chawly* – ty neuvěřitelné slumy plechových střech, pytlových zdí a blátivých uliček – jež se táhly celé míle a končily šedými monolity továren, které chrly k monzunovým mrakům plameny a nefiltrované saze. Uvědomil jsem si, že rozsáhlé filozofické úvahy o ekologii a kontrole znečištění patří k luxusu vyšších průmyslových národů. Vzduch v Kalkatě (který už poznamenaly kanály, hořící kravský trus, miliony tun odpadků a nespočet navěky hořících otevřených ohnišť) nadále poškozovaly až k hranici nedýchatelnosti zplodiny automobilů a špína průmyslu.

Továrny samotné představovaly obrovské památky otlučených cihel, rezavého železa, bujného plevelu a rozbitých oken – obrázky z temné budoucnosti, kdy se průmyslový věk vydal po cestě dinosaurů, ale zanechal v krajině hniјící mrtvoly. Přesto z většinou zchátralých ruin stoupal kouř a z černých chřtánů nejtmavějších budov proudily otrhané lidské postavy. Představit si život v jedné z těch chatrčí bez podlahy a práci v jedné z těch smutných továren bylo nad mé síly.

Amrita musela pocítit stejné myšlenky, neboť jsme cestovali potichu a jen sledovali, jak nás za okénky auta mίjí panorama lidské beznaděje.

Pak jsme během několika minut překonali most přes široký úsek železničních kolejí, minuli sousedství malých obchůdků a náhle se ocitli ve staré, zavedené čtvrti stromy lemovaných ulic a obrovských domů, které strážily zdi a zamřížované brány. Od bezpočtu skleněných střepin na zdech se odráželo slabé sluneční světlo. Na jednom místě jsem spatřil na vrcholu vysoké zdi yard široký pruh bez střepin, ale zdívo barvy bláta poznamenaly tmavé stříkance. Na konci dlouhých cest odpočívaly dokonale naleštěné automobily. Železné brány s bodci nesly malé cedulky s varováním *Pozor na psa* alespoň ve třech jazycích.

Pochopit, že se v těchto místech kdysi rozkládala anglická čtvrť, nedalo moc práce. Anglická vládnoucí třída ji důkladně oddělila od pekla města a místních obyvatel. Rozklad byl patrný i zde – často špinavé zdi, nespravené střechy a hrubě zatlučená okna – ale jednalo se o rozklad pod kontrolou. Stráž proti nadšené entropii, která zřejmě vládla celé Kalkatě. A pocit rozkladu trochu mírnily zářivé květiny a další pokusy o zahrady, které jsem spatřil širokými vstupními vraty.

U jedné z bran jsme zastavili. Řidič vyběhl ven a odemkl visací zámek klíčem na řetízku u pásku. Kruhovou cestu lemovalo vysoké rozkvetlé křoví a pokleslé větve stromů.

Uvítal nás Michael Leonard Chatterjee. „Ach, pan a paní Luczakovi! Vítejte!“ Jeho žena stála u dveří vedle batolete, které jsem zpočátku považoval za jejich syna. Pak jsem si uvědomil, že se musí jednat o vnuka. Paní Chatterjeeová byla na počátku šedesátky a věk jejího manžela jsem odhadoval ještě výš. Chatterjee byl jedním z lidí s hladkým obličejem – gentleman s věčně řídnoucími vlasy, který dosáhne padesátky a vypadá tak až do konce šedesátky.

Chvíli jsme rozmlouvali na prvním schodě. Oni náležitě pochválili Victorii, my uznale pohovořili o jejich vnukovi. Rychle nás provedli domem, pak nám pokynuli dalšími dveřmi na širokou verandu s pohledem na postranní ulici.

Zajímal mě jejich dům. Poprvé se mi naskytla šance zjistit, jak žije indická rodina vyšší třídy. Jako první jsem začal porovnávat: obrovské komnaty s vysokými stropy, kde opadávala ze špinavých zdí barva. Překrásný ořechový stolek s rýhami, na kterém stála vycpaná promyka mungo se zaprášenýma skleněnýma očima a vypelichaným kožichem. Na otlučeném linoleu se táhl drahý ručně pletený koberec z Kašmíru. Velkou a kdysi moderní kuchyni teď liberálně okupovaly zaprášené lahve, staré krabice, olepené kovové pánve a přímo uprostřed podlahy bylo malé ohniště na dřevěné uhlí. Kdysi bílý strop obarvil kouř.

„Venku to bude pohodlnější,“ poučil mě Chatterjee a podržel Amritě dveře.

Kamenná dlažba byla ještě mokrá od poslední spršky deště, ale měkká křesla byla suchá a stůl prostřený k čaji. Připojila se k nám Chatterjeeova dospělá dcera, silná mladá žena s krásnýma očima, několik minut rozmlouvala hindsky s Amritou a pak se synkem odešla. Zdálo se, že Chatterjeeho Amritiny lingvistické schopnosti vyvedly z míry a několikrát se jí na něco zeptal francouzsky. Amrita plynule odpověděla a oba se zasmáli. Přešel k jazyku, který jsem později určil jako tamilštinu, a Amrita znovu zareagovala. Začali žertovat jednoduchou ruštinou. Ustrkl jsem čaj a usmál se na paní Chatterjeeovou. Oplatila mi úsměv a nabídla okurkový sendvič. Dalších několik minut jsme se na sebe všichni žertovně usmívali, pak začala Victoria zlobit. Amrita mi vzala dítě z náručí a Chatterjee se ke mně obrátil.

„Dáte si ještě čaj, pane Luczaku?“

„Ne, děkuji vám. To stačí.“

„Snad něco silnějšího?“

„No...“

Chatterjee luskl prsty a okamžitě se dostavil sluha. Několik vteřin nato se objevil s tákem naloženým několika karafami a sklenkami.

„Pijete skotskou, pane Luczaku?“

Je papež katolík? napadlo mě. „Ano.“ Amrita mě varovala, že indická skotská je většinou hrozně silná, ale jediný lok mi prozradil, že Chatterjeeova karafa ukrývá pouze vynikající whisky, určitě dvanáct let starou a určitě z dovozu. „Výborná.“

„To je Glenlivet,“ doplnil. „Nemíchaná. Přijde mi mnohem víc autentická než ty míchané.“

Pár minut jsme rozmlouvali o poezii a básnících. Pokusil jsem se rozhovor stočit k M. Dasovi, ale Chatterjee se diskusi o pohřešovaném básníkovi bránil. Zmínil se pouze o tom, že detaily zítřejšího předání rukopisu zařídil Gupta. Skončili jsme diskusí na téma, jak je pro skutečného spisovatele v obou zemích těžké vydělat na slušné živobytí. Získal jsem dojem, že Chatterjee zdědil peníze po rodině a má jiné zájmy, investice a příjmy.

Nakonec se rozhovor stočil nevyhnutelně k politice. Chatterjee dokázal velmi plynule hovořit o tom, jak se zemi ulevilo, když byla při minulých volbách odstraněna paní Gandhiová. Probuzení indické demokracie mě velmi zajímalo a doufal jsem, že ho zahrnu do svého článku o Dasovi.

„Byla tyranem, pane Luczaku. Takzvaná Pohotovost byla pouhou zástěrkou pro ošklivou tvář její tyranie.“

„Takže nevěříte, že ještě někdy vstoupí do národní politiky?“

„Nikdy! Nikdy, pane Luczaku.“

„Ale já myslel, že má pořád silnou politickou základnu, a pokud současná koalice selže, Strana kongresu má ještě silnou většinu.“

„Ne, ne,“ poučil mě Chatterjee a nesouhlasně zamával rukama. „Vy to nechápete. Paní Gandhiová a její syn skončili. Do roka jsou ve vězení. Dejte na má slova. Jejího syna už vyšetřují kvůli různým skandálům a zvěrstvům. A až vyjde pravda najevo, bude rád, jestli unikne popravě.“

Přikývl jsem. „Četl jsem, že ztratil svým drastickým programem kontroly populace mnoho lidí.“

„Byla to svině,“ odvětil Chatterjee bez emocí. „Arogantní, hloupá, diktátorská svině. Jeho programy byly jen o něco lepší než genocida. Šel po chudácích a nevzdělaných, přestože byl sám negramotný. Ta zrůda děsila dokonce i vlastní matku. Kdyby dnes vstoupil do davu, rozervou ho holýma rukama. S radostí bych se toho zúčastnil. Ještě čaj, pane Luczaku?“

Za železným plotem projelo postranní uličkou tiše auto. Na široké listy banyánového stromu nad námi dopadlo několik kapek deště.

„Jak na vás Kalkata zapůsobila, pane Luczaku?“

Jeho náhlá otázka mě překvapila. Upil jsem skotskou, a než jsem odpověděl, nechal proniknout útroby teplo. „Kalkata je fascinující, pane Chatterjee. Je to tak složité město, že nemohu za dva dny mnoho říct. Škoda, že nemám na její průzkum víc času.“

„Jste diplomat, pane Luczaku. Chcete říct, že vám přijde Kalkata děšivá. Urazila vaše city, že?“

„Děšivá není správné slovo,“ opravil jsem ho. „Je pravda, že na mě bída zapůsobila.“

„Ach, ano, bída,“ souhlasil Chatterjee a usmál se, jako by to slovo přinášelo něco ironického. „Skutečně je tady mnoho bídy. Mnoho špíny podle západních měřítek. Musí se to dotknout amerických představ, neboť Amerika opakovaně věnuje vymýcení bídy velkou pozornost. Jak to podal váš bývalý prezident Johnson... vyhlásit bídě válku? Člověk by mýsl, že ho válka ve Vietnamu uspokojila.“

„Válka s bídou byla další, kterou jsme prohráli,“ řekl jsem. „Amerika nese vlastní podíl bídy.“ Odložil jsem prázdnou sklenici a vedle mě se objevil sluha, aby dolil skotskou.

„Ano, ano, ale diskutujeme tady o Kalkatě. Jeden z našich lepších básníků Kalkatu popsal jako *napůl zničené místo švábů*. Další ze spisovatelů město přirovnal ke staré umírající kurtizáně, obklopené kyslíkovými lahvemi a hniječícími slupkami pomerančů. Souhlasíte s tím, pane Luczaku?“

„Souhlasím, že jsou to velmi silné metafory, pane Chatterjee.“

„Je váš manžel vždycky tak opatrný, paní Luczaková?“ zeptal se Chatterjee a usmál se na nás přes svou sklenku. „Ne, ne, nemusíte si dávat pozor, abych se neurazil. Jsem na Američany a jejich reakci na naše město zvyklý. Reaguji jedním či dvěma způsoby: Kalkata jim přijde *exotická* a soustředí se pouze na turistické radovánky. Nebo se okamžitě vyděsí, stáhnou a snaží se na to, co viděli a nepochopili, zapomenout. Ano, ano, americká duše je stejně tak předvídatelná, jako sterilní a zranitelný americký trávicí systém ve chvíli, kdy narazí na Indii.“

Podíval jsem se na paní Chatterjeeovou, ale ta houpala v Míne Victorii a zdálo se, že manželova prohlášení nevnímá. Ve stejnou chvíli se na mě podívala Amrita a já pochopil její varování. Usmál jsem se, abych ukázal, že se nehodlám

hádat. „Možná máte pravdu,“ připustil jsem. „Přesto nebudu tvrdit, že rozumím *americké duši* či *indické duši* – pokud takové věci existují. První dojmy musí být povrchní. To přiznávám. Dlouhou dobu jsem indickou kultuř obdivoval. Dokonce ještě než jsem potkal Amritu. A ona se se mnou jistě o její část rozdělila. Ale přiznávám, že Kalkata působí trochu hrozivě. Zdá se, že je na kalkatských městských problémech něco jedinečného... jedinečného a znepokojujícího. Možná je to pouze měřítko. Přátelé mi vyprávěli, že má Mexiko City i přes svou krásu stejné problémy.“

Chatterjee přikývl, usmál se a odložil sklenku. Spojil prsty a podíval se na mě jako učitel na studenta, který může, ale nemusí být dobrou investicí při zvláštní výuce. „Moc jste necestoval, pane Luczaku?“

„Ve skutečnosti ne. Před pár lety jsem se toulal s batohem po Evropě. Nějakou dobu jsem strávil v Tangem.“

„Ale v Asii ne?“

„Ne.“

Chatterjee spustil ruce, jako by dokázal své. Ale lekce ještě neskončila. Luskal prsty, vyštěkl příkaz a chvíli nato mu sluha přinesl útlou modrou knížku. Nedokázal jsem rozeznat název.

„Prosím, řekněte mi, jestli vám to přijde jako správný a rozumný popis Kalkaty, pane Luczaku.“ vyzval mě Chatterjee a začal nahlas předčítat:

„... hustá masa domů tak starých
až se zdá, že spadnou, skrz
které se proplétá a točí úzké
a zmučené cesty. Není tam soukromí
a kdokoliv se do té oblasti odváží
najde ulice – nazývané tak ze zdvořilosti
– ucpané loudaly a spatří,
přes částečně zasklená okna,
místnosti
nacpané k zalknutí... starou vodu

v kanálech... špínu, jež dusí
temné průchody... zdi obarvené sazemi
a dveře, jež vypadávají z pantů...
a děti, kterými se to všude hemží,
které si uleví, kdykoliv se jim zachce.“

Přestal, zavřel knihu a ve zdvořilém očekávání pozvedl obočí.

Pokud to hostitele bavilo, neměl jsem proti roli přímého člověka žádné velké námitky. „Přináší to pravdivé části,“ řekl jsem.

„Ano.“ Chatterjee se usmál a pozvedl knihu. „To, pane Luczaku, je dobový popis Londýna z roku 1950. Člověk musí zvážit skutečnost, že v Indii teprve teď začíná průmyslová revoluce. Zmatek a chaos, které vás tak šokovaly – ne, ne, nezapírejte to – to jsou nezbytné vedlejší produkty takové revoluce. Máte štěstí, pane Luczaku, že se přes ten bod vaše kultura už dostala.“

Přikývl jsem a odolal impulzu, abych mu prozradil, že by se popis, který mi právě přečetl, hodil i na sousedství na jih od Chicaga, kde jsem vyrůstal. Pořád se mi zdálo, že bych měl vynaložit víc úsilí a objasnit vlastní pocity.

„To je pravda, pane Chatterjee. Vážím si toho, co říkáte. Dnes jsem po cestě sem přemýšlel o něčem podobném a vy jste to naprosto dokonale objasnil. Ale musím vám říct, že jsem při našem zdejším krátkém pobytu na Kalkatě vycítil něco... něco zvláštního. Nejsem si jistý, o co se jedná. Zvláštní pocit... asi násilí. Pociť násilí, které vře těsně pod povrchem.“

„Nebo snad šílenství?“ zeptal se Chatterjee vyrovnaně. Neodpověděl jsem.

„Mnoho rádoby komentátorů našeho města, pane Luczaku, si zapamatuje údajný pocit vše prostupujícího násilí. Vidíte tamtu ulici? Ano, tamtu?“

Sledoval jsem jeho natažený prst. Po jinak prázdné postranní ulici se pohyboval vůz tažený buvolem. Kromě pomalého vozu a banyánového stromu s několika kmeny

mohla celá scéna pocházet ze staré, sešlé části některého z amerických měst. „Ano,“ řekl jsem, „vidím ji.“

„Před několika lety,“ pokračoval, „jsem tady seděl u snídaně a sledoval, jak tam zavraždili celou rodinu. Ne, zavraždili není správné slovo. Zmasakrovali je, pane Luczaku, zmasakrovali. Tam. Přímo tam. V místech, kudy teď projíždí vůz.“

„Co se stalo?“

„Bylo to během nepokojů mezi hinduisty a muslimy. U místního lékaře žila chudá muslimská rodina. Byli jsme na jejich přítomnost zvyklí. Muž byl tesař a můj otec ho často najímal. Jejich děti si hrály s mým mladším bratrem. Pak, v roce 1947, si vybrali nejnapjatější chvíli nepokojů, aby emigrovali do východního Pákistánu.

Viděl jsem je, jak přicházejí ulicí. Včetně nejmladšího dítěte, miminka v náručí matky, jich bylo pět. Cestovali v koňském povozu. Právě jsem snídal, když jsem zaslechl hluk. Zastavil je dav lidí. Muslim se hádal. Udělal chybu a použil na vůdce davu pletený bič. Lidé se na ně vrhli. Seděl jsem přímo tam co vy, pane Luczaku. Dobře jsem viděl. Lidé použili hole, dlažební kostky i holé ruce. Stejně tak dobře mohli použít vlastní zuby. Pak bylo po všem. Muslimský tesař a jeho rodina zůstali ležet jako zašpiněné hromádky na ulici. Zemřel dokonce i jejich kůň.“

„Můj ty bože,“ vydechl jsem. A pak jsem do ticha dodal: „Říkáte tím, že souhlasíte s těmi, kdo tvrdí, že je v tomto městě kus šílenství, pane Chatterjee?“

„Právě naopak, pane Luczaku. Zmínil jsem se o té události, protože lidé v davu patřili... a patří... k mým sousedům. Pan Golwar, učitel, pan Sirsik, pekař, starý pan Muhkerjee, který pracuje na poště poblíž vašeho hotelu. Byli to obyčejní lidé, pane Luczaku, kteří žili před tou smutnou událostí rozumným životem a později se k němu znovu vrátili. Mluvím o tom, neboť to udělá hlupáka z každého, kdo považuje Kalkatu za jádro bengálského šílenství. *Že vře pod povrchem násilí* můžete říct o každém městě. Viděl jste dnes anglicky psané noviny?“

„Noviny? Ne.“

Chatterjee rozevřel noviny, které ležely poblíž misky s cukrem, a podal mi je.

Úvodník nesl jméno New York. Předešlý večer došlo k výpadku proudu, jenž byl nejhorší od úplného zatmění roku 1965. Jakoby na povel začalo v ghettech a chudších částech města rabování. Zdánlivě bezmyšlenkovitého vandalismu a krádeží se zúčastnily tisíce lidí. Srotil se dav, který jásal, zatímco celé rodiny rozbíjely kamením výkladní skříně, utíkaly s televizními přijímači, oblečením a vším, co se dá odnést. Stovky jich byly zatčeny, ale kancelář starosty a mluvčí policie přiznali, že policie postavena před tak velký problém byla úplně bezmocná.

Následovaly přetisky amerických úvodníků. Liberálové v tom viděli nový projev společenského protestu a silně odsoudili diskriminaci, bídu a hlad, které celou událost vyprovokovaly. Konzervativní redaktoři kysele poukazovali na to, že hladoví lidé nekradou stereosystémy a volali po rázném zákroku ve jménu zákona. Ve světle perverzní nahodilosti takové události všechny úvodníky vyšly naprázdno. Jako by velká města na světě dělila od naprostého barbarství jen tenká zeď elektrického světla.

Podal jsem noviny Amritě. „Sakra věc, pane Chatterjee. Dobře jste bodoval. Určitě jsem nechtěl, aby mé komentáře kalkatských problémů zněly škrobeně.“

Chatterjee se usmál a znovu spojil prsty. Jeho sklenice odrazila žár a tmavý stín mé hlavy. Nepatrně přikývl. „Pokud chápete, že se jedná o městský problém, pane Luczaku. Problém umocněný stupněm zdejší bídy a charakterem přistěhovalců, kteří naše město zaplavili. Do Kalkaty doslova provedli invazi nevzdělaní cizinci. Naše problémy jsou skutečné, ale nepřipadají nám nijak zvláštní.“

Nepatrně jsem přikývl.

„Já nesouhlasím,“ ozvala se Amrita.

Chatterjee i já jsme se překvapeně otočili. Amrita rychlým pohybem zápěstí odložila noviny. „Vůbec nesouhlasím, pane Chatterjee,“ pokračovala. „Cítím, že je to

kulturní problém – v mnoha směrech unikátní jen pro Indii, jestli ne pro samotnou Kalkatu.“

„Ach?“ vydechl Chatterjee a zaťukal prsty o sebe. I přes sebevědomý úsměv bylo patrné, jak ho skutečnost, že se mu postavila žena, překvapila a rozčílila. „Jak to myslíte, paní Luczaková?“

„No, neboť se zdá, že nadešla chvíle ilustrovat domněnky pomocí anekdot,“ pronesla tiše, „podělím se s vámi o dvě zkušenosti, které jsem včera zažila.“

„Jak chcete.“ Chatterjeeův úsměv nesl napjaté podtóny šklebu.

„Včera jsem snídala v zahradní kavárně hotelu Oberoi,“ začala. „Victoria a já jsme seděly u stolu samy, ale jinak bylo v restauraci mnoho dalších lidí. U vedlejšího stolu sedělo několik pilotů Air India. Několik stop od nás sekala trávu ručními nůžkami jedna Nedotknutelná žena –“

„Prosím,“ ozval se Chatterjee a škleb pronikl hladkými rysy. „Dáváme přednost výrazu osoba Předurčené třídy.“

Amrita se usmála. „Ano, jsem si toho vědoma,“ přiznala. „Předurčená třída nebo Harijan, *Bohem milovaní*. S těmi konvencemi jsem vyrůstala. Ale jsou to pouhé eufemismy, což si jistě dobře, pane Chatterjee, uvědomujete. Patřila k Předurčené třídě, neboť se z takové kasty narodila a stejně tak v ní zemře. Její děti zřejmě stráví život stejnou manuální prací jako ona. Je Nedotknutelná.“

Chatterjeeův úsměv zamrzl, ale už ji nepřerušil.

„Každopádně tam seděla na bobku, sekala ostřím trávu a pohybovala se po dvoře způsobem, který alespoň já považuji za velmi bolestivou kachní chůzi. Nikdo si jí nevšímal. Byla stejně neviditelná jako plevel, který stříhala.“

V noci spadlo ze sloupořadí elektrické vedení. Zůstalo ležet přes trávník na nádvoří, ale nikoho ani nenapadlo, aby ho opravil nebo vypnul proud. Číšníci se po cestě k bazénu pokaždé sehnuli. Nedotknutelná žena se k němu přiblížila s nůžkami a chtěla drát odsunout stranou. Nebyl izolovaný.

Když se ho dotkla, velká síla ji odhodila dozadu, přesto drát nemohla pustit. Muselo ji to hrozně bolet, ale vydala jen

jediný příšerný výkřik. Doslova se kroutila na zemi a před našima očima ji zabíjel proud.

Říkám *našima*, pane Chatterjee. Číšníci tam stáli se založenýma rukama a dívali se. Dělníci na lešení poblíž ženy scénu pozorovali bez jakéhokoliv výrazu. Jeden z pilotů vedle mě pronesl vtípek a obrátil se ke své kávě.

Nijak rychle nepřemýšlím, pane Chatterjee. Celý život jsem měla sklon k tomu, aby za mě i ty nejjednodušší věci vyřizovali ostatní. Kdysi jsem prosila svou sestru, ať nám koupí lístky na vlak. Dokonce i dnes, když si s Bobbym objednáme pizzu, trvám na tom, aby zatelefonoval on. Ale když uplynula půlminuta a už bylo zřejmé, že muži na dvoře – a byl jich tam alespoň tucet – nehodlají tu ubožačku před smrtí elektrickým proudem zachránit, začala jsem jednat. Nebylo třeba moc přemýšlet, ani moc odvahy. Poblíž dveří stálo koště. Použila jsem dřevěnou násadu a vytáhla jí drát z ruky.“

Zíral jsem na svou ženu. Amrita se o ničem takovém nezmínila. Chatterjee nepřítomně pokyvoval hlavou, ale první jsem promluvil já. „Byla vážně zraněna?“

„Zřejmě ne,“ odvětila Amrita. „Mluvilo se o tom, že ji pošlou do nemocnice. Ale patnáct minut nato už znovu sekala trávu.“

„Ano, ano,“ ozval se Chatterjee. „Je to docela zajímavé, ale nemůžete to vytrhnout z kontextu –“

„Druhá příhoda se stala jen hodinu potom.“ navázala Amrita hladce. „S přítelkyní jsme nakupovaly poblíž kina Elitě sárí. Několik bloků tam ucpala doprava. Uprostřed ulice stála stará kráva. Lidé křičeli a troubili na klaksony, ale nikdo se ji nepokusil odvést. Kráva začala najednou na ulici močit – byl to mohutný proud. Na chodníku vedle nás stála dívka – velmi krásná dívka okolo patnácti let, v jemné bílé blůzce a červeném šátku. Okamžitě vyběhla na ulici, vrazila dlaně do proudu moči a postříkala si čelo.“

V tichu bylo slyšet šustění listů. Chatterjee se podíval na svou ženu, pak se pohledem vrátil k Amritě. Tiše o sebe ťukal špičkami prstů. „To je ta druhá událost?“ zeptal se.

„Ano.“

„Zajisté, paní Luczaková. Přestože jste pryč z vaší země – Indie – už od dětství, musíte si pamatovat, jaký respekt věnujeme kravám jako symbolu našeho náboženství.“

„Ano.“

„A musíte vědět, že v Indii lidé neprožívají západní... ach... hrůzu z myšlenky třídních rozdílů.“

„Ano.“

„A věděla jste, že moči... zvláště pak moči lidské... tady mnozí přisuzují silné duchovní a léčebné schopnosti? Věděla jste, že náš současný ministerský předseda, pan Moraji Desai, pije každé ráno několik uncí vlastní moči?“

„Ano, to vím.“

„Potom, paní Luczaková, upřímně nechápu, co mají vaše příhody odhalit kromě kulturního šoku a odporu k tradicím vaší bývalé kultury.“

Amrita zavrtěla hlavou. „Nejen kulturní šok, pane Chatterjee. Jako matematik vidím často rozdílné kultury poněkud abstraktně – jako přilehlé množiny s určitými stejnými prvky. Nebo, pokud chcete, jako řadu lidských experimentu, jak žít, jak přemýšlet a jak se chovat jeden ke druhému. Možná kvůli vlastní minulosti, neboť jsem se jako dítě často stěhovala, cítím k odlišným kulturám, které jsem navštívila a ve kterých jsem žila, určitou objektivitu.“

„Ano?“

„A, pane Chatterjee, našla jsem v indické množině kulturních tradic určité složky, které má jen málo jiných kultur – nebo, pokud je měly, pak se rozhodly, že je neuchovají. Ve vlastní zemi jsem našla zakořeněný rasismus, který nemá zřejmě v dnešní době obdoby. Našla jsem zde nenásilnou filozofii, ve které mě vychovali – a která mi velmi vyhovuje. Zjistila jsem, že ji úmyslně rozbíjí lhostejné a barbarské činy vlastních zastánců. A fakt, že váš ministerský předseda každý den vypije několik sklenic vlastní moči, pane Chatterjee, mi takovou věc v žádném případě nevnutí. Ani většině světa. Můj otec mi často

připomínal, že když Mahatma chodil od vesnice k vesnici, první věcí, o které kázal, nebylo bratrství mezi lidmi ani úskoky proti Britům ani nenásilí, ale základy – naprosté základy lidské hygieny.

Ne, pane Chatterjee, mluvím jako člověk z Indie, ale nesouhlasím, že jsou veškeré kalkatské problémy pouhým mikrokosmem městských problémů celého světa.“

Chatterjee na ni zíral přes své prsty, paní Chatterjeeová se neklidně vrtěla. Victoria vzhledla ke své matce, ale zůstala potichu. Kdyby si tu chvíli nevybraly první velké kapky deště, jež začaly dopadat kolem jako mokrá dělostřelba, nevím, co by následovalo.

„Myslím, že nám bude mnohem lépe uvnitř,“ ozvala se paní Chatterjeeová, když propukla bouře naplno.

Přítomnost Chatterjeeová řidiče nás během zpáteční cesty do hotelu omezovala, ale komunikovali jsme pomocí složitých kódů, jaké znají pouze manželské páry.

„Měla jsi pracovat pro Spojené národy,“ promluvil jsem.

„Já pro Spojené národy pracovala,“ namítla Amrita.

„Zapomínáš, že jsem tam dělala jedno léto překladatelku. Dva roky předtím, než jsme se setkali.“

„Hmmm, propukly nějaké války?“

„Ne. To jsem nechala na profesionálních diplomatech.“

„Nevyprávěla jsi mi, že jsi viděla, jak při snídani málem zabil elektrický proud nějakou ženu.“

„Neptal jsi se.“

Existují chvíle, kdy si i manžel uvědomí, že má sklaptopnout. Sledovali jsme za pohyblivou stěnou deště okolní slumy. Někteří lidé se ani neobtěžovali, aby se před lijákem ukryli, ale sedli si do bláta a sklopili před šílenstvím hlavy.

„Vší máš si děti?“ zeptala se Amrita tiše. Nevšímal, ale teď jsem to udělal. Stály tam sedmi, osmileté holčičky, na bocích ještě mladší děti. Uvědomil jsem si, že je to jeden z nejnápadnějších obrazů minulých dnů – děti, které nosí děti. Když spustil déšť, zalezly pod baldachýny, nadjedzy a promáčené plachty. Otrhané šaty měly obarvené do jasných

odstínů, ale špínu a sešlost nezakryla ani zářivě rudá a pronikavě modrá barva. Dívky nosily na vyhublých zápěstích a kotnících náramky. Budoucí věno.

„Je tady hodně dětí,“ řekl jsem.

„A téměř žádné,“ doplnila Amrita tak tiše, až málem šeptala. Uvědomit si, že má pravdu, mi trvalo jen několik vteřin. Pro většinu mladých, které jsme viděli, už bylo dětství minulostí. Ocitli se tváří tvář budoucnosti, která přináší výchovu mladších sourozenců, těžkou práci, brzký sňatek a výchovu vlastních potomků. Mnoho mladších dětí, jež pobíhaly nahé blátem, nepřežije příštích pár let. Ty, jež dosáhnou našeho věku, přivítají nové století jako součást miliardového národa, který stojí před hladomorem a sociálním chaosem.

„Bobby,“ ozvala se Amrita. „Vím, že americké základní školy neučí matematiku moc vážně, ale na střední škole jsi Euklidovskou geometrii v rovině probíral, že ano?“

„Jo, to učí i gymnázia v Americe, drahá.“

„Pak víš, že existují ne-Euklidovské geometrie?“

„Slyšel jsem v tom směru ošklivé pomluvy.“

„Myslím to vážně, Bobby. Snažím se tady něčemu porozumět.“

„Pokračuj.“

„No, začala jsem o tom přemýšlet, když jsem Chatterjeemu pověděla o střídavých množinách a experimentech.“

„Uch-huh.“

„Jestli je indická kultura experimentem, pak mi západní předsudky říkají, že selhal. Alespoň pokud jde o schopnost přizpůsobování a ochrany vlastních lidí.“

„Žádné námitky.“

„Ale jestli se jedná jen o další množinu, pak má metafora nabízí možnost mnohem horší.“

„Což znamená?“

„Pokud přemýšlíme v množinách, pak jsem přesvědčená, že jsou mé dvě kultury navěky nekompatibilní. A já jsem

produktem obou. Společný element dvou množin bez společných elementů. Tak je to.“

„Východ je východ a západ je západ. Taková dvojice se nikdy nesetká.“

„Ty můj problém chápeš, že, Bobby?“

„Možná by mohl dobrý manželský poradce –“

„Buď zticha, prosím. Ta metafora mě přivedla na myšlenku mnohem děsivější analogie. Co když nejsou rozdíly, na které v Kalkatě reagujeme, výsledkem kultury jako další množiny, ale odlišné geometrie?“

„Jaký je v tom rozdíl?“

„Já myslela, že Euklida znáš.“

„Představili nás, ale nikdy jsme si nezačali tykat.“

Amrita vzdychla a podívala se na průmyslovou noční můru, kterou jsme míjeli. Napadlo mě, že se jedná o desetkrát umocněnou Fitzgeraldovu industriální pustinu z *Gatsbyho*. Stejně tak mě napadlo, že mé soukromé literární poznámky pomalu otrávily Amritiny matematické metafory.

Díval jsem se, jak si u silnice dřepel nějaký muž, aby si ulevil. Košili si zvedl přes hlavu a připravil si malou bronzovou misku s vodou, kde smočí prsty levé ruky.

„Množiny a teorie čísel se překrývají,“ pokračovala Amrita. Náhle jsem z napětí v jejím hlase poznal, jak moc vážně to myslí. „Geometrie ne. Různé geometrie mají za základ různé teorie, tvoří různé axiomy a dávají vzniknout různým realitám.“

„Různé reality?“ zopakoval jsem. „Jak můžeš dostat různé reality?“

„Možná nemůžeš,“ zašeptala Amrita. „Možná je skutečná jen jedna. Možná je pravdivá jen jedna geometrie. Ale otázka zní: co se se mnou stane – s námi všemi – jestli zvolíme tu špatnou?“

Když jsme se vrátili do hotelu, čekala na nás policie.

„Čeká tu na vás nějaký gentleman, pane,“ oznámil mi zástupce vedoucího, když mi podával klíč od našeho pokoje. Obrátil jsem se do haly a čekal Krishnu. Ale muž, který se

zvedl ze švestkově modré pohovky, byl vysoký, měl turban a vousy – jasný Sikh.

„Pan Luck-zak?“

„Lů-zek. Ano.“

„Jsem inspektor Singh z Kalkatské městské policie.“ Ukázal mi placku a vybledlou fotografii v zažloutlém plastiku.

„Inspektore?“ Nenabídl jsem mu ruku.

„Pane Luczaku. Rád bych si s vámi promluvil o případu, který vyšetřuje naše oddělení.“

Krishna mě dostal do nějakého průseru. „A o co kráčí, inspektore?“

„Zmizení M. Oase.“

„Ach,“ vydechl jsem a podal Amritě klíč od pokoje. Nechtěl jsem policistu pozvat dovnitř. „Potřebujete mluvit s mou ženou, inspektore? Je čas nakrmit naši malou.“

„Ne. Bude to jen minutka, pane Luczaku. Lituji, že vám ruším odpoledne.“

Amrita odnesla Victorii k výtahu a rozhlédla se. Zástupce vedoucího a několik nosičů nás zvědavě pozorovali. „Co byste řekl, když zajdeme do licenčního salonu, inspektore?“ To byl indický eufemismus pro bar.

„Velmi dobré.“

V baru byla větší tma, ale když jsem si objednával gin s tonikem a inspektor požádal jen o tonik, našel jsem chvíli, abych si vysokého Sikha prohlédl.

Inspektor Singh se nesl jako sebevědomá autorita, kterou všichni poslouchají. Jeho hlas odrážel roky v Anglii. Nejednalo se o protahování Oxbridge, ale o dokonalost Sandhurstu nebo některé z dalších akademií. Na sobě měl dobře padnoucí hnědý oblek, trochu podobný uniformě. Turban měl barvu rudého vína.

Jeho zjev potvrdil to málo, co jsem o příslušnících Sikhů věděl. Malá náboženská skupina, která tvořila zřejmě nejagresivnější a nejproduktivnější část indické společnosti. Jako lidé většinou rozuměli strojům, a přestože žila většina Sikhů v Punjabu, mohli jste je najít jako řidiče taxíků a

operátory těžkých strojů po celé zemi. Amritin otec tvrdil, že Sikhové představovali devadesát procent řidičů jeho buldozerů. Stejně tak tvořili Sikhové vyšší kádry v armádě a policii. Podle toho, co mi Amrita vyprávěla, Sikhové jako jediní vydělali na Velké revoluci a moderní zemědělské technologii, takže rozjeli na severu Indie vlastní rozsáhlá zemědělská družstva.

Stejně tak byli Sikhové zodpovědní za mnoho masakrů muslimských civilistů během nepokojů při dělení státu.

„Na zdraví,“ ozval se inspektor Singh a usrkl svého toniku. O těžké náramkové hodinky mu zarachotil kovový náramek. Takový náramek představoval věčný symbol jeho víry – stejně jako vousy a malá slavnostní dýka, kterou u sebe nosil. V úterý se bezpečnost na bombajském letišti zeptala Sikha přede mnou v řadě: „Máte nějaké zbraně kromě vaší dýky?“ Zbytek musel projít osobní prohlídkou, ale Sikh po negativním zabručení prošel bez problémů.

„Jak vám mohu pomoci, inspektore?“

„Můžete se se mnou podělit o jakoukoliv informaci, která se týká básníka M. Dase.“

„Das je už dlouho pohřešovaný, inspektore. Překvapuje mě, že se o to ještě zajímáte.“

„Spis M. Dase je ještě otevřený, pane. Vyšetřování v roce 1969 dospělo k závěru, že se stal s největší pravděpodobností obětí nějaké ošklivé hry. Má vaše zem promlčovací dobu pro vraždu?“

„Ne, to si nemyslím,“ odvětil jsem. „Ale ve Státech musíme mít k vraždě tělo.“

„Přesně. Proto bych od vás uvítal jakoukoliv informaci, o kterou se s námi můžete podělit. M. Das po sobě zanechal množství vlivných přátel, pane Luczaku. Mnoho z těch lidí se teď – osm let po básníkově zmizení – dostalo na důležitější místa. Všem by se nám, pokud to vyšetřování uzavřeme, ulevilo.“

„Dobrá.“ přikývl jsem a vyprávěl mu o spojení s *Harperem* a domluvou se Sdružením bengálských spisovatelů. Přemýšlel jsem o tom, že mu budu vyprávět o

Krishnovi a Muktanandajim, pak jsem se rozhodl, že by mi tak fantastický příběh nadělal s policií jen problémy.

„Takže nemáte potvrzené, že je M. Das naživu jinak, pouze básní, kterou možná dostanete nebo nedostanete přes Sdružení spisovatelů?“ zeptal se Singh.

„To a dopis, který mi přečetl Michael Leonard Chatterjee na setkání výkonné rady,“ připustil jsem. Singh přikývl, jako by o korespondenci věděl.

Zeptal se: „A rukopis plánujete převzít zítra?“

„Ano.“

„Kde k tomu dojde?“

„Nevím. Ještě mi to neřekli.“

„A v kolik?“

„To mi také neřekli.“

„V tu dobu se setkáte s Dasem?“

„Ne. Alespoň si to nemyslím. Nejsem si jistý, že ne.“

„Proč?“

„No, všechny mé žádosti o setkání s tím velkým člověkem a o potvrzení jeho existence narazily na kamennou zeď.“

„Kamenná zeď?“

„Negativní odpověď. Jasně odmítnutí.“

„Ach. A neplánujete takové setkání na pozdější dobu?“

„Ne. Doufal jsem v to. Můj článek určitě rozhovor potřeboval. Ale abych vám řekl pravdu, inspektore, rád seberu ten prokletý rukopis, zítra ráno odvezu dítě a manželku pryč z Kalkaty a rozhodnutí, zda báseň M. Das napsal, nechám na odbornících.“

Singh přikývl, jako by se jednalo o rozumný postoj. Pak si zapsal pár věcí do kroužkového bloku a dopil svůj tonik. „Děkuji vám, pane Luczaku. Velmi jste mi pomohl. Ještě jednou se vám omlouvám za porušení sobotního večera.“

„To je v pořádku.“

„Ach,“ zarazil se. „je tady jedna věc.“

„Ano?“

„Až půjdete zítra vyzvednout údajný Dasův rukopis, nemáte námitky, budou-li vás diskrétně sledovat policisté z městského útvaru? Může to pomoci našemu vyšetřování.“

„Sledování?“ zopakoval jsem a vysrkl zbytek pití. Jestli budu něco namítat, můžu si nadělat nepříjemnosti a policisté nás budou stejně sledovat. Kromě toho může přítomnost policie zmírnit můj strach, který to setkání vyvolalo.

„Vaši společníci to nemusí vědět,“ dodal Singh.

Přikývl jsem. Osobně mi bylo upřímně jedno, jestli se Chatterjee, Gupta a celé Sdružení do něčeho zapletou. „Dobrá.“ potvrdil jsem. „Bude to fajn. Jestli vám to pomůže při vyšetřování. Osobně nemám ani tušení, zdaje Das skutečně naživu. Rád vám pomohu.“

„Ach, skvělé.“ Inspektor Singh se postavil a konečně jsme si potřásli rukama. „Pěkný výlet, pane Luczaku. Mnoho štěstí při psaní.“

„Děkuji vám, inspektore.“

Po zbytek večera přšelo. Všechny myšlenky na sobotní večer strávený ve městě udusil pohled na bláto, monzunový liják a mizérie, jakou jsme spatřili při roztažení závěsů. Tropické stmívání představovalo krátký přechod mezi šedým deštivým dnem a černou deštivou nocí. Pod plátnem na druhé straně zaplaveného náměstí žhnulo několik lamp.

Victoria byla unavená a nevrhá, takže jsme ji brzy uložili do jejího hnízda. Pak jsme zavolali pokojovou službu a hodinu čekali, než dorazila večeře. Když se s ní objevili, udělili mi lekci, abych si v zemi, kde žijí hinduisté, nikdy neobjednával sendviče se studeným roast-beefem. Toužil jsem po skvělé Amritině čínské večeři.

V devět, když se Amrita sprchovala před spaním, se ozvalo zatukání na dveře. Chlapec s látkou z obchodu ze sáří. Z mladíka kapala voda, ale materiál byl bezpečně zabalený ve velké igelitové tašce. Daroval jsem mu bankovku na deset rupií, ale naléhal, abych ji rozměnil a dal mu dvě po pěti. Bankovka na deset rupií byla nepatrně natržená a indická měna se zřejmě při poškození nedá

použít. Ta výměna mě moc nepotěšila, ale když se objevila Amrita v hedvábném županu a podívala se do tašky, oznámila mi, že se jedná o špatnou látku. Obchod vyměnil štůčky materiálu a poslal jí, co koupila Kamakhya. Dvacet minut jsme strávili prohlížením telefonního seznamu ve snaze najít správného Bharati. Ale jméno bylo běžné jako Jones v New Yorku a Amrita věřila, že rodina stejně telefon nemá.

„Do pytle,“ zaklel jsem.

„Tobě se to lehko řekne. Ty jsi nestrávil výběrem toho materiálu celou hodinu.“

„Kamakhya ti to nejspíš přinese.“

„No, jestli odjíždíme v pondělí brzy ráno, musí přijít zítra.“

Spát jsme šli brzy. Victoria se jednou probudila, tiše vzlykala v dětském snu a s pocitem frustrace máchala rukama a nohama. Chvíli jsem ji nosil po pokoji, dokud neusnula a nezačala mi spokojeně slintat na rameno. Během dalších hodin se mi zdálo, že je v pokoji střídavě moc velké horko, potom velká zima. Ozýval se hluk strojů a zdi se třáslly. Zdálo se, že celé místo provrtaly výtahy na jídlo a teď někdo těžce tahal za řetězy a kladky. O dva pokoje dál křičela a smála se skupina Arabů – ani je nenapadlo večírek přestěhovat do vlastního apartmá a zavřít dveře.

Okolo půl dvanácté jsem se zvedl z vlhkých pokrývek a přešel k oknu. Na tmavou ulici pořád dopadal déšť. Nikde žádná doprava.

Otevřel jsem kufr. Vzal jsem si s sebou pouze dvě knihy: v tvrdých deskách vázané vydání vlastní publikace a paperback od nakladatelství Penguin, který jsem koupil v londýnském nakladatelství. Verše M. Dase. Posadil jsem se do židle vedle dveří a rozsvítil lampičku.

Přiznávám, nejprve jsem otevřel vlastní knihu. Stránky se rozevřely na krátké básni jménem *Zimní duchové*. Pokoušel jsem se dočíst ji až do konce, ale k horké kalkatské noci a zvuku nelítostného monzunového deště, který buší na okenní tabule, se představa staré ženy, jež prochází farmou

ve Vermounthu a promlouvá s přátelskými duchy, zatímco se na polích kupí sněh, moc nehodila. Vzal jsem druhou knihu.

Dasova poezie mě okamžitě pohltila. Z krátkých věcí na začátku knihy se mi nejvíc líbil „Rodinný piknik“ s humorným, ale neústupným pohledem na věčné strádání pod výstřelky vlastních příbuzných. Děj zasazovala do východní Indie jediná krátká zmínka: „... modré, žraloky prořezané vody Bengálského zálivu / nezastřené plachtami či kouřem vzdáleného parníku“ a chvatný popis „... Mahabalipuramského chrámu / pískovec odřený věkem moře a modlitbami / prolézačka s kulatými rohy / pro stoupající kolena dětí a strýce Naniho / momentky.“

Přešel jsem k jeho „Písni o matce Tereze“ a spatřil ji novými očima. Už jsem tolik v tom nadějném tématu nevnímal akademickou ozvěnu Tagorova vlivu a mnohem jasněji spatřil přímé narážky typu: „...pouliční smrt, smrt na obrubníku, beznadějně opuštění, kam se dostala / teplý nářek nemluvněte o pomoc / na chladném řadru města bez mléka.“ V ta chvíli jsem zauvažoval, zda někdo někdy najde v Dasově eposu o mladé jeptišce, která cestovala na další misi a zaslechla volání, která dorazila do Kalkaty, aby pomohla strádajícím davům – jestli nic víc, pak alespoň nalézt místo, kde mohou v klidu zemřít – zda v tom díle někdo tak jako já ucítí ten hluboký soucit.

Obrátil jsem knihu a podíval se na fotografii M. Dase. Uklidnila mě. Vysoké čelo a smutné vlhké oči mi připomněly fotografie Jawahrlala Nehrua. Dasův obličej nesl stejnou patricijskou eleganci a vznešenost. Jen ústa, ty nepatrně oteklé rty s pokleslými koutky, prozrazovala pro básníka tak nezbytnou smyslnost a egocentričnost. Zdálo se mi, že chápu, kde přišla Kamakhya k tak smyslnému půvabu.

Když jsem zhasl světlo a ulehl vedle Amrity, čekal jsem lepší den. Venku nepřestávaly téct slzy deště, nepřestávaly tlouct do zachumlaného města.

Kapitola desátá

*Kalkato, Pane nervů,
Proč mě chceš úplně zničit?
Mám koně a pořád žiju jinde
Jezdím do vlastního města.*

– Pranabendu Das Gupta

To nedělní ráno vyrazila na předání rukopisu podivuhodná směsice lidí. Gupta zavolal v osm čtyřicet pět. Byli jsme už dvě hodiny vzhůru. Během snídane v zahradní kavárně mi Amrita oznámila své rozhodnutí, že na výlet pojede se mnou. Nedokázal jsem ji zviklat. Ve skutečnosti se mi při té představě ulevilo. Gupta zahájil telefonický rozhovor nenapodobitelným stylem indické komunikace.

„Haló,“ ozval jsem se.

„Haló, haló, haló.“ Spojení mělo zvuk, jako bychom používali dvě plechovky a několik kilometrů provázku. Šum chrastil a škrábal.

„Pan Gupta?“

„Haló, haló.“

„Jak se máte, pane Gupta?“

„Moc dobře. Haló, pane Luczaku? Haló?“

„Ano.“

„Haló. Záležitost byla... haló? Pane Luczaku? Haló?“

„Ano. Jsem tady.“

„Haló! Záležitost byla vyřízena. Setkáme se ve vašem hotelu v deset třicet dopoledne a pojedete sám.“

„Promiňte, pane Gupto. Pojede má žena. Rozhodli jsme se, že –“

„Cože? Co? Haló?“

„Říkám, že pojede moje žena a dítě. Kam pojedeme?“

„Ne, ne, ne. Je to zařízené. Máte přijet sám.“

„Ano, ano, ano,“ odvětil jsem. „Bud' se mnou dnes pojede moje rodina, nebo vůbec nikam nejedu. Abych vám řekl pravdu, pane Gupto, už mě ty blbosti z Jamese Bonda trochu nudí. Urazil jsem dvanáct tisíc mil, abych vyzvedl literární dílo a nikoliv, abych se tady plížil po Kalkatě. Kde se to setkání koná?“

„Ne, ne. Jestli přijedete sám, bude to lepší, pane Luczaku.“

„Proč? Jestli je to nebezpečné, chci vědět –“

„Ne! Samozřejmě to nebezpečné není.“

„Kde se to setkání koná, pane Gupto? Vážně nemám na takové nesmysly čas. Jestli se domů vrátím s prázdnýma rukama, nějaký článek napíšu, ale vy zřejmě uslyšíte o právnících mého časopisu.“ Byla to prázdná hrozba, ale následovalo ticho rušené pouze syčením, praskáním a dutým cvakáním, pro indické spojení tak typické.

„Haló? Haló, pane Luczaku?“

„Ano.“

„Tak dobře. Vaše žena bude samozřejmě vítána. Všichni se setkáme se zástupcem M. Dase v Tagorově domě –“

„Tagorův dům?“

„Ano, ano. Je to muzeum, víte.“

„Skvělé!“ vydechl jsem. „Doufal jsem, že se na Tagorův dům podívám. To je vynikající.“

„Pak se u vašeho hotelu v deset třicet objevím s panem Chatterjeem. Haló, pane Luczaku?“

„Ano?“

„Sbohem, pane Luczaku.“

Gupta a Chatterjee se objevili až po jedenácté, ale když jsem sešel dolů, čekal v hale Krishna. Měl na sobě stejnou špinavou košili a zmuchlané kalhoty. Když nás viděl, vypadal nadšením bez sebe. Ukláněl se před Amritou. Victorii čechrál řídké vlásky, se mnou si dvakrát potřásl rukou. Jak řekl, přišel, aby mě informoval, že náš „společný přítel, pan Muktanandaji“, použil můj štědrý dar na návrat do vesnice jménem Anguda.

„Já myslel, že říkal, že se domů už vrátit nemůže.“

„Ach.“, vydechl Krishna a pokrčil rameny.

„No, asi se mýlil on i Thomas Wolfe,“ dodal jsem. Krishna na mě chvíli zíral, pak vybuchl tak hlasitým smíchem, až se Victoria rozplakala.

„Už jste dostal Dasovu báseň?“ zeptal se mě, když utichl jeho smích i Victoriin pláč.

Odpověděla Amrita: „Ne, právě pro ni jedeme.“

„Ach,“ usmál se Krishna a já spatřil, jak se mu lesknou oči.

Impulzivně jsem se zeptal: „Chcete nás doprovodit? Snad byste se chtěl podívat, jaký rukopis dokáže stvořit mrtvola napumpovaná vodou.“

„Bobby!“ napomenula mě Amrita. Krishna jen přikývl, ale jeho úsměv připomínal ještě víc žraloka.

Guptu a Chatterjee velikost naší společnosti nadchla. Neměl jsem srdce jim prozradit, že nás sleduje ještě neznámý počet kalkatských policistů.

„Pane Gupto,“ začal jsem. „toto je má žena Amrita.“ Zdvířlosti následovaly v hindštině. „Gentleman, toto je náš... průvodce, pan M. T. Krishna. Také nás doprovodí.“

Oba gentlemani krátce přikývli, ale Krishna se rozzářil. „My už se známe! Pane Chatterjee. Nevzpomínáte si na mě?“

Michael Leonard Chatterjee se zamračil a narovnal si brýle.

„Ach, nevzpomínáte. Ani vy, pane Gupta? Ach, dobrá, už je to pár let Když jsem se vrátil ze svobodné země pana Luczaka. Žádal jsem o členství ve Sdružení spisovatelů.“

„Ach, ano,“ přikývl Chatterjee, přestože bylo jasné, že si na nic takového nevzpomíná.

„Ano, ano.“ Krishna se usmál. „Bylo mi řečeno, že má próza *postrádá vyspělost, styl a odstup*. Netřeba dodávat, že mi přijetí do Sdružení spisovatelů nebylo povoleno.“

Všichni kromě Krishny jevily známky rozpaků. Já? Já se začínal bavit. Už jsem byl rád, že jsme Krishnu vzali s sebou.

Malý premiere, který nás vezl východně od hotelu, byl nacpaný k prasknutí. Dopředu se načpak Gupta, Chatterjee a Chatterjeeův livrejovaný řidič. Pokud jsem viděl, řidič vystrčil jednu ruku z okénka, druhou si často upravoval čapku a řídil koleny. Efekt byl stejný jako obvykle.

Vzadu jsem se namáčkl mezi Krishnu a Amritu s Victorií v klíně. Všichni jsme se potili, ale zdálo se, že Krishna se začal potit jako první.

Bylo absurdní horko. Když jsme opustili klimatizovaný hotel, Amritě se zamlžila čočka u fotoaparátu a Chatterjeeovi se stala stejná věc s brýlemi. Muselo být alespoň pětadvacet stupňů, bavlněná košile se mi okamžitě přilepila na záda. Na zaneřáděném náměstí naproti hotelu sedělo na bobku čtyřicet, možná padesát lidí, vyhublá kolena nad bradou, na dláždění před sebou rozložené zednické lžíce, lopatky a instalatérské nářadí. Zdálo se, že mají nástup do práce. Zeptal jsem se Krishny, proč jsou tam. Pokrčil rameny a dodal: „Je neděle ráno.“ Zdálo se, že všechny taková delfská věštba uspokojila, takže jsem už nic neřekl.

Projížděli jsme po Chowringhee a odbočili vpravo před Raj Bhavan – starou vládní budovu – pak jsme zamířili po Dharampata Street k jihu. Vzduch, který proudil okénky, nás nechlادil, ale odíral nám pokožku jako horký smrkový papír. Krishnovy husté vlasy se vlnily jako klubko hadů. Řidič vypnul před každým semaforem a dopravním policistou motor, a dokud se znovu auto nepohnulo, seděli jsme v upoceném tichu.

Zamířili jsme k východu na Horní okružní cestu, pak sklouzli na Raja Dinendra Street, klikatou cestu, která kopírovala kanál. Stojatá voda páchla kanálem. V hnědých mělčinách se koupaly nahé děti.

„Podívejte se tamhle,“ přikázal nám Chatterjee a ukázal doprava. Velký chrám natřeli ve stylu technicoloru. „Chrást Jain. Moc zajímavý.“

„Kněží Jain nevezmou ničím život,“ doplnila Amrita. „Když chrám opouští, sloužící zametají cestu, aby náhodou nezašlápli nějaký hmyz.“

„Nosí chirurgické roušky,“ doplnil Chatterjee, „aby náhodou nespolkli nějakého živočicha.“

„Nekoupají se,“ převzal štafetu Krishna. „Respektují bakterie, které žijí v jejich tělech.“

Přikývl jsem a tiše přemýšlel, zda Krishna tuto jainskou zásadu osobně dodržuje. Obvyklý pach kalkatské ulice, zápach kanálu a Krishnovo tělo mě začínaly trochu zmáhat.

„Jejich náboženství jim zakazuje pojídat cokoliv živého nebo kdysi živého,“ pokračoval Krishna šťastně.

„Počkejte,“ přerušil jsem ho. „To vylučuje úplně všechno. Z čeho žijí?“

„Ach.“ Krishna se usmál. „Dobrá otázka!“
Jeli jsme dál.

Dům Rabindranatha Tagora ležel v Chitpuru. Zaparkovali jsme v úzké postranní uličce, prošli bránou na ještě užší dvorek a před vstupem do jednopodlažní budovy jsme si sundali v malém předpokoji boty.

„V úctě k Tagorovi bereme tento dům jako chrám,“ doplnil Gupta slavnostně.

Krishna odkopl sandály. „Dříve nebo později se v naší zemi v chrám promění každý veřejný monument,“ zasmál se. „Ve Varanasi vybudovala vláda budovu s velkou plastickou mapou Indie, aby hloupé sedláky poučila o národní geografii. Teď je tam svatý chrám. Dokonce jsem tam viděl lidi při bohoslužbě. Mají tam vyhrazený jeden den. Plastická mapa!“

„Ticho,“ přerušil ho Chatterjee. Vedl nás vzhůru po tmavém schodišti. Tagorovy pokoje postrádaly nábytek, ale zdi lemovaly fotografie a vitríny, jež předváděly vše od původních rukopisů (které musely stát celé jmění) až po plechovky s mistrovským oblíbeným tabákem.

„Zdá se, že jsme tady sami,“ ozvala se Amrita.

„Ach, ano,“ souhlasil Gupta. Když se usmál, ještě víc připomínal hlodavce. „Muzeum je většinou v neděli zavřené. Máme privilegium vstoupit pouze díky zvláštnímu jednání.“

„Skvělé,“ poznamenal jsem ke všem. Náhle se z reproduktorů na zdi ozvala nahrávka Tagorova vysokého a kňouravého hlasu, který předčítal ukázky vlastních veršů a zpíval vlastní balady. „Úchvatné.“

„Zástupce M. Dase by se měl dostavit co nevidět,“ prohlásil Chatterjee.

„Není spěch,“ odvětil jsem. Objevil jsem obrovská plátna s Tagorovými obrazy. Jeho styl mi připomněl N. C. Wyetha – ilustrátorovu verzi impresionismu.

„Získal Nobelovu cenu,“ doplnil Chatterjee.

„Ano.“

„Složil naši národní hymnu,“ řekl Gupta.

„To je pravda. Na to jsem zapomněl,“ přiznal jsem.

„Napsal mnoho skvělých her,“ pokračoval Gupta.

„Založil velkou univerzitu,“ přidal Chatterjee.

„Zemřel přímo tady,“ přisadil si Krishna.

Všichni jsme se zastavili a sledovali Krishnův prst. Roh byl s výjimkou malých chomáčů prachu úplně prázdný. „Psal se rok 1941,“ pokračoval Krishna. „Stařík umíral, zhasínal jako nenatažený budík. Shromáždilo se tady několik jeho učňů. Pak víc. A ještě víc. Brzy byly všechny tyto místnosti plné lidí. Někteří z nich se s básníkem nikdy nesetkali. Dny mýjely. Stařík váhal. Nakonec začala oslava. Někdo zašel na velitelství americké armády... to už byli ve městě vojáci... a vrátil se s promítačkou a cívkami filmu. Dívali se na Laurela a Hardyho, na kreslené filmy s Mickey Mausem. Stařík ležel málem zapomenutý v komatu v rohu. Občas vyplul ze spánku smrti jako ryba na hladinu. Představte si jeho zmatek! Zíral přes záda svých přátel a hlavy cizinců na pomrkávající obrazy na zdi.“

„Tady leží pero, kterým Tagore napsal své slavné hry,“ poučil nás Chatterjee nahlas a pokusil se nás odtáhnout od Krishny.

„Napsal o tom báseň,“ pokračoval Krishna. „O umírání během promítání Laurela a Hardyho. V těch posledních dnech své básně datoval, neboť věděl, že může být každá z nich poslední. Potom zapisoval v krátkých periodách během komatu i hodinu. Jeho sentimentální optimismus zmizel. Zmizela jeho jemná žoviálnost, jež poznamenala většinu jeho známé práce. Neboť, jak víte, se teď mezi básněmi díval do tmavé tváře smrti. Byl z něj vyděšený stařec. Ale ty básně... ach, pane Luczaku... ty poslední básně jsou překrásné. A plné bolesti. Jako jeho umírání. Tagore sledoval na zdi obrazy z filmů a přemýšlel – *Jsme všichni pouhou iluzí? Krátké stíny promítané na bílou zeď pro chvilkové pobavení znuděných Bohů? To je vše? A pak zemřel. Přímo tady. V rohu.*“

„Pojďte tudy,“ vyštěkl Gupta. „Je toho tady k vidění mnohem víc.“

A skutečně bylo. Fotografie Tagoreových přátel a současníků, jež zahrnovaly podepsané obrázky Einsteina, G. B. Shawa a velmi mladého Willa Duranta.

„Mistr měl velký vliv na pana W. B. Yeatse,“ doplnil Chatterjee. „Věděl jste, že *hrubé zvíře z Druhého příchodu* – tělo lva s hlavou muže – čerpá z Tagorova popisu pátého převtělení Boha Vishnu, jak o tom Yeatsovi vyprávěl?“

„Ne,“ přiznal jsem, „to jsem asi nevěděl.“

„Ano,“ přidal se Krishna. Přejel rukou přes zaprášenou vitrínu a usmál se na Chatterjeeho. „A když Tagore zaslal Yeatsovi vázané vydání svých bengálských veršů, víte, co se stalo?“ Krishna ignoroval Guptovu a Chatterjeeovu zamračenou tvář. Dřepl si na bobek a oběma rukama zamával neviditelnou zbraní. „No, Yeats přeci proběhl přes svůj londýnský obývací, sebral darovaný samurajský meč a takhle Tagorovu knihu přesekl... A jééé!“

„Vážně?“ zeptala se Amrita.

„Ano, vážně, paní Luczaková. A pak Yeats vykřikl: *Tagore, buď prokletý! Zpíváš o lásce a míru, když odpovědí je krev!*“

Náhle se zastavila nahrávka s Tagorovou hudbou. Do místnosti vstoupil asi osmiletý, chudě oblečený chlapec a všichni se obrátili. Chlapec nesl malou plátěnou tašku, jež byla na rukopis příliš malá a měla příliš nepravidelný tvar. Hoch přeskakoval pohledem z jednoho obličejě ke druhému, až dorazil ke mně.

„Vy jste pan Luczak?“ Zdálo se, že má slova naučená – jako by neuměl anglicky.

„Ano.“

„Pojďte se mnou. Vezmu vás k M. Dasovi.“

Na dvoře čekal rikša. Vedle chlapce zbylo místo pro Amritu. Victorii a mě. Gupta a Chatterjee spěchali k autu. Krishna se zastavil u dveří a zdálo se, že ztratil zájem.

„Vy nejedete?“ vykřikl jsem.

„Teď ne,“ odpověděl Krishna, „uvidíme se později.“

„Ráno odjíždíme,“ zvolala Amrita.

Krishna pokrčil rameny. Chlapec řekl něco rikšovi a vyrazili jsme na ulici. Za nás se zařadil Chatterjeeův premiere. Půl bloku za námi se od obrubníku odlepil šedý sedan. Za ním se těžce sunul buvolem tažený vůz s metem otrhaných lidí. Pobavila mě představa, že na kozlíku sedí příslušník Městské policie, kterého poslali, aby nás sledoval. Chlapec něco zařval bengálsky, rikša odpověděl a začal klusat rychleji.

„Co říkal?“ zeptal jsem se Amrity. „Kam jedeme?“

„Chlapec řekl: *Pospíchej*“, přeložila Amrita s úsměvem.

„Rikša odpověděl, že jsou Američani tlustá prasata.“

„Hmmm.“

V mase řvoucí dopravy, před kterou vybledly veškeré předchozí zácpy, jsme překročili most Howrah. Všude kolem bylo stejné množství chodců jako dopravy a společně ucpali obě úrovně mostu. Přes širokou, rozbahněnou řeku Hooghly se táhl víc jak čtvrt míle složitý labyrint šedých sloupů a železného pletiva. Vzal jsem Amritinu Minoltu a pořídil snímek.

„Proč jsi to udělal?“

„Slíbil jsem to tvému otci.“

Chlapec na mě mával oběma rukama a naléhavě a vztekle opakoval nějaká slova.

„Co říká?“

Amrita se zamračila. „Kvůli přízvuku si nejsem jistá, ale něco v tom smyslu, že fotografování mostu zakazuje zákon.“

„Řekni mu, že je to v pořádku.“

Promluvila hindsky, chlapec se zamračil a odpověděl bengálsky.

„Říká, že to vůbec v pořádku není,“ překládala Amrita.

„Říká, že máme, my Američani, nechat špionáž vlastním satelitům.“

„Ježíši.“

Rikša zastavil před nekonečnou cihlovou budovou, jež představovala nádraží Howrah. Po Chatterjeeově premiéru a šedém sedanu nebylo ve zmatku dopravy, jež z mostu proudila, ani vidu. „Teď co?“ zeptal jsem se.

Chlapec se ke mně obrátil a podal mi plátěný sáček. Překvapila mě jeho váha. Uvolnil jsem zdrhovací šňůrku a podíval se dovnitř.

„Milostivé nebe,“ vydechla Amrita, „to jsou mince.“

„Nejen mince,“ doplnil jsem a jednu vyndal. „Půldolary s Kennedym. Musí jich tam být padesát, možná šedesát.“

Chlapec ukázal na vstup do budovy a rychle něco řekl.

„Tvrdí, že máš jít dovnitř a rozdat je,“ překládala Amrita.

„Rozdat je? Komu?“

„Říká, že si o ně někdo řekne.“

Chlapec spokojeně přikývl, natáhl se k sáčku, sebral čtyři mince, seskočil z vozíku a zmizel v davu.

Victoria se po mincích natáhla. Stáhl jsem pevně provázek a pozoroval Amritu. „No,“ řekl jsem, „asi je to na nás.“

„Až po vás, pane.“

Když jsem byl dítě, největší budovou, jakou jsem si dokázal představit, byl obchodní dům v Chicagu. Pak jsem měl koncem šedesátých let možnost spatřit zevnitř montážní halu v Kennedyho vesmírném centru. Přítel, který mě tam prováděl, mi prozradil, že se někdy tvoří uvnitř mraky.

Železniční stanice Howrah působila impozantněji.

Byla to stavba v měřítku obrů. Hned jsem spatřil tucet kolejí, pět odpočívajících lokomotiv (několik jich vypouštělo páru), několik desítek prodavačů, kteří nabízeli z vozíků, odkud se zvedaly oblaky slzotvorného kouře, neznámé věci. Tisíce upocených, pobíhajících lidí, další tisíce lidí, kteří tam seděli na zemi, spali a vařili – kteří tam žili. Kakofonie zvuků natolik ohlušující, že člověk neslyšel sám sebe křičet, nedokázal přemýšlet. Takové bylo nádraží Howrah.

„Má ty dobroto,“ vyhrkl jsem. Několik stop nad mou hlavou vyčnívala z nosníku vrtule a pomalu rozháněla těžký vzduch. K všeobecnému řevu zvuků připomínajících rozbouržený oceán přispívaly tucty podobných větráků.

„Cože?“ vykřikla Amrita. Victoria se jí přitulila k nádrům.

„Nic!“ Bezcílně jsme se procházeli a prodírali davem. Amrita mě zatahala za rukáv a já se naklonil, abych slyšel, co mi křičí do ucha. „Neměli bychom počkat na pana Chatterjeeho a pana Guptu?“

Zavrtěl jsem hlavou. „Ať si seženou vlastní Kennedyho půldolary.“

„Cože?“

„Nic.“

Přitočila se k nám jedna malá žena. Na zádech nesla nějakou věc – možná manžela. Muž měl krutě pokroucenou páteř, ze středu hrbatých zad mu čnělo jedno rameno, nohy představovaly kostí zbavená chapadla, která se ztrácela v záhybech jejího sárí. Natáhla k nám otevřenou dlaň a černou ruku, která víc než svaly připomínala kost. „Baba. Baba.“

Na chvíli jsem zaváhal, pak jsem zalovil v sáčku a podal muži minci. Žena vytřeštila oči a natáhla k nám obě ruce. „Baba!“

„Mám mu dát celý pytlík?“ zařval jsem na Amritu, ale než mi dokázala odpovědět, k obličejům se mi natáhl tucet dalších rukou.

„Baba! Baba!“

Pokusil jsem se couvnout, ale do zad mi udeřily žadonící dlaně. Rychle jsem začal rozdělovat mince. Ruce sevřely stříbro, na chvíli zmizely a vrátily se pro další. Deset stop od sebe jsem zahlédl Amritu s Victorií a byl jsem rád, že je mezi námi odstup.

Dav jako kouzlem rostl. Jednu chvíli tam křičelo a natahovalo ruce deset, patnáct lidí, chvíli nato už jich bylo třicet, pak padesát. Připadalo mi to jako Halloween, předvečer všech svatých, kdy rozdávám cukroví zástupu dětí. Ale když se z davu zvedla tmavá ruka poznamenaná leprou a do obličeje mi narazily hrubé prsty, nevinná iluze zmizela.

„Hej!“ vykřikl jsem, ale můj hlas zanikl v řevu davu. V našlapaném středu kruhu, kde jsem stál, se muselo mačkat nějakých sto lidí. Cítil jsem nebezpečný tlak. Tápající ruka mi náhodou roztrhla košili a na hrudi zanechala souběžné čáry. Ze strany mě do hlavy udeřil loket, a kdyby mě nepřidržel tlak okolních těl, zhroutil bych se na zem.

„Baba! Baba! Baba!“ Dav se sunul k okraji nástupiště. Šest, sedm stop pod námi ležely železné koleje. Žena s invalidou na zádech vykřikla, muž se utrhł a zřítel se do vroucího davu. Muž vedle mě začal křičet a opakovaně tloukl druhého člověka rukou do obličeje.

„Seru na to,“ vykřikl jsem a vyhodil sáček s mincemi do vzduchu. Plátěný pytlík se v pomalém oblouku jednou obrátil a rozhodil do davu a na rozkřičeného prodavače rýže mince. Řev dosáhl vrcholu a šílející masa se odtáhla od okraje nástupiště. Ale ještě předtím jsem zaslechl, jak na koleje dopadlo něco těžkého. Pár centimetrů od mého obličeje zaječela nějaká žena a poplivala mě. Pak jsem

dostal těžkou ránu do zad a upadl dopředu. Uchopil jsem nějaké sáří a klesl na kolena.

Dav mě zmáčkl a já na chvíli propadl panice. Oběma rukama jsem si zakryl hlavu. Do obličeje mi narážely špinavé nohavice a ostrá kolena zabalená v hadrech. Někdo přese mne zakopl a celá váha davu se na chvíli přesunula na má záda, mačkala mi obličej k zemi, dusila mě. V dálce jsem nad zvířecím řevem lidí zaslechl Amritiny výkřiky. Otevřel jsem pusy, abych zakřičel, ale v tu chvíli mě do obličeje udeřila špinavá bosá noha. Někdo se mi zezadu postavil na nohu a lýtkem mi projela neuvěřitelná bolest.

Jednu chvíli jsem se ztrácel v temnotě padajících postav, hned nato jsem spatřil světlo rozbitých oken vysoko nade mnou. Skláněla se ke mně Amrita, levou rukou držela Victorii, pravou odstrkovala poslední žebráky. Pak se dav rozplynul a Amrita mi pomohla, abych se na špinavém nástupišti posadil. Jakoby odnikud se vynořila přílivová vlna, vybila svou sílu a teď se stáhla do moře lidí a schoulených rodin.

Poblíž se zmateně krčil nějaký stařík nad velkým hrncem vařící vody, který se jako zázrakem nepřevrátil.

„Je mi to líto, je mi to líto,“ říkal jsem opakovaně Amritě, když jsem popadl dech. Jak nebezpečí pominulo. Amrita se rozvzlykala, rozesmála, objala mě a pomohla mi na nohy. Zkontrolovali jsme Victoriiny modřiny a škrábance. Dítě si tu chvíli vybralo a začalo naříkat tak hlasitě, že jsme ho museli oba objímat a líbat, abychom ho uklidnili. „Je mi to líto,“ zopakoval jsem. „Byla to taková hloupost.“

„Podívej,“ ozvala se Amrita. Vedle nohou mi ležel obyčejný hnědý kufřík. Zvedl jsem ho a prorazili jsme si cestu chumlem rikšů, kteří nám hlasitě nabízeli své služby. Našli jsme poblíž ulice relativně otevřené místo a opřeli se o cihlový sloup. V řece lidí se kolem nás utvořila bublina. Znovu jsem se podíval na Victorii. Byla v pořádku. V ostrém světle pomrkávala a zřejmě přemýšlela, zda má znovu začít naříkat.

Amrita mě uchopila za předloktí. „Podíváme se, co je v kufříku, a zmizíme odtud,“ pobídla mě.

„Otevřu ho později.“

„Otevři ho *hned*, Bobby,“ vyzvala mě. „Pokud jsi tím vším prošel, abys získal oběd nějakého obchodníka, budeme si připadat jako blázni.“

Přikývl jsem a otevřel západky. Ničí oběd to nebyl. Rukopis tvořil hromádku několika set stránek. Některé byly psané na stroji, některé naškrábané dlouhým písmem. Našel jsem alespoň půl tucet stránek různých rozměrů a barev. Podíval jsem se na několik z nich a ujistil se, že jde o poezii a rukopis že je v angličtině. „Oukej,“ přikývl jsem, „mizíme odtud.“

Zavřel jsem kufřík. Právě jsme se obrátili, abychom si vybrali taxi, když vedle nás se skřípotem zastavil premiere, vyskočili pan Chatterjee a pan Gupta a vzrušeně křičeli.

„Zdravím vás,“ pronesl jsem unaveně. „Co vás zdrželo?“

Kapitola jedenáctá

*„Přemýšlím tělem i duší
o ženách z Kalkaty...“*

– Annanda Bagchi

Zjevení v zrcadle vypadalo příšerně. Mělo rozčuchané vlasy, roztrhanou košili, bílé bavlněné kalhoty zašpiněné, škrábance od nehtů na hrudi. Zašklebil jsem se na sebe a odhodil zničenou košili na zem. Když mi Amrita přiložila na rány tampon s kysličníkem, zašklebil jsem se ještě jednou.

„Pan Chatterjee a pan Gupta z tebe neměli moc velkou radost,“ upozornila mě.

„To, že nepřiložili bengálskou verzi rukopisu, není • moje chyba.“

„Rádi by studovali anglickou verzi trochu déle, Bobby.“

„Jo. No, mohou si přečíst ukázky od *Harpera* nebo počkat na jarní vydání *Jiných hlasů* a to pouze, až Morrowovi experti rozhodnou, že se jedná o Dasův rukopis. Osobně o tom pochybuju.“

„A ty si to dnes nepřečteš?“

„Ne. Podívám se na to zítra během letu a prostuduju to, až se dostaneme domů.“

Amrita přikývla a dokončila čištění ran na mé hrudi. „Až se dostaneme domů, podívá se ti na to doktor Heinz.“

„Dobrá.“ Přešli jsme do vedlejší místnosti a posadili se na postel. Vypadla elektřina, selhala klimatizace a v pokoji byla pára jako v sauně. Otevřít okna znamenalo pouze vpustit zdola hluk a pach z ulice. Victoria seděla na zemi na své pokrývce. Měla na sobě jen plenky a gumové kalhotky, bojovala s velkým míčem s rolničkami. Míč byl nahoře a zdálo se, že v zápasu vítězí.

Tím, že jsem si rukopis okamžitě nepřečetl, jsem překvapil sám sebe. Potlačováním vlastní zvědavosti jsem nikdy neprosnul. Ale byl jsem unavený, cítil jsem depresi a silný, naprosto nelogický odpor k jedinému pohledu na rukopis, dokud se všichni tři bezpečně nedostaneme ze země.

Kde byla policie? Šedý sedan jsem už nespatriil a teď jsem zapochyboval, zda nás vůbec někdo sledoval. No, zdálo se, že v Kalkatě nic dobře nefunguje. Proč by měla být výjimkou právě policie?

„Co tedy dnes uděláme?“ zeptala se Amrita.

Znovu jsem se položil na postel a zvedl průvodce. „No, můžeme navštívit impozantní Williamovu pevnost nebo se podívat na kolosální mešitu Nakhoda – kterou mimochodem postavili nad Akbarovým náhrobkem, ať už byl Akbar kdokoliv. Nebo se vrátit přes řeku a navštívit botanickou zahradu.“

„Je moc velké horko,“ namítla Amrita. Převlékla se do šortek a trička s nápisem: ŽENA MÁ MÍSTO DOMA – A V SENÁTU. Napadlo mě, co by si pomyslel Chatterjee, kdyby ji teď spatřil.

„Můžeme zajet k Victoriinu pomníku.“

„Vsadím se, že větráky nemají ani tam,“ podotkla. „Kde by měli zimu?“

„V baru?“

„Je neděle.“

„Jo. Chtěl jsem se zeptat, proč v hinduistické zemi všechna místa zavírají v –“

„Park!“ přerušila mě Amrita. „Můžeme se projít v Maidanu poblíž závodní dráhy, kterou jsme viděli z taxíku. Možná tam bude foukat vítr.“

Zavzdychal jsem. „Zkusíme to. Snad tam bude chladněji než tady.“

Chladněji tam nebylo. Všude se kolem nás točily skupinky žebráků – bolestivá vzpomínka na ranní šílenství. Neodradili je ani časté a silné průtrže mračen. Už dávno

jsem vyčistil kapsy a přišel o drobné, ale žebráci se ozývali ještě hlasitěji. Zaplatili jsme dvě rupie a ukryli se v zoologické zahradě. Měli tady v klecích jen pár zvířat, která znuděně pohazovala ocasem a odháněla mračna hmyzu. Z tlamy jim v horku visely jazyky. Pach zoologické zahrady se mísil s těžkým a sladkým zápachem vedlejší řeky, která tekla kolem parku. Ukázali jsme Victorii unaveného tygra a několik zádumčivých opic, ale dítě se mi při tulilo k vlhké košili a usnulo. Když znovu zaútočil déšť, ukryli jsme se v malém altánku. Přístřeší s námi sdílel šesti, sedmiletý chlapec, který nás pozoroval přes nemluvně, položené na popraskaném kameni. Chlapec občas zamával rukou a odehnal mouchy, jež se vznášely nad dětským obličejíkem. Amrita se s ním pokusila promluvit, ale on tam jen tiše seděl a pozoroval ji velkýma hnědýma očima. Vložila mu do ruky několik rupií s propiskou a odešli jsme.

V hotelu fungovala elektřina, ale těžce pracující klimatizace pokoj dostatečně nezchladila. Amrita se vysprchovala jako první, já si sundal mokrou košili a zaslechl těžké zaťukání na dveře.

„Ach. Pane Luczaku! Namastey.“

„Namastey, pane Kristino.“ Stál jsem ve dveřích a zablokoval je.

„Skončila vaše transakce úspěšně?“

„Ano, děkuji vám.“

Pozvedl husté obočí. „Ale ještě jste báseň pana Dase nečetl?“

„Ne, ještě ne.“ Připravil jsem se na žádost, abych mu rukopis půjčil.

„Ano, ano. Nechci vás otravovat. Čekám, že se s panem M. Dasem setkáte a chci vám dát toto.“ Podal mi zmuchlaný papírový sáček.

„Neplánuji se setkat s –“

„Ano, ano.“ Krishna pokrčil rameny. „Ale kdo ví? Sbohem, pane Luczaku.“ Potřásl jsem mu rukou. Než jsem se do sáčku stačil podívat, už zmizel. Procházel chodbou, hvízdal si a směřoval k výtahům.

„Kdo to byl?“ zavolala Amrita z koupelny. Posadil jsem se na postel.

„Krishna,“ řekl jsem a otevřel sáček. Ležel tam předmět zamotaný v hadrech.

„Co chtěl?“

Zíral jsem na věc ve vlastních dlaních. Automatická pistole: kovová, chromovaná, miniaturní. Byla malá a lehká jako kapslíkovka, se kterou jsem si hrál jako chlapec. Ale otvor hlavně vypadal dost realisticky, a když jsem zjistil, jak vytáhnout malý zásobník, vypadaly realisticky i nábojnice. Mrňavá písmenka nad držadlem hlásala GUISEPPE 0.25 CALIBRE.

„Sakra, do prdele,“ zaklel jsem tiše.

„Říkám, co chtěl?“ zavolala Amrita. „Nic!“ odpověděl jsem a rozhlédl se. Čtyři kroky mě odnesly ke skříni. „Jen se chtěl rozloučit.“

„Co jsi teď říkal?“

„Nic.“ Nacpal jsem do sáčku pistoli a zásobník odděleně. Pevně jsem je zamotal do hadrů a sáček zahodil co nejdál na polici nad věšáky.

„Něco jsi mumlal,“ namítla Amrita, když se vynořila z koupelny.

„Jen jsem tě chtěl popohnat,“ odvětil jsem, vyndal si ze skříně zelenou pletenou košili a hnědé kalhoty a zavřel dveře.

Taxík jsme si objednali na ráno ve čtyři čtyřicet pět. Zaveze nás na letiště. Spát jsme šli brzy. Ležel jsem jen tak celé hodiny, a jak se mé oči přizpůsobovaly temnotě, sledoval jsem, jak se pomalu zaostřují obrysy nábytku.

Prohlásit, že jsem se cítil sám se sebou nespokojený, by nebyla úplná pravda. Ležel jsem tam ve vlhké kalkatské noci a uvědomil si, že byly všechny mé činy ve městě zbytečné, váhavé nebo obojí. Polovinu pobytu jsem se choval jako hloupý turista a druhou polovinu jsem nechal místní lidi, aby se mnou jako s hloupým turistou zacházeli. O čem jsem chtěl sakra psát? Jak jsem se od toho města

nechal bezdůvodně vyděsit? Mé reakce nekontrolovala logika, ale strach... bezejmenný a hloupý strach.

Krishna. Ten šílený blázen. *Na co je ta zbraň?* Pokusil jsem se sám sebe přesvědčit, že zbraň představuje další Krishnovo nesmyslné, melodramatické gesto. Ale co když se jedná o součást nějakého složitého podvodu? Co když kontaktoval policii a prozradil jim, že má ten Američan u sebe ilegální zbraň? Posadil jsem se na postel, pokožku zalitou studeným potem. Ne. Jak by to Krishnovi pomohlo? *Jsou v Kalkatě pistole protizákonné?* Pokud jsem věděl, v Kalkatě sídlí N. R. A. (Společnost střelných zbraní).

Někdy před půlnocí jsem vstal a rozsvítil malou stolní lampu. Amrita se převrátila, ale neprobudila se. Victoria spala pod lehkou pokrývkou se zvednutým zadečkem. Do ticha jemně cvakly západky na kufříku.

Stránky byly zažloutlé, otrhané a rozházené. Ale autor je očísloval tlustými tahy plnicího pera, takže jsem je během několika minut seřadil. Bylo to pět set stran – pěkná hromádka poezie. Když jsem si představil nakladatele kteréhokoliv amerického časopisu, který je konfrontován s pěti sty stránkami veršů, musel jsem se usmát.

Žádná přední strana, žádný název, žádný dopis, ani autorovo jméno na jednotlivých stránkách. Kdybych nevěděl, že ta masivní práce patří údajně M. Dasovi, z rukopisu bych to v žádném případě nezjistil.

První stránka vypadala jako laciný průklep. Naklonil jsem se ke světlu a začal číst.

A démon Mahishasura
Vystoupil ze své odporné díry
A svolal k sobě mohutnou armádu
A Devi, Bhavani, Katyaiani;
Parvati v mnohých róbách
Dala Šivovi sbohem a vyrazila
Do poslední bitvy proti svým nepřátelům.

Několik dalších hrubých veršů popisovalo odporného démona Mahishasuru, mocné a zlé stvoření, které ohrožovalo i samotné bohy. Pak se na třetí straně styl a „hlas“ drasticky změnil. Naškrábanou poznámku jsem si přeložil jako *Kalidasa: Kumarambhava 400 n. l, nový překl.*

Obávané hejno zlých ptáků
připravené k radovánkám a pozření armády démonů
proletělo nad zástupem bohů
a jako oblak zakrylo slunce.

Hadi černí jako jemné saze náhle
z obrácených hlav chrlili jed,
děsivé tvary nesli,
objevili se na cestě Parvati

Slunce odělo děsivý háv
velkých a hrozných hadů propletených,
jako by chtělo ukázat svou radost
nad smrtí boha či démona.

Zazíval jsem. „Obávané hejno zlých ptáků.“ Bůh mě chraň, až to předám Chetu Morrowovi. Jestli to dovezu Abe Bronsteinovi jako „nový Dasův epos“, nic mě nezachrání. Prolistoval jsem několik stránek stejných, těžkopádných veršů. Jediný důvod, proč jsem práci neodložil, byla nepatrná zvědavost, jak Parvati udolá zjevně neporazitelného démona Mahishasura. Odstavec za odstavcem popisovaly zahájení bitvy mezi bohy a demony. Starodávňý Homér říznutý Rodem McKuenem.

Od konce ke konci ozářil nebe
plameny ničící vše vůkol,
hrozným praskotem, srdce naplnily hrůzou
z bezmračné oblohy sjel blesk.

Zástup nepřátel se srazil

Píseň Kálí

Velcí sloni klopýtli, koně padali,
a vojáci se ve strachu tiskli jeden k druhému,
jak otřásla se zem a povstal oceán
aby rozechvěly hory.

A před horou nepřátel božích psi pozvedli čumáky,
aby se podívali na slunce,
pak zavyl řevem, který řezal ušní bubínky,
a mrzce uprchli.

S tím jsem se dokázal ztotožnit. Přesto jsem četl dál. S
bohyní Parvati to vypadalo bledě. I za pomoci velkého boha
Šivy nedokázala mocného Mahishasuru porazit. Parvati se
znovu narodila jako válečnice Durga, deset rukou mávalo
bitevními zbraněmi. Boj pokračoval, milénia mýjela, ale
Mahishasura nemohl být poražen.

A před samotným diskem slunce
společně hýkali šakali,
jako by se těšili na chlemtání krve
nejmocnějších z bohů, jež v bitvě padnou.

Bozi ustoupili z pole, aby zvážili své možnosti.
Smrtníci je prosili, aby neopouštěli zem a nevydali je
Mahishasurovi na milost.

Bozi došli k tvrdému rozhodnutí. Společná vůle všech
bohů se spojila k černému cíli. Z čela Durgy vyskočila
bohyně, jež nebyla víc svatá než démon. Měla sílu
znovuzrození, zosobňovala násilí, neomezovala ji pouta
času, která držela bohy a lidi v šachu. Kráčela po nebi
ukrytá v temnotě hlubší než noc a budila strach v srdcích
samotných božstev, která ji stvořila.

Povolali ji do bitvy. Přijala. Ale než se postavila
Mahishasurovi a běsnícím legiím démonů, vyžádala si oběť.
A ta oběť byla hrozná. Ze všech měst a vesnic na mladé
zemi přinesli před hladovou bohyni muže a ženy, děti a

starce, panny i prostopášnice. Dasova jen těžko rozluštitelná
poznámka hlásala: *Bhavabhuti Malatimadhava*.

Ted' probrala se hrůza toho místa, obklíčení
Hordou odporných d'áblů; plameny
Pohřebních hranic jen zřídka rozdají své smutné světlo
Plné živých obětí, aby pohltily

Obávanou tmou, jež je obklopuje. Bledí duchové
Duchové a odporní goblini, jejich disharmonický smích.
Jekot, pronikavé vřeštění, jež se nese vůkol.

Všichni zdraví Dobu Kálí.
Doba Kálí začala.
Všichni zdraví Dobu Kálí.
Ted' se zpívá Píseň Kálí.

To by pro jednu noc stačilo, ale na židli mě zdržela další
řádka. Zamrkal jsem a četl dál.

Komu: Úřad centrální výstavby.
Od: I. A. Topf a synové, Erfurt
Záležitost: Krematorium 2 a 3
Posíláme doklad na vaši objednávku
Na pět trojitých pecí
Včetně dvou elektrických výtahů
Na zvedání mrtvol
A jeden výtah nouzový.
Praktická instalace na přehazování uhlí
Byla objednána
stejně jako transport popela.
Zaručujeme efektivitu
Uvedených pecí
Stejně jako jejich trvanlivost,
Použití nejlepšího materiálu
A bezchybné zpracování.

Píseň Kálí

Čekáme další zprávu,
Jsme Vám k službám,
I. A. Topf a synové,
Erfurt.

A pak se styl bez přechodu změnil v *sambhava* pátého století.

Obloha chrlila proudy žhavého popela, se
kterým se mísila krev a lidské kosti,
Dokud hořící nebe nenaplnil kouř,
jenž nesl příšerný puch osla.

Sláva, sláva! Camunda Kali. Mocná bohyně, sláva!
Chválíme tvou postavu při tanci,
Jež plní Šivův dvůr radostí,
Tvá noha klesá na kouli země.
Temnota, jež tě ukrývá a šatí, tvé kroky,
jež se zvedají sem a tam; roztočené drápy rvou
Půlměsíc tvého čela z roztržené planety

To byl pouhý začátek básně, jež se přede mnou otevírala
jako tmavá květina. Chvillemi se objevil Dasův silný
poetický hlas, vzápětí znovu zmizel a nahradila ho klasická
véda nebo zpráva z archivu, či banální tón žurnalistiky. Ale
píseň zůstávala stejná.

Bohové po celé věky kuli plány, jak černou sílu, kterou
stvořili, zkrotit. Udělali kolem ní hranici, uklidňovali ji,
ukryli v panteonu, ale její podstatu popřít nemohli. Ona
samotná – bohyně – v dobách, kdy ostatní božstva v
lidských vzpomínkách bledla, sílila. Neboť ona jediná
zosobňovala druhou temnou stránku jinak vlídného
vesmíru – vesmíru, jehož realitu po celá milénia vytvářelo
vědomí bohů a lidí zároveň.

Ale ona nebyla produktem vědomí. Vznikla jako střed a
zbytek všech atavistických pohnutek a činů, jaké se tvrdě a
vědomě snažili po deset tisíc let hodit za hlavu.

Báseň rozvíjela bezpočet nepatrných příběhů, anekdot a lidových pověr. Celek nesl neurčitou chuť pravdy.

Každý příběh popisoval jednu díru ve smysly utlumující látce skutečnosti, díru, kterou jste mohli tiše zaslechnout Píseň Kálí. Lidé, místa a chvíle se proměnili v kanály, v díry, kudy proudila mocná energie.

V tomto století se Píseň Kálí proměnila v chorál. Kouř obětí stoupal k mračnům, kde Kálí žije, *a bohyně se probudila, aby naslouchala své písni.*

Stránka po stránce. Občas byly celé řádky zmatené, jako by je naťukal člověk, který mlátil do kláves pěstmi. Jindy se nedaly stránky načmárané angličtinou rozluštit. Jasně stránky rušily části sanskrtu a bengálštiny, které okupovaly okraje. Ale náhodnost obrazů zůstala.

– Prostitutka na Sudder Street zavraždila svého milence a nadšeně pozřela ve jménu lásky jeho tělo.

Doba Kálí začala.

– Výkřiky unikají z mrtvých břich zmasakrovaných milionů naší moderní doby, chorál utrpení z masových hrobu, jež hnojí naše století.

Právě se zpívá Píseň Kálí.

– Siluety hrajících si dětí jednou provždy vyleptal na rozbitou zeď záblesk bomby, jež sežehla beton a obarvila ho na černo.

Doba Kálí začala.

– Otec vytrvale čekal, až se vrátí domů ze školy poslední z jeho čtyř dcer. Jemně jí přiložil ke spánku revolver, dvakrát vystřelil a uložil její teplé tělo vedle matky a sester.

Policie ho našla, jak tichým postavám tiše zpívá ukolébavku.

Právě se zpívá píseň Kálí.

Přestal jsem, když už mi chybělo pouze sto stránek. Oči se mi samy zavíraly a dvakrát jsem se probudil s bradou na

Píseň Kálí

hrudi. Neohrabaně jsem nacpal rukopis do kufříku a zkontroloval hodinky na nočním stolku.

Bylo tři čtyřicet pět ráno. Za pár minut spustí budík a musíme se připravit na cestu na letiště.

Pokud do zpátečního letu počítám zdržení v Londýně, pak se jedná o dvacet osm hodin dlouhý maratón.

Zasténal jsem vyčerpáním a zalezl vedle Amrity do postele. Poprvé mi pokoj připadal příjemně chladný. Přitáhl jsem si pokrývku a na pár minut zavřel oči. Pár minut, zdřímnutí, pak spustí budík a musíme se oblékat.

Jen pár minut.

Probudil jsem se někde jinde. Někdo mě tam odnesl. Je tma, ale zjistit, kde jsem, mi nedělá žádné potíže.

Je to chrám Kálí.

Bohyně stojí přede mnou. Nohu zvedá nad prázdným místem. Všechny čtyři ruce má prázdné. Ležím na zemi po jejím boku, takže jí nevidím do obličeje.

Nemám strach.

Uvědomuji si, že jsem nahý. Na tom nesejde. Ležím na rákosovém koberečku, na kůži cítím chlad. Sochu ozařuje několik svící. Vzduch páchne pižmem a kadidlem. Odněkud se ozývají vysoké mužské hlasy a jejich zpěv. Nebo slyším jen zvuk pohybující se vody. Není to nijak důležité.

Socha se pohybuje.

Kálí obrací hlavu a dívá se na mě.

Cítím jen úžas. Udivuje mě její krása. Má oválný, dokonalý, ruměncem zalitý obličej, plné a vlhké rty. Usmívá se na mě.

Vstávám. Bosé nohy vnímají rovnoběžné vlny koberce. Fouká vítr a na holém podbřišku a břiše mi naskakuje husí kůže.

Kálí se pohybuje. Kroutí prsty. Ohýbá paže a nabírá rovnováhu. Chodidlo došlapuje na piedestal a bohyně se lehce staví na obě nohy. Její zářivé oči mě ani na chvíli neopouštějí.

Zavřu víčka, ale vize přetrvává. Vnímám jemné světlo na jejím těle. Má vysoká a plná ňadra plná slibů. Uprostřed se zvedají široké bradavky. Vysoký, nemožně úzký pas a rozšiřující se plné boky, stvořené jako kolébka pro mužský podbřišek. Má měkké břicho, vystouplý pŕlměsíc, který vrhá stín na tmavé chloupky v podbřišku. Stehna tanečnice se nedotýkají, ale tvoří smyslnou křivku. Má miniaturní a velmi klenutá chodidla. Kotníky jí objímají náramky. Jak se pohybuje, cinkají. Roztahuje nohy a já vnímám v trojúhelníkovém stínu záhyby – měkkou, zaoblenou šterbinu.

Můj penis se pohybuje, tvrdne a toporně se zvedá do nočního vzduchu. Cítím, jak mnou proudí síla, soustředuje se mezi nohy a přitahuje varlata k tělu.

Kálí lehce sestupuje z piedestalu. Její náhrdelník tiše chřestí, náramky na kotnících zvoní, bosá chodidla měkce plácají o kamennou zem.

Stojí ode mne pět kroků. Její paže se pohybují, vlní se jako smyslné rákosí v nejasném vánku. Celé její tělo se kývá v pulzujícím rytmu šplouchající řeky. Zvedá levé koleno. Zvedá ho, dokud se nedotkne loktu ohnuté ruky. Z voňavé kůže a jejích záhybů ke mně přichází vůně ženy.

Chci k ní přistoupit, ale nedokážu se pohnout. Bušící srdce mi zaplní hrud' rytmem náboženského zpěvu. Mé boky se začínají samy od sebe pohybovat, nedobrovolně vystřelovat nahoru. Všechno mé vědomí se koncentruje do spodní části mého pulsujícího penisu.

Kálí zhoupne levou nohu a položí ji na zem.

Kráčí ke mně. Náramky cinkají.

Unnala-nabhi-pamke-ruha, zpívá řeka a já jí dokonale rozumím.

Čtyři ruce se kývají v tichém tanci. Prsty se kroutí, špičky se dotýkají a půvabně ke mně plují voňavým vzduchem. ňadra jí těžce poskakují.

Vítězství ve tváři Dcery hory.

Postoupí o další krok. Prsty se jí zhoupnou, pohladí mi tvář a hladce mi přejedou rameno. Zakloní hlavu a v návalu

Píseň Kálí

vášně přivře oči. Vidím její dokonalé rysy, ruměncem zalité tváře a roztřesená ústa.

Kamkhya?

Iva yenavabhati Sanbhur api.

Jayati purusayitays tadananam Saila-kanyayah.

Při dalším kroku mě objímá rukama. Její dlouhé vlasy mi jako stružky na měkkém úbočí padají na ramena. Má jemně parfémovanou žhnoucí kůži, v něžném údolí mezi ňadry se jí třpytí pot. Dvě ruce mě drží za ramena, třetí mi lehce laská tvář. Čtvrtá postupuje a jemně mi sevře varlata. Úzké prsty mi přejedou po celé délce pevného přirození a lehce přejedou jeho špičku.

Jsem Sambhu-Šiva vystupující jako Višnu

Z pupíku mi stoupá lotos a jeho stonek

Nedokážu udusit vlastní zavzdychání. Má erekce se dotýká zaoblení jejího břicha. Podívá se dolů, pak se její překrásné oči přes těžké řasy ke mně chtivě obrátí. Měkké ochlupení jejího *mons veneris* se ke mně tiskne, odtahuje se pryč a znovu se vrací.

Konečně se dokážu pohnout. Přiblíží se ke mně a já ji okamžitě obejmou rukama. K tělu mi přilepí její ňadra. Její ruce mi jezdí po zádech. Zvedá pravou nohu, hází mi ji přes bok, vede mě prsty a usedá na mě. Kotníky mi zarazí pod vystrčený zadek.

Kali, Kali, balo, bhai

Zpěv plní svět rytmem našich pohybů. Její tělo mě pálí. O krk mi otírá mokrá ústa a snaží se najít můj jazyk. Pevně ji svírám a zvedám. V potu mi po hrudi klouzají její ňadra. Prohýbám chodidla a napínám lýtku ve snaze proniknout do Kálí ještě hlouběji.

Vesmír se zužuje na ohnivý kruh, který se ve mně zvedá, roste a exploduje.

Jsem Šiva

Kali, Kali balo bhai

Kali bai aré gaté nai

Jsem Bůh

„Ježíši Kriste!“ Posadil jsem se na postel. Pokrývky jsou nasáklé mým potem, spodní díl pyžama mokrý od rostoucí skvrny ejakulace.

„Ach, bože.“ Uložil jsem si rozbolavělou hlava do dlaní a houpal ji. Amrita byla pryč. Závěsy proudilo dovnitř těžké sluneční světlo. Cestovní budík ukazoval deset čtyřicet osm.

„Sakra, sakra práce.“ Přešel jsem do koupelny, hodil pyžamo do pytle se špinavým prádlem a vydrbal se pod proudem vody. Když jsem se o patnáct minut později vynořil, ještě se mi třásly ruce i nohy. Hlava mě tak bolela, že mi v periferním vidění poskakovaly barevné tečky.

Rychle jsem se oblékl a vzal si čtyři aspiriny. Na bledých tvářích mi čnělo tmavé strniště, ale rozhodl jsem se, že se neoholím. Z koupelny jsem vyrazil právě ve chvíli, kdy se vrátila Amrita s Victorií.

„Kde jsi sakra byla?“ vyštěkl jsem.

Na místě přimrzla, úsměv jí pomalu povadl. Victoria na mě zírala jako na cizince.

„No?“

Narovnala záda. Její hlas zněl nevzrušeně. „Vrátila jsem se do obchodu se sáří, abych sehnala Kamakhyinu adresu. Snažila jsem se tam zavolat, ale telefon nejde. Když zůstaneme ještě jeden den, chtěla jsem materiál vyměnit osobně. Copak jsi neviděl mou zprávu?“

„Teď už jsme měli být téměř v Londýně. Co se sakra stalo?“

Měl jsem hrubý hlas, ale vztek už začínal utichat.

„Co tím myslíš, Bobby? No co tím myslíš?“

„Myslím tím, co se stalo s tím blbým budíkem, s taxíkem, co jsme si objednali, a s letadlem BOAC? To tím myslím.“

Amrita rychle popošla a uložila dítě. Přešla k oknu, rozhrnula závěsy a založila si ruce. „Ten *blbej budík* spustil ve čtyři. Já vstala. Ty jsi odmítnul, i když jsem s tebou třásla. Když jsem tě nakonec posadila, řekl jsi: *Počkáme*

ještě jeden den. A to všechno kvůli tomu, že jsi celou noc seděl a četl.“

„To že jsem řekl?“ zavrtil jsem hlavou a posadil se na okraj postele. V hlavě mi pulzovala nejhorší kocovina na světě a hrozila, že mě přinutí zvracet. *Kocovina z čeho?* „To jsem řekl?“

„To jsi řekl.“ Měla chladný hlas. Za léta manželství jsem na ni křičel jen velmi málo.

„Sakra. Promiň. Nebyl jsem vzhůru. Ten prokletý rukopis.“

„Tvrdil jsi, že počkáš a přečteš si ho v letadle.“

„Jo.“

Amrita spustila ruce a přešla k zrcadlu, aby si urovnala uvolněný pramen vlasů. Do rtů se jí vracela barva. „To je v pořádku, Bobby. Zůstat tady další den mi nevadí.“

Hrdlo mi sevřela naléhavá myšlenka. Vlastní hlas mi připadal cizí. „Sakra, mně to vadí. Ty a Victoria tady už ani jeden den nezůstanete. V kolik letí Air India do Dillí?“

„V devět třicet a v jednu. Proč?“

„Poletíte v jednu a chytíte spojení Pan Am z Dillí.“

„Bobby, to bude znamenat... Co myslíš tím *chytíte!* Proč nepojedeš? Máš už ten rukopis.“

„Pojedete vy dvě. Dnes. Musím dokončit něco s tím odporným článkem. Jeden den to spraví.“

„Ach, Bobby, nerada cestuju s Victorií sama –“

„Já vím, drahá, ale nedá se nic dělat. Pojd', znovu ti zabalíme věci.“

„Ještě zabalené jsou.“

„Dobrá. Připrav tedy Victorii a dej dohromady tašky. Půjdu dolů, seženu taxík a nosiče.“

Políbil jsem ji na tvář. Normálně by se hádala, že se chovám jako diktátor, ale zaslechla něco v mém hlase.

„Dobrá.“ připustila, „ale raději si pospěš. Jak víš, v Indii si nemůžeš letenky rezervovat telefonicky. Musíš se prostě objevit včas a vystát frontu.“

„Jo. Hned jsem zpátky.“

„Pan Gupta?“ Telefon v hale fungoval.

„Haló. Ano. Haló?“

„Pane Gupta, tady Robert Luczak.“

„Ano, pane Luczaku. Haló?“

„Poslouchejte, pane Gupto, chci, abyste mi zařídil setkání s M. Dasem. Soukromou schůzku. Jen on a já.“

„Cože? Cože? To není možné. Haló?“

„Raději to zařídte, pane Gupto. Použijte veškeré kontakty, co máte, a sdělte Dasovi, že se s ním chci *dnes* setkat.“

„Ne, pane Luczaku. Vy to nechápete. M. Das nikomu nedovolil, aby –“

„Ano, to už jsem všechno slyšel. Ale jsem si jistý, že se se mnou setká. Trvám na tom, abyste to vyřídil, pane Gupto.“

„Je mi moc líto, ale –“

„Poslouchejte, pane, vysvětlím vám situaci. Moje žena a dítě za pár minut opouštějí Kalkatu. Já odlétám zítra. Jestli musím odletět, aniž bych se setkal s Dasem, pořád musím napsat ten článek pro *Harpera*. Chcete si poslechnout, co ten článek přinese?“

„Pane Luczaku, musíte pochopit, že zařídít vaše setkání s M. Dasem je naprosto nemožné. Haló?“

„Můj článek přinese tvrzení, že jste se z důvodu, který znají pouze členové Bengálského sdružení spisovatelů, pokusili o největší literární podvod od doby podvodu Clifforda Irwinga. Ze stejného, pouze vám známého důvodu, skupina přijala peníze výměnou za rukopis, který označila za práci člověka mrtvého osm let. A co ještě víc –“

„To vůbec není pravda, pane Luczaku! Není to pravda a můžeme vás dát k soudu. Obvinění popřeme. Pro taková tvrzení nemáte žádný důkaz.“

„A co víc. Tato skupina předložila pornografickou oslavu místní bohyně – démona a pošpinila tak jméno velkého básníka. Vyšší kalkatské zdroje tvrdí, že to Sdružení spisovatelů možná udělalo kvůli vlastním kontaktům se skupinou nazývanou Kapitalikové – zákonem

zakázaným kultem, který je zapletený s podsvětím a údajně své hloupé bohyni přináší lidské oběti. Jak se vám to líbí, pane Gupto? Haló, pane Gupto? Haló?“

„Ano, pane Luczaku.“

„Co myslíte, pane Gupto? Mám to udělat, nebo si mám promluvit s M. Dasem?“

„Zařídíme to. Zavolejte prosím za tři hodiny.“

„Ach... a pane Gupto?“

„Ano.“

„Už jsem zaslal jednu kopii svého... ach... prvního článku nakladateli v New Yorku s instrukcemi, aby ji neotvíral, pokud se nezdržím na zpáteční cestě domů. Doufám, že nebude nutné tuto verzi uveřejnit. Daleko raději bych napsal článek o Dasovi.“

„To nebude nutné, pane Luczaku.“

Všechny taxíky na letišťě Dum Dum řídili veteráni z indicko-pákistánské války v roce 1971. Náš řidič měl zjizvenou tkáň na pravé tváři a přes oko širokou černou pásku, která mě při našem kličkování hustou dopravou na VIP dálnici vedla ke spekulaci o jednostranném vidění a hloubce vjemů.

Znovu přšelo. Okolí získalo barvu bláta – mračna, široké plátěné a plechové boudy, jež se lepily jedna na druhou, i vzdálené továrny. Celé scéně dodávaly barvu pouze rudé a bílé pruhy na řídce rostoucích banyánech poblíž silnice. Na okraji města se stavěly nové obytné domy. Poznal jsem, že jsou nové jen kvůli bambusovému lešení a buldozerům, které stály v blátě poblíž. Ale budovy samotné vypadaly zchátrale a věkem poznamenané jako nejstarší ruiny v centru města. Za buldozery se táhly chatrče, obydlené zachumlanými postavami. Jednalo se o rodiny konstrukční čety nebo o nové obyvatele, kteří čekali, až se do domů nastěhují? Boudy tvořily s největší pravděpodobností jen jádro nového *chawlu* – roztahujícího se okraje dvě stě padesát čtverečních mil nacpaného slumu.

Po levici stál bílý nápis, který jsem zahlédl v noci. Tato strana hlásala –

KALKATA VÁM DÁVÁ SBOHEM
A PŘEJE HODNĚ ZDRAVÍ.

V bahně pod nápisem dřepěla žena, která měla na hlavě naskládané pánve a mohutný bronzový džbán.

Letiště bylo plné lidí, ale nebylo to tak hrozné jako tu noc, kdy jsme dorazili. Let do Dillí byl už plně obsazen, ale rezervaci právě někdo zrušil. Ano, letadlo Pan Am opouští Nové Dillí v sedm večer. Sehnat lístky je možné.

Odevzdali jsme zavazadla a prošli terminálem. Nenašli jsme prázdné židle a chvíli nám trvalo, než jsme našli tichý koutek, kde jsme mohli Victorii vyměnit plenku. Pak jsme zašli do malé kavárny pro pití.

Vyměnili jsme si pouze pár slov. Zdálo se, že se Amrita ztrácí ve vlastních myšlenkách, a mě pořád ukrutně bolela hlava. Chvilími jsem si vybavil úlomky snu – napětí a rozpaky mi sevřely vnitřnosti.

„Pokud nastane nejhorší situace,“ prohlásil jsem, „a zmeškáte spojení Pan Am dnes večer, můžeš přespát přes noc u tety v Novém Dillí.“

„Ano.“

„Nebo zůstat v nějakém dobrém hotelu poblíž letiště.“

„Ano, to můžu.“

Do kavárny se nacpala skupina belgických turistů. Jedna z nich, neuvěřitelně ošklivá žena v síťovaných kalhotách, nesla velkou sádrovou sošku sloního boha Ganeshe. Všichni se hlasitě smáli.

„Až dorazíš do Bostonu, zavolej Dana a Barb,“ pokračoval jsem.

„Dobře.“

„Měl bych tam dorazit den po tobě. Hele, zavoláš z letiště Heathrow svým rodičům?“

„Bobby, vážně by mi nevadilo zůstat ještě jeden den. Můžeš potřebovat pomoc... s překladem. Je to kvůli rukopisu, že?“

Zavrtěl jsem hlavou. „Moc pozdě, drahá. Už máš naložená zavazadla. Věřím, že ty bys bez šatů přežila, ale bez plenek najedno použití jsme odsouzeni k záhubě.“

Amrita se neusmála.

„Vážně.“ zašeptal jsem a uchopil ji za ruku. „Právě jsem si domluvil nějakou doplňující práci s Guptou a těmi klauny. Sakra, nemám ještě dost materiálu na svůj článek. Jeden den by to měl spravit.“

Amrita přikývla a zaťukala mi na prstýnek. „Dobře, ale buď opatrný. Nepij vodu, která není z lahve. A jestli se vrátí Kamakhya, aby vyměnila mou látku, dej si pozor, ať ti dá jen to...“

Zašklebil jsem se. „Jo.“

„Bobby, proč jsi dnes nepustil dovnitř pokojskou?“

„Cože?“

„Aby uklidila. Těsně než jsme odjeli, jsi jí řekl, aby počkala do zítřka.“

„Ten Dasův rukopis,“ vyhrkl jsem. „Nechci, aby tam někdo čmuchal.“

Amrita přikývla. Dopil jsem zbytek teplé Fanty, podíval se na malého gekona, jak běží po zdi, a pokusil se nemyslet na automatickou pětadvacítku na polici hotelové skříně.

Letadlo pro cestující bylo připraveno. Políbil jsem obě na rozloučenou a Amrita si na něco vzpomněla. „Ach, v případě, že Kamakhya do hotelu nepřijde, stavil by ses pro tu látku u ní doma?“ Začala prohledávat kabelku.

„Je to tak důležité?“

„Ne, ale ráda bych, aby se to vyřešilo.“

„Proč jsi prostě její látku nevyměnila v tom obchodu?“

„Vše se stříhalo na míru. A byla jsem si jistá, že ji znovu uvidíme. Sakra, určitě jsem tady měla ústřížek. Nevadí. Tu adresu si pamatuju.“ Vylovila krabičku zápalek, kterou

sebrala v Princově salonu, a načmárala na vnitřní stranu adresu. „Jen když budeš mít čas,“ dodala.

„V pořádku.“ Čas mít nebudu. Ještě jednou jsme se políbili. Victoria se mezi námi kroutila, zmátl ji dav a hluk kolem. Položil jsem jí ruku na hlavičku a ucítil neskutečně měkké vlásky. „Mějte hezkou cestu. Uvidíme se za pár dnů.“

Na letišti Dum Dum neměli oddělené rampy. Cestující přešli mokrý asfalt a vylezli po schodech do čekajícího letadla Air India. Amrita se obrátila, a než zmizela ve francouzském airbusu, zamávala mi Victoriinou tlustou rukou. Normálně bych počkal, dokud se letadlo nezvedne.

Zkontroloval jsem hodinky a rychle se terminálem vrátil k řadě telefonů. Gupta odpověděl při pátém zazvonění.

„Vše zařízené, pane Luczaku. Tady je adresa...“ Hledal jsem zápisník, ale nakonec jsem vylovil krabičku od zápalek, kterou mi dala Amrita. Naškrábal jsem číslo a ulici vedle Kamakhyiny adresy.

„Ach... a pane Luczaku...“

„Ano?“

„Tentokrát přijďte sám.“

Když jsem vylezl z taxíku, přestalo pršet. Z ulic se zvedala pára a plula mezi starými budovami. Neměl jsem ani tušení, kam jsem se dostal. Adresa, kterou mi Gupta dal, představovala roh ulice ve staré části města, ale po cestě jsem nespatriil ani jedno známé místo.

Ulice a chodníky zaplnili po průtrži mračen lidé. Kolem projížděla kola s rozdrnčenými zvonky. Parný vzduch ještě zahustily výfuky motocyklů. Uprostřed rušné silnice ležel starý býk, na zádech řadu jizev a otevřených boláků. Doprava se mu vyhýbala.

Stál jsem a čekal. Chodník ve skutečnosti představoval čtyři stopy široký pruh dřavého bláta mezi struhou kanálu a zdmi starých budov. Mezi nimi jsem našel tři stopy široké škvíry. Když na mě zaútočil děsivý puch, přešel jsem ke zdi a nakoukl do jednoho úzkého otvoru.

Sledoval jsem v pohybujícím se davu každý obličej. Chodci si na tváře nasadili (jako ve všech velkých městech) masky spěchu a nervozity. Mnoho mužů mělo na sobě tuhé, polyesterové košile a kalhoty do zvonu. Udivilo mě, že znakem prestiže střední třídy je (u národa, který produkuje jedno z nejlepších a nejlevnějších vlněných oblečení) dražší a neprodyšný polyester. Občas se některý obličej pod mastnými černými vlasy podíval mým směrem, ale nikdo nezastavil – kromě pár nahých dětí ve špinavých khaki šortkách, které kolem mě několik minut tančily, volaly „Baba! Baba!“ a smály se. Nedal jsem jim žádné peníze, takže po několika minutách odběhly ve stříkancích vody ze strouhy kanálu.

„Jste Luczak?“

Nadskočil jsem. Ti dva muži se ke mně přikradli zezadu, zatímco jsem sledoval okolní dopravu. Jeden byl oblečený v běžném polyesteru, ale ten druhý měl na sobě zašpiněné khaki pracující třídy. Ani jeden nevypadal moc bystře či příjemně. Ten vysoký a štíhlý v potištěné košili měl obličej tvaru klínu s ostrými lícními kostmi a úzkými rty. Muž v khaki byl menší, těžší a vypadal hloupěji než jeho přítel. V jeho očích bylo něco ospalého, pohrdavého a já si vzpomněl na všechny rváče a utlačovatele, které jsem kdy znal.

„Jsem Luczak.“

„Pojďte.“

Vyrazili do davu tak rychle, že jsem se musel rozběhnout, abych je dohonil. Položil jsem jim několik otázek, ale jejich mlčení a řev ulice mě přesvědčily, abych zůstal zticha a pouze je sledoval.

Kráčeli jsme téměř celou hodinu. Na začátku jsem ztratil směr, ale brzy jsem už byl úplně dezorientován. Kvůli nízkým mrakům jsem postrádal možnost základní orientace podle slunce. Procházeli jsme nacpanými postranními uličkami, jež nebyly širší než škvíry mezi domy, i skutečnými škvírami, ucpanými lidmi a sutí. Několik takových uliček vedlo krátkými tunely na dvorky obytných budov. Všude pobíhaly, vřeštěly a posedávaly děti. Ženy si

zakrývaly svými sáří obličej a sledovaly nás tmavými očima plnými podezření. Další tunely ústily na další dvorky. Na rezavém zábradlí viseli staříci a skelným výrazem nás pozorovali. Kojenci vřeštěli. Na betonových odpočívadlech mezi schody hořely kuchyňské ohně, v hustém vzduchu visel kouř.

Další krátký tunel nás zavedl do několik bloků dlouhé uličky, kde se tísnilo víc lidí než na většině hlavních ulic Ameriky. Ta nás zavedla do míst, kde byly budovy srovnány se zemí a mezi hromadami sutiny se zvedaly stany a provizorní přístřeší. Jednu širokou jámu, možná suterén někdejší budovy, zaplavil monzunový déšť a špinavá voda z kanálu. Ve vodě se šplouchaly desítky mužů a chlapců, další skákali z oken v prvním podlaží budov okolo hnědého bazénu. Dva nazí chlapci se smíchem píchali holemi do tvora, ze kterého se vyklubala utopená a nafouklá krysa.

Pak jsme se úplně vymanili z obytné čtvrti a ocitli se v *chawlu* volně naskládaných kamenných zdí, bytů z pytloviny a několikapatrových budov ze starých reklamních tabulí, plechových desek a vybledlého dřeva. Na prázdném pozemku dřepělo dvacet, možná třicet mužů, kteří si tam odskočili ulevit. Kus dál na kamenné terase seděly za mladšími sourozenci dívky a pečlivě si vybíraly ze splených vlasů vši.

Jak jsme procházeli, všichni vyhublí psi utekli. Zdálo se, že žádnému nezůstaly instinkty obrany teritoria. Z hlubokých stínů průchodů nás sledovaly lidské oči. Každou chvíli vyběhlo nějaké dítě, natáhlo dlaň, ale rychle ho zavolal výkřik neviditelného dospělého.

Náhle se vzduch naplnil kadidlem a začal mě štípat do očí. Minuli jsme zchátralou zelenou budovu, která působila díky zvukům zvonků a náboženskému zpěvu, který unikal z vnitřního nádvoří, dojmem chrámu. Před zeleným chrámem vybírala stařena s vnučkou z velkého košíku kravský trus a formovala ho do tvaru hamburgerů, určených na večerní oheň. Celou zeď chrámu v délce třiceti stop lemovaly řady kulatých schnoucích kusů trusu s otisky prstů. Na druhé

straně rozblácené uličky pracovalo několik mužů na bambusovém rámu chatrče, menší než velký stan na kempování. Muži na sebe přestali dobrosrdečně pokřikovat a tiše sledovali, jak procházíme kolem. Jestli jsem měl ještě nějaké pochybnosti, že dva průvodci patří ke Kapalíkům, brázda ticha, jakou jsme za sebou necháván, je jednou provždy rozpustila.

„Je to ještě daleko?“ Znovu začínalo pršet a já zapomněl v hotelu náš deštník. Bílé kalhoty jsem měl už zablácené až ke kolenům. Mé hnědé Wallabees už nikdy nebudou takové. Zastavil jsem se. „Říkám, je to ještě daleko?“

Silný muž v khaki se obrátil a zavrtil hlavou. Ukázal prstem na zeď šedé průmyslové budovy, která se zvedala za mořem chatrčí. Posledních sto yardů jsme museli šplhat na rozblácené úbočí a já dvakrát upadl na kolena. Vrchol kopce strážil vysoký plot z pletiva, nahoře zdobený ostnatým drátem. Podíval jsem se na druhou stranu a spatřil rezavé barely od benzinu a mezi budovami prázdné koleje.

„Co teď?“ Obrátil jsem se, abych si vychutnal pohled na *chawl*.

Plechové střechy držel bezpočet kamení. Černá na šedé. Sem tam jsem spatřil ve tmavých průchodech plameny. V dálce, směrem odkud jsme přišli, se v hustém dešti zvedaly obytné budovy. Ze stovek zdrojů stoupal kouř a mizel na šedohnědé obloze.

„Pojďte.“ Hubený muž s ostrým obličejem roztáhl část plotu.

Zaváhal jsem. Srdce mi nebušilo jen od výstupu do kopce. Cítil jsem veselí a vnitřnosti stahující lehkost, jakou člověk prožije ve chvíli, kdy se blíží na konec vysokého skákacího prkna.

Přikývl jsem a prošel ohradou.

Oblast továrny byla úplně tichá. Uvědomil jsem si, jak jsem si zvykl na nepřetržité zvuky konverzace, pohybu... lidí v tom přeplněném městě. Jak jsme teď procházeli z jedné tmavé uličky do další, ticho houstlo jako vlhký vzduch. Nedokázal jsem uvěřit, že je továrna ještě v

provozu. Malé cihlové budovy málem přerostl plevel a popínavé rostliny. Vzdálená zeď, která kdysi nesla stovky skleněných tabulí, se mohla pochlubit pouze deseti, dvanácti neporušenými skly. Zbytek tvořily zubaté černé díry, kudy proskakovali černí ptáci. Všude stály prázdné barely od benzínu – kdysi byly zářivě rudé, žluté a modré, teď z nich opadávala rez.

Odbočili jsme do ještě užší uličky, do *slepé uličky*: Na místě jsem se zastavil. Rukou jsem vklouzl do pravé kapsy safari košile a nahmatl těžký, do dlaně padnoucí kámen, který jsem sebral na úbočí. Bylo to neuvěřitelné, ale když už jsem se tam dostal, necítil jsem strach, jen silnou zvědavost, co ti dva teď podniknou. Podíval jsem se přes rameno, abych si byl jistý, že mám volná záda, v duchu naplánoval ústup labyrintem uliček a znovu se obrátil ke dvěma Kapalikům. *Dej si pozor na toho silného*, varovala mě část podvědomí.

„Tam.“ Ten v khaki ukázal na úzké vnější dřevěné schodiště. Dveře na jeho vrcholu ležely trochu výš než dveře v prvním poschodí. Cihlovou zeď obrůstal břečťan. Nenašel jsem žádná okna.

Ani jsem se nepohnul. Rukou jsem sevřel kámen. Oba muži dlouho čekali, dívali se jeden na druhého, pak se obrátili na podpatku a vydali se zpět, kudy jsme přišli. Sunul jsem se zády ke zdi a nechal je jít. Poznal jsem, že nevěří, že je budu sledovat. Ještě chvíli jsem slyšel jejich kroky na šterku, pak zůstal jen zvuk mého těžkého dechu.

Vzhlédl jsem a podíval se na strmé schodiště. Pohled na vysoké zdi a úzký pruh oblohy vyvolal nepatrnou závrať. Náhle se z tmavé dutiny pod střechou zvedlo hejno holubů, zakroužilo, křídla zapraskala jako výstřely z pušky a ptáci zamířili k těžké obloze. Na to, že bylo půl čtvrté odpoledne, mi připadala velká tma.

Přešel jsem zpět k uličkám a podíval se oběma směry. Nejméně sto kroků nebylo nic vidět. Kámen v ruce mi připadal chladný a správně těžký – zbraň jeskynního muže. Jeho hladký povrch ještě špinila rudá hlína. Pozvedl jsem ho

Píseň Kálí

ke tváři a znovu se podíval do výše deseti metrů na dveře v zarostlé zdi. Ve dveřích byla skleněná tabule, ale někdo ji už dávno zamaloval.

Zavřel jsem na chvíli oči a zpomalil dech. Pak jsem kámen uložil do kapsy košile a vyšplhal po prohnílé schodišti, abych se setkal s tím, co mě tam čeká.

Kapitola dvanáctá

„...Ty svině Kalkato
Chčiješ žlutou lepru, jako žloutenkou
postiženou moč,
Jako velkou uměleckou fresku...“

– Tushar Roy

Místnost byla velmi malá a velmi tmavá. Uprostřed čtvercového dřevěného stolu stála miniaturní olejová lampa, nad louží žluklého *ghee* prskal otevřený plamen. Ale světlo, jež z ní vycházelo, pohltily otrhané černé závěsy, pověšené po obou stranách. Komora ani tak nepřipomínala pokoj, jako černou kryptu. U stolu čekaly dvě židle. Na otlučeném povrchu stolu ležela kniha. Ve špatném osvětlení jsem nerozeznal její název, ale abych knihu poznal, jsem nemusel číst. Byly to *Zimní duchové*, sbírka mých básní.

Dveře ústily do chodby tak úzké a tak černé, že jsem se málem usmál, a vzpomněl si na pout' ve starém Říčním parku. Rameny jsem otíral olámanou omítkou po obou stranách. Vzduch byl plný pachu shnilého dřeva a plísně, který ve mně vyvolal vzpomínku na doby, kdy jsem jako dítě zalezl pod přední laťkovou verandu a hrál si tam v šera a vlhké hlíně. Nebýt slabé záře olejové lampy, do úzké chodby bych nevstoupil.

Jak jsem vešel do místnosti, do obličeje mi narazil černý síťovaný závěs. Lehce jsem ho odsunul a látka se při doteku začala drolit jako opuštěná pavoučí síť.

Pokud mě měla vlastní kniha vyděsit, pak se tak stalo. Pokud mě měla uklidnit, pak selhala.

Zastavil jsem se čtyři stopy od stolu. Znovu jsem svíral v ruce kámen, ale připadal mi naprosto zbytečný – jako odpověď dítěte. Znovu jsem si vzpomněl na pout' v Říčním

parku a tentokrát jsem se chtěl nechtěl usmál. Jestli teď na mne ze závěsem kryté temnoty něco vyskočí, narazí obličejem na žulu.

„Haló!“ Černé závěsy můj výkřik utlumily stejně efektivně jako světlo. Plamen tančil v proudech vzduchu. „Haló! Ollie Oxen je venku! Hraje u konce! Pojd'te sem!“ Část mého podvědomí se chtěla začít absurditě takové situace smát. Druhá část chtěla křičet.

„Dobrá, tak s tím šou skončíme,“ promluvil jsem, postoupil vpřed, odsunul židli a posadil se ke stolu. Kámen jsem uložil jako hloupé těžítko na vlastní knihu. Pak jsem si založil ruce a narovnal se jako školák v první den školy. Uplynula nějaká chvíle. Neslyšel jsem jediný zvuk. Bylo tady takové horko, že mi z brady odkapával pot a tvořil na zaprášeném stole malé kroužky. Čekal jsem.

Pak plamen ohnul nový pohyb vzduchu.

Někdo se blížil černými závěsy.

Černou sít' odsunula vysoká postava, zaváhala ve stínu a pak se opatrně začala šourat do světla.

Nejprve jsem spatřil oči – vlhké, inteligentní oči, poznamenané časem a hlubokým poznáním lidského utrpení. Nebylo pochyb. Byly to oči básníka. Díval jsem se na M. Dase. Přistoupil blíž a já v záchvatu odporu sevřel okraj stolu.

Pozoroval jsem stvoření z hrobu.

Postava na sobě měla hadry, jež mohly představovat zbytky pohřebního rubáše. Zuby se leskly a předváděly nedobrovolný škleb – rty kromě otrhaných zbytků dužnatého masa opadaly. Nos málem zmizel a proměnil se v pulzující, vlhkou membránu syrové tkáně, která nedokázala ukrýt dva otvory v lebce. Kdysi impozantní čelo se ubránilo poškození spodní části obličeje, ale na pokožce vyčnívaly nepravidelné šupinaté prahy, do všech směrů se v podivných úhlech zvedaly chomáče bílých vlasů. Levé ucho se proměnilo v beztvarou hmotu.

M. Das si přitáhl drahou židli a já si všiml, že mu od prostředního kloubu chybí dva prsty pravé raky. Zbytky levé

ruky měl zamotané v hadru, přesto se mu nepodařilo ukrýt na zápěstí skvrny rozkladu, které odhalily svaly a šlachy.

Těžce se posadil. Masivní hlava mu poskakovala, jako by ji úzký krk nedokázal unést, hadry na hradním koši se rychle zvedaly a klesaly. Místnost naplnil zvuk přerývaného dechu.

„Lepra.“ To slovo jsem zašeptal, ale zdálo se mi, jako bych ho vykřikl. Plamínek divoce zamrkal a pohrozil, že zhasne. Přes olejovou lampu mě pozorovaly vlhké hnědé oči a já si všiml, že mu zmizela celá víčka. „Můj ty Bože,“ vydechl jsem. „Ach, drahý Bože. Dasi, co vám to udělali? Lepra.“

„Annno...“

Zvuk jeho hlasu jsem si nedokázal správně vysvětlit. Zničené rty některé zvuky popíraly, další dokázal vyslovit pouze s těžkými sykavkami, neboť jazyk narážel na odhalené zuby. Nevím, jak vůbec dokázal mluvit. Jako by to nebylo šílené samo o sobě, rozeznal jsem v těžkých, syčivých frázích oxfordský přízvuk a elegantní stavbu věty. Holé zuby smáčely sliny a vystříkly do světla lampy. Ale rozeznal jsem slova. Nedokázal jsem se pohnout, nedokázal jsem se odvrátit.

„Annno,“ zopakoval básník M. Das. „Lepra. Ale v těchto dnech se jí říká Hansenova nemoc, pane Luczaku.“ *Nemocccc, pannne Lusssaku.*

„Samozřejmě. Promiňte.“ Přikývl jsem, zamrkal, ale pořád jsem se nedokázal odvrátit. Uvědomil jsem si, že pořád pevně svírám okraj stolu. Otloučené dřevo mě nějakým způsobem pojilo s realitou. „Můj ty Bože,“ zopakoval jsem hloupě. „Jak se to stalo? Jak vám mohu pomoci?“

„Četl jsem vaši knihu, pane Luczaku,“ zasyčel M. Das. „Jste sentimentální básník.“

„Jak jste ji získal?“ *Idiote. Seber se.* „Myslím tím, proč vám ty verše připadají sentimentální?“

Das pomalu zamrkal. Poničená víčka klesla jako rozervané rolety, aniž by se jim podařilo zakrýt celé bělmo. S ukrytým inteligentním pohledem zjevení působilo tisíckrát

hrůzněji. Odolal jsem touze uprchnout a zadržel dech až do chvíle, kdy se na mě znovu podíval.

Dasův hlas zněl melancholicky. „Skutečně ve Vermontu tolik sněží, pane Luczaku?“

„Cože? Ach, vy myslíte... ano. Ano. Ne pořád, ale některou zimu. Zvláště pak v horách. Silnice a schránky označují tyčky a malé oranžové praporky.“ Blábolil jsem, ale kdybych to neudělal, musel bych si nacpat do pusy klouby ruky, abych udusil jiné zvuky.

„Achchch,“ vzdychl Das a ten zvuk zněl jako vzduch, který uniká z umírajícího mořského tvora. „Rád bych to viděl. Annno.“

„Četl jsem vaši báseň, pane Dasi.“

„Annno?“

„Myslím báseň o Kálí. To samozřejmě víte. Poslal jste mi ji.“

„Annno.“

„Proč?“

„Proč co, pane Luczaku?“

„Proč ji posíláte publikovat mimo vaši zem? Proč jste mi ji dal?“

„Musí být publikována.“ Dasův zvláštní hlas poprvé ukázal stopu emocí. „Vám se nelíbila?“

„Ne. Nelíbila se mi,“ přiznal jsem. „Vůbec se mi nelíbila. Ale byly tam části, jež jsou velmi... dobře se pamatují. Jsou hrůzné a dobře se pamatují.“

„Annno.“

„Proč jste ji napsal?“

M. Das znovu zavřel oči. Ta hrozná hlava se předklonila a mě na chvíli napadlo, že usnul. Zranění na hlavě ve světle lampy šedo zeleně žhnula. „Musí být publikována,“ zašeptal chraplavě. „Pomůžete mi?“

Zaváhal jsem. Nebyl jsem si jistý, zda myslel poslední větu jako otázku. „Dobrá,“ řekl jsem nakonec. „Vyprávějte mi, proč jste to napsal. Co tady děláte.“

Das se ke mně vrátil pohledem a v tom elektrickém kontaktu mi nějakým způsobem prozradil, že nejsme sami.

Obrátil jsem se stranou, ale našel jsem jen černotu. Ze tváří mi v hrozném žáru odkapával pot. „Jak jste...“ Zaváhal jsem. „Jak se vám to stalo?“

„Postižený leprou.“

„Ano.“

„Mnoho let jsem mezi ně patřil, pane Luczaku. Ignoroval jsem příznaky. Šupiny na rukou. Bolest, kterou následovala ztráta hmatu. I když jsem dával na turné autogramy a vedl na univerzitě semináře, cítil jsem to v rukou a tvářích. Pravdu jsem poznal krátce předtím, než se objevily otevřené boláky, kdysi před týdnem, když jsem zamířil k východu na otcův pohřeb.“

„Ale teď existují léky!“ vykřikl jsem. „Určitě jste to musel vědět... medicína! Teď se to dá vyléčit.“

„Ne, pane Luczaku, to se vyléčit nedá. I ti, kdo takové medicíně věří, tvrdí, že se dají symptomy pouze kontrolovat, občas zastavit. Ale já sledoval Gandhiho filozofii zdraví. Když se objevila vyrážka a bolest, postil jsem se, dodržoval diety, používal klystýr, očistil si tělo i duši. To jsem dělal celé roky. Nepomohlo to. Teď vím, že to k ničemu nebylo.“

Zhluboka jsem se nadechl a otřel si dlaně do kalhot. „No, jestli jste věděl, že –“

„Poslouchejte, prosím,“ zašeptal básník. „Nemáme moc času. Budu vám vyprávět jeden příběh. Psalo se léto roku 1969 – pro mě to znamená jiné století a jiný svět. Otce spálili v malé vesničce, kde jsem se narodil. Mnoho týdnů jsem už pozoroval krvácející boláky. Bratrům jsem řekl, že je to alergie. Hledal jsem samotu. Nevěděl jsem, co dělat.“

Dlouhá zpáteční cesta do Kalkaty mi poskytla čas k přemýšlení. Viděl jste někdy v naší zemi útulek pro postižené leprou, pane Luczaku?“

„Ne.“

„To buďte rád. Annno, mohl jsem odejít do ciziny. Měl jsem peníze. Lékaři v tak osvětlených národech, jako je ten váš, zřídka vyšší stadium Hansenovy nemoci spatří, pane Luczaku. Chápete, lepra v nejmodernějších národech ve skutečnosti neexistuje. Je to nemoc špíny, odpadu a

nehygienických podmínek, na jaké už Západ od středověku zapomněl. Ale v Indii na to nezapomněl nikdo. Ne, v mé milované Indii nikdo nezapomněl. Věděl jste, pane Luczaku, že žije v samotném Bengálsku půl milionu postižených leprou?“

„Ne,“ přiznal jsem.

„Ne. Ani já. Ale tak mi to řekli. Většina jich zemře, než nemoc postoupí, na něco jiného, chápete. Ale kde jsem byl v tom příběhu? Ach, ano. Večer jsem dorazil na nádraží Howrah. V tu chvíli jsem se už odhodlal k činu. Zvážil jsem cestu do zahraničí, kde by mi lékaři pomohli. Zvážil jsem léta bolesti, jak bude nemoc pomalu postupovat. Zvážil jsem možnost, že se vystavím ponížení a izolaci, jakou si taková léčba žádá. To jsem vše, pane Luczaku, zvážil, ale zamítl. A okamžitě jsem došel k rozhodnutí. Velmi jsem se uklidnil. Vyrovnal jsem se ten večer, jak jsem sledoval okénkem první třídy nádraží Howrah, sám se sebou i celým vesmírem.

Věříte v Boha, pane Luczaku? Já nevěřil. A nevěřím ani teď... nevěřím v žádného Boha světlé strany, tak je to. Jsou tady i jiní... ale kde jsem to byl? Ano. Opustil jsem v naprosto vyrovnaném stavu vlak. Mé rozhodnutí mi dovolilo, abych se vyhnul nejen bolesti nad vlastní invaliditou, ale i bolesti odchodu. Nebo jsem tomu alespoň věřil.

Daroval jsem na železniční stanici zavazadla překvapenému žebrákovi. Ach, ano, musíte mi odpustit způsob, jakým jsem vám včera rukopis předal, pane Luczaku. Ironie je jedna z mála mých potěšení. Jen bych to rád viděl. Kde jsme to byli? Ano, opustil jsem stanici a přešel k nádherné stavbě, které říkáme most Howrah. Viděl jste ho? Ano, samozřejmě jste ho viděl. Jak jsem hloupý. Vždycky jsem ho považoval za překrásný kus abstraktního sochařství, pane Luczaku, neoceněný jako většina dnešního umění. Tu noc byl most relativně pustý – přecházelo po něm jen několik set lidí.

Došel jsem doprostřed. Protože jsem nechtěl mít čas na rozmyšlenou, dlouho jsem neváhal. Musím přiznat, že jsem složil krátký sonet, můžete říct verš na rozloučenou. Také jsem býval sentimentálním básníkem.

Skočil jsem. Z prostředního oblouku. K tmavé vodě řeky Hooghly to bylo víc než třicet metrů. Zdálo se, že letím celé věky. Kdybych znal to nekonečné čekání mezi provedením a ukončením takové sebevraždy, naplánoval bych něco jiného. Tím si buďte jistý.

Voda je při pádu z takové výšky tvrdá jako beton, pane Luczaku. Když jsem dopadl, náraz mi vykvetl v lebce jako květina. Něco mi prasklo v zádech a v krku. Hlasitě. Jako zlomení tlusté větve.

Pak se mé tělo potopilo. Říkám *mé tělo*, neboť jsem v tu chvíli, pane Luczaku, zemřel. Není o tom pochyb. Ale stala se zvláštní věc. Lidský duch po smrti neodchází okamžitě, ale spíš sleduje události jako nezaujatý divák. Jak jinak bych dokázal popsat pocit, kdy jsem sledoval vlastní pokroucené tělo, jak klesá do bahna na dně řeky Hooghly? Jak jsem sledoval ryby, které mi žerou oči a měkké části vlastního těla. Jak jsem to vše sledoval a necítil zájem, ani hrůzu, jen vlašnou zvědavost? Takový mám zážitek, pane Luczaku. Tak vypadá obávaná smrt... je banální jako jiné nevyhnutelné činy, které tvoří naši malichernou existenci.

Nevím, jak dlouho tam mé tělo leželo, spojovalo se s říčním blátem, než mou postavu vyvrhl na břeh příliv, možná brázda vody po lodním šroubu. Našly mě děti. Píchaly do mě, a když propíchly klacky kůži, smály se. Pak přišli Kapalikové. Odnesli mě – něžně, přestože to pro mě tehdy nic neznamenalo – do jednoho z mnohých chrámů.

Probudil jsem se v objetí Kálí. Ona je jediným božstvem, které se staví smrti i času. Tehdy mě vzkřísila, pane Luczaku. Ale udělala to z vlastních důvodů. Jen z vlastních pohnutek. Jak vidíte, když mi Temná matka vrátila do těla dech, neodstranila útrapy mého postižení.“

„Jaké jsou ty cíle, pane Dasi?“ zeptal jsem se.

Básníkův rtů zbavený škleb představoval krutou imitaci úsměvu. „Přece to musí být jasné, abych použil své chudé nadání.“ doplnil Das. „Jsem básníkem bohyně Kálí. Jak jsem bezcenný, sloužím jí jako básník, kněz a Avatar.“

Během celé konverzace část mého podvědomí prožila pocit oddělení, o kterém se Das zmínil. Zdálo se mi, že se část mého já vznáší u stropu a sleduje celou výměnu s chladným pohledem, jež hraničil s lhostejností. Další část se chtěla hystericky smát, vykřiknout, převrátit v záchvatu nedůvěry stůl a uprchnout z nepříjemné temnoty.

„To je můj příběh,“ doplnil Das. „Co říkáte, pane Luczaku?“

„Říkám, že jste z vaší nemoci zešílel, pane Dasi.“

„Annno?“

„Nebo jste docela příčetný, ale hraje te něčí roh.“

Das neodpověděl, ale jeho zlé oči se rychle podívaly stranou.

„A další problém s vaším příběhem,“ pokračoval jsem. Udivil mě vlastní pevný hlas.

„A to?“

„Jestli vaše... jestli vaše tělo objevili teprve minulý rok, pochybuji, že by bylo co k objevování. Po téměř sedmi letech.“

Dasova hlava vystřelila jako děsivý čertík z krabičky. V temnotě kryté závěsy se ozvalo zaškrábání.

„Ach? Kdo tvrdil, že k objevení došlo minulý rok, pane Luczaku?“

Stáhlo se mi hrdlo. Bez přemýšlení jsem pokračoval: „Podle pana Muktanandajiho se tehdy přihodilo to mýtické vzkříšení.“

Horký vánek popohnal plamen a přes Dasův zničený obličej přetančily stíny. Hrozivý škleb se nezměnil. Ve stínech se znovu něco pohnulo.

„Achchch,“ vydechl Das. Zamotaná a rozdrcená ruka přešla v bezmyšlenkovitém gestu po stole. „Annno, annno. Čas od času... se... něco opakuje.“

Naklonil jsem se dopředu a nechal dopadnout ruku vedle kamene. Pohledem jsem hledal v leprou postižené postavě na druhé straně stolu lidskou bytost. Můj hlas zněl upřímně a naléhavě. „Proč, Dasi? Proboha, proč? Proč Kapitalkové? Proč tak obscénní epos o Kálí, která se vrací, aby ovládla svět, nebo o čem ta sračka je? Býval jste velký básník. Pěl jste písně pravdy a nevinnosti.“ Ta slova mi připadala nemastná neslaná, ale nevěděl jsem, jak to jinak podat.

Das se těžce opřel. Otevřenými ústy a nozdrami se ozýval rachot jeho dechu. *Jak dlouho může člověk v takovém stavu žít?* V místech, kde maso nezničila nemoc, vypadala pokožka průhledná a křehká jako pergamen. Jak dlouhá uplynula doba, kdy ten člověk naposledy spatřil sluneční světlo?

„V bohyni je velká krása,“ zašeptal.

„Krása ve smrti a rozkladu? Krása v násilí? Dasi, odkdy zpívá Tagorův učeň hymnu násilí?“

„Tagore byl slepý!“ V tom syčivém šepotu zazněla nová energie. „Tagore to neviděl. Možná ve chvílích, kdy umíral. Možná. Kdyby to dokázal, obrátil by se k ní, pane Luczaku. Až do naší noční komory vstoupí smrt a vezme nás do ruky, obrátíme se k ní všichni.“

„Útěk k určitému náboženství násilí neospravedlňuje.“ upozornil jsem ho. „Neospravedlňuje zlo, které zpíváte v té –“

„Zlo. Pchchch!“ Das vyplivl na zem žlutý chuchvalec. „Vy nic neznáte. Zlo. Žádné zlo neexistuje. Neexistuje žádné násilí. Existuje pouze *síla*. Síla je jediný velký princip vesmíru, pane Luczaku. Síla je jedinou *priori* skutečností. Veškeré násilí je pokusem prosadit sílu. Násilí je síla. Všechno, čeho se bojíme. Bojíme se, neboť na nás působí určitá síla. Všichni hledáme cestu, jak se od takového strachu oprostit. Všechna náboženství jsou pokusem získat *moc* nad silami, jež nás mohou kontrolovat. Ale *Ona* je naším jediným útočištěm, pane Luczaku. Jedině Ta, která hltá duše, nám může zajistit *abhaya mudras* a odstranit

veškerý strach. Neboť Ona má veškerou moc. Představuje moc převtělení, sílu, jež přesahuje čas a pochopení.“

„To je obscénní,“ namítl jsem. „Je to laciná výmluva pro krutost.“

„Krutost?“ Das se zasmál. Ten zvuk připomněl chřestění kamenů v prázdné urně. „Krutost? Jistě, dokonce i sentimentální básník, který blábolí o věčné pravdě, musí vědět, že je vaše takzvaná krutost jedinou realitou, kterou vesmír zná. Život se skládá z násilí.“

„To nepřijímám.“

„Ach?“ Das dvakrát zamrkal. Pomalu. „Nikdy jste neokusil víno moci? Nikdy jste nespáchal násilí?“

Zaváhal jsem. Nemohl jsem mu prozradit, že se většinu života snažím kontrolovat vlastní výbušnost. Můj Bože, o čem jsme to tady rozmlouvali? Co jsem tady dělal?

„Ne,“ odvětil jsem.

„Nesmysl.“

„Je to pravda, Dasi. Ach, dostal jsem se do pár rvaček, ale vždycky jsem se snažil násilí vyhnout.“ *Bylo mi devět, možná deset. Sarah bylo sedm, možná osm. V lese na okraji obory. „Sundej si kraťasy. Hned teď.“*

„To není pravda. Každý ochutnal krvavé víno Kálí.“

„Ne. Mýlíte se.“ *Facka do obličeje. Jedna. Druhá. Proud slz a pomalu poslechla. Mé prsty jí zanechaly na tenké ruce rudé značky.* „Jen nedůležité maličkosti. Dětské záležitosti.“

„Žádné nedůležité krutosti neexistují,“ opravil mě Das.

„To je absurdní.“ *Hrozné, naprosté vzrušení. Nejen z pohledu na její bledou nahotu a podivuhodná sexuální intenzita. Nikoliv, nejen to. Byla to její naprostá bezmocnost. Její podvolení se. Mohl jsem dělat, co jsem chtěl.*

„To se uvidí.“

Co jsem chtěl.

Das se těžce postavil. Já odsunul vlastní židli.

„Vydáte tu báseň?“ Jeho hlas skřípal a syčel jako uhlíky v chladnoucím ohni.

„Asi ne,“ přiznal jsem. „Proč nejdete se mnou, Dasi? Nemusíte tady zůstat. Pojdte se mnou. Publikujte ji sám.“

Jednou, když mi bylo sedmnáct, mě přiměl hloupý bratranec hrát s otcovým revolverem ruskou ruletu. Vložil do zásobníku jedinou nábojnici. Roztočil bubínek. Vzpomínám, jak jsem ve vteřině čistého a bezmyšlenkovitého chvástání pozvedl zbraň, přiložil si ústí ke spánku a zmáčkl spoušť. Kohoutek dopadl na prázdnou komoru, ale já se od té doby odmítám ke zbraním přiblížit. Teď jsem v kalkatské temnotě bezdůvodně ucítil, jak si znovu tlačím k hlavě hlaveň zbraně. Ticho se táhlo.

„Ne. Musíte to vydat. Jjje to důležité.“

„Proč? Nemůžete odtud odejít? Co vám můžou udělat víc, než už udělali? Pojdte se mnou, Dasi.“

Jeho oči se částečně zavřely a stvoření přede mnou přestalo připomínat člověka. Z hadrů ke mně dorazil pach hlíny a hrobu. V černotě za mými zády jsem zaslechl zřetelné zvuky.

„Vybral jsem si tady zůstat. Ale abyste odvezl Píseň Kálí do své země, je důležité.“

„Proč?“ zopakoval jsem.

Dasův jazyk připomínal malé růžové zvířátko, které se dotýká hladkých zubů a stahuje se zpět. „Je to víc než má poslední práce. Berte to za prohlášení. Zprávu o narození. Budete báseň publikovat?“

Sto úderů srdce mě v tichu přivedlo na okraj temné jámy, kterou jsem nechápal. Pak jsem nepatrně sklonil hlavu. „Ano,“ potvrdil jsem, „bude publikována. Možná ne všechno, ale tisk spatří.“

„Dobrá,“ vydechl básník a obrátil se k odchodu. Pak zaváhal a málem plaše se otočil. Poprvé jsem v jeho hlasu rozeznal lidskou touhu. „Je tady... ještě něco, pane Luczaku.“

„Ano?“

„Znamenalo by to, že se sem vrátíte.“

Při myšlence, že znovu po svém úniku do této krypty vstoupím, se mi málem podlomila kolena. „Co je to?“

Milhavě pokynul k *Zimním duchům*, ležícím pořád na stole. „Mám toho málo ke čtení. Ti... ti, kteří se starají o mé potřeby... mi občas knihy, když specifikuji názvy, přinesou. Ale často se vrátí se špatnými knihami. A já toho vím tak málo o nových básnících. Uděláte... mohl byste... pár knih podle vlastního výběru?“

Stařík doklopýtal o tři kroky dopředu a mě na hrůznou chvíli napadlo, že mi sevře prohníléma rukama dlaň. Zastavil se uprostřed pohybu, ale pozvednuté a ovázané ruce působily v bezmocném gestu žádosti ještě smutněji.

„Ano, seženu vám nějaké knihy.“ *Ale nevrátím se sem*, pomyslel jsem si. *Dám knihy vašim přátelům Kapalíkům, ale s návratem se jděte zahrabat.* Než jsem ty myšlenky stačil vyslovit nahlas, Das znovu promluvil.

„Zvláště rád bych si přečetl práci toho nového amerického básníka, Edwina Arlingtona Robinsona,“ vyrazil ze sebe rychle. „Četl jsem pouze jedinou jeho báseň *Richard Cory*, ale konec je tak překrásný, tak dokonale podobný mé vlastní situaci, mým ambicím, že o něm neustále sním. Mohl byste mi přinést takovou práci?“

Dokázal jsem jen zalapat po dechu. *Ten nový americký básník?* Nakonec jsem nevěděl co říct, děsilo mě, že přidám něco špatného, a jen jsem přikývl. „Ano,“ dostal jsem ze sebe, „pokusím se.“

Smutná pokroucená postava se obrátila a opustila místnost. Chvíli nato jsem udělal to samé. Černé závěsy se na mě lepily, jako by mě držely a nechtěly pustit, ale pak jsem byl volný. Svobodný!

Kalkata mi připadala nádherná. Slabé sluneční světlo filtrované mraky, davy lidí, výbuch odpolední dopravy – vše jsem pozoroval s nadšeným pocitem úlevy, která dodala scéně určitý jas. Pak jsem si vzpomněl na poslední Dasovy věty a zaútočily na mě pochybnosti. Ne, budu o tom přemýšlet později. Teď jsem byl volný.

Pod schody na mě čekali dva Kapalikové. Potřeboval jsem je jako průvodce jen na pár minut, aby mě odvedli přes *chawl* na hlavní ulici, kde se mi podařilo zastavit taxi. Než mě opustili, jeden z nich mi podal zašpiněnou kartu s načmáranou zprávou: *Před Kalighatem – 9.00.*

„Tam mám přinést knihy?“ zeptal jsem se toho hubenějšího. Přikývnutí na mě zapůsobilo jako souhlas i rozloučení.

Pak si začal černožlutý taxík razit cestu téměř nehybnou dopravou a já strávil deset minut tím, že jsem se radoval nad vlastním vysvobozením z napětí. *Sakra zážitek!* Tomu by Morrow nikdy neuvěřil. Už jsem tomu těžko věřil já sám. Seděl jsem tam, nejspíš mě obklopovali šílení kalkatští pouliční zločinci, a rozmlouval jsem se zbytky velkého světového básníka. *Sakra zážitek!*

Takový příběh nikdy u *Harpera* nevyjde. Možná *National Inquier* ale nikdy *Harper*. Hlasitě jsem se zasmál a malý upocený řidič se obrátil, aby se podíval na bláznivého Američana. Zašklebil jsem se a strávil několik minut vymýšlením možných titulků a úpravami článku, aby přinesl Morrowovi správně suchý a cynický postoj. Pozdě jsem si uvědomil, že jsem nedával pozor na místo. Ale to už jsem byl z ulice, kde jsem taxík zastavil, celé míle daleko.

Nakonec jsem rozeznal velké budovy, což znamenalo, že jsme se přiblížili do středu města. Asi dva bloky od hotelu jsem řidiče přiměl, aby mě vyhodil před zchátralým průčelím obchodu s velkým nápisem, který hlásal: MANNYHO KNIHKUPECTVÍ. Vnitřek tvořil labyrint kovových regálů a vysoké hromady starých i nových knih – některé pokryté prachem, většinou od anglických nakladatelů.

Najít osm dobrých knih se současnou poezií mi zabralo třicet minut. Žádnou sbírku od Robinsona jsem nenašel, ale *Kapesní kniha moderních veršů* přinášela jak „Richarda Coryho“, tak „Tmavé kopce“ a „Walta Whitmana“. Obracel jsem žlutý paperback v rukou a mračil se na něj. Nepochopil jsem Dasovo poselství špatně? Věřil jsem, že ne.

Ještě jsem se k ničemu nerozhodl, nicméně jsem strávil několik minut tím, že jsem poslední dvě knihy vybíral podle tloušťky. Když knihkupec počítal drobné podivuhodných tvarů, zeptal jsem se ho, kde mohu najít dragstor. Zamračil se a zavrtěl hlavou, ale po několika pokusech mi vysvětlil, co jsem potřeboval. „Ach, ano, ano,“ souhlasil, „lékárna.“ Nasměroval mě k obchodu mezi knihkupectvím a hotelem.

Když jsem se vrátil do Grandhotelu Oberoi, bylo téměř šest hodin večer. Komunističtí demonstranti, kteří tábořili podél obrubníku, si vařili na malých ohnících čaj. Málem jsem jim vesele zamával a znovu vstoupil do klimatizované jistoty jiného světa.

Ležel jsem a napůl dřímал, kolem se probírala Kalkata do večera. Naprosté nadšení a úleva zmizely a nahradila je váha vyčerpání a nerozhodnost. Neustále jsem si přehrával odpolední setkání a marně se snažil utišit neuvěřitelnou hrůzu z Dasova znetvoření. Čím déle jsem popíral představy, jež se mi promítaly na zavřená víčka, tím hroznější byly.

„...tak překrásný, tak dokonale podobný mé vlastní situaci, mým ambicím, že o něm neustále sním.“

Nemusel jsem nově koupený paperback otevírat, abych se podíval na báseň, o které Das hovořil.

„A Richard Cory, jednu tichou letní noc,
Přišel domů a prohnal si hlavu kulkou.“

V předešlém desetiletí tuto představu všem zpřístupnili ve své písni Simon a Garfunkel.

Neustále o něm sním.

Už bylo téměř sedm. Převlékl jsem si kalhoty, umyl se a sešel dolů na lehkou večeři, kterou představovala rýže s kari a smažené těsto, kterému Amrita vždycky říkala *poori*, ale menu ho nabízelo jako *loochoi*. Jídlo jsem zapil dvěma lahvemi chladného bombajského piva, a když jsem se o hodinu později vrátil nahoru do pokoje, cítil jsem, že deprese slábne. Jak jsem procházel chodbou, zdálo se mi, že

zvoní telefon. Ale ve chvíli, kdy jsem vylovil klíč, zvuk utichl.

Hnědý sáček tam ležel na polici ve skříni, kam jsem ho večer hodil. Automatická pětadvacítká vypadala menší, než jsem si pamatoval. Možná proto, že se podobala dětské *hračce*, pomohla mi rozhodnout, co udělám.

Vyndal jsem balíček žiletek a lahvičku lepidla ze sáčku, který jsem dostal v lékárně. Pak jsem vyzkoušel velikost tří největších knih, ale zdálo se, že vyhovuje pouze poezie Lawrence Durrela ve tvrdých deskách. Ze začátku jsem se vzpíral. Celý život jsem se bránil představě, že bych zničil nějakou knihu.

Čtyřicet minut jsem vyřezával a dával pozor, abych si neutal kus prstu. Pak jsem mohl říct, že je hotovo. Odpadkový koš do poloviny naplnily odřezky papíru. Vnitřek knihy vypadal, jako by ho po celá léta vykusovaly myši. Ale malá automatická pistole padla do místa, které jsem vyhloubil, naprosto dokonale.

Stačil jediný pohled a rozbušilo se mi srdce. Pořád jsem si namlouval, že si to můžu rozmyslet a celou věc někde zahodit. Ve skutečnosti bude kniha dobrou zástěrkou, jak dostat zbraň z hotelu a zbavit se jí.

Nebo jsem si to alespoň namlouval.

Ale vyndal jsem pistoli z jejího hnízda a váhavě zasouval zásobník, až zaskočil na místo. Hledal jsem, ale nedokázal nahmatat pojistku. Tak jsem pistoli vrátil zpět do knihy a na několika místech pečlivě slepil stránky.

Neustále o něm sním.

Zavrtěl jsem hlavou a zabalil knihy do hnědého sáčku označeného MANNYHO KNIHKUPECTVÍ.

Durrell se zařadil třetí zdola.

Bylo osm padesát. Zavřel jsem pokoj a rychle postupoval chodbou. Když se otevřely dveře výtahu, vystoupila Amrita s Victorií v náručí.

Kapitola třináctá

*„A ,půlnoc, bestiální křik...
Kdo je čí nepřítel, kdo –
V divočině toho falešného města?“*

– Siddhesivar Sen

„Bobby, byla to hrůza. Letadlo v jednu hodinu odložili na tři. Seděli jsme tam a seděli a většinu doby nefungovala klimatizace. Letuška nám řekla, že jde o mechanickou závadu, ale obchodník z Bombaje, co seděl vedle mě[^]mi prozradil, že má pilot nějaký spor s mechanikem. Řekl mi, že se to během posledních týdnů stalo několikrát. Pak odvezli letadlo zpět k terminálu a všichni jsme museli vystoupit. Victoria mě pozvracela a já neměla čas, abych si převlékla blůzu, kterou jsem si zabalila do příručního zavazadla. Ach, byla to hrůza, Bobby.“

„Uch-huh,“ vyrazil jsem ze sebe a podíval se na hodinky. Bylo právě devět nula nula. Amrita seděla na posteli, ale já stál pořád u otevřených dveří. Nedokázal jsem pochopit, že se s dítětem skutečně vrátily. *Sakra, sakra, sakra.*

Měl jsem touhu Amritu sevřít a divoce s ní zatřást. Od únavy a zmatku se mi točila hlava.

„Pak nám řekli, ať nastoupíme do jiného letadla do Dillí, které stavělo v Benares a Khajuraho. Kdyby odletělo včas, ještě bych stihla spojení Pan Am.“

„Ale neodletělo,“ doplnil jsem bezvýrazně.

„Samozřejmě, že ne. A ani nám nepřendali zavazadla. Přesto jsem chtěla v půl osmé nasednout do letadla do Bombaje a se společností BA odletět do Londýna. Ale blížící se letadlo z Bombaje muselo kvůli problémům s přistávacími světly na kalkatském letišti zamířit do

Madrasu. Posunuli let na devátou, ale, Bobby, byla jsem tak unavená a Victoria celé hodiny plakala...”

„To chápu,“ uklidnil jsem ji.

„Ach, Bobby, volala jsem a volala, ale nebyl jsi tady. Recepční slíbil, že ti předá mou zprávu.“

„To neudělal,“ odpověděl jsem. „Viděl jsem ho, když jsem přišel, ale nic neřekl.“

„Ten matěrobijec,“ zamumlala Amrita. „Slíbil mi to.“ Nikdy nenadávala, pokud to neprovedla v anonymitě cizího jazyka. Věděla, že rusky neumím. Co nevěděla, byla skutečnost, že to zvláštní slovo zbožňoval můj polský dědeček při popisu všech Rusů.

„To nevadí,“ řekl jsem. *To všechno mění.*

„Je mi to líto, ale mohu se jen vysprchovat ve studené vodě, nakrmit Victorii a odjet zítra s tebou.“

„Jasně,“ souhlasil jsem, přešel k ní a políbil ji na čelo. Nedokázal jsem si vzpomenout, že bych kdy Amritu spatřil takhle rozčilenou. „To je v pořádku. Odjedeme zítra ráno.“ Znovu jsem se podíval na hodinky. Bylo devět nula osm. „Hned se vrátím.“

„Musíš odejít?“

„Jo, na pár minut. Musím někomu předat tyto knihy. Bude to jen chvilka, drahá.“ Stál jsem ve dveřích. „Poslouchej, určitě zamkni a dej na dveře řetěz, oukej? Neotvírej nikomu dveře, jen mně. Jestli zazvoní telefon, nech ho zvonit. Neber ho. Ano?“

„Ale proč? Co –“

„Prostě udělej, co ti říkám, sakra. Vrátím se za nějakých třicet minut. Prosím, Amrito, udělej, o co tě žádám. Vysvětlím ti to později.“

Obrátil jsem se k odchodu, ale spatřil jsem, jak Victoria mává na pokrývce, kde ji Amrita přebaluje, ručkama a nožkama a zastavil jsem se. Přešel jsem pokoj, zvedl dítě do vzduchu a začal mu pusou prdět na holé bříško. Byla nahá, měkká a kroutila se radostí. Široce se usmívala a natahovala obě tlusté ručky po mém nosu. Cítil jsem dětský šampón Johnson and Johnson, její kůže byla měkkší, než si dokáže

člověk představit. Položil jsem ji zpět a rukama jí pumpoval nohama, jako by jela na kole. „Pohlídej maminku, než se vrátím, maličká, oukej?“

Victoria se přestala kroutit a vážně se na mě podívala.

Znovu jsem ji políbil na břicho, pohladil Amritu po tváři a vyběhl ven.

Ke Kalighatu jsem nikdy nedorazil. Právě jsem vyšel z hotelových dveří a přemýšlel, jak se zbavit Durrellovy knihy, když vedle mě zastavil černý premiere. Řídil silný muž v khaki. Zadní dveře otevřel nějaký cizinec.

„Nastupte si, prosím, pane Luczaku.“

Ustoupil jsem a přitáhl si sáček s knihami k hrudi.

„Já... měl jsem jít... s někým se setkat u Kalighatu,“ zakoktal jsem hloupě.

„Nastupte, prosím.“

Několik vteřin jsem tam stál jako přimražený. Pak jsem se rozhlédl po ulici. Vstup do hotelu byl ode mne pouhých dvacet kroků. Pod baldachýnem se smál bohatě působící mladý pár Indů a nosiči jim odnášeli z šedého mercedesu zavazadla.

„Tady,“ začal jsem, „tady je, co jsem mu slíbil.“ Přeložil jsem sáček a podal ho muži na zadním sedadle.

Nijak se nesnažil knihy převzít. „Prosím, nastupte, pane Luczaku.“

„Proč?“

Muž zavzdychal a promnul si nos. „Básník vás chce vidět. Bude to krátké. Říká, že jste s tím souhlasil.“

Podsaditý řidič se zamračil a obrátil se na sedadle, jako by chtěl něco dodat. Muž vzadu mu položil ruku na zápěstí a promluvil: „Básník vám něco chce dát. Prosím, nastupte si, pane Luczaku.“

Sklonil jsem se, abych vlezl do auta. Samotného mě to překvapilo. Bouchla dvířka a my se rychle zařadili do dopravního ruchu. Do kalkatské noci.

Děšť a plameny. Dálnice, postranní ulice, úzké uličky a blátivé stopy mezi zarostlými ruinami. Zář luceren a odražená světla města. A mezi tím vším jsem čekal, až se ke mně Kapalika obrátí a bude chtít prozkoumat knihy. Čekal jsem na křik a pěsti, jež budou následovat.

Jeli jsme potichu. Svíral jsem sáček s knihami na klíně a díval se z okna, přestože jsem si kromě vlastního bledého odrazu, který mě sledoval, zapamatoval jen málo detailů. Nakonec jsme zastavili před vysokou železnou bránou. Vysoké cihlové komíny někde poblíž chrlily do noci plameny. Nebyla to cesta, kterou jsme přišli předtím. V dešti se objevil nějaký muž v černém a otevřel bránu, aby nás vpustil dovnitř.

Reflektory odhalily prázdné cihlové budovy, kolejnice a malou hromadu hlíny, ve které odpočíval v plevelu napůl ukrytý nákladník. Když jsme konečně zastavili, ocitli jsme se před širokými dveřmi, které ozařovala žlutá žárovka. Na světlo útočil hmyz.

„Vystupte si, prosím.“

Následovali dveře a chodby. Sledovali nás dva muži v černém se svítilnami. Odněkud se ozývaly tiché rozladěné zvuky sítaru a bubínků. Na vrcholu úzkého schodiště jsme se zastavili a muži v černém něco vyštěkli na řidiče. Pak následovala prohlídka.

Jeden z nich mi vzal sáček s knihami. Pasivně jsem tam stál a sledoval, jak mi hrubé ruce prohmatávají boky, šťourají se mi mezi stehny a rychle mi přejíždějí po nohou. Řidič otevřel balíček a vyndal první tři paperbacky. Téměř vztekle prolistoval stránky, hodil je zpět a vyndal větší knihu ve tvrdých deskách. Ukázal ji ostatním třem. Durrellova antologie to nebyla. Muž v khaki ji hodil zpět, sroloval sáček a beze slov mi ho podal.

Stál jsem tam a znovu začal dýchat.

Kapalika v černém zagestikuloval svítilnou a já ho následoval po dalším krátkém schodišti, pak vpravo dolů do úzké chodby. Přidržel mi dveře a já vstoupil.

Místnost nebyla větší než ta první, kde jsme se setkali, ale tady žádné závěsy nevisely. Na dřevěné polici vedle porcelánového šálku stála petrolejová lampa, několik dřevěných misek, pár knih a malá bronzová soška Buddhy. Zvláštní, že má u sebe Avatar Kálí obraz Buddhy.

Das se krčil se zkříženýma nohama na zemi u nízkého stolu. Studoval útlou knížečku, ale když jsem vstoupil, vzhlédl. V jasnějším osvětlení bylo jeho postižení ještě patrnější.

„Ach, pan Luczak.“

„Pan Das.“

„To je hezké, že jste se vrátil.“

Rozhlédl jsem se po miniaturním pokoji. Otevřený vchod u zadní stěny vedl do temnoty. Odněkud se k nám linula vůně kadidla. Zaslechl jsem slabé, rozladěné brnkání na sítar. „To jsou ty knihy?“ zeptal se Das a nešikovně zamával rukama pod vrstvou obvazů.

„Ano.“ Poklekl jsem na dřevěnou podlahu a uložil balíček na nízký stůl. Oběť. Lampa zasyčela. Hnědožluté světlo ozařovalo kruhy rozkladu na pravé básníkově tváři. Hluboké zářezy na hlavě působily na tmavší pokožce bílým dojmem. Dasovy rozervané nozdry ucpal hnis a nad syčením lampy byl slyšet jeho pískavý dech.

„Achch,“ vzdychl Das. Málem s úctou položil ruku na zmuchlaný papír. „Mannyho knihkupectví. Ano, dobře jsem ho znal, pane Luczaku. Jednou, během války, jsem Mannymu prodal svou sbírku romantických básní, když jsem neměl dostatek peněz na nájem. Schoval je, dokud jsem si nemohl dovolit, abych je o pár let později koupil zpět.“ Dasovy velké, vlhké oči se zvedly a podívaly se na mě. Znovu mě přemohlo poznání, kolik se v nich ukrývá bolesti. „Přinesl jste Edwina Arlingtona Robinsona?“

„Ano,“ přikývl jsem. Chvěl se mi hlas a musel jsem si odkašlat. „Nejsem si jistý, že si ho považuji jako vy. Možná jste si to rozmyslel. Jeho *Richard Cory* není ve skutečnosti hodný básníka. Nepřináší žádnou naději.“

„Občas žádná naděje neexistuje,“ zašeptal Das.

„Vždycky je nějaká naděje, pane Dasi.“

„Ne, pane Luczaku, občas ji nahradí pouze bolest. A její známí. A možná vzdor proti celému světu, který si takovou bolest žádá.“

„Vzdor je formou naděje, ne, pane?“

Das mě dlouhou minutu sledoval. Pak se rychle obrátil ke tmavé zadní části místnosti a pozvedl knihu, kterou předtím četl. „Taje pro vás, pane Luczaku.“ Položil ji na stůl, abych ji nemusel převzít z jeho rukou.

Byla to stará, útlá, krásně vázaná kniha s tlustými stránkami z pergamenu. Přejel jsem rukou látkový obal a otevřel ji. Těžké stránky nezežloutly, ani věkem nezkřehly. Hřbet neztuhl. Z knihy vyzařovalo umem a péče.

Některé básně byly v bengálštině, některé v angličtině. Ty anglické jsem okamžitě poznal. První prázdná strana nesla dlouhé věnování v bengálštině. Stejná ruka napsala poslední anglickou poznámku: *Pro mladého Dase, nejslibnějšího z mých Osmi vyvolených. S láskou* – kdybych podpis nedávno nespátril za sklem, spěšně naškrábaný pod proslovem při přijetí Nobelovy cen, nepoznal bych ho *Rabindranath Tagore, březen 1939.*

„To nemohu přijmout, pane.“

Das na mě jen zíral. Jeho oči překonaly věk. Byly smutné, přesto v nich hořel cíl, který jsem předtím nespátril. Zíral na mě a já se s ním nehádal.

Básníkovým tělem projelo zachvění a já si uvědomil, jaké úsilí vynakládá, aby mohl mluvit, aby se soustředil. Zvedl jsem se k odchodu.

„Ne,“ zašeptal Das, „blíž.“

Klesl jsem na jedno koleno. Z rozpadajícího se mužova masa se zvedl pach. Když jsem se k němu natáhl, abych lépe slyšel, naskočila mi husí kůže.

„Dnes.“ zaskřehotal, „jsem mluvil o moci. Veškeré násilí je prosazením síly. *Ona je* takovou silou. Ona nezná hranice. Čas pro ni nic neznamena. Bolest jí přináší sladký pach oběti. Toto je její doba. Její píseň nezná konce. Chápejte, znovu nadešla její doba.“ Sklouzl do bengálštiny, pak do

zkomolené francouzštiny a následoval proud hindštiny. Byl šílený. Oči zaostřil do prázdna a bolestivý tok syčivých slov proudil jen tak.

„Ano,“ poznamenal jsem tiše.

„Násilí je moc. Bolest je moc. Toto je její doba. Chápete to? Chápete?“ Hlas mu zesílil a začal křičet. Chtěl jsem ho utiшит, než příběhnou Kapalikové, ale dokázal jsem tam pouze klečet na jedné noze a naslouchat. Lucerna prskala v rytmu jeho vzrušeného syčení. „Střed nemůže vydržet. Do světa je vypuštěna pouhá anarchie! Její píseň se právě začala...“

Stařík se předklonil a zničené plíce pískavě opouštěl suchý dech. Zdálo se, že se v tu chvíli vrací. Jeho oči opustil divoký, vzdálený výraz a nahradila ho strašlivá únava. Leprou postižená ruka pohladila hromádku knih na stole, jako by tam seděla kočka. Když znovu promluvil, ozval se tichý, téměř konverzační tón. „Pochopte to, pane Luczaku. Toto je doba nevyslovených událostí. Ale existují činy, které je předčí.“

Zíral jsem na něj, ale Das už se na mě nedíval. Nedíval se na nic v pokoji.

„Vždycky jsme dokázali spáchat nevyslovené,“ šeptal. „Ona dokáže spáchat nemyslitelné. Ted' jsme volní a můžeme jít za ní.“

Zastavil se a bradu mu smáčely sliny. Věděl jsem, že přišel o rozum. Ticho se protáhlo na několik minut. Nakonec se s velkým úsilím vrátil a zaostřil na mě svůj pohled. Prohnílý pahýl ruky omotaný špinavými, páchnoucími hadry, se zvedl a něžně mi požehnal.

„Jděte. Ted' jděte. Jděte.“

Když jsem vyklopýtal do chodby, silně jsem se třásl. Temnotu probodlo světlo baterky. Hrubá ruka mi vytrhla Tagorovu knihu, převrátila ji a vrátila zpět. Sevřel jsem ji oběma rukama a sledoval kruh světla labirintem chodeb a schodišť. Ocitli jsme se u otevřených dveří. Spatřil jsem auto a pocítil déšť. V tu chvíli se ozvaly výstřely. Ve tmě se ozvaly dva ostré, téměř současné zvuky.

Čtyři muži se zastavili, vykřikovali něco bengálsky a vyběhli zpět po schodech. Několik vteřin jsem zůstal u otevřených dveří sám. Netečně jsem pozoroval tmou a déšť. Byl jsem paralyzovaný, nevěřil jsem tomu, co se děje.

Bál jsem se jednat, stěží jsem přemýšlel. Pak seběhl po schodišti silný muž v khaki, uchopil mě za přední díl košile a odvedl mě s ostatními nahoru.

Lucerna pořád vysílala své studené bílé světlo. Paprsky svítilen poskakovaly a protínaly jeden druhý. Strkaly mě vpřed, vrážely mezi lopatky a sunuly kolem hluku doprostřed ticha.

Zdálo se, že Das odpočívá s hlavou na stole. Malá chromovaná pistole – kterou pevně svíral levou rukou – mu obscénně čněla z rozšklebených úst. Jedno oko měl téměř zavřené, druhé předvádělo bělmo a zdálo se, že se nafukuje, jako by se mu tvořil v roztráštěné lebce obrovský tlak. Vytrvalý proud krve z úst, uší a nozder už zformoval tmavou kaluž. Vzduch páchl kadidlem a střelným prachem.

Slyšel jsem křik. V místnosti bylo alespoň osm, devět mužů a další ve tmavé chodbě. Jeden z nich ječel. Další rozhodil ruce a náhodou mě dloubl do hrudi. Muž v khaki se sklónil, vykroutil Dasovi ze sevřených čelistí pistoli a vylomil mu přitom přední zub. Mával zakrvácenou pistolí a vyrazil vysoké, tenké zakňučení, které mohlo představovat stejně dobře modlitbu jako kletbu. Do místnosti se nacpali další muži.

To není skutečnost. Téměř nic jsem necítil. V uších mi hlasitě šumělo. Okolní zmatek pro mě představoval vzdálenou a cizí věc.

Vstoupil další muž. Byl starší, holohlavý a na sobě měl jednoduché rolnické *dhóti*. Ale jeho obyčejný zjev neladil s úctou, s jakou se před ním dav rozestoupil. Chvíli pozoroval Dasovo tělo, pak se něžně, téměř bázlívě dotkl leprou postižené hlavy, stejně jako předtím básník pohladil darované knihy. Pak obrátil černé oči mým směrem a tiše něco zašeptal k davu.

Za košili a paže mě chytily cizí ruce a odnesly mě do tmy.

Nevím, jak dlouho jsem seděl v prázdné místnosti. Za dveřmi jsem vnímal zvuky. Světlo mi poskytovala malá olejová lampa. Seděl jsem na zemi a snažil se vzpomínat na Amritu s dítětem. Ale nedokázal jsem to. Nemohl jsem se na nic soustředit. Bolela mě hlava. Po chvíli jsem sebral knihu, kterou mi nechali, a přečetl si některé Tagorovy anglické básně.

Později vstoupili tři muži. Jeden mi podal malý šálek s talířkem. Spatřil jsem, jak z tmavého čaje stoupá pára.

„Ne, děkuji vám,“ řekl jsem a vrátil se ke své četbě.

Silný muž mě vyzval: „Pijte.“

„Ne.“

Muž v khaki mě uchopil za levou ruku a jediným pohybem zápěstí mi zlomil malíček. Vykřikl jsem a kniha dopadla na zem. Sevřel jsem poraněnou ruku a v záchvatu bolesti ji houpal. Znovu mi nabídli čaj.

„Pijte.“

Přijal jsem šálek a pil. Horký čaj mi opažil jazyk. Zakašlal jsem, trochu rozlil, ale tři muži mě hlídali, dokud jsem nevypil zbytek. Malíček mi čněl téměř komicky na druhou stranu a od zápěstí přes ruku až ke krku mi v těle hořely nervy.

Někdo mi vzal prázdný šálek a dva z nich odešli. Silný muž se ušklíbl a poplácal mě po rameni jako malé dítě. Pak mě nechali o samotě s hořkou chutí čaje a zbabělosti v ústech.

Pokusil jsem se prst narovnat, ale pouhý dotek mě přinutil vykřiknout a málem jsem omdlel. Zalil mě pot, měl jsem chladnou a vlhkou pokožku. Pravou rukou jsem pozvedl knihu, nalistoval stránku, kterou jsem četl, a pokusil se soustředit na báseň o možnosti setkání s deštěm. Pořád jsem se nepatrně pohupoval a prozpěvoval si tiché slabiky bolesti.

Ať už bylo v čaji cokoliv, hořelo mi hrdlo. O pár minut později sklouzla slova na stránce doleva a spojila se.

Tehdy jsem se pokusil vstát, ale olejová lampa si tu chvíli vybrala na to, aby vzplála oslepujícím světlem. Pak jsem upadl do černoty.

Černota. Bolest a tma. Z poklidné tmy mě přivedla bolest do méně vlídného, ale dokonalého nedostatku světla. Připadalo mi, že ležím na chladné kamenné zemi. Nespatřil jsem ani nejjemnější záblesk světla. Posadil jsem se a v bolesti vyvolané levou rukou jsem hlasitě vykřikl. Bolest s každým úderem srdce sílila.

Pravou rukou jsem tápal okolo sebe. Nic. Chladný kámen a horký, vlhký vzduch. Oči se temnotě nepřizpůsobily. Takovou tmou jsem zažil pouze jedinkrát v životě, když jsme s přáteli v Missouri zkoumali jeskyni a zhasli všechny lampy. Byla to klaustrofobická tma, která vám svírá vnitřnosti. Něco mě napadlo a já zasténal. *Co když mě oslepili?*

Ale víčka mi připadala při chvatném doteku stejná. Na obličejí mě nic nebolelo, cítil jsem jen rozhoupaný žaludek a závrať, kterou přinesl čaj. *Ne, děkuji vám*, řekl jsem. Zachechtal jsem se, ale udusil přerývané zvuky, dokud jsem toho byl schopný.

Začal jsem se plížit. Pulzující levou ruku jsem přiložil k hrudi. Prsty jsem narazil na zeď – hladké zdivo nebo kámen. Ocítl jsem se v podzemí?

Když jsem se postavil, závrať se zhoršila. Opřel jsem se o zeď a přimáčkl tvář na chladný povrch. Rychlý dotyk mi prozradil, že mi nechali mé oblečení. Napadlo mě prozkoumat kapsy. Kapsy košile obsahovaly stvrzenku z letiště, menší ze dvou trhaček, fixu, kousky bláta z kamene, který jsem tam ukrýval předtím. V kapsách od kalhot jsem měl klíč od pokoje, peněženku, drobné, útržek papíru a krabičku zápalek, kterou mi dala Amrita.

Zápalky!

Přiměl jsem se krabičku přidržet pulzující levou rukou, škrtnout zápalku, zakrýt ji rukou a pozvednout.

Místnost byla ve skutečnosti pouhou dutinou, tři pevné zdi a černý závěs. Zvedl se ve mně pocit *děja vu*. Než mi zápalka popálila špičky prstů, stačil jsem zvednout závěs a vytušil větší tmu.

Čekal jsem a naslouchal. Do obličeje mi narážely proudy vzduchu. Neodvážil jsem se pro případ, že někdo ve větší místnosti čeká, zapálit další sirku. Nad přerývaným zvukem vlastního dechu jsem rozeznal tichý, šeptavý podtón. Dech obra. Nebo řeky.

Zkoušel jsem povrch chodidlem, proklouzl kolem těžké látky a ocítl se v ohromném otevřeném prostoru. Nic jsem neviděl, ale cítil jeho nesmírnou rozlohu. Zdálo se, že je tady nepatrně chladnější vzduch, který tvořil zmatené proudy, jež ke mně přinášely vůni kadidla a něco těžšího, hustého a nápadného jako pach týden starých odpadků.

Dělal jsem krátké krůčky, opatrně před sebe natáhl pravou ruku a snažil se nevzpomínat na obrazy – přefiltrované vzpomínkami na zpěvnou angličtinu – jež mi chtě nechtě vyvstaly v mozku. Pětadvacet kroků a na nic jsem nenarazil. Kapalíkové se mohli každou chvíli vrátit. Mohli tady být už teď. Rozběhl jsem se. Bezhlavě s otevřenými ústy jsem utíkal do tmy a tiskl k hrudi levou ruku.

Něco mě udeřilo do hlavy. Spatřil jsem barvy duhy a upadl. Udeřil jsem do kamene ještě jednou a znovu upadl. Přistál jsem na levé ruce a v bolesti a šoku jsem vykřikl. Krabička zápalek mi vyklouzla z prstů. Klečel jsem tam a divoce po ní pátral. Ignoroval jsem bolest a čekal každou chvíli další ránu.

Pravou rukou jsem nahmatal čtverec tvrdého papíru. Tak jsem se třásl, že jsem potřeboval na zažehnutí první zápalky tři pokusy. Pohledem jsem putoval vzhůru.

Klečel jsem pod sochou Kálí. Hlavou jsem narazil do spodní natažené ruky. Do pravého oka mi stékala z čela krev a já zamrkal.

I přes hroznou závrať jsem se postavil. Před takovou věcí klečet nebudu.

„Slyšíš mě, ty svině?“ vykřikl jsem hlasitě do kamenného obličejů čtyři stopy nade mnou. „Neklečím před tebou. Slyšíš mě?“ Prázdné oči se ani nedívaly mým směrem. Zuby a jazyk vypadaly jako hrůza z dětského komiksu.

„Svině,“ zopakoval jsem a zápalka dohořela. Pak jsem klesl z nízkého stupínku a popošel kousek od bohyně, dál do černé prázdnoty. Deset kroků, pak jsem se zastavil. Nemusel jsem teď v temnotě tápat. Nebyl čas. Zapálil jsem další zápalku a vyndal stvrzenku aerolinek. Když jsem malou louč pozvedl, abych se porozhlédl po dveřích nebo po oknech, vrhala louč patnáct stop široký kruh světla. Přimrzl jsem, až mi hořící papír popálil prsty.

Bohyně byla pryč.

Piedestal a stupínek, na kterém jsem stál vteřinu předtím, byly prázdné.

Za hranicí blednoucího světla se ozvalo zašoupání a škrábání. Na levé straně jsem zaznamenal pohyb, pak jsem musel hořící papír odhodit a vrátila se tma.

Zapálil jsem další zápalku. Její miniaturní světlo ozářilo jen tak tak mě. Vytáhl jsem z kapsy safari košile kroužkový zápisník, vytrhl zuby pár stránek a vyměnil si ruce. Zápalka dohořela. Necelých deset stop ode mě se ve tmě ozval nějaký zvuk.

Další zápalka. Vyplivl jsem pomačkané stránky, poklekl a přiblížil k nim modrý plamen, než stačil pohasnout. Z mrňavé hranice vyskočilo světlo.

Stvoření se zastavilo uprostřed pohybu a dopadlo na šest končetin jako chlupů zbavený pavouk. Ale na konci těchto končetin se kroutily a tápaly prsty. Prohnula krk a vystrčila ke mně vyhublý obličej. Prsa jí visela jako vejce na břicho hmyzu.

Nejsi skutečná.

Kálí otevřela ústa a zasyčela na mě. Široce roztáhla čelisti. Vyklouzl rudý jazyk. Pět palců, deset palců.

Rozvinul se jako rudý tající vosk, až dopadl na zem, kde se stočil jako čekající had a rychle sklouzl po chladné kamenné podlaze mým směrem.

V tu chvíli jsem vykřikl. Vykřikl jsem ještě jednou, zapálil zbytek poznámkového bloku, pozvedl hořící karton a vykročil k syčící noční můře.

Jazyk jí vystřelil a jen tak tak minul mou nohu. Přízrak poskakoval na šesti zahnutých končetinách, dokud nezmizel ve tmě mimo okruh mého poskakujícího světla. Trhačka mi popálila prsty. Odhodil jsem umírající pochodeň směrem ke šramotu, obrátil se a utíkal na druhou stranu.

Běžel jsem co nejrychleji, nic jsem neviděl, nic necítil, přitáhl ruce, a kdybych v běhu nezapálil další sirku, mohl jsem narazit hlavou do čekající zdi. I tak jsem ji zasáhl, a jak plamen dohořel, vykřikl jsem. Zapálil jsem další a obrátil se. Po pravé straně zářily chladné oči. Následoval zvuk, jaký vydává kočka, když zvrací.

Opřel jsem se zády o dřevěnou zeď. Kdyby tam visel nějaký závěs, něco hořlavého, v tu chvíli bych to zapálil. Lepší umřít v záři a plamenech hořící budovy než zůstat sám ve tmě s takovým stvořením.

Sunul jsem se podél zdi na levou stranu, zapaloval jednu sirku za druhou, až jich zbylo už jen několik. Oči už jsem neviděl. Vnímal jsem zraněnou rukou prkna, třísky a hřebíky, ale žádné dveře. Ani okno. Škrábání přicházelo ze všech stran – zvuk chrupavek, které dřou o kámen nebo dřevo. Závrať ještě zesílila a hrozila, že mě sklátí na zem. *Musí tu být nějaký východ.*

Zastavil jsem se, pozvedl zkroucenou zápalku, nadechl se a zapálil zbytek krabičky. V krátkém vzplanutí jasného ohně jsem spatřil tři stopy nad hlavou obrys okna. Tabule byly netknuté, ale přetřené černou barvou. Odumírající plameny mě štípaly do prstů a světlo pohaslo.

Odhodil jsem hořící krabičku, přikrčil se a vyskočil. Okno mělo rám zevnitř, takže jsem se měl prsty za co chytit. Nohama jsem tloukl do hladké zdi a snažil se najít podporu. Nějakým způsobem jsem se dokázal jedním loktem

vytáhnout na úzký parapet a tváří jsem se dotkl začerněných čtverců v okně. Balancoval jsem tam, nekontrolovatelně se mi třáslы ruce a připravoval jsem se, že rozbiju natřené sklo předloktím.

Něco mě chytilo za nohy.

Ruka mi sklouzla a celou vahou se opřela o zlomený prst. Instinktivně jsem se prohnul, naklonil se dozadu, ztratil rovnováhu, sklouzl ze zdi a rozplácl se na tvrdé zemi.

Byla úplná tma.

Když jsem ucítil blízko mě cizí přítomnost, zvedl jsem se na kolena.

Sevřely mě čtyři ruce.

Hrubě mě zvedly čtyři paže a někam mě nesly.

Lidský duch po smrti neodchází okamžitě, ale spíš sleduje události jako nezaujatý divák.

Zaslechl jsem vzdálené hlasy. Víčky mi proniklo světlo, pak znovu zmizelo. Na obličej a paže mi dopadal chladný déšť.

Déšť?

Další hlasy. Tentokrát zesílily při hádce. Někde nastartoval motor a vypouštěl dým. Pod pneumatikami křupal štěr. Bolela mě hlava, nesnesitelně mi cukalo v levé ruce a svědíl mě nos.

Takhle nemůže smrt vypadat.

Zvuk čtyřválcového motoru byl velmi hlasitý. Pokusil jsem se rozhlédnout a zjistil, že nemohu otevřít pravé oko. Zalepila ho zasychající krev z rány na čele.

Ruka bohyně.

Štěrbinou levého oka jsem poznal, že mě podepírá – napůl vleče – silný muž v khaki ještě s jedním Kapalíkou. Několik dalších, včetně toho plešatého v bílém, spolu v dešti živě rozmlouvali.

Můžeš znovu usnout. Ne!

Abych nesklouzl znovu do tmavého otvoru bezvědomí mi pomohl déšť, bolavá ruka a nesnesitelné svědění. Jeden z mužů, kteří mě podepírali, ke mně obrátil obličej a já rychle

zavřel oko. Ale stačil jsem ještě zaznamenat zelenou dodávku, prohnuté dveře řidiče a zadek bez oken. Projel mnou nepříjemný pocit poznání.

Muži se pořád hádali, hlasy ječely a stoupaly. Naslouchal jsem a náhle se mi zdálo, že rozumím dokonale bengálsky. Bez jakýchkoliv pochybností jsem věděl, že diskutují o tom, co provedou, až vyplní příkazy plešatého muže, s mým tělem.

Muž v khaki nakonec zavrčel a s^a dalším Kapalikou mě odnesli do zadní části dodávky. Špičky nohou jsem vláčel štěrkem. Nechali mě klesnout dovnitř do prostoru bez vzduchu. Hlavou jsem udeřil do boku a pak ještě jednou do kovové podlahy. Na chvíli jsem zariskoval, otevřel oko a spatřil, jak silný muž s druhým Kapalikou lezou ke^mně, další skočil na přední sedadlo spolujezdce. Řidič se obrátil a na něco se zeptal. Silný muž mě ostře nakopl do boku. Vypustil jsem vzduch, ale nepohnul jsem se. Kapalika se zasmál a pronesl větu, která začínala slovem „Nay.“

Už ti dlužím dvě, ty tlustá svině.

Vztek mi pomohl. Horký oheň mi pročistil mozek a rozehnal mlhu hrůzy, která mě pohltila. Přesto jsem nedokázal vůbec přemýšlet, když se dodávka dala do pohybu a já uchem na kovové podlaze rozeznal zvuky křupavého šterku. Teď nadešla chvíle z tisíce filmů, které jsem viděl. Hlavní hrdina po nelítostném boji přemůže své věznitele.

Já se s nimi nemohl prát.

Pochyboval jsem, že se dokážu bez cizí pomoci vůbec posadit. A všechnu slabost nepřinesla jen droga, kterou přidali do čaje. Už mi ublížili. Nechtěl jsem, aby mi ještě něco udělali. Jedinou možnou zbraní bylo předstírat bezvědomí a modlit se, že to zabere dalších pár minut, než mi znovu ublíží.

Zlomil mi prst. Nikdy jsem neměl zlomenou jedinou kost. Dokonce ani jako dítě. Byl jsem na to trochu pyšný. Jako bezchybná docházka ve škole. Teď mi zlomil ten upocený sviňák prst bez přemýšlení či námahy – jako bych

přehodil stanici v televizi. Právě jejich nacvičená hrubost mě přesvědčila, že mě jen tak nevyhodí, abych si našel cestu zpět do hotelu.

Veškeré násilí je prosazením síly, pane Luczaku.

Kdyby mě v tu chvíli nadržel v šachu silnější strach, prosil bych je, ať mě pustí. Byl jsem paralyzován černou nejistotou, co udělají. Ale někde, pod panickým zmatkem mých představ, jsem si uvědomil, že pokud soustředí vztek na mě, vynechají Amritu a Victorii. Proto jsem nic neřekl, nic neudělal. Nic, jen jsem tam v té horké temnotě ležel a cítil v dodávce zaschlé výkaly a pach starých zvratků, naslouchal jsem řeči a smrkání čtyř Kapaliků. Blahořečil jsem každé drahé vteřině, která proběhla bez další bolesti.

Dodávka přeřadila a rychle vklouzla na dlážděnou část ulice. Několikrát se k nám vrátil vysoký zvuk výfuku, jako bychom se pohybovali mezi budovami. Občas jsem zaslechl troubení nákladňáků a jednou jsem se tajně podíval a spatřil, jak po vnitřní zdi dodávky poskakují odražená světla reflektorů. Chvilí nato mi Kapalika v khaki něco zašeptal vřsměšnou bengálštinou. Rozbušilo se mi srdce.

Pak jsme zastavili. Brzdy zaskřípaly, Kapalika y černém poskočil dopředu a vztekle něco zakřičel. Řidič řval kletby a několikrát udeřil dlaní do klaksonu. Zvenku jsem zaslechl křik odpovědi. Ozvalo se zapraskání biče, následovalo vzteklé zabučení. Náš řidič vykřikoval sprostáryny a opíral se o klakson.

Chvilí nato jsem zaslechl, jak se otevřely přední dveře, když řidič s druhým Kapalikou vyskočili, aby mohli na překážku v cestě nadávat. Nadávky pokračovaly. Třetí Kapalika se protáhl dopředu, vyskočil a přidal se k neviditelné hádce. V dodávce se mnou zůstal jen muž v khaki.

To je má šance.

Myšlenka, že musím jednat, k samotnému činu nestačila. Věděl jsem, že se mám vrhnout k otevřeným dveřím, zaútočit na sedícího muže vedle mě. *Něco udělat.* Ale přestože jsem byl přesvědčený, že je to má poslední šance,

jak je překvapit, poslední šance k útěku, nedokázal jsem myšlenky proměnit v činy. Zdálo se mi, že když tam jen tak zůstanu ležet, zaručí mi to pár dalších minut bez konfrontace. Bez další bolesti. Bez toho, aby mě zabili.

Náhle někdo rozrazil zadní dveře. Silného muže kdosi násilně postrčil a on se nešikovně zřítíl na zem. Rameno mi sevřela ruka a hrubě mě posadila. Nohy mi vypadly ven, bolestí jsem zamrkal a pravé oko protrhlo vrstvu krve.

„Pojďte! Vstaňte! Honem.“ Ten hlas patřil Krishnovi. Tyčil se nade mnou jeho obličej, vlasy mu vlály, nadšeny škleb maniaka předváděl ostré zuby. Krishnova tenká pravice mě postavila, a ve chvíli, kdy jsem málem přepadl na obličej, mě pevně podepřela.

„Nahin!“ zařval Kapalika a vyskočil z dodávky. Byl dvakrát širší než Krishna, obličej mu pokroutil vztek. „Muté!“

Krishnova levice vystřelila a narovнала se, čímž připomínala ruku policisty, který zastavil dopravu. Blížícímu se obličejí muže z dodávky vyrazila naproti jako cihla tvrdá dlaň. Kapalikův nos se zmáčkl jako rozmačkaný kus ovoce. Vykřikl, padal dozadu, udeřil hlavou do zadních dveří dodávky, poklesl na kolena a zřítíl se vpřed. Krishna se zvednutou pravicí rychle zhoupł levou nohu a holení silného muže udeřil do krku kousek pod čelistí.

Následoval zvuk, jako když se láme tenká umělá hmota, a Kapalikův křik okamžitě utichl.

„Pojďte! Rychle!“ Krishna mě vlekl za sebou, a když jsem se začal potácet na stranu, narovnal mě. Vlekl jsem se co nejrychleji, snažil se nabýt rovnováhy na nohou, které se chovaly, jako by je někdo napustil novokainem. Podíval jsem se přes rameno na zhroucenou postavu, na dodávku s otevřenými dveřmi, jež připomínaly polámaná křídla, na vůz s buvolem, který blokoval křižovatku a úzkou cestu. Vedle vozu stáli jako zmrzlí tři Kapalikové. Několik vteřin na nás zírali s ohromenými výrazy, pak se s křikem a máváním rukama rozběhli naším směrem. Jeden z nich už držel v ruce

předmět, který připomínal dlouhý nůž. Buvolem tažený vůz zmizel se skřípáním ve tmě.

„Utíkejte!“ vykřikl Krishna. Jak mě táhl za sebou, roztrhl mi košili. V tu chvíli jsem se málem zhroutil.

Padal jsem, rozhodil ruce, ale Krishna mě chytil zezadu za roztrženou košili a narovnal mě.

V běhu jsme odbočili vlevo do úplně černé uličky, pak znovu doleva na dvůr zalitý světlem lucerny. Když jsme procházeli otevřenými dveřmi, překvapeně k nám vzhledla nějaká stará žena. Krishna odsunul korálkový závěs a přeskočili jsme postavy, spící na zemi v tmavém pokoji.

Jakmile jsme se objevili na dalším dvorku, ozval se nám za zády křik a nadávky. Když jsme zmizeli v další uličce, v úzké štěrbině mezi budovami, objevili se ve tmavém průchodu za našimi zády tři Kapalikové. Poskakovali jsme a brodili se v odpadcích, jež nám sahaly po kotníky.

I tady jsme našli tiché postavy, které seděly na zemi a choulily se před vodou, která stále proudila z okapů a tvořila kaluže. Krishna přeskočil vyhublá kolena postavy, která připomínala víc než člověka mrtvolu.

Nedokázal jsem s ním udržet krok, a když jsme museli vyběhnout po dvojitém dřevěném schodišti, zhroutil jsem se na tmavém odpočívadle na kolena a lapal po dechu. Na dvoře pod námi na sebe pokřikovali Kapalikové.

Krishna mě prostrčil otevřenými dveřmi. V místnosti dřepěl u otevřeného ohně nebo se choulil u popraskaných prken tucet lidí. Ve středu místnosti se zhroutila část stropu a popraskané zdivo a omítka utvořily malou hromádku, na které si lidé rozdělali oheň. Zdi a pokleslý strop obarvil kouř.

Krishna zasyčel rychlou větou, ve které jsem, jak se mi zdálo, zaslechl slovo *Kálí*. Nikdo se na nás ani nepodíval. Mrtvé oči sledovaly nízké plameny.

Na schodišti se ozvaly kroky. Někjaký muž vykřikl. Krishna mě pevně sevřel za loket a odvedl do malé, s výjimkou několika bronzových hrců a malé sošky boha

Ganeshe, prázdné místnosti. Do úzké uličky mezi budovami ústilo otevřené okno.

Krishna se do okna postavil a skočil. Vylezl jsem na nízký parapet a zaváhal. Ulička nebyla ani pět stop široká. Předě mnou se otevíral nejméně dvacet stop hluboký sráz do tmy. Nic jsem neslyšel, jen čvachtavý zvuk v místech, kde Krishna přistál. Nic víc. Věděl jsem, že do té světla zbavené jámy skočit nedokážu.

Náhle jsem zaslechl, jak Kapalikové křičí ve dveřích druhého pokoje. Nějaká žena vyjekla. Sevřel jsem levou ruku a skočil.

V místech, kde jsem přistál, musely odpadky dosahovat hloubky sedmi, možná osmi stop. Zapadl jsem tam po stehna a zhroutil se bokem do něčeho měkkého a nepříjemného. Podél zdi pištěly a pobíhaly krysy. Vůbec nic jsem neviděl. Jak jsem se pokoušel brodit k úzkému místu, mé nohy vydávaly tiché čvachtání. Zapadl jsem do poddajné, páchnoucí masy až do pasu a začal v panice tlouct kolem sebe.

„Šššš.“ Krishna mě chytil za ramena a pevně mě držel. Slabý obdélník světla nad námi zastínil muž, který se vyklonil z okna. Pak zmizel v pokoji.

„Rychle!“ Krishna mě vzal za ruku a začali jsme se brodit páchnoucím příkopem. Odstrčil jsem se ode zdi a snažil se plavat rozměklým odpadem. Ve snaze najít oporu jsme se tloukli rukama. Jako bychom se brodili po pás hlubokým bahnem.

Náhle za námi někdo vystrčil z okna, ze kterého jsme před chvílí seskočili, hořící prkno. Muž ho schválně hodil do špíny v uličce. Jednou se odrazilo a v místech, kde se zastavilo zapálilo, nějaké mastné hadry. Oba jsme se na místě zastavili. Nebyli jsme víc než stíny uprostřed hromad okolních odpadků, ale jeden z Kapaliků na nás ukázal a zavolal ostatní.

Nevím, zda muž s nožem skočil nebo ho postrčili, ale jak za námi letěl, ječel. Pochodeň začínala ve vlhkém prostředí lidských odpadků prskat, ale přesto hořící hadry poskytl

dostatek světla a odhalily stovky chlupatých šplhajících tvarů – některé velké jako kočka – které lezly přes hromady odpadků a blížily se k nám ve snaze uniknout před kouřem.

Kůže se mi odporem rozvlnila. Nikdy jsem netušil, že je taková reakce skutečně možná. Krishna se vrhl zpět, odkud jsme přišli. Kapalika se objevil jako skokan, který vyplul na povrch bazénu. Mlátil rukama a v pravici se zatřpytila ocel. Oheň už málem uhasl a Krishna, který se k muži blížil, se proměnil v nejasný cíl. Jejich sténání téměř zaniklo v sílícím vřeštění prchajících krys. Mých holých paží se dotýkala mokrá, tlustá těla a já začal zvracet. Obrátil jsem žaludek mezi hromady odporně páchnoucí tmy.

Dva Kapalikové nad námi se vyklonili a napínali zrak. Ale ulička se znovu ponořila do téměř naprosté tmy. Zdálo se mi, že vidím Krishnu a druhého muže, jak se nešikovně a šubavě točí jako dva nemotorní tanečníci při zpomaleném záznamu. Kapalikova ruka s nožem opakovaně narazila do cihlové zdi a objevily se jiskry. Pak se mi zdálo, že vidím Krishnu stát za druhým mužem, vidím, jak ho táhne za dlouhé vlasy a mačká mu obličej do poddajné hmoty. Přivřel jsem v temnotě oči a zdálo se mi, že Krishna sedí Kapalikovi na prohnutých zádech, tlačí ho hlouběji a hlouběji... pak se ale Krishna objevil vedle mě a vlekl mě za sebou. Brodili jsme se pryč od okna.

Dva Kapalikové se z nejasného obdélníku nad námi stáhli. Sami jsme se pohybovali pomalu jako v noční můře. Jeden z nás se potopil a použil tělo druhého jako páku, aby se osvobodil.

Už jsem se prodral téměř celou délkou uličky a náhlá myšlenka mě málem přinutila znovu zvracet. Před námi nesvítilo žádné světlo. *Co když jdeme špatným směrem, k cihlové zdi, na konec slepé ulice?*

Ale nebylo tomu tak. Dalšíh pět těžkých kroků, ulička ostře odbočila vpravo a hromada odpadků začala klesat. Patnáct dalších kroků a byli jsme venku.

Vyklopýtali jsme na mokrou a prázdnou ulici. O kotníky se nám otíraly krysy, v panice skákal a se stříkáním

probíhaly kanalizačními strouhami. Podíval jsem se doleva i doprava, ale ani jednoho ze zbývajících dvou Kapalíků jsem nespapal.

„Rychle, pane Luczaku,“ sykl Krishna. Přeběhli jsme ulicí, rychle přešli nakloněný chodník a splynuli s tmavými stíny pod prověšenými kovovými stříškami. Přebíhali jsme z obchodu do obchodu. Občas jsme v mokrých průchodech narazili na spící postavy, ale nikdo nekřičel, nikdo se nás nesnažil zastavit.

Odbočili jsme do další ulice, pak jsme se protáhli úzkou uličkou na ještě širší cestu, kde právě mizel z dohledu nákladní automobil. Svítily tady pouliční lampy, z mnohých oken proudilo elektrické světlo. Nad hlavami nám ve vánku vlál rudý prapor. Rozpoznal jsem zvuk dopravy z přilehlých ulic.

Na chvíli jsme se zastavili v temném průchodu u obchodu, zabezpečeného mřížemi a okenicemi. Oba jsme lapali po dechu, bolestivě se předkláněli vyčerpáním. Ale Krishnův úzký obličej předváděl veselou masku šťastného zápasníka, kterou jsem spatřil první noc v autobusu.

Začal mluvit, znovu se nadechl a narovnal se.

„Teď vás opustím, pane Luczaku,“ oznámil mi.

Jen jsem na něj zíral. Spojil ruce, nepatrně se uklonil a obrátil se k odchodu. Jeho sandály tiše čvachtaly v kalužích.

„Počkejte!“ vykřikl jsem. Nezastavil. „Jen minutku. Haló!“ Už se málem ztrácel ve stínu.

Popošel jsem do bledého kruhu pouličního světla. „Zastav se! Sanjayi, zastav!“

Zastavil se. Pak se obrátil a udělal ke mně dva pomalé kroky. Zdálo se, že se mu třesou dlouhé prsty. „Co jste to řekl, pane Luczaku?“

„Sanjayi,“ zopakoval jsem, ale tentokrát jsem spíš šeptal. „Mám pravdu, že?“

Stál tam, bazilišek s divokou svatozáří tmavých vlasů, jež rámovaly jeho příšerný pohled. Pak se objevil úsměv, který se rozšířil do horšího šklebu, než má žralok. Tak se šklebí hladový ghúl.

„Mám pravdu, že, Sanjayi?“ Udělal jsem pauzu, abych nabral dech. Ani jsem netušil, co teď řeknu. Ale něco jsem říct musel – cokoliv – abych ho udržel na řetězu. „Jaká je tvoje hra. Sanjayi? O co tady sakra kráčí?“

Několik vteřin se ani nepohnul. Částečně jsem očekával tichý útok, sevření dlouhých prstů na vlastním krku. Místo toho zaklonil hlavu a zasmál se. „Ano, ano, ano,“ vyrazil ze sebe. „Existuje spousta her, pane Luczaku. Tahle ještě neskončila. Sbohem, pane Luczaku.“

Obrátil se a odklusal do tmy.

Kapitola čtrnáctá

„Kalkata je hrozný kámen na mém srdci“

– Sunil Gangopadhyay

Kdybych našel dřív taxík...

Kdybych jel přímo do hotelu...

Dostat se zpět do hotelu mi trvalo téměř celou hodinu. Nejprve jsem klopýtal z jedné ulice do druhé, držel jsem se ve stínu, a kdykoliv jsem spatřil člověka, který kráčet mým směrem, přimrzl jsem na místě. Jednou jsem proběhl prázdným dvorem, abych se dostal na širší třídu, odkud se linul zvuk dopravy.

Ze stínu průchodu se ke mně připotácel nějaký muž. Vykřikl jsem, uskočil a instinktivně pozvedl pěsti. Jak jsem se pokusil ohnout malíček levé ruky s ostatními prsty, znovu jsem zařval. Muž – stařík v hadrech s červeným šátkem kolem čela – zastavil své „Baba“, couvl dozadu a vyděšeně vykřikl. Dvůr jsme opustili opačnými směry.

Vyběhl jsem na širokou třídu, kde jsem spatřil projíždět nákladní auta a osobáky, které se vyhýbaly cyklistům. A co víc, po ulici se pomalu sunul autobus veřejné dopravy. Ve snaze nastoupit jsem ťukal do boku pohybujícího se vozidla. Když jsem vysypal řidiči plnou kapsu drobných, jen se na mě udiveně díval. S *paisy*, které žádal, jsem určitě vysypal americké peníze v hodnotě jeho několikadenního výdělku.

Autobus byl nacpaný, ale já se protlačil mezi stojícími lidmi, aby mě nebylo vidět z ulice. Neměli tady žádná držátka. Chytil jsem se kovové tyče, a jak se autobus kymácel, těžce řadil a vlekl se od zastávky k zastávce, zůstal jsem na ní viset.

Na chvíli jsem upadl do polosnu. Napětí posledních několika hodin mě úplně vycuclo. Měl jsem jen jedinou

touhu – stát tam a zůstat v bezpečí. Než jsem si uvědomil, že se kolem mě uvolnil široký prostor a ostatní cestující mě pozorují, minuli jsme mnoho bloků.

Copak jste nikdy předtím neviděli žádného Američana? pomyslel jsem si. Pak jsem se na sebe podíval. Šaty mi nasákly a páchly neskutečnou špínou, kterou jsem se brodil. Nejméně na dvou místech jsem měl roztrženou košili a nikdo by už nehádal, že byla kdysi bílá. Na holé paže se mi nalepila špína, pravé předloktí mi ještě páchlo od vlastních zvratků. Malíček levé ruky mi čněl do neskutečného úhlu. Podle toho, co jsem cítil na obočí a na čele, jsem tam musel mít obdivuhodnou modřinu. Obočí, víčko a tvář mi pořád zdobila zaschlá krev. Nebylo pochyb, že mé vlasy a výraz působí divočejším dojmem, než Krishna na vrcholu své kariéry.

„Ahoj,“ pozdravil jsem a strnule skupince zamával. Ženy si zakryly obličej sáří a celý chumel zacouval, až na ně řidič zakřičel, ať se na něj necpou.

V tu chvíli mě něco napadlo. Kde jsem vůbec byl? Věděl jsem toho tak málo, že se mohlo jednat o noční expres do Nového Dillí. Každopádně byla velká pravděpodobnost, že jedu špatným směrem.

„Mluví tady někdo anglicky?“ zeptal jsem se. Zírající cestující se ještě víc odtáhli. Sklonil jsem se a podíval se zamřížovanými okny. Minuli jsme několik bloků, pak jsem spatřil neonem ozářenou fasádu nějakého hotelu či kavárny. Venku parkovalo několik černobílých taxíků.

„Zastavte!“ zavolal jsem. „Tady si vystoupím.“ Protlačil jsem se rychle se rozestupujícím davem. Auto skřípavě zastavilo uprostřed ulice. Autobus neměl žádné dveře. Dav ustoupil a nechal mě projít.

Několik minut jsem se hádal s řidiči, než jsem si vzpomněl, že mi zůstala peněženka. Všichni tři řidiči se na mě jen podívali a rozhodli, že za to nestojím. Pak jsem si vzpomněl, vyndal peněženku a pozvedl dvacetidolarovou bankovku. Náhle se všichni tři usmívali, ukláněli a otevírali

mi dvířka svých aut. Nasedl jsem do prvního taxíku, řekl „grandhotel Oberoi“ a zavřel oči. S řevem jsme vyrazili do deštěm zalitých ulic.

O několik minut později jsem si uvědomil, že mám pořád hodinky. Špatně se daly přečíst, ale když jsme míjeli osvětlenou křižovatku, konečně jsem rozeznal ručičky. Bylo jedenáct, dvacet osm... to nebylo možné! Jen dvě hodiny od chvíle, kdy mě k Dasovi odvezlo auto? Od té chvíle uběhl celý život. Zaťukal jsem na krystal, ale vteřinová ručička vytrvale pokračovala dál.

„Rychle!“ vyzval jsem řidiče.

„Atcha!“ zavolal vesele. Ani jeden z nás tomu druhému nerozuměl.

Zástupce vedoucího mě spatřil, jak vcházím do haly, a s výrazem hrůzy mě sledoval. Pozvedl ruku. „Pane Luczaku!“

Zamával jsem mu a vstoupil do výtahu. Nechtěl jsem s ním mluvit. Adrenalin a bezduchá euforie vyprchaly a nahradily je nevolnost, únava a bolest. Opřel jsem se o zeď výtahu a přidržel si levou ruku. Co řeknu Amritě? Myslelo mi to pomalu, takže jsem se rozhodl pro jednoduchý příběh přepadení. Zbytek jí jednou dovyprávím. Možná.

Byla půlnoc, ale v chodbě jsem spatřil lidi. Dveře našeho pokoje byly otevřené a zdálo se, že tam probíhá večírek. Pak jsem spatřil dva policisty s opasky Sama Browneho a známý vous s[^] turbanem inspektora Singha. *Amrita zavolala policii. Řekl jsem jí, že se vrátím za třicet minut.*

Obrátilo se ke mně několik lidí a inspektor mi vyšel vstříc. Začal jsem si vymýšlet detaily přepadení – nic vážného, aby nás to v Kalkatě nezdrželo ještě jeden den! – a téměř vesele jsem policistovi zamával. „Inspektore! Kdo říká, že když potřebujete, nikde žádný policista?“

Singh neodpověděl. Pak můj vyčerpaný mozek zaregistroval celou scénu. Kolem se poflakovali další hoteloví hosté a nakukovali otevřenými dveřmi do našeho pokoje. *Otevřenými dveřmi.*

Protlačil jsem se kolem inspektora a vběhl do hotelového pokoje. Nevím, co jsem čekal, ale když jsem spatřil Amritu, jak sedí na posteli a rozmlouvá s policistou, který si něco zapisoval, rozbušené srdce mi zpomalilo.

S úlevou jsem se opřel o dveře. Všechno bylo v pořádku. Pak se na mě Amrita podívala. A v tom bledém, tichém obličejí bez výrazu jsem spatřil, že v pořádku není vůbec nic a nikdy to už v pořádku nebude.

„Vzali nám Victorii,“ zašeptala. „Ukradli nám dítě.“

„Proč jsi ji pouštěla dovnitř? Říkal jsem ti, ať sem nikoho nepouštíš. Proč jsi ji pouštěla dovnitř?“ Na stejnou věc už jsem se zeptal třikrát. Amrita třikrát odpověděla. Seděl jsem opřený zády o zeď v místech, kde jsem se svezl k zemi. Ruce jsem položil na zvednutá kolena, do vzduchu čněl zlomený prst. Amrita seděla vzpřímeně na okraji postele, jednu ruku uloženou způsobně na druhé. Poblíž se usadil na židli inspektor Singh a oba si nás prohlíželi. Dveře na chodbu byly zavřené.

„Řekla, že mi přinesla zpátky tu látku,“ zopakovala Amrita. „Chtěla ji vyměnit. Ráno jsme odjížděli.“

„Ale... ach, Kriste, drahá –“ zastavil jsem se a svěsil hlavu.

„Neříkal jsi, abych nemluvila s ní, Bobby. Kamakhyu jsi znal.“

Inspektor Singh si odkašlal. „Přesto bylo velmi pozdě, paní Luczaková. Nějak vás to neznepokojilo?“

„Ano,“ souhlasila Amrita a obrátila se k Singhovi. „Nechala jsem na dveřích řetěz a zeptala se jí, proč přichází tak pozdě. Vysvětlila mi... vypadala, že je v rozpacích, inspektore... vysvětlila mi, že nemohla opustit dům, dokud její otec neusnul. Řekla, že dvakrát předtím volala.“

„A volala, paní Luczaková?“

„Telefon dvakrát zvonil, inspektore. Bobby mi řekl, ať ho neberu. Tak jsem ho nevzala.“

Oba se na mě podívali. Mé oči se setkaly se Singhovým pohledem. Amritě jsem se do očí podívat nedokázal.

„Jste si jistý, že nepotřebujete lékařskou pomoc, pane Luczaku, v tomto hotelu mají lékaře.“

„Ne. Jsem si jistý.“ Když se mě po pár minutách Singh zeptal, co se mi stalo, vysypal jsem ze sebe celý příběh. Nebyl souvislý, ale kromě skutečnosti, že jsem pistoli Dasovi odnesl já, jsem nic nevynechal. Inspektor Singh přikyvoval a dělal si poznámky, jako by takové příběhy poslouchal každý večer.

To nebylo důležité.

Znovu se obrátil k Amritě. „Lituji, že to musíme znovu opakovat, paní Luczaková, ale můžete odhadnout, jak dlouho jste byla z pokoje pryč?“

Amrita se i přes ledovou kontrolu nepatrně chvěla a já spatřil pod povrchem propast hysterie a zármutku. Chtěl jsem k ní přistoupit a vzít ji do náručí. Nic jsem neudělal.

„Minutu, inspektore. Možná ani tak dlouho. Mluvila jsem s Kamakhyí, když jsem náhle ucítila hroznou závrať. Omluvila jsem se, přešla do koupelny, abych si opláchla obličej studenou vodou, a vrátila se. Možná pětadvacet vteřin.“

„A dítě?“

„Victoria... Victoria spala tamhle. Na posteli u oken. Používáme... používáme polštáře a pokrývku jako určité... má ráda hnízdo, inspektore. Ráda si o něco opírá hlavu. A s polštářem se neskutálí dolů.“

„Ano.“

Zvedl jsem se na nohy a přešel k čelu Amritiny postele. Kamkoliv, jen abych se nemusel dívat na druhou postel s prázdným kruhem polštářů a Victoriinu modrobílou pokrývku, která byla ještě zmuchlaná a v místech, kde si ji ve spánku přitáhla k obličejí, vlhká.

„Už jste to slyšel předtím, inspektore.“ promluvil jsem. „Kdy přestanete pokládat otázky a začnete hledat toho... tu osobu, která má naše dítě?“

Singh se na mě podíval tmavýma očima. Vzpomněl jsem si na bolest v Dasově pohledu a pochopil jsem, že může být bolest nekonečná.

„Hledáme, pane Luczaku. Upozornili jsme celou Městskou policii. Nikdo v hotelu tu ženu nespátřil odcházet. Lidé na ulici si nevzpomínají, že by viděli člověka s dítětem nebo nějakým balíkem. Poslal jsem auto na adresu, kterou si paní Luczaková pamatuje z obchodu, kde prodávají sárí. Jak vidíte, napojili jsme z vedlejších pokojů váš telefon, takže můžeme poslouchat, zatímco budete hovořit.“

„Budeme hovořit? Proč?“

Singh sklopil hlavu, palcem přejel ostrý puk na kalhotách a znovu se na mě podíval. „Kvůli výkupnému, pane Luczaku. Musíme předpokládat, že jde únosům o výkupné.“

„Ach.“ vydechl jsem a těžce dosedl na postel. Ta slova mnou projela, jako bych spolkl ostré kousky kovu. „Chápu. Správně.“ Vzal jsem Amritinu ruku do své dlaně. Byla chladná a povadlá. „Ale co Kapalíkové?“ zeptal jsem se. „Co když v tom jedou?“

Singh přikývl. „Zkoumáme to, pane Luczaku. Musíte si uvědomit, že je hodně pozdě.“

„Ale poskytl jsem vám popis tovární oblasti, kde jsem se s Dasem setkal.“

„Ano, a může nám to velmi pomoci. Ale musíte pochopit, že ve staré Kalkatě poblíž řeky Hooghly jsou desítky takových míst. Pokud počítáte skladiště a doky na severu, pak stovky. A všechna jsou soukromá. Některá patří cizím firmám. Jste si jistý, pane Luczaku, že to místo leželo blízko řeky?“

„Ne. Moc ne.“

„A nevzpomínáte si na žádná nápadná místa? Jména ulic? Lehko identifikovatelná místa?“

„Ne. Jen dva komíny. Byl tam nějaký slum –“

„A zdálo se, že tam ti muži bydlí napořád? Známký dlouhotrvajícího obydlí?“

Zamračil jsem se. Kromě chudé police s Dasovým majetkem jsem nic takového nespátřil. „Byla tam ta socha.“ dodal jsem nakonec. „Používali to místo jako chrám. Odvést takovou sochu není jednoduché.“

„Sochu, která chodila?“ zeptal se Singh. Kdybych v jeho hlase zachytil jen nepatrnou známku sarkasmu, okamžitě bych se na něj, nehledě na můj stav a zlomený prst, vrhl.

„Jo.“

„A ani nevíme, zda jsou do toho zapleteni, že, pane Luczaku?“

Chytil jsem se za ruku a zlobně jsem ho propichoval pohledem. „Je to neteř M. Dase, inspektore. Musí do toho být nějak zapletena.“

„Ne.“

„Co myslíte tím *ne*?“

Singh si vyndal zlaté pouzdro s cigaretami. Poprvé jsem ve skutečném životě spatřil člověka, který před zapálením cigarety zatřuká na krabičku. „Myslím tím, ne, není to neteř M. Dase,“ odvětil.

Amrita otevřela ústa, jako by dostala políček. Já jen zíral.

„Řekla jste, paní Luczaková, že slečna Kamakhya Bharati je neteří básníka M. Dase. Podle jejího vyprávění dcera Dasovy mladší sestry. Je to tak správně?“

„Ano.“

„M. Das žádné sestry neměl, paní Luczaková. Alespoň neměl žádnou, která by přežila rané dětství. Měl čtyři žijící bratry, samé zemědělce, všichni byli občany stejné vesnice v Bangladéši. Chápejte, já mám případ zmizení pana M. Dase na starost už osm let. Moc dobře znám všechny okolnosti. Kdybyste se zmínil, že vás ta žena kontaktovala, když jsme spolu hovořili, pane Luczaku, mohl jsem vás o tom informovat.“ Singh vypustil kouř a odstranil si z jazyka kus tabáku.

Zazvonil telefon.

Všichni jsme ho pozorovali. Jeden z přídatných telefonů. Singh ho zvedl. „Ha?“ následovalo dlouhé ticho. „Shukryia,“ řekl nakonec a dodal: „Moc dobře, seržante.“

„Co se děje?“ naléhal jsem.

Inspektor Singh uhasil cigaretu a postavil se. „Obávám se, že toho už dnes v noci nemůžeme moc udělat. Vrátím se

ráno. Moji lidé budou po celou noc v přilehlých pokojích. Každý telefonát do vašeho pokoje bude monitorovat policista u telefonní ústředny dole. Telefonoval mi seržant. Adresa, kterou Kamakhya Bharati uvedla v obchodě, byla samozřejmě falešná. Vrátila se tam a vyzvedla si látku osobně. Mým lidem chvíli zabralo lokalizovat číslo, které v obchodu uvedla, neboť adresa leží v místech, kde je jen málo budov.“ Pak zaváhal a podíval se na mě. „Uvedla adresu veřejné prádelny,“ dodal. „Prádelny a pozemků krematoria.“

Během hodin a dnů, jež následovaly, se projevila Amrita jako statečnější a chytřejší. Kdyby nepřevzala vedení, nesvlékla mě z páchnoucího oblečení a neupevnila prst do krabičky na zubní kartáček, kterou použila jako dlahu, mohl jsem zůstat po Singhově odchodu sedět celé hodiny na posteli. Když mi vracela prst na místo, znovu jsem zvracel. Kdyby mě Amrita nenacpala pod sprchu, suché dávení by se rychle proměnilo ve vzteklé vzlykání a záchvat frustrace. Voda byla vlažná, měla malý tlak, ale mně připadala báječná. Stál jsem tam půl hodiny a na chvíli jsem skutečně usnul. Nechal jsem proud vody, aby odplavil vzpomínky a hrůzu. Ale jak jsem si navlékl čistou bavlněnou košili a přidal se k Amritě k tichému bdění, divoká lítost a zmatek nepřestávaly hořet. Dorazilo úterní ráno. Seděli jsme spolu a sledovali kalkatský úsvit, který přinášel roztaženými závěsy bledé, šedé světlo. S prvními paprsky k nám z ulice přicházely zvony chrámu, zvonky tramvaje, výkřiky prodavačů a náhodné zvuky ulice. „Bude v pořádku,“ opakoval jsem v pravidelných intervalech. „Vím, že bude, drahá. Bude v pořádku.“

Amrita mlčela.

Přesně v pět, třicet pět zazvonil telefon. Telefon v pokoji. Skočil jsem po něm.

„Haló?“ Zdálo se mi, že v lince slyším zvláštní dutou ozvěnu. Jako bych mluvil do jeskyně.

„Haló? Haló? Pane Luczaku, haló?“

„Ano. Kdo je to?“

„Haló? Tady Michael Leonard Chatterjee, pane Luczaku.“

„Ano?“ *Jsi prostředník? Jsi do toho zapletený, ty svině?*

„Pane Luczaku, v noci mi do domu vtrhla policie. Řekli mi o zmizení vašeho dítěte.“

„Ano?“ Jestli se jednalo o vyjádření soucitu, chtěl jsem zavěsit. Ale žádný soucit v tom nebyl.

„Policie mě probudila, pane Luczaku. Probudili mou rodinu. Vtrhli mi do domu. Zdá se, že si myslí, že jsem do té věci nějak zapletený. Uprostřed noci mě vyslýchali, pane Luczaku.“

„Jo? No a?“

„Volám, abych silně protestoval proti takovému nařčení vlastní osoby a proti invazi do mého soukromí,“ pokračoval Chatterjee. Jak se rozkřičel, jeho hlas získal vyšší a ječivější tón. „Neměl jste jim dávat mou adresu, pane Luczaku. Jsem osoba, která v této komunitě něco znamená. Nenechám se urážet, pane. Nemáte žádné právo.“

„Cože?“ Nic víc jsem ze sebe nedostal.

„Nemáte žádné právo, pane. Varuji vás, veškerá obvinění, každé uvedení mého jména, jakékoliv zapletení Sdružení spisovatelů do vašich osobních problémů, pane Luczaku, bude mít za následek přiměřenou akci mého právníka. Varuji vás, pane.“

Následovalo duté cvaknutí, jak Chatterjee zavěsil. Linka několik vteřin syčela a praskala, pak se ozvalo další cvaknutí, jak zavěsil policista v ústředně. Amrita stála vedle mě, ale já nedokázal chvíli promluvit. Zůstal jsem tam stát a mačkal sluchátko, jako by se jednalo o Chatterjeeův krk. Můj vztek dospěl do bodu, kdy praskají žíly a napínají se šlachy.

„Co!“, vyzvídala Amrita a třásla mi rukou. Řekl jsem jí to.

Přikývla. Telefonát ji nějakým způsobem probral k činům. Nejprve použila jednu z extra linek a zavolala tetě v Novém Dillí. Teta nikoho v Bengálsku neznala, ale měla

přátele, kteří měli přátele v *Lok Sabha*, jedné z vládních budov. Amrita jí jednoduše vyprávěla o únosu a požádala ji o pomoc. Nedokázal jsem si představit, o jakou pomoc by se mohlo jednat, ale při samotné skutečnosti, že se Amrita k něčemu odhodlala, jsem ucítil úlevu.

Pak zatelefonovala bratrovi svého otce do Bombaje. Její strýc vlastnil také stavební firmu a byl vlivným člověkem na západním pobřeží subkontinentu. Přestože ho z hlubokého spánku probudila neter, o které neslyšel celých deset let, slíbil, že sedne do příštího letadla do Kalkaty. Amrita ho přemluvila, aby to nedělal – ještě ne – ale požádala ho, aby se spojil s bengálskými představiteli, kteří mohou pomoci. Slíbil, že to udělá a zůstane ve spojení.

Seděl jsem tam, naslouchal elegantním hindským frázím a sledoval vlastní ženu, jako bych se díval na cizince. Když mi později vyprávěla, o co v rozhovorech šlo, ucítil jsem jistotu, kterou zažije dítě, když poslouchá dospělé, kteří probírají důležité otázky.

Než to ráno dorazil v půl deváté inspektor Singh, zavolala Amrita do tří hlavních kalkatských nemocnic. Ne, žádné americké děti, ani děti se světlou kůží, na které by se hodil její popis, v noci nepřijali.

Pak zavolala do márnice.

To bych nikdy nedokázal. Nemohl bych tam jako ona stát s rovnými zády, hovořit klidným hlasem a ptát se nějakého ospalého cizince, jestli mu během tmavé kalkatské noci nepřivezli tělo mého dítěte.

Odpověď zněla ne.

Teprve když mu poděkovala a zavěsila, jsem spatřil, jak jí nohy postihuje třas a stoupá tělem vzhůru, až se jí roztřáslы ruce, že si jimi musela zakrýt obličej. V tu chvíli jsem k ní přistoupil a vzal ji do náručí. Nepřestávala se kontrolovat, ještě ne, ale svěsila hlavu, opřela mi ji o krk a společně jsme se kývali sem tam. Nic jsme neříkali, jen jeden druhého ve společné bolesti a utrpení houpali.

Inspektor Singh nepřinesl žádnou novinu.

Posadil se a pil s námi u malého stolku na pokoji kávu. Přicházeli a odcházeli muži v přilbách, doručovali mu papíry, dostávali instrukce.

Singh nám sdělil, že upozornili pracovníky bezpečnosti na letišti a železničních stanicích. Máme nějakou fotografii dítěte? Já jednu měl. Byla dva měsíce stará. Tehdy měla Victoria mnohem méně vlasů. Její obličej nebyl tak vykreslený. Pod kulatýma nožkama jsem rozeznal oranžovou pokrývku, zapomenutou památku na vzdálený a bezstarostný piknik v Den obětí války. Nerad jsem se fotografie vzdával.

Singh nám položil ještě několik otázek, uklidnil nás a odešel. Hubený policejní seržant strčil dovnitř hlavu a lámanou angličtinou nám připomněl, že je ve vedlejších dveřích. Přikývli jsme.

Uplynul den. Amrita nechala přinést oběd. Ani jeden z nás nejedl. Dvakrát jsem se dlouze osprchoval. Nechal jsem otevřené dveře, abych slyšel Amritu a telefon. Kůže mi pořád páchla špínou předchozí noci. Byl jsem tak unavený, až se mi zdálo, že nemám s vlastním tělem nic společného.

Myšlenky mi kroužily a kroužily jako smyčka filmu.

Kdybych neodešel.

Kdybych nenastoupil do auta.

Kdybych se vrátil dřív.

Vypnul jsem vodu a udeřil pěstí do dlaždiček.

Okolo třetí hodiny odpoledne se vrátil Singh se dvěma příslušníky Městské policie. Druhý někde získal londýnský cockney přízvuk. Jejich zpráva nám nikterak nepomohla.

Na univerzitě nikdo jménem M. T. Krishna neučil. Během posledního desetiletí tam přednášelo pět učitelů jménem Krishna. Dva odešli do důchodu. Dvěma táhlo na šedesát. Jedním byla žena.

O Krishnově spojení se vzdělávacím střediskem Spojených států v Indii neexistoval žádný záznam. V Kalkatě ve skutečnosti ani VSSSI nemělo zastoupení. Nejbližší pobočka byla v Madrasu. Policie tam zavolala, ale

nikdo v Madrasu neměl informaci ani o Krishnovi, ani o Sanjayovi. Nikoho neposlali, aby mě přivítal na kalkatském letišti. VSSSI ani netušilo, že jsem přicestoval do země.

Na kalkatské univerzitě měli mnoho studentů jménem Sanjay. Nikdo z dosud kontaktovaných nevyhovoval popisu, který jsem policii poskytl. Všichni na tom pracovali, ale než zkontrolují všechny v současné době zaregistrované Sanjaye, mohlo trvat několik týdnů. Koneckonců byly prázdniny mezi semestry.

Potvrdilo se, že tady studoval Jayaprakesh Muktanandaji, ale na poslední semestr se nezapsal. Číšník v univerzitní kavárně ale Muktanandajiho spatřil před dvěma dny.

„To je až potom, co jsem se tam s ním setkal,“ poznamenal jsem.

Alespoň to tak vypadalo. Muktanandaji ukázal známému číšníkovi lístek na vlak, který si koupil. Tvrdil, že se vrací do vesnice jménem Anguda. Číšník od té doby mladíka už nespatri. Singh telefonoval komisaři v Jamshedpuru, který telegrafoval provinčnímu strážníkovi v Durgalapur. Strážník zajde do Angudy, najde Muktanandajiho a přivede ho do Durgalapur k výsledku. Měli bychom od něj dostat zprávu ve středu večer.

„Zítra!“

„Ano, pane Luczaku. Je to vzdálená vesnice.“

V kalkatském telefonním seznamu bylo mnoho rodin se jménem Bharati. Žádná z kontaktovaných neměla dvacetiletou dceru jménem Kamakhya. Jméno bylo koneckonců dost nezvyklé.

„Jak to?“ zeptal jsem se.

„To vysvětlím později,“ odpověděl Singh.

Byli kontaktováni informátoři z podsvětí *goondů*. Zatím se žádná užitečná informace neobjevila, ale jednání pokračovala. Policie stejně tak vyslýchala členy Sdružení žebráků.

Při těch slovech se mi obrátil žaludek. „A co Kapalikové?“ zeptal jsem se.

„Kdo je to?“ zeptal se druhý inspektor.

Singh mu odpověděl v bengálštině a obrátil se ke mně. „Musíte chápat, pane Luczaku, že společnost Kapaliků zůstává – technicky vzato – mýtem.“

„I hovno,“ vykřikl jsem. „To, že mě chtěl někdo minulou noc zabít, žádný mýtus nebyl. Ani to, že máme pohřešovanou holčičku, není žádný mýtus.“

„Ne,“ přiznal Singh. „Ale ještě nemáme žádné hmatatelné důkazy, že jsou do toho *thugees*, *goondové* nebo takzvaní Kapalikové zapleteni. Věc komplikuje i fakt, že různé kriminální živly používají často podivnou, tantrickou formu mysticismu, jež většinou vyvolá místní božstva – v tomto případě Kálí – aby ohromili své novice a vyděsili normální obyvatele.“

„Uch-huh,“ vyrazil jsem ze sebe.

Amrita zkrřížila ruce a podívala se na všechny tři muže. „Takže pro nás ve skutečnosti nemáte žádnou novinu?“ zeptala se.

Singh se podíval na ostatní. „Žádný pokrok, ne.“

Amrita přikývla a zvedla telefon. „Ano, dobrý den, tady pokoj šest set dvanáct. Můžete mě prosím spojit s americkým velvyslanectvím v Novém Dillí? Ano. Je to velmi důležité. Děkuji vám.“

Tři muži zamrkali. Amrita čekala u telefonu a já je zatím doprovodil ke dveřím. Druzí dva policisté v chodbě popošli a já na chvíli zdržel Singha. „Proč je Kamakhya Bharati tak zvláštní jméno?“

Singh si uhladil knír. „Kamakhya není... v Bengálsku běžné jméno.“

„A proč?“

„To jméno je náboženské. Převtělení... Parvati.“

„Myslíte Kálí.“

„Ano.“

„A proč tedy není běžné, inspektore? Všude kolem je tady spousta Rámů a Krishnů.“

„Ano,“ připustil Singh a smetl nit ze své manžety. Kovový náramek na jeho zápěstí odrazil světlo. „Ano, ale

jméno Kamakhya nebo jeho varianta Kamaksi je spojeno se zvláště neatraktivním převtělením Kálí, kdysi uctívaným ve velkém chrámu v Assamu. Některé bohoslužby byly velmi nezdravé. Kult byl před pár lety postaven mimo zákon. Chrám je opuštěný.“

Přikývl jsem. Nijak jsem na tu zprávu nezareagoval. Vrátil jsem se do pokoje a tiše čekal, až Amrita dokončí telefonát. A celou dobu ve mně sílil šílený smích, mým vězením lomcovaly výkřiky vzteku a snažily se uniknout ven.

Kolem páté hodiny jsme v tom nekonečném dnu sešli do haly. Sevřel mě pocit klaustrofobie, až jsem pocítil problémy s dechem. Ale v hale to nebylo o nic lepší. Koupil jsem si v suvenýrech jeden doutník. Ale prodavač na mě bez přestání zíral a chápavý pohled zástupce vedoucího hraničil s odporem. Věřil jsem, že si o mně pár Muslimů v hale něco šeptá. A když se ze zahradní kavárny vynořilo několik číšníků, ukazovali si na mě a natahovali krky, pak už se o žádnou představivost nejednalo.

Spěšně jsem se stáhl do šestého patra a vyběhl po schodech, abych si vybil energii. Anglický zvyk říkat druhému patru první, mi poskytl k procvičení ještě jedno schodiště navíc. Když jsem se objevil v chodbě našeho patra, těžce jsem dýchal a silně se potil. Pospíchala ke mně Amrita.

„Něco?“ zeptal jsem se.

„Jen jsem si vzpomněla na něco důležitého,“ vydechla rychle.

„O co jde?“

„Abe Bronstein! Krishna se o Abe Bronsteinovi zmínil, když jsme první noc opouštěli letiště. Krishna musí mít s VSSSI nebo někým takovým spojení.“

Odešla si promluvit s policejním seržantem v pokoji šest set čtrnáct a já mezitím zavolał do Států. Přestože seděl v ústředně policista, spojení přes moře trvalo třicet minut. Když jsem zaslechl známý newyorský přízvuk, málem jsem

se sesypal. „Bobby, dobré ráno! Odkud to sakra voláš? Zní to, jako bys telefonoval levnou vysílačkou.“

„Abe, poslouchej. Poslouchej, prosím.“ Co nejrychleji jsem mu vyprávěl o Victoriině zmizení.

„A kurva,“ zasténal Abe. „Kurva, kurva, kurva.“ I přes špatné spojení a deset tisíc mil jsem v jeho hlase rozeznal hlubokou bolest.

„Poslouchej, Abe, slyšíš mě? Jeden z podezřelých v celé záležitosti je chlapík jménem Krishna... M. T. Krishna... ale myslíme si, že se ve skutečnosti jmenuje Sanjay něco. Setkal se s námi minulý čtvrtek na letišti. Slyšíš mě? Dobře. Ten Krishna řekl, že pracuje pro VSSSI... to je americké Vzdělávací středisko... jo a že nás vyzvedl, aby pomohl svému šéfovi. Ani Amrita, ani já si nevzpomínáme na jméno toho šéfa. Ale zmínil se o tobě, Abe. Určitě uvedl tvé jméno. Haló?“

„Shah,“ odpověděl Abe s dutou ozvěnou.

„Cože?“

„Shah. A. B. Shah. Telegrafoval jsem mu, když jsi odjel do Londýna, a požádal ho, aby ti – pokud to budeš potřebovat – pomohl.“

„Shah,“ zopakoval jsem a rychle si to zapsal. „Skvělé. Kde ho můžu sehnat, Abe? Je v kalkatském seznamu?“

„Ne, Bobby, není z Kalkaty. Shah je redaktorem *Doby Indie*, ale pracuje i v Novém Dillí pro VSSSI jako kulturní poradce. Před pár lety, když učil v Columbii, jsem se s ním znal. O té svini Krishnovi jsem nikdy neslyšel.“

„Díky, Abe, hodnější mi pomohl.“

„Sakra, Bobby, promiň. Jak to nese Amrita?“

„Skvěle. Je jako skála, Abe.“

„Achchch. Bude to v pořádku, Bobby. Musíš tomu věřit. Určitě vám Victorii vrátí. Bude oukej.“

„Jo.“

„Dej mi vědět, až se to vyřeší. Budu u své matky. Máš číslo, ne? Dej mi vědět, jestli můžu nějak pomoci. Ach, sakra. Bude to v pořádku, Bobby.“

„Sbohem, Abe. Díky.“

Amrita informovala nejen Singha, ale právě telefonovala do třetích ze tří největších kalkatských novin. Své instrukce vychrlila odměřenou hindštinou.

„To jsme měli udělat už dřív,“ doplnila, když zavěsila sluchátko. „Objeví se až v zítřejším vydání.“ Zabrala ve všech novinách inzerátem půl stránky. Poslíčci si vyzvednou kopie fotografie, kterou jsme půjčili policii. Nabídne deset tisíc dolarů odměny za informaci o případu, padesát tisíc dolarů za bezpečný návrat Victorie nebo informaci, která k němu povede. Bez jakýchkoliv dotazů.

„Ježíši,“ vydechl jsem hloupě, „kde seženeme padesát tisíc dolarů?“

Amrita pozorovala oknem večerní zmatek na ulici. „Nabídla bych dvakrát tolik,“ upozornila mě. „Ale to by znamenalo téměř milion rupií. Tato částka je určitým způsobem přijatelnější, pro lakotné mnohem reálnější.“

Zavrtěl jsem hlavou. Nedokázal jsem přemýšlet. Rychle jsem zavolal Singhovi a informoval ho o Shahovi. Slíbil, že se do toho okamžitě pustí.

Nějakou hodinu jsem dřímал. Nechtěl jsem. Jednu chvíli jsem seděl na židli u okna a sledoval, jak bledne poslední šedé světlo večera, chvíli nato jsem sebou trhl, venku byla noc a na okno bušil silný déšť. Zvonil jeden z policejních telefonů. Z chodby vstoupila Amrita, ale předhlonil jsem ji.

„Pan Luczak?“ ozval se inspektor Singh. „Dokázal jsem se spojit s panem A. B. Shahem v Novém Dillí.“

„A?“

„Skutečně dostal telegram od vašeho pana Bronsteina. Pan Shah si vašeho přítele velmi váží a okamžitě vyslal prostředníka Střediska, mladíka jménem R. L. Dhavan, který se sem vypravil, aby vám nabídl služby průvodce a tlumočníka.“

„Vyslal? Myslíte z Dillí do Kalkaty?“

„Přesně.“

„Kde tedy je?“

„O tom začíná pan Shah přemýšlet. O tom přemýšlíme i my. Dostali jsme velmi přesný popis, jak ten gentleman, když ho naposledy viděli, vypadal a co měl na sobě.“

„A?“

„A. pane Luczaku, zdá se, že tady s námi pan R. L. Dhavan je po celou dobu. Minulý čtvrtek odpoledne našli jeho tělo na nádraží Howrah nacpané v kufru.“

Krátce po desáté vypadla elektřina. Monzunová bouře dosáhla zběsilosti, jakou jsem ještě nezažil. Nocí projížděly každých několik vteřin blesky a osvětlovaly místnost lépe než dvě svíčky, které přinesl poslíček. Při prvním přívalu déšť zaplavil během několika minut ulice a hrozný liják se už celou hodinu zhoršoval. Na Chowringee nebyla vidět žádná světla. Zauvažoval jsem, jak takovou noc přežijí miliony lidí v plátěných chatrčích a boudách.

Někde tam je Victoria.

Hlasitě jsem zasténal a přešel pokoj. Zvedl jsem jedno sluchátko, pak druhé, abych zavolal Singhovi. Linky byly hluché.

Dostavil se zástupce vedoucího, aby celou záležitost objasnil ospalému policistovi ve vedlejším pokoji a omluvil se nám. V oblasti nefungovaly tisíce telefonů. Vyslal do telefonní společnosti posla, ale úřad byl zavřený. Nikdo nevěděl, kdy začne telefon znovu fungovat. Někdy to trvalo celé dny.

Když odešel, vyndal jsem ze skříně naše šaty a pověsil je na tyč v koupelně.

„Co to děláš?“ zeptala se Amrita. Mluvila nezřetelně, víc jak čtyřicet hodin už nespala. Měla tmavé a unavené oči.

Nic jsem neřekl, jen jsem uvolnil těžkou kulatou dřevěnou tyč, která držela ramínka. Byla téměř čtyři stopy dlouhá a na omak mi připadala správně tvrdá. Opřel jsem ji o židli u dveří. Venku projel kousek od nás blesk a na chvíli jasně zachytil zaplavenou scénu.

Když bylo deset minut po jedenácté, někdo těžce zatřukal na dveře. Amrita se vyplašeně probudila na židli, já se postavil a zvedl tyč. „Kdo je to?“

„Inspektor Singh.“

Singh měl na sobě lehkou přilbu a mokrý černý plášť do deště. Na chodbě stáli dva promáčení policisté. „Pane Luczaku, rádi bychom, abyste s námi šel z vážného důvodu.“

„Šel kam, inspektore?“

Singh vyklepal z přilby vodu. „Do márnice Sassoon.“ Amrita nedobrovolně zalapala po dechu a Singh rychle pokračoval. „Stala se vražda. Nějaký muž.“

„Nějaký muž? Má to něco spojeného s tím... jak se jmenuje? Dhavanem?“

Singh pokrčil rameny a na koberec se snesla voda. „Nevíme. Ten... styl vraždy ukazuje na *goondy*. Kapitaliky, jestli chcete. Rádi bychom, abyste nám pomohl identifikovat tělo.“

„Kdo myslíte, že to je?“

Další pokrčení ramen. „Půjdete, pane Luczaku? Čeká na vás mé auto.“

„Ne,“ odsekl jsem. „V žádném případě. Nenechám tady Amritu. Na to zapomeňte.“

„Ale kvůli identifikaci...“

„Poříd'te fotografii, inspektore. Vaše oddělení snad má fotoaparát nebo ne? Jestli ne, počkám na detailní záběr v ranních novinách. Zdá se, že v Kalkatě lidé zbožňují pohled na mrtvolu stejně jako ve Státech komiksy.“

„Bobby!“ napomenula mě Amrita hrubým hlasem. Oba jsme byli unaveni. „Inspektor se nám jen snaží pomoci.“

„Jo.“ odsekl jsem. „Skvělé. Ale znovu tě tu nenechám.“

Amrita sebrala kabelku a deštník. „Půjdu také.“

Oba jsme se na ni se Singhem podívali.

„Vypadly telefony,“ podotkla. „Nikdo nám nezavolá. Už je to čtyřicet hodin a nikdo žádné výkupné nežádá. Vůbec žádný kontakt. Jestli to pomůže, tak jdeme hned.“

Blesk ozářil prkny zatlučená okna a dva deštěm sužované kamenné lvy, kteří tady zůstali z dřívější, nevinnější éry. Ke dveřím márnice se táhla zadní cesta, která se klikatila mezi temnými mokřými budovami a hromadami odpadků, jež se rozpouštěly v lijáku. Široké dveře do márnice Sassoon kryl varhánkový baldachýn.

Ve vnější kanceláři nás uvítal nějaký muž ve zmuchlaném obleku. I tady byl vzduch hustý a páchl formaldehydem jako na středoškolské hodině biologie. Petrolejové lampy vrhaly stíny za registratury a vysoké hromady spisů na všech stolech. Muž přede mnou spojil ruce, povinně se uklonil a spustil na mokrého inspektora tirádu bengálštiny.

„Říká, že tady může paní Luczaková počkat,“ přeložil větu Singh. „Budeme ve vedlejší místnosti.“

Amrita přikývla a dodala: „Stejně tak řekl, že márnice potřebuje nouzový generátor, inspektore. Vyzval politiky z radnice, aby pohnuli zadkem a přešli sem přičichnout k různým. Je to tak? Byl to idiom.“

„Správně,“ potvrdil Singh a předvedl kyselý úsměv. Něco úředníkovi márnice oznámil, mužík se začervenel a odvedl nás se Singhem houpacími dveřmi dolů krátkou, kachlíkovou chodbou.

Zavěšené lucerny předváděly místo, pod kterým si mohl Jack Rozparovač představovat operační sál. Byla tady špína. Všude se válely papíry, hrnky a různé harampádí. Na zašpiněných tácech a stolech ležely nože, skalpely a pilky na kosti. Účel místnosti prozrazovalo velké kulaté světlo – teď nefunkční – a lesklý ocelový stůl s otevřenými kanálky. To vše a tělo, které na stole leželo.

„Ach,“ vydechl inspektor a popošel blíž. Nedočkavě mi pokynul, abych se k němu připojil. Zřízenec márnice sundal z kolíku na zdi lucernu a pověsil ji na tyč, která se zvedala z osvětlení operačního sálu. Rozhoupané světlo vrhalo na hladký kov podivné vzory.

Když jsem byl malý, rodiče investovali do soupravy *Comptonových obrázkových encyklopedií*. Mou oblíbenou

částí byla kapitola o lidském těle. Byly tam průhledné stránky. Začali jste s celým tělem, s kůží a vším ostatním, a jak jste obraceli jednotlivé stránky, klesali jste do mystérií nacpaných útroby těla. Všechno bylo úhledné, označené barvami a očíslované poznámkami.

Tělo přede mnou patřilo na druhou stránku – SVALY A ŠLACHY. Mělo od krku až dolů rozříznutou a staženou kůži. Ta ležela jako mokrá a zmuchlaná pláštěnka pod mrtvolou. Ale tady jsem nenašel žádné označení jednotlivých svalů, jen lidskou bytost, která připomíná syrové maso. Mastná tekutina odrážela světlo. Bílá vlákna mizela v syrových růžových svalech, nažloutlé šlachy se táhly jako krvavé řemínky.

Singh a ten druhý muž mě sledovali. Jestli čekali, že vykřiknu nebo začnu zvracet, pak jsem je zklamal. Odkášlal jsem si. „Už jste začali s pitvou?“

Singh přeložil krátkou odpověď. „Ne, pane Luczaku. Takhle sem před dvěma hodinami dorazil.“

V tu chvíli jsem zareagoval. „Ježíši! Proč by někdo zabil a stáhl z kůže lidskou bytost?“

Singh zavrtěl hlavou. „Když ho poprvé spatřili, nebyl mrtvý. Stalo se to na Sudder Street. Křičel. Podle svědků utíkal. Pak upadl. Chvíli nato křik utichl. Nakonec někdo zavolal policejní auto.“

Nedobrovolně jsem o dva kroky ustoupil. Zaslechl jsem hlas své matky, jak se nese z druhého patra na Pulaski Street. *Roberte Luczaku, hned sem přijdeš, než tě zaživa stáhnou z kůže.* Bylo to možné.

„Znáte ho?“ zeptal se Singh nedočkavě. Zagestikuloval, že potřebuje víc světla. Mrtvola měla zakloněnou hlavu, jež přimrzla v poslední agónii v sevření počátků *rigor mortis*.

„Ne,“ procedil jsem přes zuby. „Počkejte.“ Přinutil jsem se vkročit do těsného kruhu světla. Kromě ztrhaných rysů se obličeje nikdo ani nedotkl. Poznání mě udeřilo jako rána pěstí.

„Vy ho znáte.“ vydechl Singh.

„Ano.“ *Vyslovil jsem jeho jméno. Můj ty bože, vyslovil jsem při rozhovoru s Dasem jeho jméno.*

„Je to pan Krishna?“

„Ne,“ odpověděl jsem a odvrátil se od jasného stolu. *Vyslovil jsem jeho jméno.* „Chybí mu brýle. Nosí brýle. Jmenuje se Jayaprakesh Muktanandaji.“

Spali jsme s Amritou až do devíti hodin ráno. Nic se nám nezdálo. Sny zastínil hukot deště za otevřeným oknem. Někdy kolem svítání musela naskočit elektřina a klimatizace, ale my to ani nezaznamenali.

V jedenáct nula nula pro nás Singh poslal auto, které nás mělo odvézt na policejní velitelství. Přepojí nám tam veškeré telefonické hovory z hotelu. Policejní centrum tvořila další tmavá, jako jeskyně velká, místnost v další tmavé, labyrintu podobné budově. Stoly zakrývaly velké hromady šanonů a zažloutlých dokumentů – málem schovaly muže bez tváři, kteří se krčili za psacími stroji, jež se musely používat už za dnů královny Victorie. Strávili jsme s Amritou několik hodin listováním v silných knihách s fotografiemi. Po stovkách ženských tváří jsem začal přemýšlet, zda bych vůbec Kamakhyu Bharati poznal. *Ano, poznal.*

Objevili jsme jen jedinou věc. Po prozkoumání tmavé a vybledlé fotografie silného muže v šedých vězeňských šatech jsem ho váhavě identifikoval jako Kapalíků v khaki, který mi zlomil prst.

„Ale nejste si jistý?“ zeptal se Singh.

„Ne. Byl starší, silnější, měl delší vlasy.“

Singh zavrčel a předal někomu fotografii s instrukcemi. Nikdy mi neprozradil, jak se ten muž jmenuje, ani za co ho zavřeli. *Zvuk lámaného a křehkého plastiku.*

Brzy odpoledne jsme se vrátili do hotelu a překvapeně zjistili, že na číslo policejní linky, které jsme v inzerátech uvedli, odpověděly stovky lidí. Ani jeden z telefonátů nepřinesl skutečnou informaci. Těch pár, kteří tvrdili, že dítě někde spatřili, se zkoumalo, ale seržant byl pesimista.

Většina telefonátů pocházela od mužů a žen, kteří nám chtěli za cenu odměny prodat vlastní dítě.

Bouchl jsem dveřmi, lehli jsme si spolu do postele a čekali.

Pozdní hodiny té středy jsem převážně ztratil. Vzpomínám si jasně na některé obrazy, ale připadají mi jeden od druhého oddělené. Některé nedokážu oddělit od snů, které mě od těch dnů pronásledují.

Někdy okolo osmé večer jsem vstal, políbil dřímající Amritu na rozloučenou a opustil hotel. Náhle jsem úplně jasně spatřil řešení. Vyrázím ven do Kalkaty, najdu Kapaliky, řeknu jim, že je mi to líto, že udělám, cokoliv budou chtít, a naše dítě se potom vrátí. Bylo to jednoduché.

Pokud selžu, najdu bohyni Kálí a zabiju ji.

Vzpomínám, jak jsem procházel kolem mnoha bloků, ale jednu chvíli jsem jel taxíkem, sledoval obličej na chodníku a byl si jistý, že bude tím dalším Kamakhya. Nebo Krishna. Nebo Das.

Pak taxík zaparkoval pod stromem banyánu, čekal a čekal a já zatím vyšplhal na špičatou železnou bránu a skočil. Přikrčil jsem se a šel po příjezdové cestě, lemované květinami. V domě byla tma. Zalomcoval jsem okenicemi. Bušil na dveře. „Chatterjee!“ řval jsem. Dům byl tmavý.

Jindy jsem procházel po břehu řeky. V posledním šeru před skutečnou tmou se nade mnou tyčil most Howrah. Dlážděné ulice ustupovaly rozbláceným cestám a tmavým slumům. Kolem mě tančily děti. Rozhodil jsem mezi ně všechny drobné. Vzpomínám, jak jsem se jednou obrátil a nespatri už žádné děti, ale několik mužů, kteří mě sledovali. Pohybovali ústy, ale nic jsem neslyšel. Utvořili polokruh a začali se ke mně opatrně sunout s pozvednutýma rukama.

„Kapalikové?“ oslovil jsem je s nadějí. Věřím, že jsem to vyslovil. „Jste Kapalikové? Kálí? Kapalikové?“

Zaváhali a podívali se jeden na druhého, aby si dodali odvahy. Přejel jsem očima jejich hadry, vyhublá hladová těla a v očekávání napjaté svaly. Okamžitě jsem poznal, že

to Kapalikové nejsou. Ani *thugees*. Ani *goondové*. Jen chudí a hladoví lidé připraveni zabít pro cizí měnu.

„Dobrá!“ zařval jsem v tu chvíli. Usmíval jsem se. Nemohl jsem přestat, přestože jsem při takovém úsměvu cítil, jak ve mně vyřezává něco ostrého díru. Posledních několik dnů, ta noc, Victoria – všechno se soustředilo do pevného místa čisté radosti.

„Dobře!“ řval jsem. „Tak pojďte. Pojďte. Prosím.“

Do široka jsem rozevřel náruč. Objal bych je. Sevřel bych je pevně do upoceného, pevného sevření a s radostí trhal zuby jejich napjaté krky.

Věřím, že bych to udělal. Nevím. Podívali se jeden na druhého, zacouvali a zmizeli ve stínu cesty. Když utekli, málem jsem se rozplakal.

Nevzpomínám, jestli jsem vstoupil do malého chrámu před nebo po setkání s těmito muži. Uvnitř chrámu stála neohrabaná socha klečící černé krávy s červenobílým náhrdelníkem. Sedělo tam několik staříků, plivali do zakouřené tmy a s hrůzou na mě třesly oči. Jeden starý strašák opakovaně ukazoval na mé nohy a něco drmolil. Myslím, že chtěl, abych si sundal boty.

„Seru na to,“ vyštěkl jsem pronikavě. „Na tom nesejde. Jenom jim řekněte, že vyhráli oukej? Řekněte jim, že udělám, cokoli budou chtít. Jasně? Slibuju. Vážně slibuju. Přisahám na Pána Boha. Čestný pionýrský.“ Myslím, že jsem v tu chvíli plakal. Alespoň jsem staříka, který se na mě prázdně usmíval bezzubými ústy, sledoval přes závoj slz. Kolébal se na vyhublém zadku sem tam a poplácal mě po rameni.

Venku se v dešti táhla široká pustina chatrčí a starých pneumatik. Celé míle jsem se brodil blátem k vysokým komínům a otevřeným ohňům, jež vrhaly na všechno přede mnou červený odstín. Ať jsem bojoval, jak jsem chtěl, ať jsem se jakkoliv snažil zmenšit vzdálenost, pořád ustupovaly. Věřím, že to bylo to pravé místo. Nevím. Od té doby o té krajině sním.

V prvních falešných paprscích svítání jsem našel holčičku. Ležela na ulici – na blátivé stezce, která v těch místech nahrazovala ulici. Nebylo jí víc než pět. Dlouhé černé vlasy měla zacuchané a krčila se pod tenkou hnědou pokrývkou, která byla ještě vlhká od nočních přeháněk. Přitahovalo mě k ní něco v jejím podvědomém odhodlání spát. Poklesl jsem jedním kolenem na rozblácenou stezku. Kolem se už začínali pohybovat lidé a jízdní kola, odbočovali, aby se nám na úzké stezce vyhnuli.

Dívka měla pevně zavřená víčka, jako by se na něco soustředila, a nepatrně otevřenou pusou. Malou pěstí se opírala o tvář. Brzy se bude muset probudit, starat o oheň, sloužit mužům, opatrovat mladší děti a postavit se konci dětství, které ani nepoznala. Brzy se jejím majitelem stane místo otce jiný muž a v ten den dostane tradiční hinduistické požehnání – „Ať se ti narodí osm synů.“ Ale teď musela jen spát, měla sevřenou pěst, hnědou tvář opřenou o hlinu a v obraně proti rannímu světlu pevně sevřená víčka.

V tu chvíli jsem zavrtěl hlavou a podíval se kolem. Už málem svítalo. Déšť pročistil vzduch a já zachytil bolestivý pach vlhké hlíny a dokonalou vůni čerstvých květů.

Jasně si vzpomínám na rikšu, který mě vezl zpět do hotelu. Zvuky a barvy byly tak zřetelné, že podnikaly útok na mé smysly. Měl jsem naprosto čistou mysl. Jestli se něco, když jsem byl pryč, stalo... jestli mě Amrita potřebovala...

Teprve svítalo, ale Amrita mě uvítala na chodbě. Radostně kroutila rukama a poprvé od chvíle, kdy to vše začalo, jsem spatřil v jejích očích slzy.

„Bobby, ach, Bobby,“ vydechla. „Právě volal Singh. Jede pro nás. Bude tady za minutu. Vezou nás na letiště. Našli ji, Bobby. Našli ji.“

Uháněli jsme po téměř prázdné dálnici VIP. Pruhy bohatého horizontálního světla zvýraznily celé okolí, na mokřích polích s námi držel krok stín auta.

„Jste si jistý, že je v pořádku?“ zeptal jsem se.

„Ano, ano,“ potvrdil Singh, aniž by se ke mně z předního sedadla obrátil. „Zavolali nám teprve před dvaceti minutami.“

„Jste si jistý, že je to Victoria?“ zeptala se Amrita. Oba dva jsme se předkláněli a opírali o přední sedadlo. Amrita nevědomky skládala a rozkládala kapesník Kleenex, který držela.

„Bezpečnost tomu věří,“ odvětil Singh. „Proto ten pár s dítětem zadrželi. Nevědí, že jsou zadrženi. Šéf bezpečnosti jim řekl, že mají nějaký malý problém s cestovním vízem. Věří, že čekají na úředníka, který jim víza orazítkuje.“

„Proč je nezatknete?“ zeptal jsem se.

„Za jaký zločin?“ odpověděl Singh otázkou. „Dokud není dítě pozitivně identifikováno, můžeme je vinit pouze z pokusu o let do Londýna.“

„Kdo Victorii našel?“ připojila se Amrita.

„Strážný od bezpečnosti, o kterém jsem se zmínil,“ odvětil Singh a zažíval. „Viděl váš inzerát v novinách.“ V jeho hlubokém hlasu se ozval nepatrný tón nesouhlasu.

Uchopil jsem Amritu za ruku a sledovali jsme, jak kolem nás ubíhá už známá krajina. Oba jsme se v duchu snažili malé auto popohnat. Když na dlouhou chvíli zablokoval mokrou silnici pastevec s ovce, oba jsme křičeli na řidiče, aby troubil a stádem projel. Pak jsme nabrali rychlost, minuli rozviklaný vůz, vrchovatě naložený tyčemi, a znovu se ocitli sami v levém pruhu. Po naší pravici uháněly křiklavě barevné nákladáky, jež směřovaly do města. Mávaly nám hnědé ruce mužů v bílých košilích.

Přinutil jsem se opřít o sedadlo a několikrát se hluboce nadechnout. Bohatý východ slunce by mi jindy připadal překrásný. Zdálo se, jako by sluneční požehnání očistilo jak prázdné, zjizvené mrakodrapy, tak chatrče v blátivých polích. Ženy s vysokými bronzovými hrnci na hlavách vrhaly deset stop dlouhé stíny do jasně zelených příkopů.

„Jste si jistý, že je v pořádku?“ zeptal jsem se znovu.

„Už tam budeme,“ uklidnil mě Singh.

Zajeli jsme na klikatou cestu, plnou černožlutých taxíků. Jejich střechy ozdobily diamanty deštivých kapek, na sedadlech spali řidiči. Naše auto ještě nezastavilo a my už otevírali dvířka.

„Kudy?“

Singh obešel auto a ukázal. Rychle jsme zamířili k terminálu. Singh v záchvatu naší nedočkavosti přeskakoval rozplácnuté a zakryté postavy, které spaly na špinavých dlaždičkách podlahy. „Tudy,“ vyzvaly nás a otevřel odřené dveře s nápisem JEN PRO ZAMĚSTNANCE v angličtině i bengálštině. Na chodbě dřepěla nějaká žena z kasty Nedotknutelných a metla na malou lopatku špínu a papíry. Patnáct kroků nás dovedlo do větší místnosti, kterou dělily přepážky a pulty. Slyšel jsem tůukání psacích strojů a telegrafů.

Okamžitě jsem spatřil ve vzdáleném rohu schoulený pár Indů: mladá žena držela na hrudi dítě. Byli to cizinci, sami jen trochu starší než děti. Muž byl malý a měl vychytralé oči. Každých pár vteřin pozvedl pravou ruku a neúspěšně si snažil urovnat knírek. Dívka byla ještě mladší než on, obyčejná a nehezká. Šátek na hlavě nedokázal ukrýt husté vlasy, ani karmínovou tečku uprostřed čela.

Jakmile jsme se zastavili dvacet stop od nich, oba jsme s Amritou upřeli oči na tlustý balík, který žena rychle houpala. Obličej dítěte jsme neviděli, ale zahlédli jsme bledou tvář.

Přistoupili jsme blíž. Z břicha mi vyrazila silná bolest a stoupala do hrudi. Ignoroval jsem ji. Inspektor Singh pokynul uniformovanému strážci a ten se okamžitě připravil. Úsečně promluvil k mladíkovi, ten vstal z lavičky a nervózně přistoupil k pultu. Jak vstával, dívka mu uhnula z cesty a my zachytili dětský obličejík v záhybech šály.

Byla to Victoria. Spala. Bledá pokožka jí málem žhnula, ale nepochybně to byla ona.

V tu chvíli Amrita vykřikla a všichni se dali do pohybu. Mladík se zřejmě pokusil utéct, neboť mu strážný ještě s jedním mužem za pultem rychle zkroutili ruce dozadu.

Dívka se posunula na lavici do rohu, pevně si přitáhla dítě k nádrům, rychle ho začala houpat a blekotat slova, jež připomínala dětskou říkanku. Amrita, inspektor a já jsme rychle vyběhli, jako bychom chtěli dívce odříznout jakoukoliv možnou cestu úniku. Ale ta se pouze obrátila tváří k zelené zdi a začala ještě hlasitěji naříkat.

Singh se v tu chvíli pokusil zastavit Amritu, ale ta popoběhla o tři kroky vpřed, chytila ženu za vlasy a pohybem levé ruky jí vytrhla Victorii ze sevření.

Všichni křičeli. Jak Amrita naši dcerku zvedla do výše a začala ji rozmotávat ze špinavé, purpurové šály, z nějakého důvodu jsem o několik kroků zacouval.

První Amritin výkřik prořízl okolní hluk a celá místnost se ponořila do ticha. Couval jsem, dokud jsem nenarazil do pultu. Když začala Amrita křičet, obrátil jsem se jako ve zpomaleném filmu a přiložil na chladný pult obličej a sevřené pěsti.

„Auuuuu,“ zakňučel jsem. Zdálo se, že se ten tichý zvuk probudil z mého raného dětství. „Auuuuu,“ zopakoval jsem. „Auuu, ne, prosím.“ Pevně jsem přitiskl tvář na desku pultu a přiložil si pěsti k uším. Přesto jsem naprosto jasně slyšel, jak se její výkřiky změnilly v pláč.

Pořád tu zprávu ještě někde mám – kopii zprávy, kterou nám Singh poslal do Dillí. Papír je jako vše ostatní v celé Indii laciný a podřadný. Písmenka jsou tak nejasná, že působí téměř průhledným dojmem. Představa hloupého dítěte o tajné zprávě. Ale to nevadí. Abych si vzpomněl na každé slovo, nemusím se na zprávu dívat.

22.7.77 C.M.P.D.M./D.D.A.S.S. 2671067

ČLEN BEZPEČNOSTI JAGMOAN (YASHPAL, D.D.A. BEZP. 1113) ZADRŽEL PÁR IDENTIFIKOVANÝ PODLE DOKUMENTU JAKO CHOWDURY, SUGATA A DEVI CESTUJÍCÍ S DÍTĚTEM SOUKROMĚ DO LONDÝNA, VB VE 04:28/21.7.77. ČLEN BEZPEČNOSTI JAGMOAN PÁR ZDRŽEL NA CELNICI V ČÁSTI B-11.

NEBOŤ SE DOMNÍVAL, ŽE SE JEDNÁ O POHŘEŠOVANÉ AMERICKÉ DÍTĚ JMÉNEM LUCZAKOVÁ, OZNÁMENÍ ÚNOSU 18.7.77 (RE: C.M.P.D. PŘÍPAD Č. 117, dt. 18.7.77. S.R. 50/, SINGH). INSPEKTOR YASHWANOVI SINGHOVI (C.M.P.D. 26774) LUSZAKOVÝMI (ROBERT C. A AMRITA D.) DORAZILI NA MÍSTO K OVĚŘENÍ IDENTITY V 05:41-21.7.77. DÍTĚ IDENTIFIKOVÁNO POZITIVNĚ JAKO VICTORIA CAROLYN LUCZAKOVÁ nar. 22.1.77. PŘI DALŠÍM OHLEDÁNÍ MATKOU BYLO OBJEVENO, ŽE JE DÍTĚ VICTORIA C. LUCZAKOVÁ NĚKOLIK HODIN MRTVÁ. PÁR IDENTIFIKOVANÝ JAKO SUGATA A DEVI CHOWDURY BYL NÁSLEDNĚ ZATČEN A TRANSPORTOVÁN DO C.M.P.D. VEL. CHOWRINGHEE: PODEZŘENÍ Z ÚNOSU, VRAŽDY, POKUS O PŘEVOZ UKRADENÉHO ZBOŽÍ PŘES HRANICE STÁTU. PITEVNÍ ZPRÁVA (RE: LUCZAKOVÁ – C.M.P.D./M.E. 2671067/21.7.77) POTVRDILA, ŽE DÍTĚ LUCZAKOVÁ NEBYLO MRTVÉ VÍCE JAK PĚT (5) HODIN A MÉNĚ JAK DVĚ (2) HODINY A TĚLO BYLO POZDĚJI POUŽITO JAKO SKRÝŠ PRO PAŠOVÁNÍ KRADENÉHO ZBOŽÍ. SEZNAM A ODHADNÍ CENA PŘILOŽENY:

RUBÍNY (6) R.S. 1,115,000

SAFÍRY (4) R.S. 762,000

OPÁLY (4) R.S. 136,000

AMETYSTY (2) R.S. 742,000

TURMALÍNY (5) R.S. 380,000

O DALŠÍ DETAILY KONTAKTUJTE SINGHA (YASHWANA C.M.P.D. 26774). KONEC ZPRÁVY.

Kapitola patnáctá

„Kalkata mě zavraždila“

– Kabita Sirtha

Kalkata nás nenechala na pokoji. Město nás drželo v odporném sevření ještě dva dny.

Nechtěli jsme jim tam nechat Amritu samotnou. Dokonce i během policejní pitvy a přípravy jsme čekali v přilehlých místnostech.

Singh nám sdělil, že musíme v Kalkatě zůstat ještě několik týdnů. Alespoň dokud neskončí výsledky. Řekl jsem mu, že nezůstaneme. Oba jsme podali výpověď znuděnému stenografovi.

Dorazil muž z amerického velvyslanectví v Novém Dillí. Byl to nepříjemný malý protiva jménem Don Warden. Měl představu, že se při jednání s protivnými indickými byrokraty musíme omlouvat, a vysvětlil nám, jak jsme vše zkomplikovali, když jsme trvali na tom, že tělo dítěte tak rychle odvezeme s sebou domů.

V sobotu jsme naposledy odjeli na letiště. Warden, Amrita a já jsme se tísnili na zadním sedadle pronajatého starého chevroletu. Hustě přšelo a uvnitř zabeďněného auta bylo horko a strašné vlhko. Ani jsem si toho nevšiml. Měl jsem oči jen pro malou bílou nemocniční dodávku, kterou jsme sledovali. V husté dopravě nepoužívala maják. Neměli jsme naspěch.

Na letišti následovalo poslední zdržení. S Wardenem se objevil nějaký zřízenec. Oba vrtěli hlavou.

„Co se děje?“ zeptal jsem se.

Indický úředník si uhladil špinavou bílou košili a nervózním tónem vyštěkl několik hindských frází.

„Co?“ zopakoval jsem.

Amrita překládala. Byla tak unavená, že ani nezvedla hlavu. Jen tak tak jsem slyšel její hlas. „Říká, že nemůže rakev, za kterou jsme zaplatili, naložit do letadla,“ zašeptala unaveně. „Kovová letištní rakev dorazila, ale nezbytné papíry pro převoz... těla... nepodepsaly ty správné autority. Tvrdí, že můžeme pro nezbytná potvrzení zajít v pondělí na radnici.“

Postavil jsem se. „Wardene?“ zasyčel jsem.

Velvyslanec pokrčil rameny. „Musíme respektovat jejich zákony a kulturní hodnoty,“ upozornil mě. „Celou dobu si myslím, že by bylo mnohem jednodušší, kdybyste souhlasili s kremací těla zde, v Indii.“

Kálí je bohyní všech krematorií.

„Pojďte sem,“ vyzval jsem je a odvedl oba muže dveřmi do kanceláře vedle místnosti, kde leželo tělo Victorie. Indický úředník se tvářil znuděně a nedočkavě. Vzal jsem Wardena za rameno a odvedl ho do rohu místnosti.

„Pane Wardene,“ promluvil jsem tiše. „Zajdu vedle do místnosti a přendám tělo své dcery do správné rakve. Jestli tam vstoupíte nebo se mi nějakým způsobem připlujete do cesty, zabiju vás. Rozumíte tomu?“

Warden několikrát zamrkal a přikývl. Přešel jsem k úředníkovi a vysvětlil to jemu. Mluvil jsem potichu a jemně jsem se dotýkal prsty jeho hrudi. Podíval se mi do očí a něco v nich spatřil. Když jsem domluvil a prošel dveřmi do špatně osvětlené místnosti, kde čekala Victoria, zůstal potichu, ani se nepohnul.

Místnost byla dlouhá a s výjimkou několika hromádek krabic a nevyzvednutých zavazadel téměř prázdná. Na jednom konci čekala na pultu vedle posuvného pásu z kovových koleček už otevřená ocelová rakev aerolinek. Na druhé straně místnosti ležela na lavici vedle můstku k nakládání šedá rakev, kterou jsme koupili v Kalkatě. Přešel jsem na drahou stranu a bez zaváhání rakev odpečetil.

Tu noc, kdy se Victoria narodila, proběhl nacvičený rituál, kterého jsem se už celé týdny bál. Věděl jsem, že v nemocnici Exeter doporučují novým otcům, aby odnášeli

nemluvnata z porodního sálu do vedlejší místnosti na povinné měření a vážení, než se dítě vrátí k matce na pokoj. Dlouho jsem si s tím dělal starosti. Báł jsem se, že mi dítě může upadnout. Byla to hloupá reakce, ale i po nadšení a vzrušení, jež porod přinesl, se mi rozbušilo srdce, když doktor zvedl Victorii, ležící Amritě na břicho a požádal mě, abych holčičku odnesl přes chodbu. Vzpomínám, jak jsem přikývl, usmíval se a cítil strach. Vzpomínám, jak jsem jí podepřel miniaturní hlavičku, opřel si ještě vlhkou postavičku o hruda rameno a vyrazil na třicet kroků dlouhou pouť z porodního sálu do vedlejší místnosti. Cítil jsem rostoucí sebedůvěru a radost. Jako by mi Victoria pomáhala. Vzpomínám, jak jsem se při té náhlé myšlence, že *nesu vlastní dítě*, hloupě usmíval. Je to pořád nejkrásnější vzpomínka mého života.

Tentokrát jsem žádnou nervozitu necítil. Jemně jsem dceru zvedl, podepřel jí hlavu, jako mnohokrát předtím jsem si ji opřel o hradí a rameno a vyrazil na třicet kroků dlouhou pouť k ocelové rakvi aerolinek s malou postýlkou z bílého hedvábí.

Let několikrát odložili. Seděli jsme tam a během devadesátiminutového čekání se drželi za ruce. Když se konečně začalo velké letadlo 747 zvedat, ani jsme se nepodívali k oknu. Myšlenkami jsme byli u malé rakve, kterou jsme předtím pozorovali při nakládání. Když letadlo nabíralo výšku, nemluvili jsme. A když zakryly poslední pohled na Kalkatu mraky, ani jeden z nás se nepodíval ven. Vzali jsme dítě a vraceli se domů.

Kapitola šestnáctá

„Nějaké odhalení je určitě po ruce.“

– William Butler Yeats

Victoriin pohřeb připadl na úterý, 26. červenec roku 1977. Pohřbili ji na malém katolickém hřbitově na kopci s pohledem na Exeter.

Zdálo se, že malá bílá rakev v jasných slunečních paprscích svítí. Nedíval jsem se na ni. Během krátké bohoslužby jsem pozoroval pruh modré oblohy nad hlavou Otce Darcyho. Mezi větvemi jsem rozeznal cihlovou věž jedné ze starých budov akademie. Jednou nám nad hlavou zakroužilo hejno holubů a vzneslo se k letnímu nebi. Krátce před koncem pohřbu se ozvaly dětské výkřiky a smích, jež při pohledu na naši sešlost rychle utichly. Společně jsme se s Amritou obrátili a sledovali skupinku mladých, jak divoce šlapou na kolech a blíží se k dlouhému, bezpracnému klesám k městu.

Amrita plánovala na podzim návrat k výuce na univerzitě. Já nic nedělal. Tri dny po našem návratu vyklidila Victoriin pokoj a proměnila ho v šicí kout. Ale nikdy tam nepracovala a já tam vůbec nevstupoval.

Když jsem konečně vyhodil část oblečení, které jsem přivezl zpět z Kalkaty, napadlo mě prohledat kapsy roztrhané a špinavé safari košile, kterou jsem měl na sobě v noci, kdy jsem donesl Dasovi tu knihu. Krabičku zápalek jsem nenašel ani v jedné kapse. Spokojeně jsem pokýval hlavou, ale chvíli nato jsem našel v další kapse malý zápisník. Možná jsem tu noc měl u sebe zápisníky oba.

Koncem října se objevil Abe Bronstein. Dostavil se i na pohřeb, ale kromě nezbytného vyjádření soustrasti jsme spolu nemluvili. Skutečně jsem si s ním popovídal až jindy – při pozdním, nesouvislém telefonátu, kdy jsem byl opilý. Abe mi naslouchal téměř celou hodinu a pak tiše dodal: „Jdi si lehnout, Bobby. Jdi spát.“

V tu říjnovou neděli jsme seděli v obývacím pokoji u bílého vína a diskutovali o problémech, jak udržet *Jiné hlasy* v provozu, a o šancích Carterova nového energetického programu, který řešil nedostatek nafty. Amrita zdvořile pokyvovala hlavou, občas se usmála, ale celou dobu trávila tisíc mil daleko.

Abe navrhl, abychom se šli projít do lesa za domem. Zamrkal jsem. Abe nesnášel jakoukoliv formu tělocviku. V ten krásný podzimní den si oblékl šedý zmuchlaný oblek, tenkou kravatu a černé boty se širokou špičkou, jaké nosil vždycky.

„Jasně.“ souhlasil jsem bez většího nadšení a vyrazili jsme společně stezkou k rybníku.

Les byl na vrcholu slávy. Pěšinu pokryla vrstva chromově žlutých jilmových listů, v každém ohybu jsme narazili na zářivě rudou barvu javoru a ruje. Rada hlohu nabízela své trny i miniaturní podzimní plody. Proti dokonale modré obloze se rýsovaly břízy. Abe vyndal z kapsy kabátu nedokouřený doutník a vlekl se vedle mě. Měl svěšenou hlavu a začal doutník roztržitě žvýkat.

Už jsme za sebou měli dvě třetiny jeden a půl míle dlouhého okruhu a blížili se k vrcholu malého kopce s pohledem na silnici, když se Abe posadil na povalenou břízu a začal si metodicky vysypávat z bot hlínu a větvičky. Posadil jsem se vedle něj a obrátil se k rybníku, který jsme právě obešli.

„Pořád máš Dasův rukopis?“ zeptal se najednou.

„Ano.“ Kdyby mě požádal, abych ho použil v *Jiných hlasech* – smlouva nesmlouvá – naše přátelství by skončilo.

„Hmmm.“ Abe si odkašlal a odplivl. „*Harper* tě za nedodání článku zmáčkl?“

„Ne.“ Zaslechl jsem někde za silnicí ťukání datla. „Vrátil jsem zálohu. Naléhali, abych si výdaje na cestu nechal. Morrow u nich už, jak víš, není.“

„Jo.“ Abe si zapálil doutník. Jeho vůně perfektně zapadla do podzimního vzduchu. „Už ses rozhodl, co s tou hloupou básní uděláš?“

„Ne.“

„Nepublikuj ji, Bobby. Nikde. Nikdy.“ Odhodil kouřící zápalku na hromádku listí. Sebral jsem ji a uhasil mezi prsty.

„Ne,“ souhlasil jsem. Chvíli jsme zůstali potichu. Zvedl se chladný vánek a hnal proti sobě křehké listí. Daleko na severu vynadala veverka hlasitě nějakému vetřelci.

„Věděl jsi, že jsem přišel v holocaustu o většinu rodiny, Bobby?“ zeptal se najednou Abe, aniž by se na mne podíval.

„Ne. To jsem nevěděl.“

„Jo. Máma vyvázla, protože mě zrovna jela s Janem navštívit do Londýna. Jan se vrátil, aby se pokusil dostat ven Moshe, Mutti a ostatní. Nikdy jsem je už nespatriil.“

Neodpověděl jsem. Abe vypustil k modré obloze kouř z doutníku. „Mluvím o tom, Bobby, neboť pak všechno vypadá nevyhnutelné. Víš, co tím myslím? Pořád přemýšlíš o tom, že jsi to mohl změnit, ale neudělal to – jako bys něco zapomněl udělat a všechno pak běželo proti hodinovým ručičkám. Víš, co tím myslím?“

„Ano.“

„No, ale nevyhnutelné to není, Bobby. Je to prostě šílená smůla, nic víc. Není to ničím chyba. Ničím, kromě těch svinů, co se na tom živí.“

Dlouho jsem seděl a nic neříkal. Kolem nás se ve spirálách snášelo listí, aby se připojilo ke smutné kráse již položeného koberce. „Nevím, Abe,“ řekl jsem nakonec. Natolik se mi sevřelo hrdlo, že jsem nemohl téměř pokračovat. „Všechno jsem udělal špatně. Vzal jsem je tam. Neodjel jsem, když jsem zjistil, jak všechno zešílelo. Neujistil jsem se, že jejich letadlo v pořádku vzlétlo. A nic jsem nepochopil. Kdo byl zodpovědný? Co byli zač?“

Krishna? Co ta Kamakhya získala... Jak do všeho zapadla? A především, proč jsem udělal tu příšernou a hloupou chybu, když jsem Dasovi odnesl tu pistoli –“

„Dva výstřely,“ doplnil Abe.

„Cože?“

„V tu noc, kdy jsi mi zavolał, jsi vyprávěl o dvou výstřelech.“

„Jo, no, byl to automat.“

„No a co? Myslíš, že když si ustřelíš mozek, vypálíš pro jistotu ještě jednou? Ech?“

„Na co narážíš, Abe?“

„Ty jsi Dase nezabil, Bobby. Dase nezabil ani samotný Das. Možná měl jeden z přátelských Kapaliků dobrý důvod, aby tak věci nalíčil, co? Tvůj kamarád Krishna... Sanjay... ať už se jmenoval jakkoliv – možná se chtěl na chvíli stát Básníkem Laureátem.“

„Proč –“ zarazil jsem se a sledoval, jak se ve výšce několika set stop nad námi vznáší na termálních proudech racek. „Ale co s tím měla společného Victoria? Ach, bože, Abe... Jak mohlo někomu posloužit, když jí ublížili? Nic z toho nechápu.“

Abe se postavil a znovu si odplivl. Na obleku mu zůstaly kousky kůry. „Půjďme, he, Bobby? Musím jít na autobus do Bostonu, abych stačil vlak.“

Vyrazil jsem z kopce jako první, ale Abe mě chytil za rameno. Tvrdě se na mě podíval. „Bobby, musíš si uvědomit jednu věc. Nemusíš to chápat. Nepochopíš to. Ani na to nezapomeneš. Nemysli si, že se ti to podaří... to ne. Ale musíš pokračovat. Slyšíš mě? Možná den po dni, ale musíš pokračovat. Jinak vyhrajou ty svině. To jim nesmíme dovolit, Bobby. Chápeš mě?“

Přikývl jsem a rychle se obrátil, abych se vydal po úzké stezce.

Druhého listopadu jsem dostal krátký dopis od inspektora Singha. Informoval mě, že podezřelý muž. Sugata Chowdury, před soud nepůjde. Během pobytu ve

vězení Hooghly se Chowdury „setkal se špinavou hrou.“ Po pravdě řečeno mu někdo ve spánku nacpal do krku ručník. Žena identifikovaná jako Devi Chowdury by měla před soudem stanout během měsíce. Singh slíbil, že mě bude informovat. Nikdy jsem o něm už neslyšel.

Uprostřed listopadu, krátce po první sněhové nadílce té těžké zimy, jsem si znovu přečetl Dasův rukopis včetně posledních sto stránek, které jsem v Kalkatě vynechal. Das měl ve vlastním stručném shrnutí pravdu – byla to zpráva o narození. K tomu, aby člověk pochopil jádro věci, doporučil bych mu Yeatsův „Druhý příchod.“ Yeats byl lepší básník.

Tehdy mě napadlo, že je můj problém, jak naložit s Dasovým rukopisem, zvláštním způsobem podobný problému, jak se Parseové zbavují svých mrtvých. Parseové, mizející indická menšina, považují zem, vzduch, oheň i vodu za svaté a nechtějí je poskvřnit těly vlastních mrtvých. Řešení je geniální. Před lety mi Amrita popisovala Věž mlčení v bombajském parku, nad kterou krouží v trpělivých spirálách supi.

Odmítl jsem rukopis spálit, neboť jsem nechtěl vypustit kouř jako oběť ke tmavé postavě, která, jak jsem tušil – čeká těsně za křehkými zdmi zdravého rozumu.

Nakonec jsem dospěl k jednoduššímu řešení než Věž mlčení. Ručně jsem několik set stránek rozcupoval – cítil jsem, jak se z papíru zvedá pach Kalkaty – pak jsem natrhané kousky nacpal do tašky Glad Bag a ještě přidal shnilou zeleninu, abych odradil zloděje. Odjel jsem několik mil na velkou skládku a díval se, jak černá taška skáče do hluboké rokle odpadků, kde se ukryla v kaluži páchnoucího bláta.

Na zpáteční cestě jsem pochopil, že i když jsem se rukopisu zbavil, Píseň Kálí v mé mysli neutichla.

Bydleli jsme s Amritou ve stejném domě. Trpěli jsme radami a opakovaným soucitem našich přátel, ale jak tvrdá

zima postupovala, viděli jsme ostatní méně a méně. Stejně tak jsme méně a méně potkávali jeden druhého.

Amrita se rozhodla, že si dokončí titul Ph. D. a nastolila rozvrh dne, kdy brzy vstávala, učila, studovala v knihovně, večer známkovala písemky, ještě studovala a šla si brzy lehnout.

Vstával jsem hodně pozdě a často zůstal na večeři a větší část večera pryč z domu. Když přestávala Amrita kolem desáté hodiny večer studovat, převzal jsem její místo a četl si až do ranních hodin. Během těch měsíců bez slunce jsem četl úplně všechno – Spenglera, Ross McDonalda, Malcolm Lowryho, Hegela. Stanleye Elkina, Bruce Cattona, Iana Fleminga a Sinclaira Lewise. Přečetl jsem klasiku, která mi po celá desetiletí stála v knihovně, přinesl jsem si domů bestsellery od Safeway. Četl jsem úplně všechno. V únoru mi jeden přítel nabídl přechodné místo učitelle na malé vysoké škole na sever od Bostonu a já přijal. Nejprve jsem každý den dojížděl, ale brzy jsem si pronajal poblíž školy malý zařízený byt a do Exeteru se vracel jen na víkendy. Často jsem se nevracel ani o víkendu.

Nikdy jsme s Amritou o Kalkatě nemluvili. Nikdy jsme nevyslovili Victoriino jméno. Amrita se stáhla do světa teorie čísel a Booleovy algebry. Zdálo se, že jí takový svět vyhovuje – svět, kde se dodržují pravidla a pravda se dá logicky odvodit. Já zůstal venku se svými nefunkčními pravidly jazyka a neopravitelným, nesmyslným strojem reality.

Zůstal jsem na vysoké škole čtyři měsíce, a kdyby mi nezavolal jeden známý a neprozradil mi, že je Amrita v nemocnici, možná bych se do Exeteru už nevrátil. Doktoři její problém označili za akutní zápal plic, kombinovaný naprostým vyčerpáním. V nemocnici zůstala osm dnů a další týden doma v posteli, kdy byla tak slabá, že nedokázala vstát. Během té doby jsem zůstal doma, a jak jsem ji opatroval, znovu jsem pocítil ozvěnu dřívější něžnosti. Ale pak mi oznámila, že se už cítí lépe a uprostřed června se vrátila k počítači. Já se vrátil do svého bytu. Cítil

jsem nerozhodnost, cítil jsem se ztracený, jako by se ve mně roztahovala nějaká velká tmavá díra, jako by mě nasávala dovnitř.

Toho června jsem si koupil luger.

Roy Bennet, tichý malý profesor biologie, kterého jsem potkal v práci, mě pozval v dubnu do střeleckého klubu. Celá léta jsem podporoval zákony na kontrolu střelných zbraní a nesnášel pistole, ale koncem školního roku jsem už většinu sobot trávil s Bennetem na střelnici. Zdálo se, že se tam dokážou postavit, jak jsem to viděl jen ve filmech – roztažené nohy a obouruční sevření pistole – dokonce i děti. Když si šel někdo pro terč, ostatní zdvořile zlomili zbraně a s úsměvem ustoupili od čáry. Mnoho terčů mělo tvar lidského těla.

Když jsem přednesl, že bych si rád koupil vlastní zbraň, Roy se usmál s výrazem tiché radosti úspěšného misionáře a poradil mi jako dobrý začátek pistoli kalibru 0.22. Souhlasně jsem přikývl a druhý den utratil jmění za starý luger 7.65 mm. Žena, která mi ho prodávala, mi prozradila, že tento automat byl pýchou a radostí jejího zesnulého manžela. K ceně přidala i krásné pouzdro.

Předepsaný postoj s oběma rukama jsem nikdy nezvládl, ale nadělat do terče díry na vzdálenost dvaceti yardů se mi docela dařilo. Neměl jsem ani tušení, co si za těch večerů s dlouhými stíny myslí a cítí ostatní, ale pokaždé, kdy jsem pozvedl ten naolejovaný a vyvážený instrument, jsem ucítil, jak mnou proniká jako lok whisky jeho zadržovaná energie. Dlouhé, opatrné zmáčknutí, ohlušující výstřel a zpětný náraz do ztuhlé paže, to vše ve mně vyvolávalo pocit podobný extázi.

Když se Amrita uzdravila, vzal jsem na jeden víkend luger do Exeteru. Pozdě v noci sešla ze schodů a přistihla mě, jak čerstvě naolejovanou a nabitou zbraň znovu a znovu obracím v dlaních. Nic neřekla, jen se na mě dlouze dívala, potom se vrátila. Ráno se o tom ani jeden z nás nezmínil.

„V Indii vyšla nová kniha. Docela bomba. Myslím, že je to epická báseň. Celá o Kálí, jedné z jejich patronek,“ prohlásil prodejce knih.

Dorazil jsem do New Yorku na večírek v Doubleday. Přilákal mě tam hlavně zdarma podávaný alkohol. Když jsem zaslechl, jak mluví prodejce se dvěma distributory, právě jsem seděl na balkonu a přemýšlel, zda si dát čtvrtou skotskou. Přešel jsem k němu, uchopil ho za paži a odvedl do vzdáleného rohu. Muž se právě vrátil z veletrhu v Novém Dillí. Nevěděl, kdo jsem. Vysvětlil jsem mu, že jsem básník, který se zajímá o současná indická díla.

„Ano, dobře, ale bojím se, že vám o té knize moc neřeknu,“ odpověděl. „Zmínil jsem se o ní, protože mi připadá její dobrý prodej tak zvláštní. Ve skutečnosti je to jen dlouhá báseň. Zdá se mi, že indické intelektuály vzala útokem. My bychom o ni samozřejmě zájem neměli. Tady se poezie neprodává, mnohem méně, pokud se jedná –“

„Jak se jmenuje?“ přerušil jsem ho.

„Je to zvláštní, ale vzpomínám si na to,“ odvětil. „*Kalisambyha* nebo *Kalisavba* nebo něco takového. Vzpomínám si na to, protože jsem kdysi pracoval s dívkou jménem Kelly Summersová a všiml jsem si –“

„Kdo je autorem?“

„Autorem? Lituji, to si nepamatuji. Vzpomínám si pouze, že nakladatel měl velký stánek, ale žádnou skutečnou grafiku. Chápete. Jen velkou hromadu knih. Viděl jsem ten modrý obal v knihkupectvích všech hotelů Dillí. Byl jste někdy v Indii?“

„Das?“

„Cože?“

„Jmenoval se ten autor Das?“ zeptal jsem se.

„Ne, Das to nebyl,“ upozornil mě. „Alespoň se mi to nezdá. Myslím, že to bylo nějaké indické, těžko vyslovitelné jméno.“

„Křestní jméno Sanjay?“ naléhal jsem.

„Promiňte, nemám ani tušení,“ odvětil prodejce a začal se tvářit nervózně. „Podívejte, je v tom takový rozdíl?“

„Ne,“ přiznal jsem. „Žádný rozdíl v tom není.“ Opustil jsem ho a šel se opřít o zábradlí balkonu. O dvě hodiny později, když se nad křivými zuby města objevil měsíc, jsem tam pořád stál.

Uprostřed července mi přišla fotografie.

Ještě než jsem spatřil razítko, už jsem věděl, že je to dopis z Indie. Z podřadné obálky se zvedal pach té země. Nesla razítko Kalkaty. Stál jsem na konci příjezdové cesty pod korunou velké břízy a obálku otevřel.

Nejprve jsem našel poznámku na druhé straně fotografie. Stálo tam: *Das žije*. Nic víc. Fotografie byla zrnitá a černobílá. Lidi v popředí málem vymazal špatně použitý blesk, zatímco lidé na pozadí se změnili v pouhé siluety. Ale Dase jsem poznal okamžitě. Měl strupy na obličejích a pokroucený nos. Přesto nebyla lepra tak nápadná, jako když jsem ho potkal. Na sobě měl bílou košili a natahoval ruku, jako by něco vyprávěl studentům. Osm mužů na fotografii sedělo na polštářích kolem nízkého stolu. Blesk odhalil oloupanou barvu na zdi za Dasem a několik špinavých hrnků na stole. Ostatní měli jasně nasvícené obličejy, ale nikoho jsem neznal. Oči mi sklouzly k siluetě muže, který seděl po Dasově pravici. Na to, abych rozeznal jeho rysy, byla moc velká tma. Ale z profilu jsem spatřil dost na to, abych poznal jeho nos podobný zobanu dravce a vlasy, jež mu trčely jako černá svatozář.

Kromě fotografie v obálce nic nebylo.

Das žije. Co jsem si z toho měl vzít? Že M. Dase jeho zlá bohyně znovu vzkřísila z mrtvých? Znovu jsem se na fotografii podíval, stál jsem tam a tůkal si jí o prsty. Nedalo se určit, kdy snímek pořídili. Byl postavou ve stínu skutečně Krishna? V překloupené agresivitě jeho hlavy a těla jsem našel důvod k souhlasu.

Das žije.

Sešel jsem z cesty a odkráčel do lesa. Za kotníky mě chytal podrost. Ve vlastním nitru jsem ucítil rozhoupanou a rotující prázdnotu, která hrozila, že se otevře a promění v

černou propast. Věděl jsem, že pokud se temnota otevře, nemám naději na únik.

Čtvrt míle od domu, poblíž místa, kde se potok měnil v bažinu, jsem poklekl a fotografii roztrhal na malé kousky. Pak jsem vyvrátil velký kámen, nasypal kousky na vybledlou rozpraskanou půdu a kámen vrátil na místo.

Po cestě k domovu se mi vracel obraz vlhkých bílých tvorů, kteří se ve snaze uniknout před světlem, rychle zavrtávaly do země.

Když jsem ten večer balil, vstoupila do pokoje Amrita. „Musíme si promluvit, ozvala se.“

„Až se vrátím,“ odbyl jsem ji.

„Kam jedeš, Bobby?“

„New York,“ zašeptal jsem. „Jen na pár dnů.“ Košili jsem uložil na místo, kam jsem zabalil luger a šedesát čtyři náboje.

„Abychom si promluvili, je důležité,“ namítla Amrita a dotkla se dlaní mého ramena.

Odtáhl jsem se a zavřel černý kufřík na zip. „Až se vrátím,“ zopakoval jsem.

Auto jsem nechal doma. Do Bostonu jsem odjel vlakem, chytil taxi na Logan International a v deset večer nastoupil na letadlo TWA do Frankfurtu, kde čekalo spojení do Kalkaty.

Kapitola sedmnáctá

*„A jaké hrubé zvíře, jehož hodina konečně
nadešla,
se plíží k Betlému, kde se narodí?“*

– William Buttler Yeats

Jak jsme se blížili k pobřeží Anglie, vyšlo slunce. Ale i ve slunečních paprscích, jež mi dopadaly na nohy, jsem se cítil uvězněný v noci, která nikdy neskončí. Silně jsem se roztřásl a naprosto jasně jsem si uvědomil, že jsem zavřený v křehké, tlakem zapečetěné trubce, zavěšené tisíce stop nad hladinou moře. Ještě horší byl sílící tlak, který jsem nejprve připisoval klaustrofobické reakci, ale později jsem si uvědomil, že je to v něčem úplně jiném. Uvnitř jsem cítil závrať, jako by se poprvé otřásl mohutný mrak.

Seděl jsem tam, svíral opěrky a sledoval, jak filmové postavy otevírají na plátně němá ústa. Pod námi mýjela Evropa. Vzpomněl jsem si na poslední Tagorovy chvíle. Dorazilo jídlo a já ho povinně snědl. Později jsem se pokoušel usnout a ta prázdnota a závrať sílily, v uších jsem pořád vnímal vytrvalá křídla hmyzu. Opakovaně jsem se dostal na okraj spánku a znovu se rychle probral při zvuku vzdáleného a výsměšného chechtání. Nakonec jsem všechny pokusy spát vzdal.

Přinutil jsem se během tankování v Teheránu zapojit mezi ostatní cestující. Pilot oznámil, že je venku třicet tři stupňů. Teprve ve chvíli, kdy do mě narazilo strašné horko a vlhkost, jsem pochopil, že myslel stupně Celsia.

Bylo pozdě, někdy před půlnocí, ale horký vzduch páchl připraveným násilím. V jasně ozářené stáji terminálu visely všude Shahovy portréty, procházeli se tam muži od bezpečnosti s nahodile připravenými zbraněmi. Zelenou

prázdnou se pod zářivkami jako duchové vznášely muslimské ženy v černých *chadorech*. Na zemi spali nebo se na tmavých koberečcích mezi cigaretovými nedopalky a celofánovými obaly modlili staříci. Nedaleko se krčil za židlí asi šestiletý americký kluk – s blondatými vlásky, v červeně proužkované košili, která se nápadně nehodila mezi tmavé barvy okolí – a terorizoval pult celnice palbou z dětského samopalu M-16.

Reproduktory oznámily, že náš let bude za patnáct minut připraven. Odklopýtal jsem kolem nějakého staříka a ocitl se na veřejných záchodech. Byla tam velká tma a jediné světlo poskytoval odraz žárovky přede dveřmi. V temnotě se pohybovaly tmavé stíny. Na chvíli mě napadlo, že jsem omylem vstoupil na ženský záchod a ve tmě vidím *chadory*, ale pak jsem zaslechl hluboké hlasy a polykané slabiky. A zvuk kapající vody. V tu chvíli na mě zaútočila závrať silněji než předtím. Skrčil jsem se nad jeden asijský záchod a začal zvracet. Zbavil jsem se zbytků jídla z letadla, ale křeče ještě dlouho pokračovaly.

Zhroutil jsem se na bok a zůstal ležet na chladné dlaždičkové podlaze. Má vnitřní prázdnota dosáhla maxima. Po těle mi stékal pot, míchal se se solí mých slz a já se třásl. Vytrvalý šum hmyzu zesílil a já rozeznal vzdálené hlasy. Píseň Kálí byla velmi jasná. Uvědomil jsem si, že jsem už překročil hranice její nové říše.

Za několik minut jsem se ve tmě postavil, v jediném umyvadle se co nejlépe opláchl a rychle přešel k zelenému světlu, abych se připojil k řadě ostatních, kdo čekali na odlet do Kalkaty.

Vynořili jsme se z mraků, jednou zakroužili a ve 3:10 přistáli na kalkatském letišti Dum Dum. Připojil jsem se k řadě lidí, kteří sestupovali po schodech na mokrý asfalt. Připadalo mi, že město hoří. Oranžové světlo vracely na zem nízké monzunové mraky, rudé majáky se odrážely v nepřeborném množství kaluží a k celkové iluzi se připojily i hořící reflektory za terminálem. Jak jsem s ostatními

klopýtal k celnici, nevnímal jsem žádný zvuk, jen ječivý chorál zpívajících hlasů.

Před rokem jsme na celnici v Bombaji s Victorií a Amritou strávili víc než hodinu. Tentokrát jsem prošel za necelých pět minut. Ani mě nenapadlo, že moje zavazadlo otevřou. Mužík ve špinavém khaki udělal na kufr přímo v místech, kde jsem uvnitř ukryl svůj luger a municí, křídou „X“ a ocitl jsem se v hlavním terminálu, odkud jsem zamířil k venkovním dveřím.

Někdo mě tady přivítá. Nejspíš Krishna – Sanjay. Než zemře, prozradí mi, kde najdu tu děvku Kamakhyu.

Bylo téměř půl čtvrté ráno, ale dav byl stejně napjatý jako jindy. Lidé křičeli a strkali se v nezdravém světle prskajících zářivek. Já přeskakoval Kiplingovy „přikryté mrtvolky“ a nikterak se nesnažil na spící postavy nešlápnout. Okolní hluk jsem téměř nevnímal. Nechal jsem se unášet davem. Ruce a nohy mi znecitlivěly a škubaly sebou, jako bych se proměnil ve špatně ovládanou loutku. Zavřel jsem oči, naslouchal Písni a vnímal energii, jež proudila ze zbraně pouhých pár centimetrů od mé pravice.

Chatterjee a Gupta musí také zemřít. I přes jejich malou účast musí zemřít.

Klopýtal jsem davem jako člověk uvězněný v hrozné větrné bouři. Hluk, pach a tlak pospíchajícího davu dokonale zapadly do mé sílící prázdnoty a zformovaly v mém mozku tmavou květinu. Smích už byl velmi hlasitý. Za zavřenými víčky jsem spatřil *Její* obraz, jak se zvedá nad šedé věže umírajícího města, slyšel jsem *Její* hlas, který vede sílící zpěv, viděl jsem, jak se v rytmu děsivého tance pohybují *Její* paže.

Až otevřeš oči, spatříš člověka, kterého znáš. Nemusíš čekat. Začni přímo tady.

Silou vůle jsem udržel víčka spuštěná, oběma rukama sevřel kufřík a přiložil si ho na hrud'. Cítil jsem, jak mě dav sune kupředu k otevřeným dveřím. Už jsem jasně vnímal výkřiky nosičů a kalkatský pach kanalizace. Cítil jsem, jak

začíná pravá ruka otevírat zip kufříku v místech, kam jsem zabalil nabitou zbraň.

Začni přímo tady.

S pořád zavřenýma očima jsem před sebou spatřil příštích pár minut, jež se přede mnou otevíraly jako čekající dveře, jako chřtán obrovského zvířete, celého města. Cítil jsem, jak v mém nitru rozkvétá tmavá květina, pak pozvednu dokonalý naolejovaný luger a započne •svaté tažení. Rukou mi bude proudit síla, projede mi tělem a v ohnivých výstřelech zmizí do noci. Prchající postavy budou padat a já nasadím s uspokojivým *cvakl* nový zásobník. Mé tělo opustí bolest a síla, prchající postavy budou padat, z těla bude odpadávat při nárazu maso, oblohu ozáří plameny komínů a já najdu v jejich rudé barvě cestu ulicemi, pěšinami a uličkami. Najdu Victorii. Tentokrát včas. Najdu Victorii včas a zabiju všechny, kdo mi ji vzali. Zabiju všechny, kdo se mi postaví do cesty. A zabiju všechny, kdo –

Začni přímo teď.

„Ne!“ zařval jsem a otevřel oči. Můj výkřik utišil píseň jen na jednu, dvě vteřiny, ale za tu chvíli jsem dokázal vytáhnout ruku z otevřeného kufříku a násilně jsem se protlačil doleva. Dveře se už přede mnou tyčily pouhých deset kroků. Bez přestání se k nim hrnul dav, proud zrychloval a zužoval se. Za dveřmi jsem zachytil obraz muže v bílé košili, který stojí vedle malého modrobílého autobusu. Vlasy mu vlály jako tmavé elektrické jehly.

„Ne!“ Protloukal jsem si kufříkem cestu ke zdi. Jeden vysoký muž v davu mě odstrčil a já ho tloukl do hrudi, dokud mě nenechal projít. Už jsem byl od otevřených dveří pouhé tři kroky a pohyb davu mě vlekl jako vzduch nasávaný vakuem.

Začni přímo teď.

„Ne!“ Nevím, jestli jsem křičel nahlas. Skočil jsem kupředu, probíjel si cestu davem jako člověk, který se brodí až po hrud' hlubokou řekou. Levou rukou jsem sevřel tyč na neoznačených postranních dveřích, které vedly do zakázané

části terminálu. Nějakým způsobem se mi podařilo, zatímco do mě narážely lidské postavy a v tlačénici mě přes obličej náhodně tloukly prsty a paže, kufřík udržet.

Protáhl jsem se dveřmi a utíkal. Kufřík mi narážel do pravé nohy. Překvapení pracovníci letiště mi uhýbali z cesty. Píseň burácela hlasitěji než kdy předtím. Přinášela s sebou bolest, která mě nutila pevně zavřít oči.

Začni přímo tady. Začni přímo ted’.

Zastavil jsem se uprostřed kroku, narazil na zeď a silou odrazu se převrátil na záda. Ruce a nohy se mi třáslly a napínaly, jako bych dostal epileptický záchvat. Ustoupil jsem o dva kroky k terminálu.

„Kašlu na tebe!“ zařval jsem – věřím, že jsem to zařval – a podařilo se mi doklopýtat ke zdi, kde se otevíraly dveře. A pak jsem se ocitl na všech čtyřech v dlouhé a tmavé místnosti.

Dveře se zavřely a rozhostilo se ticho. Skutečné ticho. Byl jsem sám. Místnost byla dlouhá a špatně osvětlená. S výjimkou několika nevyzvednutých zavazadel, pár krabic a kufrů úplně prázdná. Posadil jsem se na betonovou podlahu a v silícím šoku poznání se rozhlédl. Podíval jsem se vpravo a našel otlučený pult, kde tehdy čekala rakev aerolinek.

Píseň se zastavila.

Několik minut jsem seděl na zemi a těžce dýchal. Má vnitřní prázdnota mi najednou připadala pomalu příjemná – nepřítomnost všeho černého a jedovatého.

Zavřel jsem oči. Vzpomněl jsem si, jak jsem držel Victorii té noci, kdy se narodila. Jak jsem ji držel jindy. Vzpomněl jsem si na její dětskou mléčnou vůni, na třicet kroků z porodního sálu do vedlejší místnosti.

Aniž bych otevřel oči, sevřel jsem kufřík a – postavil se – odhodil ho co nejdál přes dlouhou místnost. Odrazil se od zaprášeného regálu a zmizel z dohledu v hromadě krabic.

Opustil jsem místnost, prošel dvacet kroků prázdnou chodbou a objevil se v terminálu deset kroků od jediné fungující přepážky s letenkami. Koupil jsem si lístek na příští letadlo.

Tentokrát žádné zpoždění. Když jsme se o dvacet minut nato odlepili od přistávací plochy, letadlo Lufthansa vezlo jen deset dalších cestujících. Ani mě nenapadlo, abych se podíval ven a naposledy spatřil Kalkatu. Než zajel podvozek, už jsem spal.

Příští den odpoledne jsem přistál v New Yorku a chytil Delta 727 do Logan International v Bostonu. Vyprchal ze mě zbytek energie a já nedokázal – když jsem zavolal Amritě a požádal ji o odvoz – ani pořádně mluvit.

Ve chvíli, kdy dorazila v rudém pintu, jsem se celý chvěl a pořádně jsem nevnímal okolí. Chtěla mě vzít do nemocnice, ale zabořil jsem se do černého sedadla a vyzval ji: „Jed’. Prosím, jed’.“

Uháněli jsme po I-95 k severu. Večerní slunce vrhlo dlouhé stíny přes silnici. Pole byla mokrá od nedávné průtrže mračen. Zuby mi silně cvakaly, ale musel jsem mluvit. Amrita tiše řídila, jen občas se na mě podívala těma hlubokýma smutnýma očima. Nepřerušila mě ani ve chvíli, kdy jsem začal nesouvisle blábolit.

„Uvědomil jsem si, že jde přesně o věc, jakou chtěli. Kterou ode mě chtěla Ona,“ přiznal jsem, jak jsme se blížili k hranici státu. „Nevím proč. Možná chtěla, abych převzal Dasovo místo stejně jako on. Ale možná mě Krishna zachránil, protože věděl, že mě jednoho dne přivedou zpět kvůli nějakému jinému šílenství. Nevím. Nezajímá mě to. Chápeš, co je vážně důležité?“

Amrita se na mě podívala a nic neřekla. Její hnědá kůže působila ve večerním světle jako ze zlata.

„Každý den jsem se obviňoval a vím, že se budu obviňovat, dokud nezemřu. Věřil jsem, že to byla moje chyba. Byla to moje chyba. Teď vím, že ty viníš zase sama sebe.“

„Kdybych ji nepustila dovnitř,“ začala Amrita.

„Ano!“ potvrdil jsem. Málem jsem křičel. „Já vím. Ale musíme s tím přestat. Jestli to nepřekonáme, nezničíme jen

sami sebe, zničíme to, co jsme všichni znamenali. Staneme se součástí tmy.“

Amrita sjela na odpočívadlo poblíž výjezdu na Salisbury Plains. Sundala ruce z volantu. Několik minut jsme tam tiše seděli.

„Victoria mi chybí,“ přiznal jsem. Poprvé od Kalkaty jsem vyslovil její jméno. „Chybí mi naše dítě. Chybí mi Victoria.“

Hlavou se mi opřela o hrud'. Jejímu mumlání do mé košile jsem málem nerozuměl, málem jsem nezaznamenal její slzy. Pak bylo vše jasné.

„Mně také, Bobby,“ řekla. „I mně Victoria chybí.“

Jeden druhého jsme objímali, kolem projížděly v záchvatech větru a hluku nákladní automobily. Dopravní pruhy zalité barvami slunce a zvukem pneumatik pohltily zbytky dopravní špičky.

Kapitola osmnáctá

*„V tento čas odcházíš, kde nenávisti není,
tvá duše ztrýzněná se v nevinnou zas mění,
již ví, jak má se v sobě utěšit,
v sobě se skryti, v sobě nalézt klid,
za sebou zanechat i živlů běsnění,
i lidský zármutek. Duši, již nezraní.“*

*– William Butler Yeats
„Modlitba za mou dceru“*

Ted' žijeme v Coloradu. Na jaře roku 1982 mě pozvali na skromný workshop na místní horské vysoké škole a já se na východ vrátil jen na skok, abych zpět přivezl Amritu. Následující návštěva se proměnila v dlouhodobý pobyt. Dům v Exeteru jsme i se zařízením pronajali. Jen osm obrazů visí na hrubé dřevěné zdi našeho srubu. Nápadné, bohaté hře světla, kterou pozorujeme z okna se nejvíce podobá malá olejová skeč Jamie Wyetha, kterou jsme koupili v roce 1973. Během několika prvních měsíců nás místní světlo naprosto uchvátilo a oba, já i Amrita, jsme se – zpočátku se strachem – pokusili o olejomalby vlastní.

Vybavení školy je tady ve srovnání s bostonským standardem primitivní, náš příjem malý, ale z okna domu, kde žijeme (kdysi sloužil jako srub lesníkům), vidíme zasněžené vrcholky hor stovky mil na severu. Světlo je tady tak ostré a pronikavé, že hraničí s bolestí.

Většinou nosíme džíny a Amrita se naučila, jak v blátě a sněhu zvládnout bronco s náhonem na obě osy. Chybí nám oceán. Ještě víc nám chybí přátelé a vymoženosti civilizace na pobřeží. Nejbližší město ted' leží pod kopcem, osm mil od půdy školy, a při návalu letních turistů se může pochlubit populací sedmi tisíc lidí. Nejskvělejší restaurace se jmenuje

la Cocina a na večeri si můžeme vybrat mezi Pizza Hut, Nory snídaňovým koutkem, Garyho grilem a dvacet čtyři hodin denně otevřeným motorestem na Mezinárodní. V létě se hodně věnujeme Tastee Freez. Dokud se nedostaví nové Občanské centrum, za městskou knihovnu slouží přívěs AirStreem. Denver leží téměř tri hodiny daleko a v zimě se na několik dnů zavírají oba průsmyky.

Ale vzduch tady vypadá mnohem čistější a ráno se cítíme nějak lehčí, jako by nadmořská výška přinášela výjimku ze zemské přitažlivosti, která platí v okolním světě. A denní světlo je tady víc než příjemné – je to určitá forma čistoty. Čistoty, která hojí.

Minulý podzim zemřel Abe Bronstein. Právě dokončil zimní číslo – to s krátkou prací od Ann Beattiové – a cestou na metro dostal silný infarkt.

Letěli jsme mu s Amritou na pohřeb. Později, nad kávou s ostatními pozůstalými v malém domku, kde žil s matkou, mě a Amritu stará paní pozvala do Abeho pokoje.

V malé ložnici zabíraly tři stěny od země až ke stropu velké knihovny, takže vypadala ještě menší. Paní Bronsteinové bylo šestaosmdesát, a jak seděla na okraji postele, působila tak křehkým dojmem, jako by se nedokázala udržet ve vzpřímené poloze. Místnost páchla Abeho značkou doutníků a koženou vazbou starých knih.

„Tady, prosím,“ promluvila stará paní a překvapivě pevnou rukou mi podala malou obálku. „Abraham mi zanechal instrukce, abych vám ji dala, Roberte.“ Její hrubý hlas musel být kdysi krásný a vzrušující. Jak teď přesně vyslovovala a odměřovala slova naučeného jazyka, byl už jen krásný. „Abraham řekl, že vám ho mám osobně doručit, i kdyby – jak to podal – i kdybych měla do Colorada dojít pěšky a najít vás.“

Při jiné příležitosti by ve mně obraz té křehké staré ženy, jak stopuje v prérii, vyvolal úsměv. Ted' jsem přikývl a dopis otevřel.

„Bobby – 9. duben 1983

jestliže čteš tento dopis, pak nedávné události ani jednoho z nás moc nenadchly. Právě jsem se vrátil od doktora. I když mi neřekl, abych si už nekupoval dlouhohrající gramofonové desky, stejně tak mi nedoporučil žádné dlouhodobé vklady.

Doufám, že jsi (a Amrita) nemusel přerušit nic důležitého. No, jako by se něco důležitého v té bohem opuštěné divočině, které říkáte domov, dělo.

Nedávno jsem prozkoumal svou závěť. Ted' sedím v parku poblíž svého starého přítele Mad Hattera, užívám si doutník a pozoruji několik dívek v tílku a šortkách, které se snaží jedna druhou přesvědčit, že je doopravdy jaro. Je teplý den, přesto není takové teplo, aby udrželo na uzdě husí kůži.

Jestli Ti to máma ještě neřekla, novou závěť jsem odkázal vše jí. Vše, kromě originálních Proustových vydání, souboru autorské korespondence v mém sejfu práv, názvů, skromného účtu v bance a místa hlavního nakladatele v *Jiných hlasech*. Tyto věci jsou pro tebe, Bobby.

Ted' chvíli počkej. Nechci, abys mě obvinil, že vším na bezstarostný polský krk chomout. Jsi volný. Jestli chceš, můžeš časopis pustit. Jestli dáš přednost zodpovědnosti a budeš pokračovat – fajn. Dal jsem Ti pro takové rozhodnutí plnou moc.

Bobby, jen si pamatuj, co jsme chtěli z časopisu udělat. Neprodávej ho nějaké svinské společnosti, která shání odpisy z daní, najme nějakého blba, co nerozezná dobrou prózu od jasných sraček. Jestli budeš muset časopis, než bys snížil jeho standard, zrušit, já souhlasím.

Jestli se, na druhé straně, rozhodneš pokračovat – dobře. Překvapí Tě, jak se časopis jako *Hlasy* dá lehko přestěhovat. Odvez ho kamkoliv, kde ted' sakra žiješ. Miller nám stejně chce zvednout nájem. Jestli se do toho pustíš, nedělej si starosti s budoucností. „Abeho stará nakladatelská politika.“ Abe žádnou nakladatelskou politiku neměl! Jen tiskni, Roberto, dobré věci. Poslechni vlastní instinkty.

Ale jedna věc. Všechno nejlepší psaní nemusí být jako *Nahý oběd*. Mnoho věcí Tě uvrhne do pěkné deprese. Jestli to bude dobré, zaslouží to publikaci. Ale pořád je tady místo pro psaní, které přináší naději a víru v lidskost. Alespoň já si myslím, že existuje. Ty to víš lépe než já, Bobby. Dostal ses k plamenům blíž a dokázal se vrátit.

Musím jít. Okukuje mě tady nějaký polda a zdá se mi, že mě správně ohodnotil jako špinavého staříka.

Můžeš to přečíst mámě – neodejde přede mnou – ale vynech ty *jasné sračky* a slovo *svinské*. Oukej? Tvůj první úkol redaktora.

S láskou zdravím Amritu.

– Abe“

Abe měl pravdu. Časopis se dal přestěhovat lehko. Vysoká škola byla myšlenkou, že nesou *Jiné hlasy* jejich P. O. Box nadšená, a povinně mi zkrátila vyučovací hodiny bez snížení platu. Věřím, že by mi platili, i kdybych neučil vůbec, pokud by má přítomnost udržela na jejich katedře matematiky Amritu. Co se jí týká, potěšil ji snadný přístup k vysokoškolskému počítači, který se dělí o čas s obrovským počítačem Cray v Denveru. Nedávno to komentovala: „Tohle místo jde skutečně s dobou.“ Po cestě do budovy matematiky si asi nevšimla ubytoven v plechových boudách, panelových budov a miniaturní knihovny.

Vydávat východní literární časopis na vrcholu hory v Coloradu se mi zdá naprosto snadné, přestože musím pět, šestkrát ročně zajet na poradu s tiskaři a navštívit některé spisovatele a sponzory. Amrita se zapojila do publikace a vyklubal se z ní překvapivě silný čtenář. Tvrdí, že jí nácvik jazyka a matematiky poskytla – ať už to znamená cokoliv – smysl pro symbolickou vyváženost. Ale byla to Amrita, kdo naléhal, ať zkusím zařadit víc západních spisovatelů včetně Joanne Greenbergové a Kovbojského věřícího básníka.

Píseň Kálí

Výsledky mě povzbudily. V poslední době nám přibýlo předplatitelů, zřídili jsme několik prodejních stojanů a zdá se, že nám zůstali staří čtenáři věrní. Uvidíme.

Nepsal jsem žádné básně. Už od Kalkaty.

Píseň Kálí nikdy neutichá. Připadá mi jako tichý zvuk na pozadí, podobný hudbě špatně naladěné radiové stanice.

Stále sním o tom, že překročím rozblácené pustiny s šedě zahalenými těly pod nohama, kde chrlí v dálce komíny plameny, které olizují nízké mraky.

Někdy se v noci zvedne vítr, vstanu a přejdu k přednímu oknu srubu, abych se díval do tmy a naslouchal škrábání šesti končetin o venkovní skály. Čekám, ale vyhublý obličej s hladovými ústy a žíznícíma očima se drží vzadu ve stínech, odpuzuje ho... co? Nevím.

Ale píseň Kálí se pořád zpívá.

Nedávno, kousek odtud, si jedna stará žena s dospělou dcerou (obě byly popsány jako „dobré křesťanky“) upekly v troubě vnuka, aby z něj vyhnaly demony, kvůli kterým v noci křičel.

Jeden z mých studentů je vzdáleným příbuzným středoškoláka z Kalifornie, který nedávno znásilnil a zavraždil svou přítelkyni. Pak přivedl čtrnáct kamarádů, aby se za tři dny na tělo podívali. Jeden chlapec na mrtvolu hodil cihlu, aby se ujistil, že je určitě mrtvá. Nikoho z chlapců takovou událost ani nenapadlo ohlásit úřadům.

Jeden z nových tiskařů, kterého jsem potkal minulý měsíc u Adamsonů, se jmenuje Siem Ry. Je to dvaadvacířetiletý uprchlík z Phnom Penhu. Měl tam vlastní tiskařskou společnost a dokázal si před pár lety podplatit cestu do Thajska a Spojených států. Po začátcích jako tiskařský pomocník se u Adamsonů propracoval nahoru. U pár drinků mi vyprávěl o nucené evakuaci města a osmidenním pochodu, který zabil jeho rodiče. Tiše mi popsal pracovní tábor, který má na svědomí jeho manželku, vyprávěl o ránu, kdy se probudil a zjistil, že mu odvezli tři děti do „výchovně pracovního tábora“ ve vzdálené části

země. Ry mi popsal pole, na které narazil při útěku. Vyprávěl, že se tam na rozloze poloviny akru vršily tři, čtyři stopy vysoké hromady lidských lebek. *Doba Kálí nastala.*

Minulý týden jsem sešel dolů do pojízdné knihovny a přečetl si o takzvané Černé díře v Kalkatě. Do té chvíle to byla pro mně jen fráze. Historické detaily nebyly nijak jasné. Černá díra byla v jádru pouze vzduchu zbavenou místností, kam se během jedné z řídkých rebelií roku 1800 nacpalo velké množství lidí.

Ale ta fráze mě pořád pronásleduje. Vymyslel jsem pro Kalkatu teorii, přestože je pro tak intuitivní názor teorie příliš vznešené slovo.

Věřím, že v realitě existují černé díry. Černé díry v lidském duchu. Skutečná místa, kde se – kvůli hustotě, utrpení nebo prosté lidské perverznosti – rozpadá složení věcí a zbytek pohlcuje černé jádro.

Čtu noviny, dívám se kolem sebe a mám nepříjemný pocit, že se ty černé díry rozrůstají, množí, živí se vlastním odporným apetitem. Neomezují se jen na podivná města v cizích zemích.

Aniž bych Amritě něco prozradil, nedávno jsem se jí zeptal na astronomické černé díry. Poskytla mi dlouhé vysvětlení, většinou založené na práci člověka jménem Stephen Hawking. Většinou se jednalo o technické, pro mě nepochopitelné věci. Ale několik informací, o kterých se zmínila, mě zaujalo. Za prvé řekla, že to vypadá, jako by světlo a ostatní svázaná energie dokázala astronomickým černým dírám uniknout. Zapomněl jsem detaily jejího vysvětlení, ale získal jsem dojem, že přestože se z černé díry nedá vyšplhat, může se energie „provrtat“ do jiného místa a času. Za druhé mi prozradila, že pokud černé díry pohltí veškerou hmotu a energii v celém vesmíru, zaručí to další Velký třesk, který stvoří, jak tomu říkala, Čerstvý a nový vesmír s novými zákony, novými tvary a září nových galaxií světla.

Možná. Sedím na vrcholu hory a splétám slabé metaforu. Celou dobu vzpomínám na bledou tvář ve špinavé šále. Občas se dotknu dlaně vlastní ruky, abych se pokusil vyvolat pocit, kdy jsem naposledy sevřel v dlani Victoriinu hlavu. *Pohlídej maminku, než se vrátím, maličká, oukej?*

A venku se zvedá vítr a v chladu noci se roztřesou hvězdy.

Amrita je těhotná. Ještě mi to neřekla, ale vím, že jí to před dvěma dny potvrdil její doktor. Věřím, že má strach, jak zareaguji. To nemusí.

Před měsícem, těsně předtím, kdy začala v září znovu škola, jsme s Amritou zajeli naším bronco na okraj starého lomu a s batohem šlapali tři míle po hřebenu. Kromě větru v borovicích pod námi jsme neslyšeli jediný zvuk. Údolí byla buď neobydlena, nebo kvůli vytěženým starým dolům opuštěna. Prozkoumali jsme několik starých výkopů a nakonec překročili další hřeben k místům, kde jsme na všech stranách spatřili zasněžené špičky hor; kde jsme rozeznali zakřivení planety. Zastavili jsme se a sledovali půl míle nad námi jestřába, který tiše kroužil na vysokých termálních proudech.

Tu noc jsme tábořili poblíž vysoko položeného jezera, malého a dokonalého kruhu bolestivě chladné vody. Okolo půlnoci vyšel půlměsíc a ozářil bledým světlem okolní vrcholky. Pruhy sněhu odrazily na kamenný svah vedle nás měsíční paprsky.

Tu noc jsme se s Amritou milovali. Nebylo to od Kalkaty poprvé, ale poprvé jsme dokázali zapomenout na vše ostatní. Mysleli jsme jen jeden na druhého. Když potom Amrita usnula s hlavou na mé hrudi, ležel jsem tam a sledoval, jak srpnovou noční oblohu prořezávají Perseidské meteority. Než jsem usnul, napočítal jsem jich dvacet osm.

Amritě je třicet osm, téměř třicet devět. Jsem si jistý, že doktor doporučí umělé přerušení. Budu na ni naléhat, aby to nedělala. Přerušení je vhodné, pokud se rodiče chtějí zárodku zbavit kvůli genetickým problémům. Věřím, že nás

se to netýká. Stejně tak cítím – velmi silně cítím – že žádné problémy nenastanou.

Nejlípší by bylo, kdyby se nám tentokrát narodil chlapec. Ale bude to fajn tak jako tak. S dítětem v domě se dostaví bolestivé vzpomínky, ale budou bolet méně, než tomu bylo celou dobu.

Pořád věřím, že jsou některá místa tak zlá, že jim musíme zakázat existenci. Občas sním o tom, jak se nad tím městem zvedá atomový hřib a na pozadí plamenů, v místech, kde kdysi stála Kalkata, tančí lidské postavy.

Někde čekají černé chorály, připravené hlásat Dobu Kálí. Jsem si tím jistý. Stejně tak jsem si jistý, že nevymizí služebníci, kteří ji budou uctívat.

Veškeré násilí je prosazením síly, pane Luczaku.

Naše dítě se narodí na jaře. Chci, aby poznal nebo poznala všechny radosti horských úbočí pod jasným nebem, horkou čokoládu v zimním ránu a smích na letní louce v sobotu odpoledne; chci, aby naše dítě naslouchalo přátelským hlasům dobrých knih a ještě lepšímu mlčení společnosti dobrých lidí.

Celé roky jsem nepsal žádné verše, ale nedávno jsem si koupil velkou, dobře vázanou knihu s prázdnými stránkami a každý den do ní píšu. Nejsou to verše. Není to určeno k publikaci. Je to příběh – vlastně série příběhů – o dobrodružství skupiny podivných přátel. Vystupuje tam mluvící kočka, nebojácná dospělá myš, galantní, ale osamocený kentaur a trochu slavný orel, který se bojí létat. Je to příběh statečnosti, přátelství a malých výprav na zajímavá místa. Je to kniha pohádek na dobrou noc.

Píseň Kálí s námi zůstává. Už je s námi velmi dlouho. Chorál sílí, sílí a sílí.

Ale slyším i jiné hlasy. Zpívají se i jiné písně.

Dan Simmons

Píseň Kálí

Z anglického originálu SONG OF KALI
přeložil Ivo Reitmayer

Překlad veršů I. Reitmayer a C. Biedermannová

Obálka a grafická úprava obálky Petr Bauer

Sazba a litografie obálky Filip Cubr, Plzeň

Jazykový redaktor Vlasta Šťastná

Odpovědný redaktor Luboš Falout

Vydalo nakladatelství PERSEUS publishing, s.r.o.
jako svou 69. Publikaci

Plzeň 1998, 1. Vydání

Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a.s.

Cena včetně DPH 140 Kč.

ISBN 80-86030-33-4